

NORGES SVALBARD- OG ISHAVS-UNDERSØKELSER
LEDER: ADOLF HOEL

MEDDELELSER

Nr. 60

BJARNE AAGAARD

ANTARKTIS

1502—1944

OPPDAGELSER, NATURFORHOLD OG
SUVERENITETSFORHOLD

MED 126 ILLUSTRASJONER OG 26 KARTER I TEKSTEN
SAMT ET BILAG

OSLO

I KOMMISJON HOS JACOB DYBWAD

1944

NORGES SVALBARD- OG ISHAVS-UNDERSØKELSER

Observatoriegaten 1, Oslo

MEDDELELSER:

- Nr. 1. PETERSEN, K., *Isforholdene i Nordishavet i 1881 og 1882*. Optrykk av avis-artikler. Med en innledn. av A. Hoel. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 1, h. 4. 1926. Kr. 1,00. [Utsolgt.]
- ” 2. HOEL, A., *Om ordningen av de territoriale krav på Svalbard*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 2, h. 1. 1928. Kr. 1,60. [Utsolgt.]
- ” 3. HOEL, A., *Suverenitetsspørsmålene i polartraktene*. — Særtr. av Nordmands-Forbundet, årg. 21, h. 4 & 5. 1928. Kr. 1,00. [Utsolgt.]
- ” 4. BROCH, O. J., E. FJELD og A. HØYGAARD, *På ski over den sydlige del av Spitsbergen*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 2, h. 3—4. 1928. Kr. 1,00.
- ” 5. TANDBERG, ROLF S., *Med hundespenn på eftersøkning etter „Italia“-folkene*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr. b. 2, h. 3—4. 1928. Kr. 2,20.
- ” 6. KJÆR, R., *Farvannsbeskrivelse over kysten av Bjørnøya*. 1929. Kr. 1,60.
- ” 7. NORGES SVALBARD- OG ISHAVS-UNDERSØKELSER, *Jan Mayen. En oversikt over øens natur, historie og bygning*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 2, h. 7. 1929. Kr. 1,60. [Utsolgt.]
- ” 8. I. LID, JOHANNES, *Mariskardet på Svalbard*. II. ISACHSEN, FRIDTJOV, *Tidligere utforskning av området mellom Isfjorden og Wijdebay på Svalbard*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 2, h. 7. 1929. Kr. 1,60.
- ” 9. LYNGE, B., *Moskusoksen i Øst-Grønland*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 3, h. 1. 1930. Kr. 1,60. [Utsolgt.]
- ” 10. NORGES SVALBARD- OG ISHAVS-UNDERSØKELSER, *Dagbok ført av Adolf Brandal under en overvintring på Øst-Grønland 1908—1909*. 1930. Kr. 3,40. [Utsolgt.]
- ” 11. ORVIN, A. K., *Ekspedisjonen til Øst-Grønland med „Veslekari“ sommeren 1929*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 3, h. 2—3. 1930. Kr. 2,80.
- ” 12. ISACHSEN, G., *I. Norske Undersøkelser ved Sydpollandet 1929—31. II. „Norvegia“-ekspedisjonen 1930—31*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 3, h. 5—8. 1931. Kr. 1,60.
- ” 13. *Norges Svalbard- og Ishavs-undersøkelers ekspedisjoner sommeren 1930*. I. ORVIN, A. K., *Ekspedisjonen til Jan Mayen og Øst-Grønland*. II. KJÆR, R., *Ekspedisjonen til Svalbard-farvannene*. III. FREBOLD, H., *Ekspedisjonen til Spitsbergen*. IV. HORN, G., *Ekspedisjonen til Frans Josefs Land*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 3, h. 5—8. 1931. Kr. 2,20.
- ” 14. I. HØEG, O. A., *The Fossil Wood from the Tertiary at Myggbukta, East Greenland*. II. ORVIN, A. K., *A Fossil River Bed in East Greenland*. — Særtr. av Norsk Geol. Tidsskr., b. 12. 1931. Kr. 3,60.
- ” 15. VOGT, T., *Landets senkning i nutiden på Spitsbergen og Øst-Grønland*. — Særtr. av Norsk Geol. Tidsskr., b. 12. 1931. Kr. 1,00.
- ” 16. HØEG, O. A., *Blütenbiologische Beobachtungen aus Spitzbergen*. 1932. Kr. 1,60.
- ” 17. HØEG, O. A., *Notes on Some Arctic Fossil Wood, With a Redescription of Cupressinoxylon Polyommatum, Cramer*. 1932. Kr. 1,60.
- ” 18. ISACHSEN, G. OG F. ISACHSEN, *Norske fangstmenns og fiskeres ferder til Grønland 1922—1931*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 4, h. 1—3. 1932. Kr. 2,80.
- ” 19. ISACHSEN, G. OG F. ISACHSEN, *Hvor langt mot nord kom de norrøne grønlandinger på sine fangstferder i ubygdene*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 4, h. 1—3. 1932. Kr. 1,00.

Tilægnet
Kommandør Chr. Christensens
minne

Christiansen

FORORD

I første og annet bind av »Fangst og forskning i Sydishavet« utgitt på Gyldendal Norsk Forlag i 1930 som publikasjon nr. 9 fra Kommandør Chr. Christensens Hvalfangstmuseum i Sandefjord, har jeg berettet om forholdene i Antarktis fra dengang »Jason«, no for 52 år siden, drog til Sydishavet og til den tredje »Norvegia«-ekspedisjon kom tilbake derfra.

I tredje binds første del, som lå ferdigtrykt og innbundet i 1934, men hvis utgivelse ble stoppet så verket først kom i bokhandelen fem år senere, da Norge okkuperte Bouvet-sektoren i 1939, beskrev jeg Antarktisas historie fra 1502 til 1840.

For ti år siden forelå henimot 500 sider av tredje binds annen del, som omhandler Antarktisas historie fra 1840 til 1935, ferdigtrykt, og det manglet bare noen få sider før verket kunde komme ut, da også dette ble stoppet, på grunn av min kamp for hvalbestandens bevarelse.

Det samme var tilfelle med det dengang langt fremskredne arbeid med fjerde og femte bind, hvorav flere hundre sider lå trykt i korrektur, og resten i manuskript og notater. Disse to bind vilde bringe beretningen om den antarktiske hvalfangst fra 1922, da Ristings »Av hvalfangstens historie« sluttet, og opp til 1935.

I min bok »Den gamle hvalfangst«, som utkom på Gyldendal Norsk Forlag i 1933, som publikasjon nr. 13 fra Kommandør Chr. Christensens Hvalfangstmuseum i Sandefjord, bragte jeg skildringer av fangsten på nordkaperen, grønlandshvalen og spermasetten, fra de tidligste tider til omkring slutten av det attende århundre.

Annet bind av »Den gamle hvalfangst«, som bragte skildringer av rettshvalfangsten i Nordishavet og spermasettfangsten i Atlanterhavet og Stillehavet, forelå for en stor dels vedkommende i korrektur, og resten i manuskript og notater, da dette arbeid for ti år siden også ble stoppet. I Norges Svalbard- og Ishavsundersøkelers meddelelser nr. 61, som utkommer samtidig hermed, bringer jeg et utdrag av dette

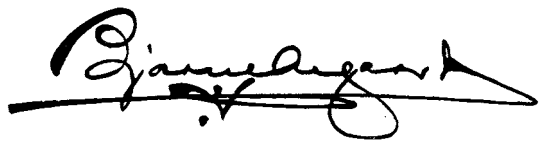
verk, hentet fra det som sto i trykk i 1934, og som omtrent omspanner tidsrommet mellom William Scoresby og Svend Foyn. Det inneholder bl. a. en beretning om den norske hvalfanger »17de Maj«s ekspedisjon til Stillehavet for hundre år siden.

Da første, annet og tredje binds første del av »Fangst og forskning i Sydishavet«, samt første del av »Den gamle hvalfangst« forlengst er utsolgt, og vi savner en kortfattet beretning om Antarktisas historie, de mange oppdagelser våre landsmenn har gjort i Sydishavet, de store landstrekninger og de øyer vi har tatt i besittelse der nede, og annet som kunde være av almen interesse, har jeg i den foreliggende avhandling forsøkt å gi et sammendrag av det jeg tidligere har skrevet i mine bøker, brosjyrer og artikler og omtalt i mine foredrag. Jeg har heri tatt med en mer utførlig beretning om suverenitetsforholdene sydpå enn den som står trykt i det ikke utkomne tredje binds annen del av »Fangst og forskning i Sydishavet«. Det materiell som er kommet til siden 1935, har jeg bl. a. benyttet til en beretning om okkupasjonen av den norske Bouvet-sektor, den tyske ekspedisjon til denne etc., likesom jeg i korte drag har forsøkt å bringe Antarktisas historie fram til 1944, så vidt dette har vært mulig på grunn av krigen. Når denne er slutt, er det utsikt til at tredje binds annen del vil kunne komme ut, ved hjelp av bidrag fra Hvalfondets midler. Arbeidet hermed er allerede satt i gang, og rentegningen av bilag 1 — mitt store Antarktika-kart, som forelå i kladd den 15. august 1935, blir no utført av kaptein H. E. Hansen.

Jeg griper denne anledning til å rette en takk til professor Adolf Hoel for den store forståelse og velvilje han har vist meg, helt fra jeg begynte mitt antarktiske arbeid for 18 år siden og fram til no. I all denne tid har han hjulpet og støttet meg på beste måte.

Min dyktige medarbeider, dr. Chr. Bjelland Langberg, takker jeg for hans bistand ved utarbeidelsen av denne avhandling, og overlærer O. Coucheron for hans hjelp ved korrekturlesningen. Registret er utarbeidet av herr Harald Andresen, hvem jeg skylder takk for dette.

Brunla Gård ved Stavern, 15. august 1944.

A handwritten signature in black ink, appearing to read "James Hansen". The signature is written in a cursive style with a long horizontal line extending to the right.

ANTARKTIS

1502—1944

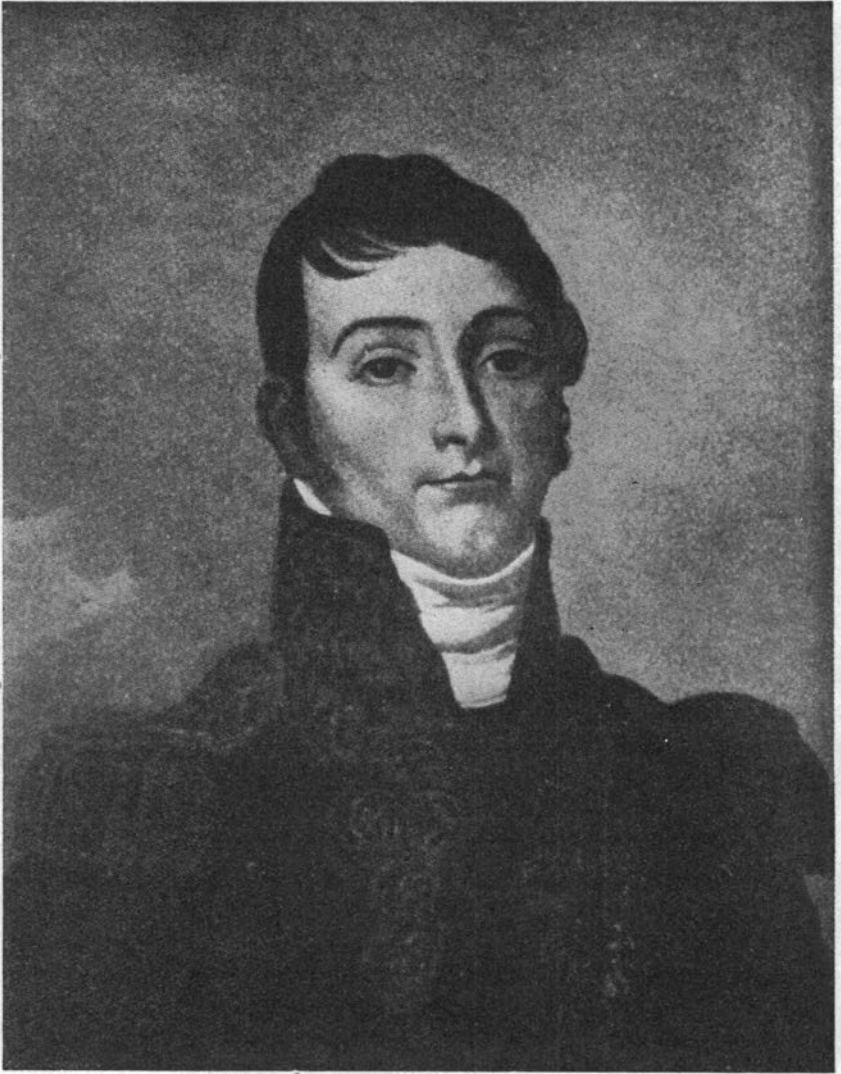
ANTARKTIKAS OPPDAGELSE

Spørsmålet om hvem som oppdaget det antarktiske kontinent — Antarktika — kan for tiden ikke besvares, og vil sannsynligvis aldri kunne besvares med sikkerhet. Flere problemer som står i veien, vil neppe kunne løses. Før eller senere vil man dog, når man har konstatert om det såkalte Graham Land og Alexander I Land er øyer eller deler av fastlandet, kunne fastslå hvem det var som i det nittende århundre før noen annen fikk øye på Antarktika.

Helt fra begynnelsen av det sekstende og opp til begynnelsen av det nittende århundre, antok omtrent alle sjøfarere og oppdagelsesreisende som hadde, eller trodde at de hadde, sett ukjent land i det sydlige Atlanterhav, Stillehavet eller Det indiske oseaen, hvor betydningløs enn deres landkjenning hadde vært, at de hadde oppdaget det legendariske Terra Australis Incognita, som man til en begynnelse trodde strakte seg fra Ny Guinea via Juan Fernandez til den evige is rundt Sydpolen. Hver liten øy, oppdaget eller formodet oppdaget, ble tatt for å være en del av dette gull- og sølvrike paradiset som fløt med melk og honning.

Litt etter litt svant illusjonene. Håpet om å finne et nytt Golconda, et nytt Eldorado, brast, og den krets som omringet Sydpolen, ble stadig mindre, inntil menneskeheten, etter Cooks berømte verdensomseiling begynte å forstå, at Terra Australis, hvis det i det hele tatt eksisterte, måtte søkes sønnenfor den antarktiske sirkel.

Vespucci, som antagelig oppdaget Syd Georgia i 1502, trodde tilsynelatende at han hadde oppdaget en del av Antarktika, og de Gonnevilles oppdagelse i 1503 (antagelig Brasil) antok man hadde forbindelse med det ettertraktede fastland. Da Lozier Bouvet i 1739 fikk øye på Cap de la Circoncision på Bouvetøya (den første positive oppdagelse sønnenfor den 50. breddegrad), trodde han at han hadde funnet et forberg på Terra Australis, og da du Fresne og Kerguelen

Lozier Bouvet.

oppdaget Marion- og Kerguelenøyene i 1772, trodde de det samme. Denne feil begikk også Cook da han noen år senere oppdaget en del av Syd Sandwichøyene, som han kalte Sandwich Land og Thule.

Hollenderen Dirck Gherritsz, fører av skipet »Blijde Bootschaap« som seilte inn i Stillehavet fra Magalhães-stredet den 3. september 1599, på veg til Chile, kom noen dager senere ut av sin kurs, og ble av stormen drevet ned til 64° s. b., hvor han oppdaget »et høyt snødekt land som lignet Norge«. Dette ble i lange tider betraktet som en del av Antarktika.

I januar 1820 fikk føreren av skipet »Williams«, irlenderen Edward Bransfield, land i sikte sønnenfor Syd Shetlandsøyene som var oppdaget året i forvegen av den engelske sjøfarer William Smith. Bransfield var ikke sikker på om det landet han så og som han ga navnet Trinity Land, var en del av Terra Australis.

I midten av februar 1820 så den russiske oppdagelsesreisende F. G. von Bellingshausen på korvetten »Wostock« svære ismasser i den sydlige horisont da skipet befant seg på 67° s. b. og 17° ø. l. Klokken 4 om ettermiddagen den 17. februar ble han stoppet av isen og kunde ikke komme lenger syd. På grunn av isfjellenes størrelse og utseende antok han at de opprinnelig hadde vært knyttet til det antarktiske fastland, men han gjorde intet krav på å ha set land.

Den 18. november 1820 oppdaget den amerikanske selfanger Nathaniel Brown Palmer, fører av sluppen »Hero«, Palmer Land på 63° 45' s. b. i nærheten av 60° 10' v. l.

Den 29. januar 1821 oppdaget F. G. von Bellingshausen Alexander I Land hvis høyeste topp han beregnet å ligge på 68° 43' s. b. og 73° 9' v. l.

Den 28. februar 1831 oppdaget den britiske selfanger John Biscoe, fører av skipet »Tula« (sammen med kutteren »Lively«) Kapp Ann, Enderby Land på omtrent 66° s. b. og 49° 18' ø. l.

Tar vi alle foreliggende beretninger i betraktning, og dømmer etter det *sikre materiell* vi har å bygge på, kommer vi til følgende konklusjon:

1. Da de meddelelser vi har om Gherritsz er motstridende, må vi la spørsmålet om hvorvidt han oppdaget det antarktiske fastland, stå ubesvart. Skildringen av det land han tillegges æren av å ha oppdaget, bestyrker kravet, men bringer intet bevis. Det er nærmest å

tro at det han så var en del av Syd Shetlandsøyene eller en av øyene i Dirck Gherritsz-arkipelet.

2. Det foreliggende materiell gjør det sannsynlig at Bransfield oppdaget en del av det vi nå kaller Graham Land, men det er også en mulighet for at det han så var en av øyene i Dirck Gherritsz-gruppen. Kan det skaffes bevis for at han så Graham Land, og hvis dette senere viser seg å være en del av fastlandet, har Bransfield oppdaget Antarktika.

3. Skjønt von Bellingshausen, hvis hovedoppgave det var å oppdage Terra Australis, ikke gjorde noe krav på å ha sett land i februar 1820, er det ikke utelukket at den is han så, muligens dekket land på det av Riiser-Larsen i 1931 oppdagede Prinsesse Ragnhild Land. Selv i så fall vilde dog von Bellingshausen ikke ha oppdaget fastlandet, hvis det senere viser seg at det land Bransfield oppdaget er en del av Graham Land, og hvis det viser seg at Graham Land er en del av det antarktiske kontinent.

4. Fullgyldig bevis foreligger for at Palmer oppdaget Palmer Land den 18. november 1820. Hvis dette land senere viser seg å ha direkte forbindelse med Antarktika, og hvis det ikke skaffes noe fullgyldig bevis for at Bransfield oppdaget en del av Graham Land, må Palmer betraktes som Antarktisas oppdager.

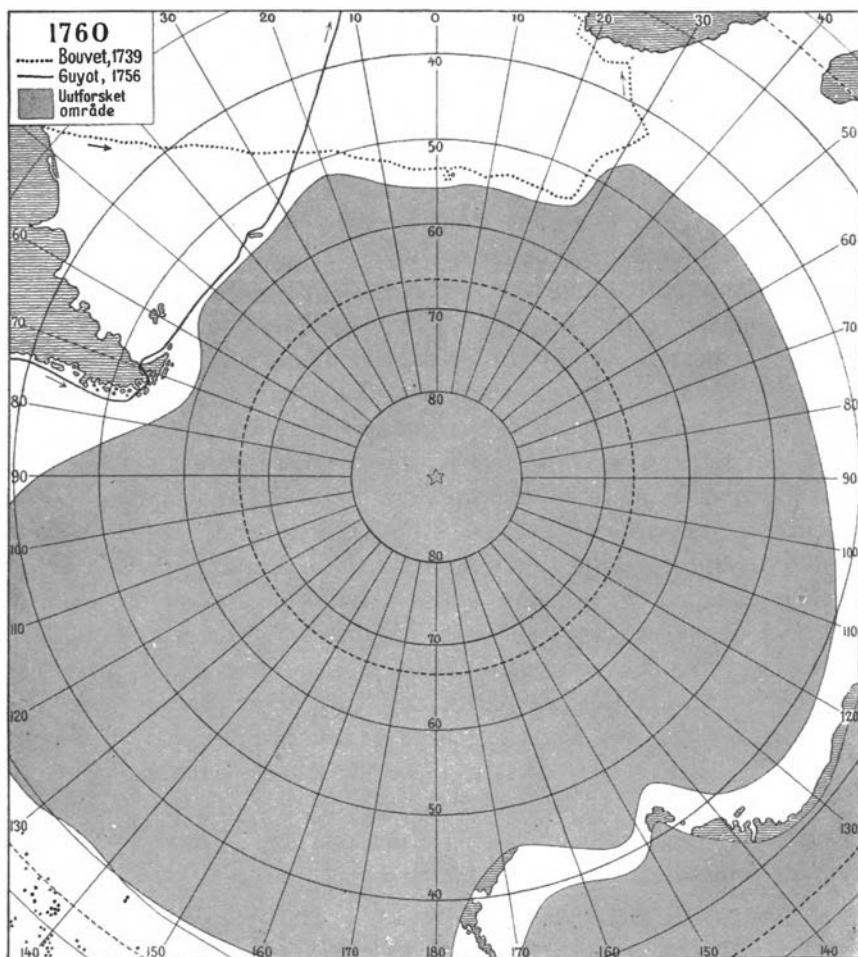
5. Hvis Alexander I Land skulde vise seg å være en del av Antarktika, og hvis Graham Land skulde vise seg å være en stor øy, ble fastlandet oppdaget av von Bellingshausen.

6. Hvis Graham Land og Alexander I Land skulde vise seg å være øyer, ble det antarktiske kontinent oppdaget av Biscoe.

UTFORSKNINGEN AV ANTARKTIKA

Tar man den lange distanse fra Europa og Nordamerika til Sydishavet i betraktning og betenker hvor meget kortere vegen er nordover, er det naturlig at utforskningen av sydpolsområdene (Antarktis) på langt nær har kunnet holde skritt med den i de nordpolare egner (Arktis). Vårt kjennskap til Antarktis er som følge herav betydelig mindre enn det vi har om vann- og landområdene nordpå, til tross for de mange ekspedisjoner som er blitt sendt sydover i slutten av forrige og de første 4 årtier av dette århundre.

I 1927—28 hadde man enno bare delvis og mangelfullt kartlagt omtrent 150 lengdegrader kyststrekning rundt hele Sydpolskalotten,

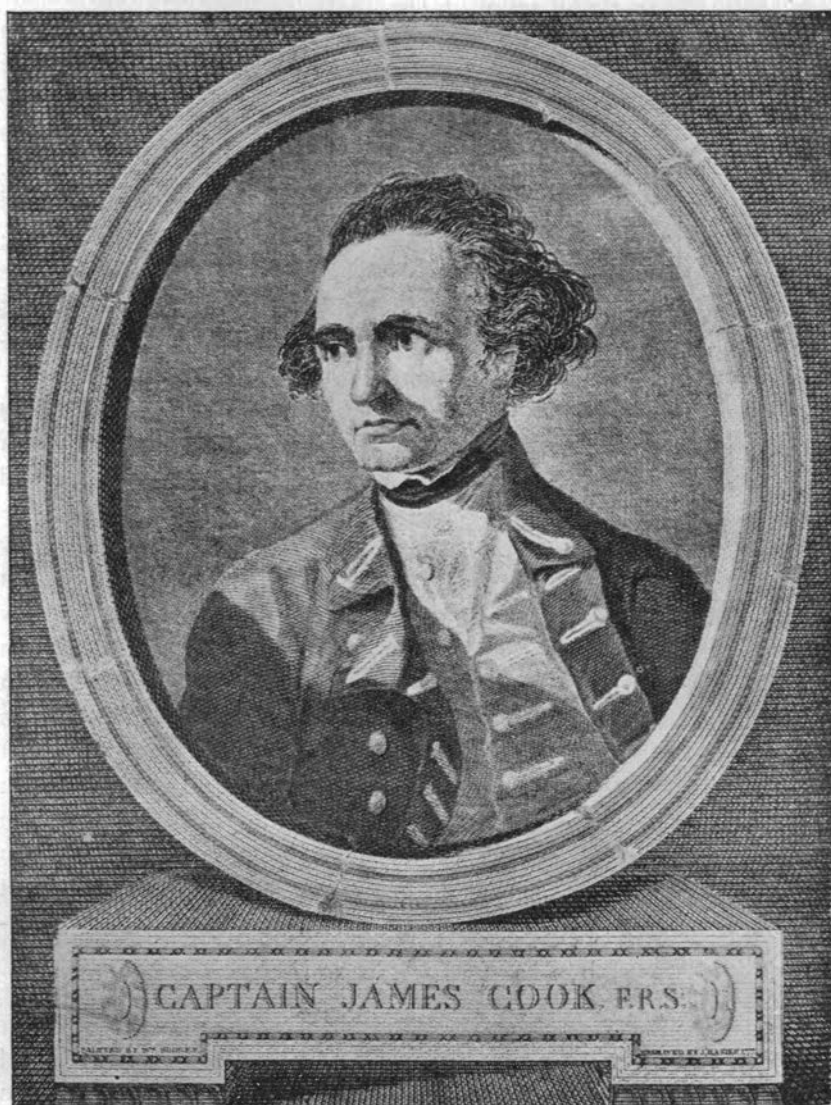
Kart over oppdagelser i Sydishavet opp til 1760.

og opp til 1929 hadde man på hele strekningen fra Weddellhavet østover til Rosshavet bare vært i land et par steder og kunde ikke med sikkerhet gå ut fra at det fantes et sammenhengende fastland. Selv på karter som utkom i 1931, finnes det ingen lengre sammenhengende kyststrekning unntagen sønnenfor Australia og New Zealand. Så ble med ett slag flere tusen kilometer kyststrekning kartlagt, hovedsakelig på grunnlag av de oppdagelser, henholdsvis gjenoppdagelser som ble gjort i årene fram til 1937 under Lars Christensens

ekspedisjoner, av Riiser-Larsen og andre nordmenn, samt av Douglas Mawson, Richard E. Byrd, Lincoln Ellsworth og andre.

På grunn av disse oppdagelser kan vi no se at det antarktiske fastland strekker seg østover fra Weddell- til Rosshavet, og derfra henimot Graham Land. Enno kjenner vi ikke den nøyaktige kystlinje mellom Rosshavets østre og Graham Lands vestre side. Det vil dog neppe ta mange år før vi kan følge fastlandets utstrekning rundt hele kalotten. Det vi no kjenner til er følgende:

Tar vi Palmer Land som ligger på vestkysten av Graham Land, som utgangspunkt og fortsetter østover, finner vi at nordspissen (Louis Philippe Land) ble oppdaget av franskmannen Dumont D'Urville i 1838. I 1893 oppdaget nordmannen C. A. Larsen på østkysten av Graham Land nye landstrekninger som han kalte Kong Oscar II's Land og Foyns Land samt en rekke øyer utenfor disse. I det samme strøk gjorde svensken Otto Nordenskjöld i 1902 en del oppdagelser — Nordenskjöldkysten — og i 1929 oppdaget australieren Sir Hubert Wilkins sønnenfor Foyns Land nytt land som han kalte Hearst Land. Mellom dette og Prinsregent Luitpold Land, som tyskeren Wilhelm Filchner oppdaget i 1912 på østsiden av det av briten James Weddell i 1823 oppdagede Weddellhav, ligger det en enno ukjent strekning henimot den store Filchner-barriere. Nordøst av Prinsregent Luitpold Land ligger det av englenderen Ernest Shackleton i 1914 oppdagede Caird Land. Som fortsettelse av denne kyststrekning følger det av skotten Wm. S. Bruce i 1904 oppdagede Coats Land samt det av nordmannen Hjalmar Riiser-Larsen den 18. februar 1930 oppdagede Kronprinsesse Märtha Land. Fortsettelsen av dette ble oppdaget av norske hvalfangere i 1931 og senere kalt Prinsesse Astrid Land. Deler av Kronprinsesse Märtha Land og Prinsesse Astrid Land ble i 1939 utforsket fra luften av den tyske »Schwabenland«-ekspedisjon under Alfred Ritscher, som satte navnene Neu-Schwabenland og Ritscher Land på dette norske territorium. Østenfor Prinsesse Ragnhild Land som Riiser-Larsen oppdaget den 16. februar 1931, ligger det av nordmannen Viggo Widerøe i 1937 oppdagede Prins Harald Land som slutter seg til Dronning Maud Land, senere omdøpt til Kronprins Olav Land, oppdaget av Riiser-Larsen den 15. januar 1930 — begge beliggende innenfor den norske sektor i Antarktis. Da denne ble annektert av Norge, den 14. januar 1939, fikk hele det norske område som jeg på mitt kart av 15. august 1935 hadde kalt Riiser-Larsen Land, det offisielle navn Dronning Maud Land.

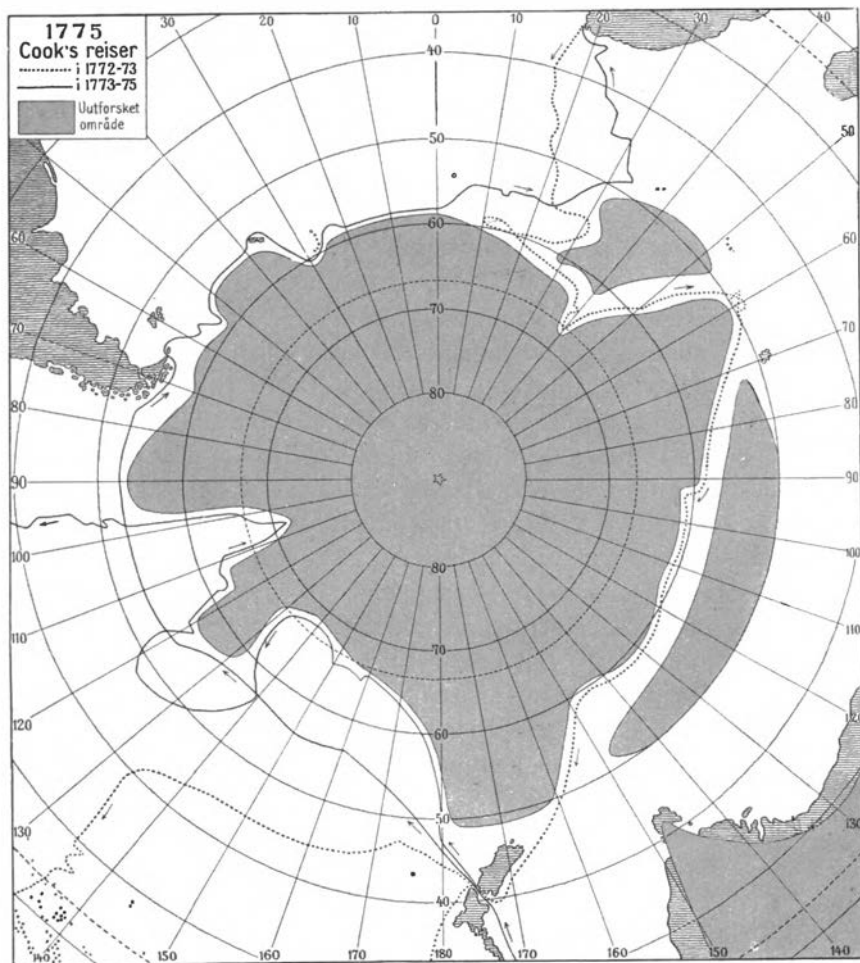
James Cook.

Kronprins Olav Land støter direkte til det av Biscoe i 1831 oppdagede og av Riiser-Larsen i 1929 gjenoppdagede Enderby Land, som igjen støter sammen med det av den britiske selfanger Peter Kemp i 1833 oppdagede Kemp Land. I 1929 gjenoppdaget australieren Sir Douglas Mawson Kemp Land og oppdaget en fortsettelse som han ga navnet MacRobertson Land. Østenfor dette oppdaget nordmennene Arnold og Sæbjørn Brunvold Lars Christensen Land i 1931, og i 1935 oppdaget den norske hvalfanger Klarius Mikkelsen Ingrid Christensen Land som danner en direkte fortsettelse av Lars Christensen Land. Mawson mente å ha sett land her, men brakte intet bevis for dette.

I 1934 fløy nordmannen Alf Gunnestad over en landstrekning østenfor Ingrid Christensen Land, som man ga navnet Prinsesse Astrid Land, noe som senere ble forandret til Kong Leopold og Dronning Astrid Land. Dette land hevder tyskeren Erich von Drygalski å være en del av det av ham i 1902 oppdagede Kaiser Wilhelm II Land. Den direkte fortsettelse av dette ble oppdaget av australieren J. K. Davis under Mawsons ekspedisjon i 1913 og kalt Queen Mary Land. Den store isbarriere som ligger utenfor Queen Mary Land og som no på kartene blir kalt Shackleton Ice-Shelf, ble i 1840 oppdaget av amerikaneren Charles Wilkes som trodde den var en del av kontinentet. Den ble av ham kalt Termination Land. Østenfor Queen Mary Land ligger de av Wilkes oppdagede kyststrekninger Knox Land, Budd Land og Totten Land. Derpå følger land som britten John Balleny mente å ha oppdaget i 1839 og som ble kalt Sabrina Land. Dette land ble formodentlig gjenoppdaget av Mawson som kartla en strekning østenfor Sabrina Land i 1931, under navnet Banzare Land. I 1912 gjenoppdaget hans ekspedisjon en del av det av Wilkes i 1840 oppdagede North Land som Mawson ga navnet Wilkes Land, noe som har brakt forvirring i kartene, da hele den lange kyststrekning fra ca. 96° til 155° ø. l. som var blitt oppdaget av Wilkes, tidligere var blitt kartlagt som Wilkes Land og bør bibeholde dette navn.

Østenfor North Land ligger det av D'Urville i 1840 oppdagede Adélie Land. En del av kyststrekningen fra dette henimot Rosshavet ble oppdaget av Wilkes og kalt Hudson Land som igjen danner en del av det av Mawson i 1914 oppdagede King George V Land. Mellom dette og det av britten Pennel i 1911 oppdagede Oates Land ligger en kyststrekning som fremdeles er ukjent. Det ligger også et ukjent strøk mellom Oates Land og det av Sir James Clark Ross i 1841 opp-

dagede Victoria Land, senere omdøpt til South Victoria Land. Dette strekker seg helt til den av Ross samtidig oppdagede store isbarriere — Rossbarrieren — i bunnen av det av ham den 9. januar 1841 oppdagede isfri Rosshav. Barrierens vest- og sydgrenser flankeres av mektige fjellkjeder som strekker seg enda lenger sydover, blant annet av den av Roald Amundsen oppdagede Dronning Maud Kjede som han overskred for å nå hen til den av ham oppdagede Håkon VII's Vidde hvor den geografiske sydpol ligger. Her plantet Amundsen det norske flagg den 14. desember 1911. Den magnetiske sydpol

Kart over oppdagelser i Sydishavet fra 1760 til 1775.

beliggende på $72^{\circ} 25'$ s. b. og 154° ø. l., ble nådd den 16. januar 1909 av Edgeworth David under Shackleton's »Nimrod«-ekspedisjon. På østsiden av Ross-barrieren oppdaget Amundsen et nytt land som han kalte Carmen Land. Dette lands tilstedeværelse er omstridt av amerikanerne. Østenfor barrieren ligger et av Ross i 1842 oppdaget land som i 1902 ble gjenoppdaget av englenderen Robert Falcon Scott og av ham kalt King Edward VII Land. Inne på dette oppdaget Scott høye fjell som nå er kartlagt som Scott Land (henholdsvis Scotts nunatak). En liten fortsettelse av King Edward VII Land ble i 1911—12 oppdaget av japaneren Shirase.

Østenfor King Edward VII Land (Scotts nunatak) ligger det av amerikaneren Richard E. Byrd i 1929 oppdagede Marie Byrd Land og Rockefeller-Vidden. Østenfor Rosshavets munning traff Byrd under sin ekspedisjon i 1933—35 på en isbarriere som ble avmerket som Jacob Ruppert-kysten. Lenger østover oppdaget Gunnestad den 10. februar 1934 en annen svær barriere som bærer hans navn: Gunnestad-barrieren og videre mot øst støtte Nils Larsen med »Norvegia« den 11. februar 1929, som Cook i 1774, på fast is. Disse tre barrierer vil antakelig senere vise seg å være sammenhengende. Sannsynligvis støtter de seg på kystlinjen i Roald Amundsens hav mellom Rosshavet og von Bellingshausens Hav, oppdaget av denne i 1821. Etter alt å dømme går Marie Byrd Land i ett med det av amerikaneren Lincoln Ellsworth i 1935 oppdagede James W. Ellsworth Land og Hollick-Kenyon-vidden, og danner i så fall en del av fastlandet. Etter sine undersøkelser i 1926—37 foretok Byrd i 1939—41 nye undersøkelser fra to baser, en i Hvalbukta i Rosshavet og en annen i Margueritebukta på Graham Lands vestkyst. Under disse ekspedisjoner ble nytt land oppdaget på forskjellige steder. Den offisielle beretning om Byrds siste ekspedisjon har jeg enno ikke sett. Det er tilsynelatende enno ikke helt fastslått om det av franskmannen Jean-Baptiste Charcot i 1909 oppdagede Charcot Land og det av von Bellingshausen i 1821 oppdagede Alexander I Land er deler av kontinentet, en stor sammenhengende øy, eller to atskilte øyer.

En del av strekningen ved Hearst Land ble utforsket av australieren John Rymill, som i 1936 oppdaget King George VI Sound mellom Alexander I Land og Graham Land. I 1904 ble Loubet-Kysten og i 1909 Fallières-kysten oppdaget av Charcot på Graham Lands vestkyst. Derfra kommer man til den av Biscoe i 1832 oppdagede kyststrekning — Graham-kysten — som senere ga navnet til hele den

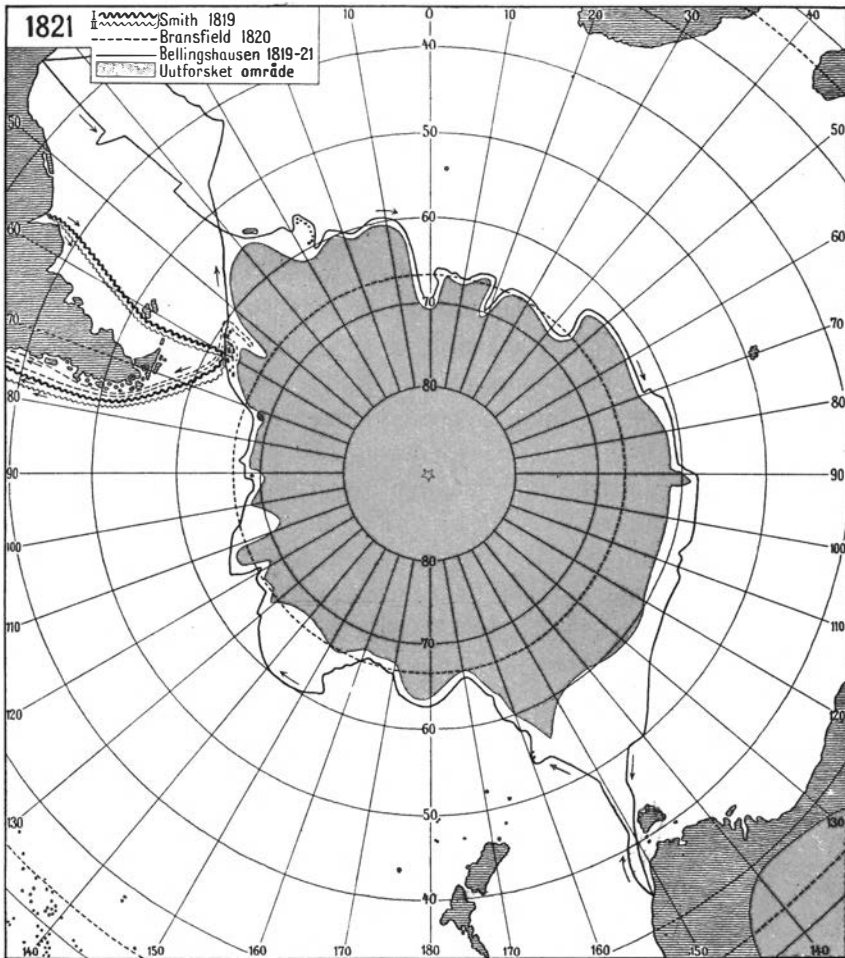
F. G. von Bellingshausen.

store halvøy eller øy i Vest-Antarktis som ble oppdaget av Palmer i 1820 og opprinnelig bar navnet Palmer Land, henholdsvis (Bransfields) Trinity Land, samt til en del mindre oppdagelser på Graham Lands vestside av tyskeren Eduard Dallmann i 1874 og belgieren Adrien de Gerlache i 1898.

Kronologi.

I kronologisk orden fant disse oppdagelser sted som følger:

- 1820: Trinity Land og Palmer Land senere kalt Graham Land. Den første landstigning på Graham Land ved amerikaneren Nathaniel B. Palmer, 18. november 1820.
- 1821: Alexander I Land og von Bellingshausens Hav.
- 1823: Weddellhavet.
- 1831: Enderby Land.
- 1832: Graham-kysten på Graham Land.
- 1833: Kemp Land.
- 1838: Louis Philippe Land.
- 1839: Sabrina Land.
- 1840: Wilkes Land (Termination Land, Knox Land, Budd Land, Totten Land, North Land og Hudson Land) samt Adélie Land.
- 1841: Rosshavet, South Victoria Land, Ross-barrieren, King Edward VII Land.
- 1893: Kong Oscar II's Land og Foyns Land.
- 1895: Den første landstigning på kontinentet i Rosshavet ved nordmannen H. J. Bull 24. januar 1895.
- 1902: Nordenskjöld-kysten, Scott Land (eller nunataker) og Kaiser Wilhelm II Land.
- 1904: Coats Land og Loubet-kysten.
- 1909: Fallières-kysten og Charcot Land (eller øy), samt den magnetiske sydpol.
- 1911: Dronning Maud-fjellene, Kong Haakon VII's Vidde, Carmen Land, den geografiske sydpol og Oates Land.
- 1912: Prinsregent Luitpold Land og Filchner-barrieren.
- 1913: Queen Mary Land.
- 1914: Caird Land og King George V Land.
- 1929: Dronning Maud Land (Kronprins Olav Land), Marie Byrd Land, Rockefeller's Vidde, Hearst Land og MacRobertson Land.
- 1930: Kronprinsesse Märtha Land og Prinsesse Ragnhild Land.

Kart over oppdagelser i Sydishavet fra 1775 til 1821.

- 1931: Lars Christensen Land, Prinsesse Astrid Land og Banzare Land.
- 1934: Kong Leopold og Dronning Astrid Land, Jacob Ruppert-kysten og Gunnestad-barrieren.
- 1935: James W. Ellsworth Land og Hollick-Kenyon-vidden. Ingrid Christensen Land. Den første kvinne — Caroline Mikkelsen — stiger i land på det antarktiske kontinent 20. februar 1935.
- 1936: King George VI Sound.
- 1937: Prins Harald Land.

For øyene utenfor fastlandet og oppdagelser etter 1937 se kapitlene: »De antarktiske og subantarktiske øyer«, »De norske øyer i Sydishavet«, »Schwabenland«-ekspedisjonen 1938/39« og »Byrd-ekspedisjonen 1939/41.«

GEOGRAFISKE FORHOLD PÅ KONTINENTET

Ved å betrakte kartene vil man se at de antarktiske egner har den motsatte karakter av de arktiske. Nordpå har man et stort polbasseng av beydelig dybde omringet av en nesten komplett ring av fastland og øyer, bestående av de nordlige deler av Europa, Asia, og Amerika; mens vi rundt Sydpolen har en utstrakt landmasse som er omringet av hav.

Mens det arktiske Amerika, Asia og Europa ikke alene danner en direkte fortsettelse av store og virkelystne nasjoners områder, men også delvis består av strekninger hvis klima og jordsmonn tillater båd et dyre- og planteliv, og hvor mennesker også kan oppholde seg, så er det sydpå intet sted funnet tegn til bebyggelse nærmere enn Kapp Horn ca. 3800 km fra Sydpolen.

Nathaniel B. Palmer.

Størrelse og struktur.

Det antarktiske kontinent — Antarktika — hvis hele omriss vi enno ikke kjenner, består av en stor, sammenhengende landmasse, hvis overflate omtrent fullstendig er dekket av breis. Det ligger ombølget av sjøene fra Atlanterhavet, Stillehavet og Det indiske osean, praktisk talt i sin helhet innenfor den antarktiske sirkel; selv de nordligste deler av Graham Land, som muligens er en halvøy på kontinentet ligger ikke lenger mot nord enn ca. 65° s. b.

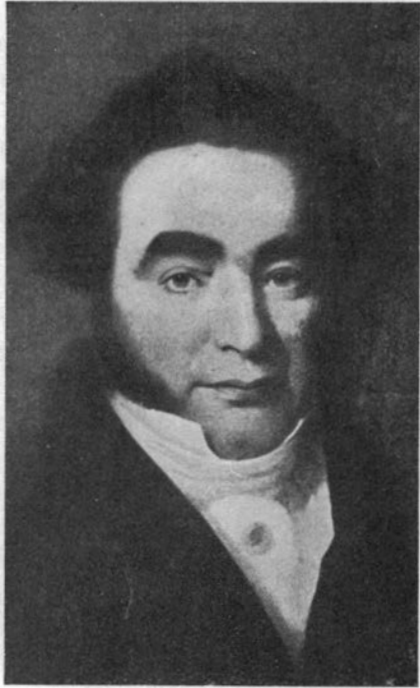
For ca. hundre år siden inndelte Canabich hele sydpolsområdet i fire kvadranter, som han

ga navnene: Den atlantiske-, Den indiske-, Den australske- og Stillehavskvadranten. Markham forandret disse navn til Weddell-, Enderby-, Victoria og Rosskvadrantene. Balch forenklet saken ved å dele området i to, hvorav den del som ligger vestenfor Greenwichmeridianen fikk betegnelsen Vest-Antarktika henholdsvis Vest-Antarktis, og den østenfor Greenwichmeridianen Øst-Antarktika henholdsvis Øst-Antarktis.

I 1886 skrev John Murray at Antarktika bare besto av ett stort kontinent hvis formodede kystlinje han skisserte, og i 1912 påsto Bruce at området vestpå besto av én stor landmasse forbundet med Øst-Antarktika, noe som Amundsens

og Byrds oppdagelser syntes å bekrefte. Penck hevdet derimot at Antarktika besto av to store landmasser atskilt ved en kanal fra Weddell- til Rosshavet, noe som Sir George Darwins undersøkelser av tidevannet i det sistnevnte hav tilsynelatende hadde bekreftet. Skattum mente at Weddellhavet og Rosshavet etter all sannsynlighet var to store havbukter og at der fantes en landforbindelse mellom Dronning Maud-fjellene og de vest-antarktiske Ander. Griffith Taylor var av den mening at Rosshav- og Weddellhav-landene var forbundet ved en stripe lavland. Hverken Ellsworths, Byrds eller Rymills oppdagelser i Vest-Antarktis har brakt full klarhet i dette spørsmål, som det dog neppe vil ta lang tid før vi får oppklart. Det sannsynligste er vel at fastlandet strekker seg forholdsvis langt inn på det Vest-antarktiske område i Stillehavs-sektoren.

Fastlandets størrelse avhenger først og fremst av hvorvidt man vil finne større landstrekninger forbundet med Øst-Antarktika mellom 40° og 150° v. l. i triangelet Marie Byrd Land, Hearst Land og Prins-

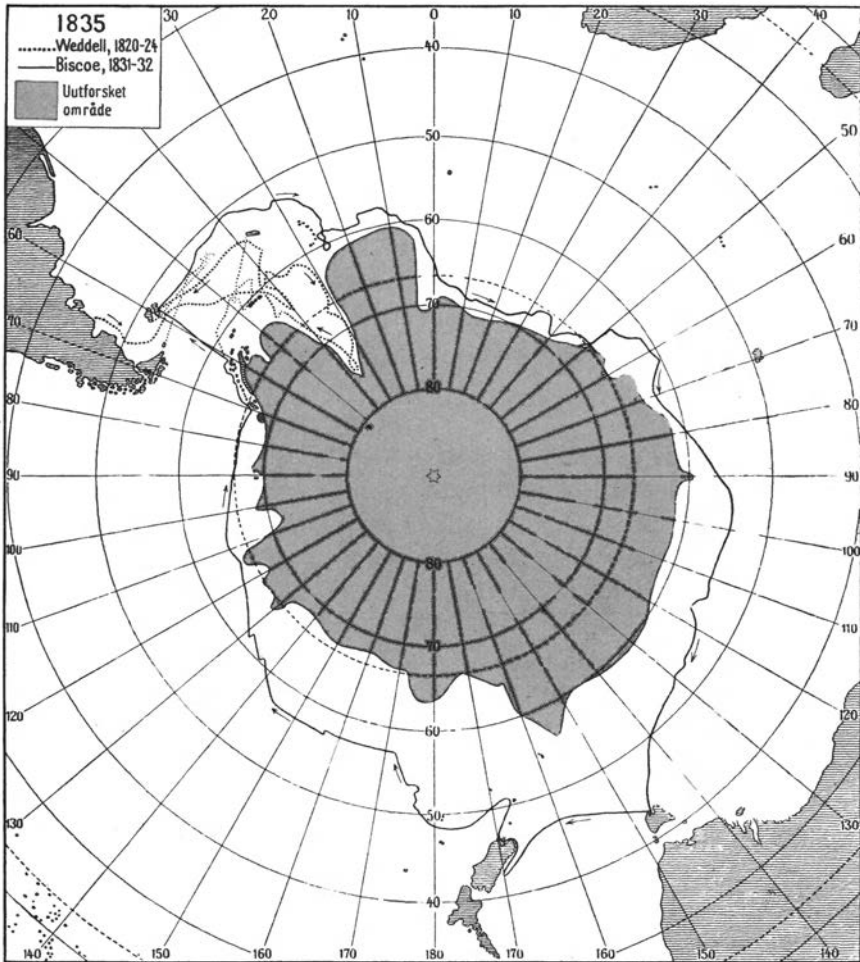
James Weddell.

regent Luitpold Land. Ellsworth har oppdaget land mellom Hearst Land og Rosshavet, men vi vet enno ikke om det han fant var deler av fastlandet eller store øyer omringet av is. Han mener at Antarktika er omtrent to tredjedeler av Nord-Amerikas størrelse, mens dr. Bruce kalkulerte at fastlandet var omtrent 1,46 ganger så stort som Europa. Edgeworth David og Griffith Taylor kalkulerte størrelsen til ca. 11 600 000 km², og Ludwig Mecking hevdet at Antarktika var litt mindre enn de kontinentale deler av Kanada og De Forente Stater. Alt dette må dog betraktes som hypoteser.

Ifølge Norges Svalbard- og Ishavs-Undersøkelsers arealberegning på grunnlag av det sydpolare kart i Stielers atlas (ed. intern.), skulde flateinnholdet av det antarktiske fastland være ca. 13 000 000 km², hvorav Storbritannia hadde annektert 8 688 000 km² og Norge 2 756 000 km². Den ikke okkuperte sektor mellom Rosshav- og Falklandsektorene ble beregnet til 1 608 000 km². Falklandsektoren var beregnet til 1 808 000, Rosshav-sektoren til 427 000 og den australske sektor til 6 443 000 km². Disse tre britiske sektorer hadde ifølge beregningen en kystlinje på ca. 12 000 km, og den norske en kystlinje på ca. 2500 km, eller en likeså lang strekning som Norges kyst fra Iddefjorden til Boris Gleb.

Etter de britiske og norske okkupasjoner er det nå bare en stor uokkupert sektor igjen sydpå, den fra 150° v. l. til 80° v. l. mellom Rosshav-sektoren og Falkland-sektoren. Den sistnevnte rekker fra 80° v. l. til 20° v. l.; Bouvet-sektoren fra 20° v. l. til 45° ø. l.; Australia-sektoren fra 45° ø. l. til 160° ø. l. (med unntagelse av den lille franske besittelse — Adélie Land fra 136° 20' ø. l. til 142° 20' ø. l.) og Rosshav-sektoren fra 160° ø. l. til 150° v. l.

Det er ikke usannsynlig at Antarktika i lengst forsvunne tider har hatt landforbindelse med Syd-Amerika, Afrika, Australia og New Zealand. Forsteninger av flora og fauna, som C. A. Larsen, som førstemann sydpå, fant på Seymourøya i 1892, og som viser oss at Antarktika i sin tid må ha hatt et temperert klima, gir grunn til å formode dette. De geologiske forhold tyder også på dette. Sannsynligvis fortsetter de sydamerikanske Ander fra Tierra del Fuego gjennom Burdwoodbanken, Shagklippene, Syd Georgia, Clerkeklippene, Syd Sandwich, Syd Orkn- og Syd Shetland-øyene i en bue til Graham Lands nordspiss og derfra sydover langs dette. Enkelte forskere har ment at disse fjell fortsetter helt til New Zealand via King Edward VII

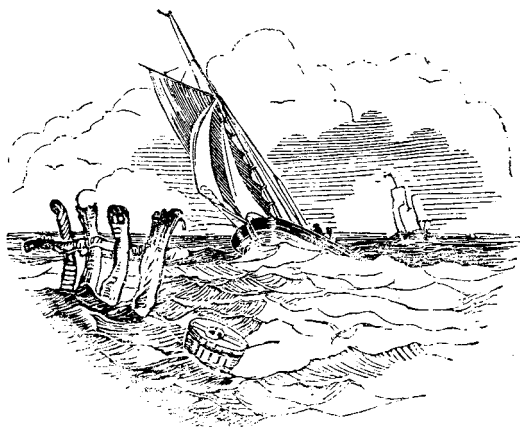
Kart over oppdagelser i Sydishavet fra 1821 til 1835.

Land og ukjente strekninger på Antarktika, og at Syd Georgia er en del av et gammelt kontinent i Sydatlanteren, som tidligere har hatt forbindelse med Brasil.

Ifølge Filchner viser det underliggende »land« på Prinsregent Luitpold Land platåkarakter, hvilket sammen med de geologiske prøver som Bruce brakte med seg heim fra Weddellhavet, nærmest skulde tyde på en forbindelse med Øst-Antarktika. Wilkins' beretning om forholdene ved Hearst Land gikk ut på at Anderne ikke fortsatte i denne

retning. Byrds og Ellsworths oppdagelser tyder på det motsatte. De stenprøver som Prestrud tok med seg fra Kong Edward VII's Land tyder på en forbindelse mellom dette og Syd Victoria Land. Mellom Øst-Australia og Øst-Antarktika har det tilsynelatende vært landforbindelse. Disse lands struktur og den etter dr. H. R. Mill oppkalte undervannsrygg sønnenfor Tasmania, som fra brådyppet stiger opp ca. 600—700 favner under havoverflaten, tyder på dette. Den samme platastruktur som karakteriserer Syd Victoria Land, finnes igjen på de av Wilkes og d'Urville oppdagede landstrekninger i Øst-Antarktika, mens det er stor forskjell mellom landets struktur i den Vest-antarktiske øygruppe og Syd Victoria Land, de to landområder som for tiden er best undersøkt.

På grunn av de veldige ismasser som Antarktika ligger innkapslet i, er denne verdensdel betydelig høyere enn noen av de andre. I nærheten av polen hever den seg til et høyplatå på ca. 3000 m, som senker seg henimot kysten, først langsomt og derpå steilt. Gjennomsnittshøyden er ifølge Meinardus ca. 2200 m. Det høyeste punkt Amundsen nådde på platået var ca. 3560 m. På Syd Victoria Lands høyplatå ligger det en rekke store fjellkjeder, adskilt ved daler med veldige breer som flyter ut i Rosshavet. Enkelte av dem stiger til 4000 à 4500 m over havet. På forskjellige andre steder finner man også enorme fjellkjeder, for eksempel på Ellsworths rute i 1935. Hist og her finnes aktive og utbrente vulkaner.

Selfangere ved Kerguelen.

Hvalfangeren „Royal Sovereign“.

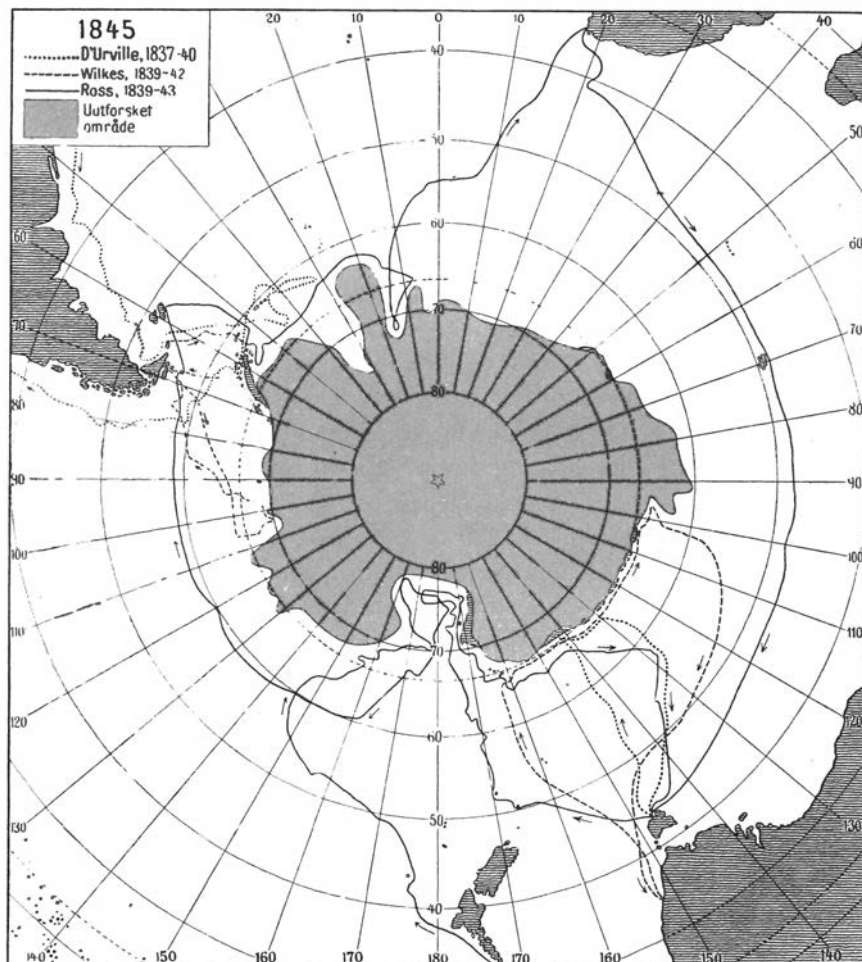
Klimatiske forhold.

Innlandsisen beveger seg langsomt henimot kystranden, og hele fastlandet er omringet av ismurer, delvis med »tunger« som stikker ut i havet og etterhånden brytes av og danner de tusener av store og små, som oftest flattoppedede isfjell, som til stadighet svømmer omkring i Sydishavet. På flere steder rundt kysten har man svære flate ismasser som flyter på sjøen og som begrenses mot havet av loddrette isvegger (ismurer). Disse dannelser kalles barrierer og finnes ikke på andre steder av kloden. Den største av disse er Rossbarrieren, som ble oppdaget i 1841. Isveggen hever seg fra ca. 20—50 m over havoverflaten og barrieren er omtrent 800 km bred og ca. 700 km lang fra nord til syd. Ved den nordlige kant er isen 300 m tykk og flyter, unntagen på enkelte steder i nærheten av land. Hele barrieren er vesentlig oppstått ved at istunger skyter seg fram fra de store breer på begge sider av Rosshavet. Flere av disse er av enorm størrelse, særlig den ca. 160 km lange Beardmore-bre, den største i hele verden. Det var langs denne Shackleton og Scott la sine ruter til Sydpolen, mens Amundsen benyttet den betydelig mindre Axel Heiberg-bre. No og da bryter store ismasser løs langs ytterkantene av Rossbarrieren, men da breen skyver på og trenger massen ut i havet, opphever den ene virkning praktisk talt den annen. Fra 1841 til 1902 hadde det tilsynelatende løsnet seg mer enn det var kommet bre-is til fra land, så barrieren var blitt en del forminsknet. Siden 1902 har ismassen atter

tiltatt i størrelse. Hvor meget den skyter seg nordover hvert år er dog vanskelig å konstatere. Mecking mener 500 m, Debenham har kalkulert med ca. 3,65 m om dagen, og Wright med 1,20 m på vestsiden.

Fastlandsklimaet er meget kaldt og Antarktikas indre — det største øde som finnes på kloden — er helt uten liv. Sommeren, som er meget kort og kald (selv i desember og januar, som er årets varmeste måneder, er gjennomsnittstemperaturen under frysepunktet), er i Antarktikas sydligste deler en endeløs dag. Solen har stor makt hvor den kommer til, men på skyggesiden er det alltid kaldt. Byrds laveste registrerte vintertemperatur var -80° C, altså 7° mere enn Erling Strøm fant at Hudson Stucks minimumstermometer registrerte i 5000 meters høyde på Mount MacKinley, Alaska. De 80° føles dog betydelig lavere på grunn av de voldsomme stormer som hersker der nede og som i hyppighet, varighet og styrke søker sin like, med en hastighet, skriver Mecking, av opp til 90 m/sek.(?). Som åsgårdsreier kommer de feiende ned fra den store isørken, særlig i Øst-Antarktika, som Mawson har gitt det betegnende navn: The Home of the Blizzards. Under hans toårige opphold ved Kapp Denison var den årlige gjennomsnittshastighet 22,35 m/sek., og ved en enkelt anledning konstaterte han en hastighet av 51,8 m/sek. Disse orkaner, hvorom Riiser-Larsen også beretter, oppstår og opphører ofte ganske plutselig. På Adélie Land blåser de som regel fra SSO, på Keiser Wilhelm II Land fra O og fra James W. Ellsworth Land fra O. Ingen ord kan beskrive dem, beretter Nordenskjöld fra sitt opphold på Snow Hilløya. Det var omtrent umulig å være utendørs eller kunne gå mot vinden, og luften var så full av snø at man ikke kunde se foran seg. På grunn av friksjonen mellom de fine ispartikler ble luften ladet med elektrisitet så man kunde se St. Elms-ild selv på klærne, og jo sterkere vinden var, jo lavere sank temperaturen.

Den gjennomsnittlige årlige barometerstand er meget lav, ca. 740—745 millimeter. Luften er ren og inneholder omtrent ikke bakterier. Regn ser man sjelden i Øst-Antarktika. På vestsiden av den Vestantarktiske øygruppe har man mer regn. Snøen består som oftest av harde og tørre partikler, sjeldnere av bløte flak, og snøgrensen ligger til dels helt nede ved havoverflaten, selv nordenfor polarsirkelen.

Kart over oppdagelser i Sydishavet fra 1835 til 1845 .

DE ANTARKTISKE OG SUBANTARKTISKE ØYER

Rundt om i Sydishavet ligger en rekke øyer og øygrupper, delvis innenfor, delvis utenfor den antarktiske sirkel. Den største av gruppene (den Vest-antarktiske) strekker seg nord-østover fra Charcot-øya (Land) til Clarenceøya og sydover fra Syd Shetlandsøyene henimot fastlandet. Hvor dette begynner vet man ikke. Det er en mulighet for at både Graham Land, Alexander I Land og Charcot-øya (Land) er deler av Antarktika.

Den store Vest-antarktiske øygruppe kan inndeles i forskjellige andre og mindre: Syd Shetlandsøyene med sine nordlige utløpere, Elephant- og Clarenceøyene, Graham Land (hvis det viser seg at dette er en øy) samt de ved nordvestpynten av dette beliggende småøyer, Palmer- eller Dirk Gherritszgruppen, omfattende Antwerp-, Brabant-, Liegeøyene osv.; Biscoeøyene og Adélaïdeøya, Alexander I øy (Land) og Charcot-øya (Land) (hvis disse to ikke viser seg å tilhøre fastlandet, som Scripps- og Finleyøyene har vist seg å være deler av Graham Land). På nord- og østsiden av Graham Land har vi Joinville- og d'Urvilleøyene, Argentinaøyene, James Rossøya, Dundeeøya, Pauletøya, Seymourøya, Snow Hilløya, Vegaøya, Lockyerøya, Cockburnøya og en rekke andre småøyer som f. eks. de av C. A. Larsen oppdagede Seløyer (hvis de ikke ligger på land og er nunataker), samt Robertsons øy og Veierøya, og den av Wilkins oppdagede Robinsonøy utenfor Foyns Land. Syd Orknøyene i øst og Peter I øy i vest av den Vest-antarktiske øygruppe kan ikke henregnes til denne.

Alle de øyer som ligger sønnenfor den 60. breddegrad betraktes som hørende til det antarktiske område, mens andre som f. eks. Syd Georgia, Syd Sandwichgruppen, Bouvetøya, Marion- og Crozetøyene, Kerguelen, McDonald- og Heardøyene, Macquarie-, Auckland-, Campbell- og Antipodeøyene, som ligger sønnenfor 45° s. b., på grunn av sin geografiske posisjon og også på grunn av sitt klima, sin flora og fauna hører inn under det subantarktiske område. Enkelte av øyene, som f. eks. Syd Georgia og Kerguelen, danner en overgang mellom de antarktiske og subantarktiske områder.

Mens betegnelsen den Vest-antarktiske øygruppe (det Vest-antarktiske arkipel) har fått en viss hevd, har man enno intet fellesnavn for Syd Georgia, Syd Sandwich-, og Syd Orknøyene. Suess foreslo i sin tid De sydlige antiller. For Marion-, Crozet- og Kerguelen-, Heard- og McDonaldøyene, eventuelt også Ny Amsterdam og St. Paul, burde der finnes et fellesnavn. Antipode-, Campbell-, Macquarie-, Auckland-øyene etc. har MacNab kalt The Southern Islands, og Chilton kaller dem Subantarctic Islands of New Zealand. Denne betegnelse er dog ikke riktig for Macquarieøyas vedkommende, da øya ikke er en del av New Zealand-plattformen, men stiger like opp fra havdypet.

De fleste øyer og kyststrekninger i Sydishavet er dårlig kartlagt. Kartene burde undergå en grundig revisjon. Flere av dem, særlig

Dumont d'Urville.

admiralitetstkartene, er etter hva hvalfangere beretter farlige å benytte. »Discovery II« og »William Scoresby«-ekspedisjonene, har for enkelte farvanns vedkommende, som f. eks. Syd Shetland- og Syd Sandwichøyene, hjulpet til å bedre forholdene, likesom Kommandør Chr. Christensens Hvalfangstmuseum og Hvalfangerens Assuranceforening i Sandefjord har utgitt en rekke gode kartter fra feltene, basert på opplysninger fra »Norvegia«-ekspedisjonenes ledere og norske hvalfangere. De beste kartter av selve fastlandet er de som er utgitt av The American Geographical Society, New York. Hverken disse eller de norske er dog helt korrekte, og meget står enno igjen før vi har fått kartene over Sydishavstraktene så pålitelige som de bør være. Ett nytt stort Antarktika-kart skal etter forlydende være ukommet i U. S. A. i 1943.

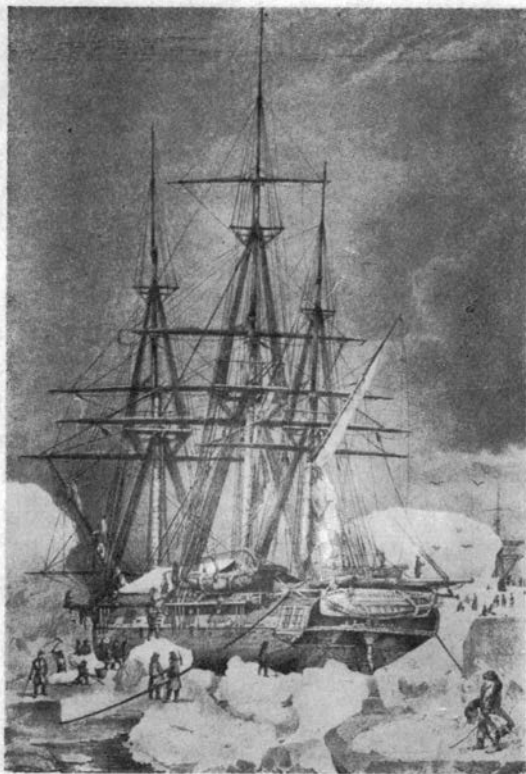
SYDISHAVET

Det veldige, ca. 20 000 000 km² store havområde, som vi kaller Sydishavet, og som strekker seg ubrutt rundt Sydpolskalotten, omfatter de sydligste deler av Atlanterhavet, Stillehavet og Det indiske hav, hvor den nordlige grense dannes av en linje som forbinder de sydligste deler av Syd-Amerika, Syd-Afrika, Australia og New Zealand, mens den sydlige grense dannes av det antarktiske fastland.

På grunn av de utallige isfjell, de hyppige stormer og den vedholdende tåke er intet farvann i hele verden så vanskelig å navigere som Sydishavet. Hele området mellom 40° og 70° s. b. er beryktet for sine voldsomme orkaner, og våre hvalfangere taler ofte om »de brølende førtier«, »de tåkete femtier« og »de isdekte sekstier«.

Isfjellene kan bli enormt store, fra 10 opptil 100, ja selv over 150 km lange. De kan bli 350 å 400 m tykke, hvorav 300 til 350 m under vann, og er ofte over 50 m høye over vannet.

Under »Chanticleer«s opphold i Deception Harbour i 1829 foretok dr. Webster forskjellige eksperimenter for å finne ut hvor dypt isfjellene stakk i forhold til det som kunde sees. Han fant da at av terningformete isstykker viste bare en syvendedel seg over vannet. Ved å sette et konisk isstykke på et kubisk, begge tatt fra samme fjell, fant han at kuben fløt lett og bar den lille pyramide, som var mer enn dobbelt så høy som dybden av kuben under vann. Webster lot derpå forskjellige irregulært formete ismasser flyte på vannet, og fant at deres høyde over vannflaten varierte betydelig; i enkelte var den lik, i andre større enn dybden under vann, hvilket beviste at man ikke med

„Astrolabe“ og „Zélée“.

sikkerhet kunde danne seg en formening om til hvilken dybde isfjell stakk under vann ved å måle høyden over, og at alt avhang av formen. Som bekræftelse på dette tilføyde han at han en gang så et isfjell som var like så høyt som »Chanticleer«s mastetopp, og følgelig måtte være 50 fot høyt. Skulde man no ha gått ut fra det resultat man kunde utlede fra dybden av et terningformet isstykke, måtte dette isfjell ha stukket 350 fot i vannet, mens det fløt på 96 fot. Ved å lodde fant han nemlig bunn på 16 favner.

Mens isfjellene består av kalvet bre-is, vokser isflakene i havisen gjennom frost ved lite snøfall fra ganske tynn »pannekake«- eller »tallerken«-is til ca. 2,5 meters tykkelse. Selv med rikelig snø blir flakene som stuer seg sammen til pakkis, sjelden over 8, maksimum 15 meter tykke.

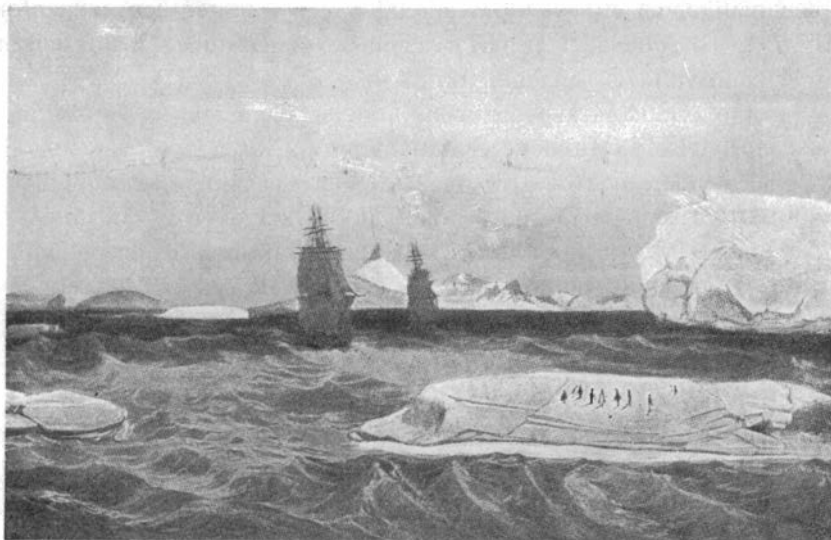
Det er snarere en stormfull enn en kald vinter som skaper den meste pakkis. I Rosshavet stuer den seg sammen særlig langs kystene og blir drevet nordover av sydvestlige vinder. Tvers over havmunningen møter man som regel et bredt pakkisbelte, som kan variere i bredde og utstrekning. I sesongen 1915—1916 drev »Aurora« i ni måneder inne i dette belte med en gjennomsnittshastighet av ca. syv n. mil om dagen, idet skipet fulgte kystlinjen langs Syd Victoria Land og Oates Land til man kom ut av isen på $64^{\circ} 30'$ s. b.

På enkelte steder i Sydishavet samler pakkisen og isfjellene seg tettere sammen enn på andre. Sønnefor 58° s. b. kan man dog som regel gjøre regning på å treffe begge deler nesten overalt rundt hele kalotten. I Stillehavskvadranten har pakkisen tendens til å fjerne seg fra vestsiden av den Vest-antarktiske øygruppe — som danner en slags molo — og samle seg lenger sydpå i området mellom Charcot-øya (Land) og Rosshavet, et område hvor det enno ikke er lyktes noe skip å trenge inn til land, skjønt man gjentagne ganger har gjort forsøk på dette.

Overflatestrømmene, som er influert av de østlige vinder langs kontinentalranden og de vestlige lenger ut til havs, danner på en måte en dobbelt ring rundt Antarktika. En vestgående strøm nær kysten

„Astrolabe“ og „Zélée“ i isen 9. februar 1838.

D'Urville ved Louis Philippe Land.

presser en del av isen sammen mot alle nordligere utstikkere av land og innlandsis og fyller buktene med pakkis. En del av isen føres etter hvert med vind og strøm nordover inn i det nordlige strømområde som omsirkler kloden mellom 60° og 35° s. b., hvor den på grunn av et relativt varmere vann råtner opp og smelter. Ifølge Meinardus ligger der mellom 65° s. b. og 55° s. b. en sone hvor subantarktiske variable vinder er fremherskende.

Strøm og vindfang gjør at isfjellene driver nordenfor pakkisgrensen og no og da når så langt nord som til 35° s. b. Utenfor La Platafloden rapporteres der av og til isfjell, som er blitt ført nordover av Falklandstrømmen, og et enkelt er blitt sett på 26° s. b. i Syd-atlanteren, andre i australske farvann. En hel del blir stående på grunn rundt kystene av Antarktika og danner på enkelte steder en beskyttende skjærgård med åpent vann innenfor.

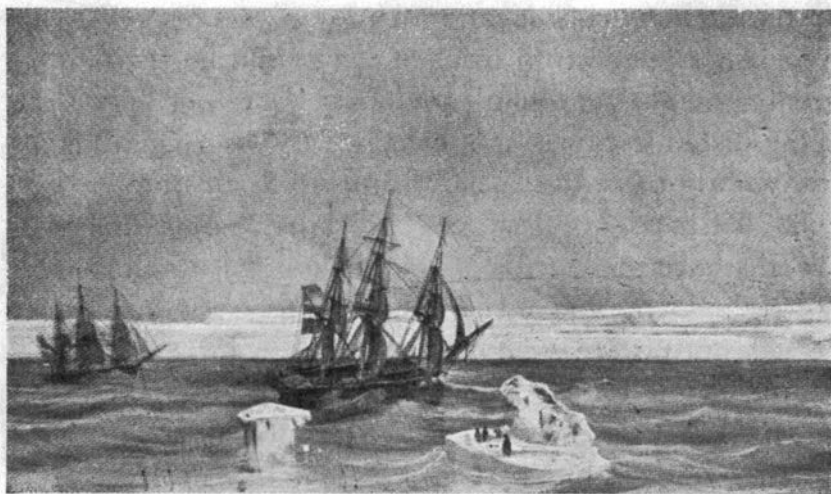
Grensene for pakkisen varierer sterkt fra år til år. Etter norske hvalfangeres observasjoner ligger den gjennomsnittlige pakkisgrense den 1. november: I Atlanterhavet på ca. 55° s. b. unntatt i den vestlige del hvor den fra Syd Georgia skjærer sydover til den Vest-antarktiske øygruppe. Syd for Afrika ligger drivisgrensen lengst mot nord, ca. 53° s. b. I Det indiske havs vestlige del ligger den på ca. 53° s. b.,

i den østlige del — østenfor ca. 100 ø. l. — ligger den sønnenfor 60° s. b. I Stillehavet er observasjonene mangelfulle, men grensen ligger sannsynligvis sønnenfor 60° s. b.

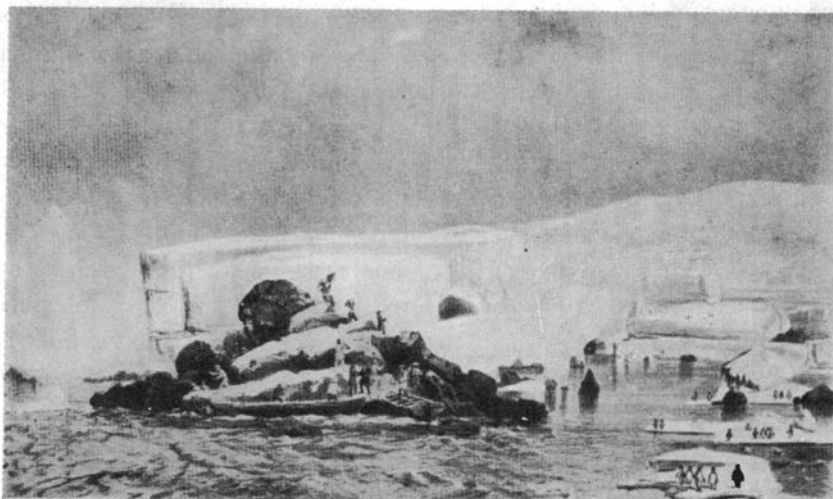
Ifølge »Gauss«-ekspedisjonens undersøkelser rekker den antarktiske innflytelse på vannet i Sydatlanteren så langt nordover som til tropene. Under overflatestrømmene ligger en kaldere, mindre salt-holdig strøm som går nordover, mens der i vannlag fra 1500 til 3000 meter under havoverflaten er en sydgående varmere strøm, og under denne igjen kaldt bunnvann som er oppstått ved en blanding av antarktisk og tropisk vann.

PLANTE- OG DYRELIV I ANTARKTIS

Landvegetasjonen på fastlandet og de sydlige øyer er ytterst fattig og består som regel bare av mose og lav på de nakne klipper. Selv på så nordliggende øyer som Syd Georgia, Crozet, Kerguelen og Heard vokser der ingen trær. På flere av dem finner man dog det såkalte tussock-gras, som gror tuftevis utover, til dels i anselig høyde. I de nordligste deler av den Vest-antarktiske øygruppe har man bl. a. funnet en blomstrende grasart, og på subantarktiske øyer vekster som viser forbindelse med plantelivet i Australia, Afrika, Sydamerika osv. Langs enkelte øyer og kyststrekninger vokser der en masse tang, delvis av enorm størrelse.

Isbarrieren ved Clairéekysten.

Det franske flagg heises, Adélie Land.

Det største levende »landdyr« som man hittil har funnet på Antarktika, er et ca. 1 millimeter langt, mørkeblått, vingeløst, sigarformet insekt med seks ben (*Gomphocephalus*), og et mindre, livligere rødt insekt, som så vidt kan sees med det bare øye. Mot disse er den fire millimeter lange vingeløse mygg, *Belgica Antarctica*, som de Gerlache fant i Vest-Antarktis, en ren kjempe. Denne mygg er dog ikke blitt sett på fastlandet.

Pattedyr som isbjørner, polarrever, polarharer osv. finnes ikke sydpå, men nordmennene har brakt en del rensdyr til Syd Georgia, hvor de har formert seg; og på enkelte steder særlig ved de store, faste landstasjoner, er det ikke så få rotter, som opprinnelig er gått i land fra skipene.

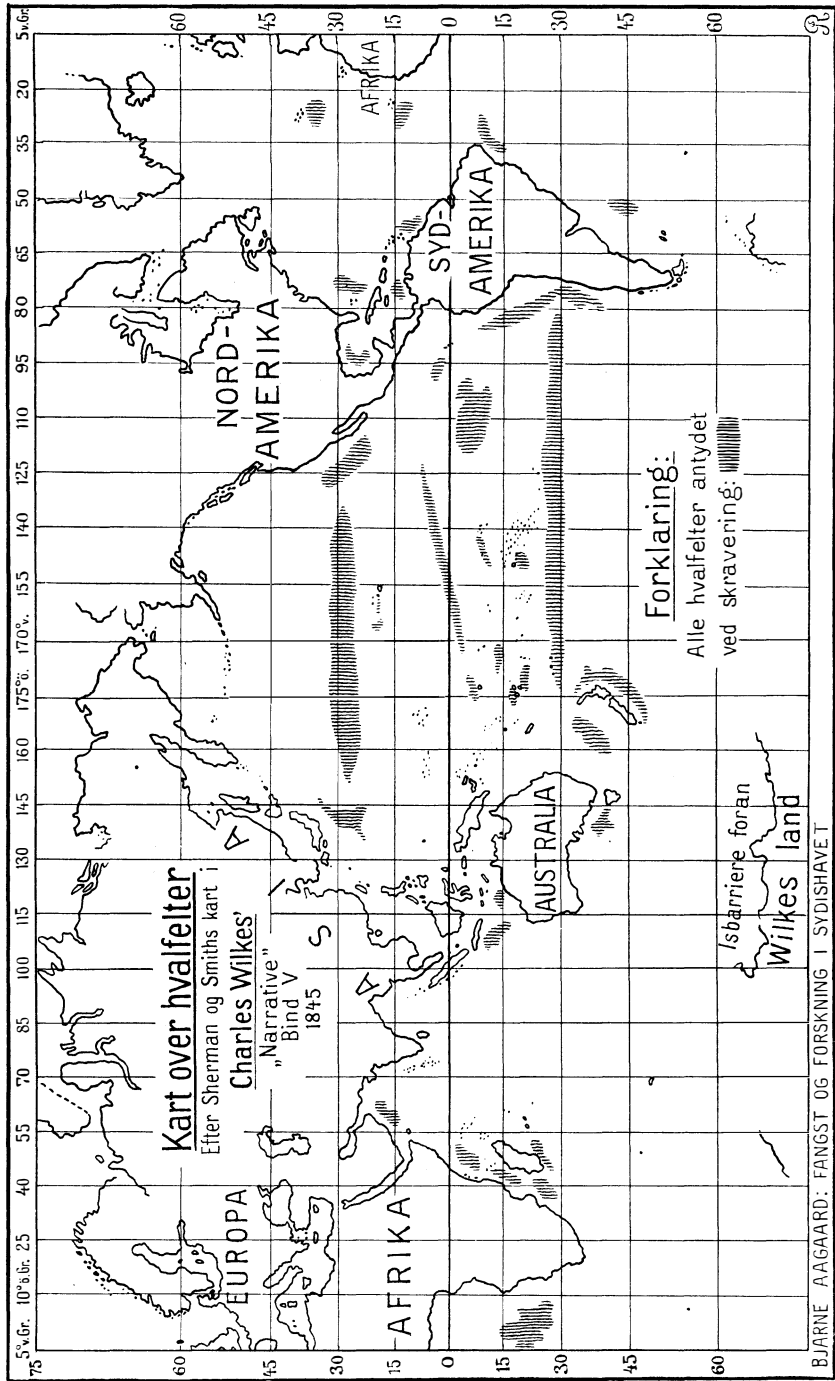
Milliarders milliarder av små, delvis mikroskopiske dyr og planter (plankton) som opptrer på forskjellige steder i Sydishavet, danner grunnlaget for det rike fugle- og dyreliv som utfolder seg der nede. Dette plankton, som ofte gir vannet og isen farge, består bl. a. av enorme mengder av små krepser — krill, som våre hvalfangere kaller dem — som danner føde for fisker, fugler, seler og hvaler.

Av sjøfugler opptrer det en hærskares mangfoldighet, hvorav de fleste ruger ut sine unger på subantarktiske og antarktiske øyer, samt rundt om på fastlandets kyster. Blant disse finnes flere slags albatrosser

og en masse stormfugler: den store kjempepetrell »stinkeren«, sølvpetrellen, snøpetrellen (isrypen) kappduen, »skomakeren«, hvalfuglen, forskjellige antarktiske terne- og måkearter, tyvjoer, skarver etc. I alt fant man under »Scotia«-ekspedisjonen fire og sytti forskjellige sorter.

Rundt om i Antarktis finner man umåtelige masser av pingviner. Den største av dem, keiserpingvinen, som også er den sjeldneste og den man ser lengst mot syd, kan bli opptil 1,20 meter høy og veie over førti kilo. Den bygger ikke noe rede, men sitter på isen og legger et eneste egg som den plaserer oppe på føttene og skjuler ved hjelp av en fold i huden og fjærene. Egget blir lagt før vinteren er over, og blir utruget før våren kommer. Kyllingen oppholder seg til en begynnelse på morens føtter og holdes varm på samme måte som egget. Adéliepingvinen som blir opptil en halv meter høy, opptrer i tallløse skarer. Papuapingvinen eller eselpingvinen treffer man selv nordenfor de antarktiske farvann, mens antarktikapingvinen utelukkende fins langt sydpå. På flere av øyene, som f. eks. Syd Georgia, Kerguelen og Macquarieøya finner man den såkalte kongepingvin; på de to førstnevnte øyer og Heardøya makaronipingvinen, og på Falklandøyene en annen art som kalles Jackasspingvinen. I midten av forrige århundre utvant man olje av denne pingvin. Således tok et fartøy i 1868 omtrent 400 000 stykker på Falklandøyene, hvorav man fikk 50 700 gallons olje. Denne industri er no forlengst opphørt, og pingvinene beskyttes av myndighetene i Falklandområdet. På Macquarieøya ble det for omtrent 40 år siden årlig fanget ca. 130 000 pingviner, uten at deres antall tilsynelatende avtok. Mawson beretter at antallet er øket betydelig siden fredningen i 1916.

Foruten de forskjellige hvalarter, som den sydlige retthval, blåhval, finnhval, knøl, bottlenose, spekkhugger osv. har Antarktis av stedegne pattedyr fem øreløse selarter: sjøelefanten, krabbeeteren, weddellselen, sjøleoparden og ross-selen, samt to slags øreseler: sjøløven og pelsselen. De sistnevnte selarter er nå omtrent fullstendig utryddet på grunn av rovdrift i første halvdel av det nittende århundre. Hvor man tidligere tok millioner av disse verdifulle dyr, fins ikke én igjen. En pelssel ble skutt av C. A. Larsen på Syd Shetland i 1902, en annen ble drept på Syd Georgia i 1915. Det eneste sted i Antarktis hvor det ennå fins en del pelssel, er på Bouvetøya, hvor de er fredet. Det samme er tilfelle på The Snares, South Island, Bountyøyene, Lady Julia Percy Island og enkelte andre australske øyer.

BJARNE AAGAARD: FANGST OG FØRSKNING I SYDISHAVET

I sin bok »A Voyage towards the South Pole« skriver Weddell at der i 1821/22 ble tatt omkring 320 000 pelssele på Syd Shetlandøyene alene, og at ungene mistet sine mødre når de var tre eller fire dager gamle, så at de alle — aller minst 100 000 skriver Weddell — døde. Når det betenkes at Syd Shetland bare var et av feltene, og at fangsten holdt på i mange år, kan man med sikkerhet gå ut fra at millioner av pelsseleunger på denne måte gikk til grunne av sult. Og bedre gikk det ikke med sjøløvene.

Den engang så enorme sjøelefantbestand sydpå er blitt redusert til en ren ubetydelighet. Små sjøelefantkolonier fins dog enno på Syd-Georgia, Macquarie-, Heard- og Crozetøyene samt på Kerguelen. Disse beskyttes av fredningsbestemmelser. På Bouvetøya var det etter den siste opptelling tolv eksemplarer.

Er det få pelsseleer og sjøelefanter igjen, så er det desto flere krabbeetere, weddellsseleer etc., da disse hittil har unngått menneskenes etterstrebelser. Før eller senere blir dog også disse dyr utnyttet. Det kan kanskje bli en lønnsom bedrift når hvalen er utryddet.

HVALFANGSTEN

Når man unntar en forholdsvis ubetydelig selfangst, er det bare hvalfangsten — der i de siste femti år har antatt veldige dimensjoner — som er av betydning sydpå.

Som nevnt i forordet har jeg behandlet denne fangst inngående i fjerde og femte bind av »Fangst og forskning i Sydishavet«, hvorfor jeg bare løslig skal komme inn på den her.

Det første norske fangstfartøy i Antarktis, sel- og hvalfangeren »Jason« av Sandefjord avgikk til dette felt i september 1892, den første hval drept av nordmenn i Antarktis ble harpunert fra dette skip i april 1893, og det første norske flytende kokeri »Admiralen« av Sandefjord, kom tilbake fra Antarktis i 1906 med 4237 fat olje utvunnet av 183 hvaler. Hvalfeltene på Finnmark, Island, Færøyene, Svalbard etc. var imens blitt ødelagt på grunn av massestartning av hvalselskaper.

Den pelagiske fangst i Antarktis fikk i sesongen 1925/26 et mektig støt framover ved innføring av opphalingsslippen på »Lancing« av Larvik, som opererte langs iskanten i Weddellhavet.

Nedenstående tabell viser hvordan tallet av drept hval og produksjonen av olje i Antarktis øket i de 25 år fra »Admiralen«s heimkomst i 1906 til og med 1931.

Charles Wilkes.

1905/06	183 hval	4 237 fat olje
1909/10	6 099 »	157 592 » »
1920/21	8 448 »	390 627 » »
1924/25	10 488 »	697 091 » »
1927/28	13 775 »	1 037 392 » »
1929/30	30 167 »	2 546 759 » »
1930/31	40 201 »	3 608,348 » »

Da jeg i 1926/27 opptok studiet av og arbeidet med den norske hvalfangst og vårt vitenskapelige arbeid i Antarktis, var de gamle hvalfelter ved Syd Shetland-, Syd Orkn- og Syd Sandwichøyene samt Syd Georgia allerede begynt å svikte, og det gikk opp for meg at den rovdrift som ble drevet uvegerlig måtte lede til utryddelse av storhvalbestanden i Sydishavet, samt til at hegemoniet i fangsten, som dengang befant seg på våre, vilde gli over på fremmede hender. Dette har den også senere gjort, etter at vi imens i årevis har utleid og/eller solgt våre fangstskip, skips- og innredningsplaner og vår dyktige arbeidskraft til utlandet.

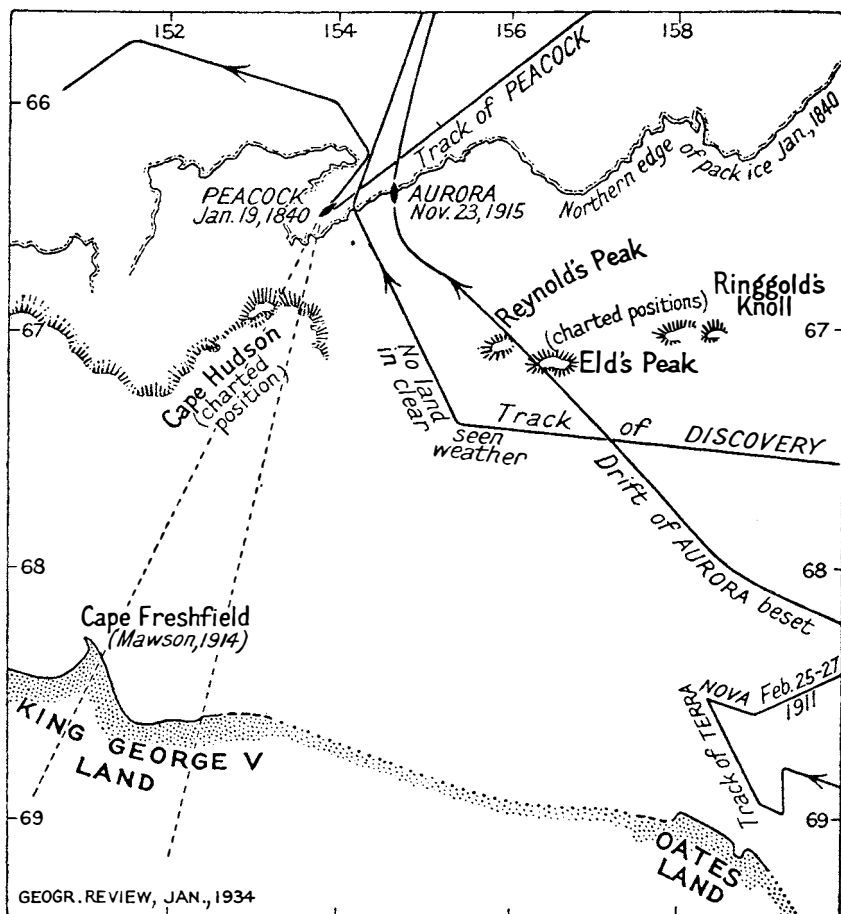
For å motarbeide disse for vårt næringsliv så skjebnesvangre tendenser satte jeg meg til oppgave å gjøre regjering og almenhet oppmerksom på utglidningen, og å bekjempe denne ved å forsøke å få innført en virkelig effektiv kontroll over fangsten, bl. a. gjennom konsesjonslovgivning. Med dette arbeide, som særlig ble forsterket fra våren 1929 av, har jeg no holdt på i atten år.

I dagene 3.—5. april 1930 ble der, under Folkeforbundets ægide, avholdt et internasjonalt møte av en spesialkomite i Berlin, hvor De Forente Stater, Frankrike, Japan, Norge, Portugal, Storbritannia og Tyskland var representert, og hvor der av flere av deltagerne ble framholdt den absolutte nødvendighet av effektive forholdsregler til forebyggelse av hvalbestandens utryddelse. Det ble således foreslått at Folkeforbundet skulde treffe følgende beslutning:

»Intet skip tilhørende en av de høye kontraherende parter, skal benyttes til fangst eller utnyttelse av hval uten at en særlig tillatelse er blitt meddelt skipet av den høye kontraherende part hvis flagg det fører.«

Dette for hele den internasjonale hvalfangst, særlig da for den norske, så overmåte viktige forslag ble sterkt bekjempet av enkelte av spesialkomiteens medlemmer som fikk gjennomført følgende tilføyelse:

»eller med mindre dets eier eller befrakter har tilstilt vedkommende høye kontraherende parts regjering meddelelse om at han aktet å be-

Hobbs kart visende skip og posisjoner i nærheten av Kapp Hudson.

nytte skipet til hvalfangst og at han av den nevnte regjering har mottatt bevitnelse om at sådan meddelelse er gitt.»

Følgen av denne for hvalbestanden i høy grad skadelige »tilføyelse«, som senere ble inntatt i Genferkonvensjonens artikkel 8, var at denne ble gjort helt verdiløs. De respektive regjeringer fikk intet å si i saken, idet tilføyelsen tillot hvem som helst, når som helst, å drive hvalfangst hvor som helst utenfor andre lands territorialfarvann, uten å behøve noen tillatelse dertil fra sin regjering, hvis vedkommende bare sørget for å tilkjennegi regjeringen sin hensikt å drive hvalfangst. »Bevitnelsen« kunde man skaffe seg ved å sende »meddelelsen« på et rekommandert brevkort.

I sesongen 1930/31 ble der fra seks landstasjoner, 41 flytende kokerier og 232 hvalbåter, til sammen 273 fartøyer med omkring 11 000 manns besetning, hvorav 10 549 nordmenn, drept 40 201 hval og produsert 3 608 348 fat olje i Antarktis. På grunn av denne overproduksjon, som foranlediget at oljen fra mange tusen hval, som ellers kunde ha gått i havet og formert seg, måtte lagres, ble hele vår hvalfangerflåte i sesongen 1931/32 tvunget til å gå i opplegg.

Ifølge Norges Rederforbunds årsberetning bestod denne flåte, den største og mest moderne i hele verden, en flåte hvis make man aldri tidligere hadde sett, av 31 opplagte flytende kokerier på 236 161 br. t., 5 oljetransportskip på 25 883 br. t. og 189 opplagte hvalbåter med 40 773 br. t. I alt 225 fartøyer på til sammen 302 817 br. t. Rederforbundet hadde dog heri ikke medregnet de tre veldige, nybygde kokerier, verdens største tankskip »Kosmos II« på 25 000 t. dw., samt »Svend Foyn« og »Vestfold« hver på 20 500 t. dw., som øyeblikkelig de var ferdige fra byggerne måtte gå i opplegg i Mefjorden, ikke langt fra fem andre kokerier fra 4000 til 17 000 t., mens resten ble opplagt i Sandefjord, Larvik, Moss etc.

Hvalfangerforeningens statistikk, hvori de tre ovennevnte kokerier på i alt 46 109 br. t., men ikke de fem oljetransportskip på 25 883 br. t. som ikke kunde delta i fangsten, er medregnet, viser at 30 norske kokerier med en brutto tonnasje av 270 866 t. og 157 norske hvalbåter med en brutto tonnasje av 35 978 t., tilsammen 187 fartøyer på til sammen 306 844 br. t. gikk i opplegg. Bare fem utenlandske kokerier, to landstasjoner og 45 hvalbåter fortsatte i fangsten, som på grunn herav i 1931/32 sank til 9 572 hval og 808 500 fat olje. All den olje som man hadde måttet lagre på grunn av overproduksjonen i 1930/31 kom litt etter litt ut på markedet.

Imens hadde hvalfangerne forstått nødvendigheten av ikke atter å sprengre markedet ved ny overproduksjon, og tok derfor sikte på å redusere produksjonen til et nivå som holdt seg på høyde med, men ikke overskred etterspørselen etter olje. Som en følge herav ble man i 1932/33 tvunget til å redusere produksjonen fra 3 608 848 fat i 1930/31 til 2 456 462, altså med 1 151 686 fat, mens antallet av drept hval samtidig sank til 24 327. Som det senere viste seg betød selv disse tall en overproduksjon som hindret den prisforhøyelse man hadde håpet å oppnå.

At tallet på drept hval var sunket så sterkt, kom bl. a. av at der var blitt drevet en intens jakt på de største dyr og at bestemmelser

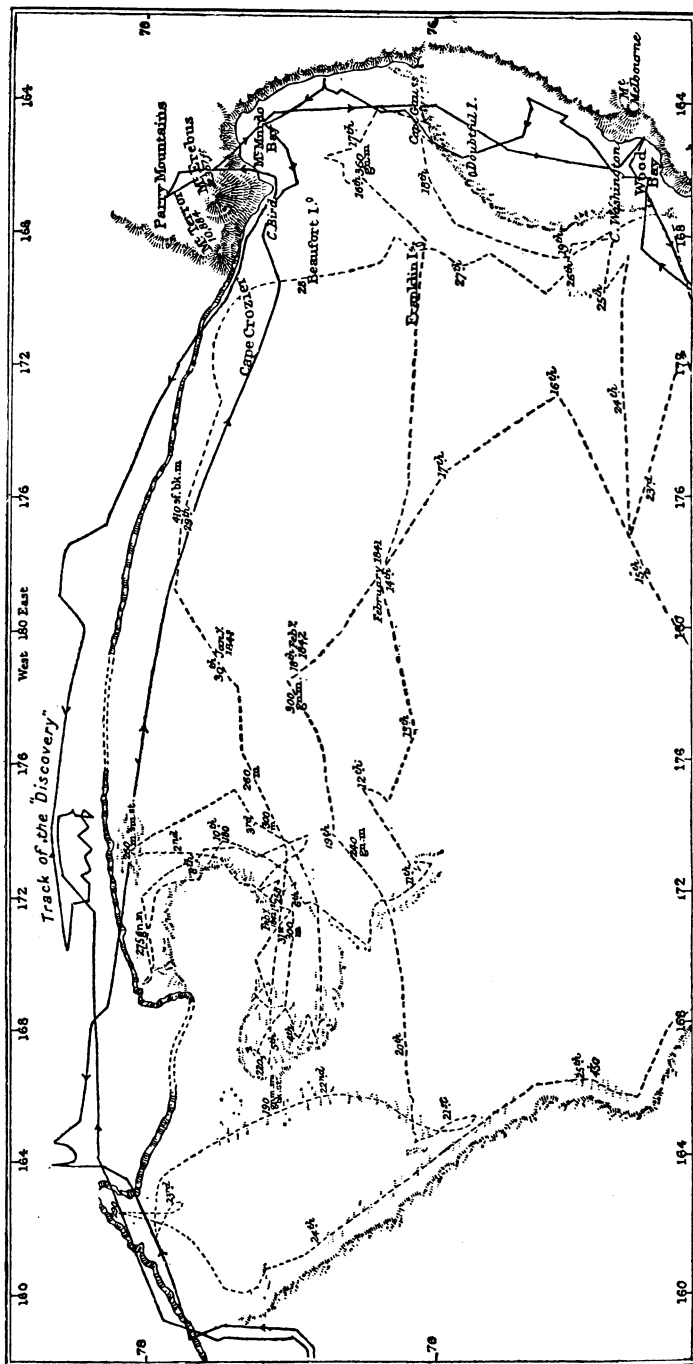

James Clark Ross.

herom var innført i skytternes kontrakter. (Se s. 30 og 39 i Langbergs avhandling.) Dette gikk særlig ut over de store blåhval-hunner, idet hensikten var å få produsert mest mulig olje av det minst mulige antall hval. Denne for bestanden så fatale politikk ble fortsatt i 1933/34 og senere, og det ble tatt større hensyn til muligheten for produksjonens avsetning og en fordelaktig pris enn til å sikre fangsten for lange tider framover og gjøre den til en varig bedrift. Det viste seg at »reduksjonen« som var en dyd av nødvendighet og som burde ha vært betydelig mer gjennomgripende, nok hjalp hvalfangerne, men ikke bestanden. Således måtte man allerede 1934/35 avlive 31 808 dyr for å utvinne et *mindre* kvantum olje enn det 24 327 utgjorde i sesongen 1932/33. Senere ble forholdet enn ytterligere forverret, idet hvalfangerne, som imens hadde fått utryddet mesteparten av de største dyr, no mer og mer ble henvist til å fange ikke kjønnsmoden hval for å kunne fylle skipene og tilfredsstillе behovet.

I sin »Oversikt over undersøkelser av hval og hvalfangst i de seinere år« i Norsk Hvalfangst-Tidende for februar 1943 skriver professor dr. Johan T. Ruud bl. a. at gjennomsnittslengden hos blå- og finnhval var avtatt betraktelig i de siste år, og at den økende relative fangst av ikke kjønnsmoden hval i vesentlig grad var ansvarlig for denne nedgang. I sesongen 1930/31 til sesongen 1938/39 steg prosent-satsen av ikke kjønnsmoden blåhval fanget i Antarktis fra 15,9 til 33,9, mens prosent-satsen av ikke kjønnsmoden finnhval siden sesongen 1932/33 steg fra 14,1 til 25,3. Denne stigning i fangsten av ikke kjønnsmoden hval skyldtes sikkert den utvidede fangstvirksomhet, idet den tiltagende knapphet på store dyr øyensynlig ikke lot skytterne ha noe valg. Denne utvikling i fangstens sammensetning, som i seg selv var et alvorlig tegn på bestandens reduksjon, illustrertes best ved prosent-satsen av modne og umodne dyr, og hvalbestanden var, mente Ruud, så sterkt redusert at utbyttet ikke lenger kunde holdes oppe ved øket fangstintensitet.

Hvis professor Ruud hadde tatt sitt utgangspunkt i sesongen 1933/34 i stedet for i sesongen 1930/31, vilde han ha kommet til betraktelig ugunstigere tall enn de han anfører, idet det særlig er i årene etter det store opplegg at man har forsterket jakten på de store dyr som skulde opprettholde stammen, men som no mer og mer forsvinner.

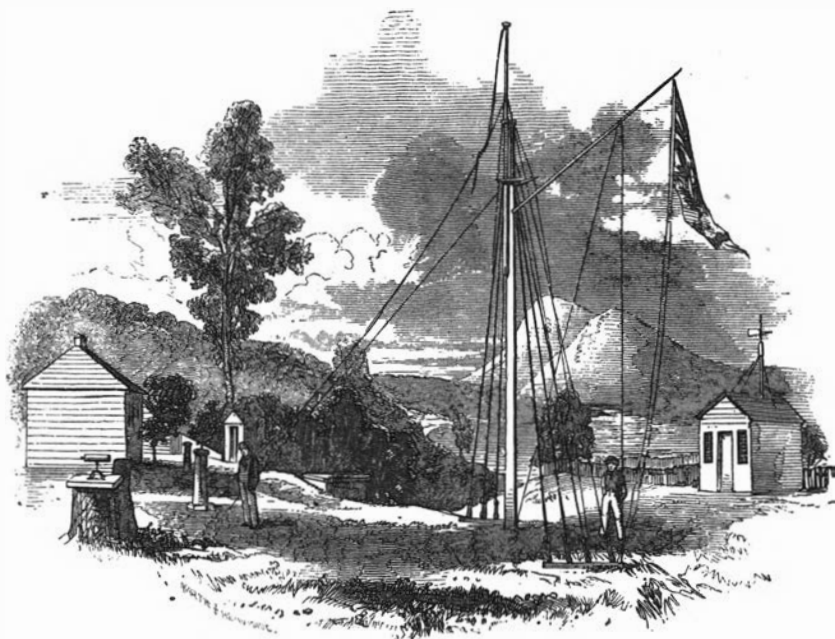

Ross' kart over isbarrieren med „Discovery“'s rute tilføyet.
 Etter Mills „Siege of the South Pole“.

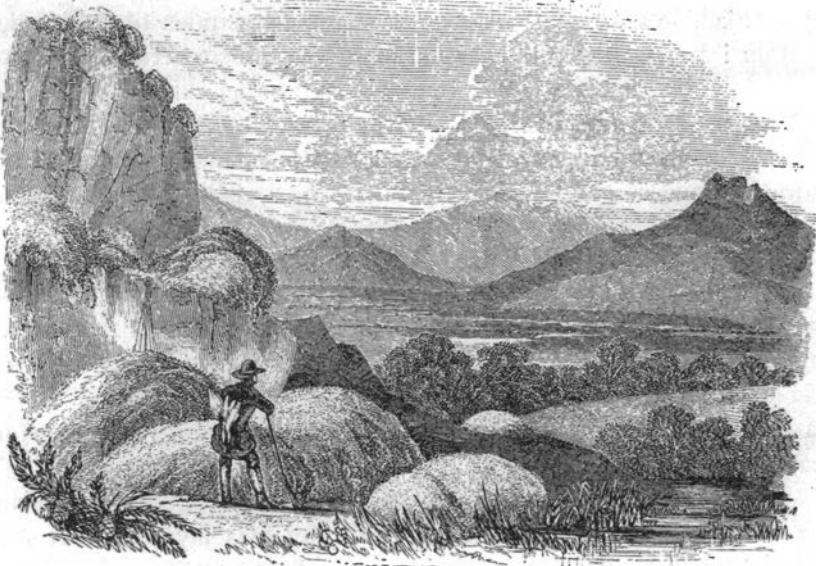
I de siste syv sesonger var tallene på drept hval og oljeproduksjon som følger:

1932/33	24 327 hval	2 456 462 fat olje
1933/34	26 087 »	2 395 544 » »
1934/35	31 808 »	2 453 999 » »
1935/36	30 991 »	2 436 338 » »
1936/37	34 579 »	2 658 108 » »
1937/38	46 039 »	3 340 330 » »
1938/39	38 356 »	2 820 771 » »

Økningen i så vel drap av hval som oljeproduksjon i de tre sistnevnte sesonger skyldes i vesentlig grad den nye konkurransen fra Japan og Tyskland. Japan hadde allerede i sesongen 1934/35 opptatt fangsten i Antarktis med det fra Norge innkjøpte kokeri »Antarctic«, og fra sesongen 1936/37 av innkjøpte og befraktet Tyskland en rekke norske kokerier og hvalbåter og begynte konkurransen der nede. Siden da har begge land anskaffet store moderne kokerier og moderne hvalbåter etter norsk mønster. I 1934/35 var den japanske produksjon bare 12955 fat og i 1935/36 44 145 fat, men fra 1936/37 av øket tallet stadig så at disse to nasjoners totalproduksjon i de tre siste sesonger — 1936-

Rosbank-observatoriet, Hobart, Tasmania.

Parti fra Falklandøyene.

1939 — sammenlagt utgjorde 1 821 745 fat, mens de øvrige hvalfangstnasjoner samtidig produserte 6 997 464 i Antarktis. Ifølge International Whaling Statistics XVI som Hvalrådet utga i 1942, kulminerte verdensfangsten av hval i sesongen 1937/38 og sommeren 1938, da minst 54 835 hval ble drept og minst 3 640 248 fat olje utvunnet.

I »Die internationalen Abkommen zur Regelung des Walfangs« har dr. Chr. Bjelland Langberg inngående behandlet en rekke internasjonale avtaler og privatrettslige produksjonsavtaler, hvorav det går fram at de internasjonale avtaler har vist seg å være så elastiske og ubestemte og at de private produksjonsavtaler fastsatte totalproduksjonen så høyt at den nødvendige begrensning av fangsten for å bevare hvalbestanden ikke har kunnet bli gjennomført. Dessuten led disse private produksjonsavtaler under den mangel at ikke alle hvalfangstselskaper deltok i disse, og heller ikke kunde tvinges inn i dem, hvorved en faktisk produksjonsøkning ikke kunde forhindres.

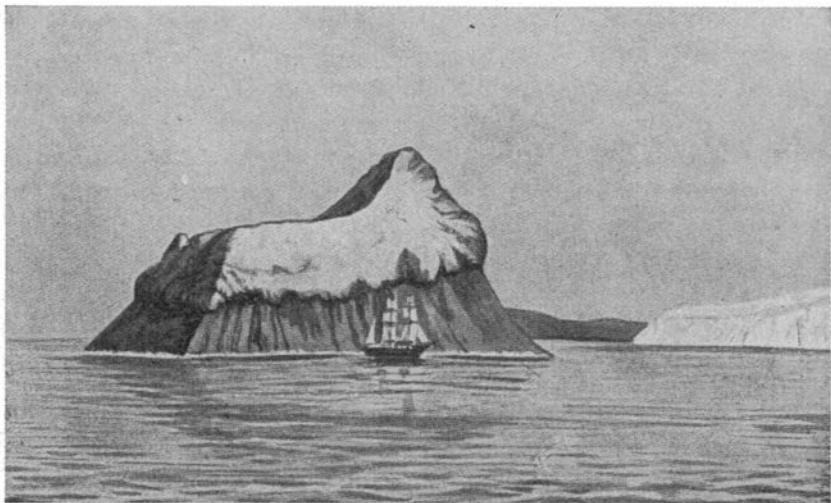
I 1935 fikk vi en hvallov som vilde ha vært meget verdifull hvis den var blitt befulgt. Den ga nemlig Kongen rett til å forby fangst av hval innen bestemte farvann (altså hindre at det ble drevet fangst

på hvilket som helst felt), å begrense produksjonen samlet eller for hvert enkelt selskap eller kokeri, å begrense fangsttiden til forskjellige tidsrom i året, å begrense fangst- og produksjonsmateriell etc. Men denne lov ble i praksis gjort ineffektiv derved at den ikke ble håndhevet av våre myndigheter, unntagen for så vidt at det bl. a. ble forbudt å fange hval i det mange tusen mil store Roald Amundsen hav, hvor der aldri hadde vært og aldri vil bli noen hvalfangst, da hele feltet er blottet for hval og åte.

I Norge, som bærer sin andel i skylden for hvalens utryddelse, har der vist seg en sen, men helt forståelig interesse for å få fangsten regulert. Etter hvert som den utenlandske konkurranse øket, gikk det mer og mer opp for våre hvalfangere at noe måtte gjøres for å rette på forholdene. Utsiktene dertil er dog ikke no meget lyse — forståelsen er kommet for sent.

Hvis vi på et tidlig tidspunkt hadde fått en konsesjonslov og denne var blitt benyttet på en forstandig måte, og hvis myndighetene med loven i hende bevisst hadde hindret salg eller overføring til utlandet av materiell og nordmenns deltagelse i fremmed hvalfangst, vilde vi ha stått betydelig bedre i dag enn vi gjør.

I »Naturen«s nr. 10 for 1942 skrev professor Ruud: »Det spørsmål som nå interesserer oss er om hvalfangsten kan fortsette som en

Cockburn Island og Admiralty Bay.

Coulman Island.

varig bedrift, eller om den går samme skjebne i møte som den gamle hvalfangst. Skal den gå til grunne fordi hvalbestanden blir utryddet som tilfelle var med retthvalfangsten, eller skal den knekkes av konkurransen som den amerikanske spermasettfangst? Hva kan vi gjøre for å møte slike eventualiteter?»

Det vi har å gjøre er, mener jeg, å sette alle kluter til for å redde hva reddes kan. Vi må sette all kraft inn på å kjempe norsk hvalfangst fram igjen og sikre den den posisjon den bør ha og som den fortjener. Men det må skje på en sund basis under hensyn til hvalbestanden. Meget vilde være vunnet hvis vi fikk borgfred, og alle arbeidet sammen, som sterkt framholdt av meg i Det Norske Videnskaps-Akademi i Oslo under mitt foredrag der den 11. september 1931.

Det er å håpe at samtlige hvalfangernasjoner vil få øynene opp for den store fare hvori bestanden no befinner seg, og at man etter krigen gjør ende på den vanvittige utryddelse av hvalen i Antarktis. Det nytter ikke lenger for hvalfangerne, som de pleide å gjøre for noen år siden, å benytte seg av de gamle pelselfangeres slagord om at fangsten vilde opphøre lenge før bestanden ble utryddet, da det ikke vilde lønne seg å fortsette med den når man var nådd til et visst punkt. Vi har jo sett hvordan det gikk med denne, en gang så enorme fangst,

som begynte med robåter og små slupper, for etter hvert å fortsette med skonnerter og brigger. Da det ikke lenger lønnet seg å sende brigger, gikk man atter over til skonnerter og derpå til små slupper og robåter, til der omtrent ikke fantes en pelssel igjen.

Måtte det ikke gå likedan med den antarktiske hvalfangst, så at et skip av »Jason«s størrelse, eller mindre, blir det siste fartøy som tar den siste hval i Sydishavet. Skal man forhindre dette, må man se faren like i ansiktet, og bruke alminnelig sunn forstand, så at våre etterkommere i mange ledd framover kan nyte godt av den store bedrift som nordmennene har skapt, og som kan vedbli å bestå hvis de direkte interesserte bare selv vil, og myndighetene vil gjøre sin plikt.

KAMPEN OM ANTARKTIS

Grunnlaget for ervervelse av suverenitet.

Bortsett fra hvalfangsten er det ikke utelukket at det antarktiske fastland og øyene rundt om dette på forskjellige måter senere vil få betydning i handelspolitisk henseende. Mawson, Byrd og Ellsworth har alle pekt på store kommersielle muligheter, og de foreliggende forhold tyder på at det islagte fastland, med sine enorme kulleier (et av dem ca. 1000 miles langt og 50 à 80 miles bredt) og antagelig mange verdifulle metaller, muligens engang i tiden vil få større betydning enn vi no aner.

Når man erindrer den skepsis hvormed De Forente Staters kjøp av Alaska for \$ 7 200 000 ble mottatt i 1867, og den betydning dette gull-land senere har fått, og tenker på den betydning Svalbard har fått for oss, kan man fristes til å bli skeptisk likeoverfor en altfor overdreven tvil med hensyn til Antarktikas framtid, også som mellomlandingssted for flyveruter fra Syd-Afrika og Syd-Amerika til New Zealand og Australia. Kanskje den dag kan komme da Antarktika får like så stor betydning for menneskeheten som den Alaska og de nordligste deler av Kanada har i dag.

Forståelsen av dette er mer og mer trengt igjennom i den senere tid; den ene nasjon etter den andre har lansert krav på deler av Antarktika, og delvis ført disse igjennom. Bortsett fra Storbritannia, Frankrike og Norge, som no alle har ervervet suverenitet over deler av det store fastland, har Byrd og Ellsworth, riktignok uten støtte

George S. Nares.

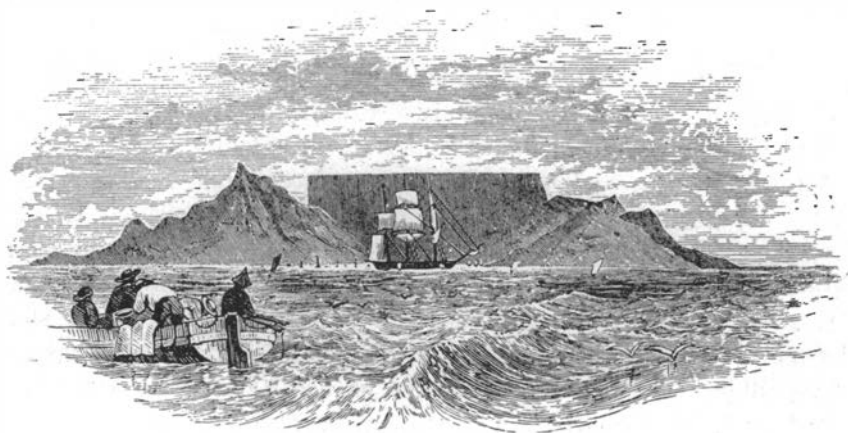
fra sin regjering, gjort krav på svære landområder sydpå, særlig på det land som ligger mellom Rosshavet og Falkland-sektoren. Om disse og andre offisielle og inoffisielle krav se side 264 ff.

Opprinnelig hadde den mann som oppdaget nytt land en uomtvistelig rett til å ta dette i besittelse. Etter hvert ble det dog sedvane at nyoppdaget land eller ingenmannsland bare kunde tas i besittelse etter fullmakt fra vedkommende oppdagers regjering, samt at landet måtte okkuperes effektivt ved fast bosettelse. For å bruke de ord som Dronning Elisabeth sendte den spanske gesandt i anledning av landkrav i Vestindia: »Det å fare langs en kyst og sette navn på en del floder og forberg ga ingen nasjon rett til å gjøre krav på slike kyster og øyer som de tilfeldigvis hadde passert forbi.« Dette var »så uvesentlige ting at det på ingen måte ga dem (spanjerne) eiendomsretten til annet land enn det hvor de virkelig slo seg ned og vedble å bli boende«.

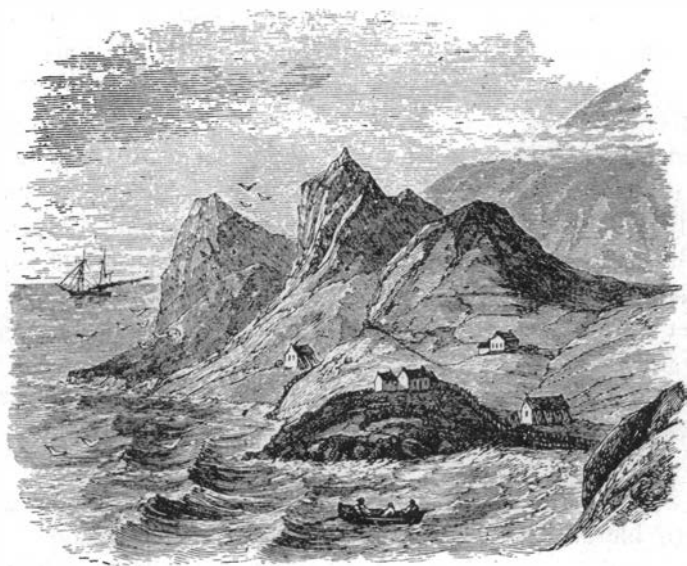
I en artikkel »Political Rights in the Polar Regions« som ble offentliggjort i »Problems of Polar Research« (New York 1928), kommer D. H. Miller inn på Lord Stowells tredje alternativ, det som han kaller »notification of the fact«, dvs. den stat som tar ubebodd »ingenmannsland« i besittelse, behøver bare å meddele dette til andre staters regjeringer for å ha sikret seg et gyldig rettsgrunnlag.

Sektorprinsippet, som dr. Gustav Smedal har behandlet utførlig i sin bok »Erhvervelse av statshøiher over polarområder«, ble først anvendt sydpå da Storbritannia tok Falkland-sektoren i besittelse i 1908 og inndrog under britisk herrevelde alt land på Antarktika mellom 20° v. l. og 80° v. l. helt til Sydpolen, med utgangspunkt i området rundt Falklandøyene. Nordpå ble det først praktisert av Russland, om enn på en helt forskjellig måte, idet Sovjetsamveldet betraktet alt land som fantes i Nordishavet innenfor samveldets østligste og vestligste grenser helt opp til Nordpolen, enten det var oppdaget eller ei, som russisk territorium.

Sektorprinsippet er som man vil se meget tøyelig, basert som det er på makt mer enn på rett. Det er ikke folkerettslig anerkjent, og det finnes ingen anerkjent bestemmelse om hvilken myndighet man kan utøve over det således okkuperte område. Når krigen er slutt, bør man komme til en internasjonal overenskomst om rettsgrunnlaget for okkupasjoner i polare egne og andre viktige spørsmål vedrørende Antarktis. De krav på Falkland-sektoren, Rosshav-sektoren og Den

Taffelberget, Kapstaden.

Tristan da Cunha.

australske sektor, som Storbritannia satte fram i 1908 (1917), 1923 og 1933, og det norske krav på Bouvet-sektoren i 1939, dekker ikke de sedvanemessige krav på berettigelse.

Falkland-sektoren.

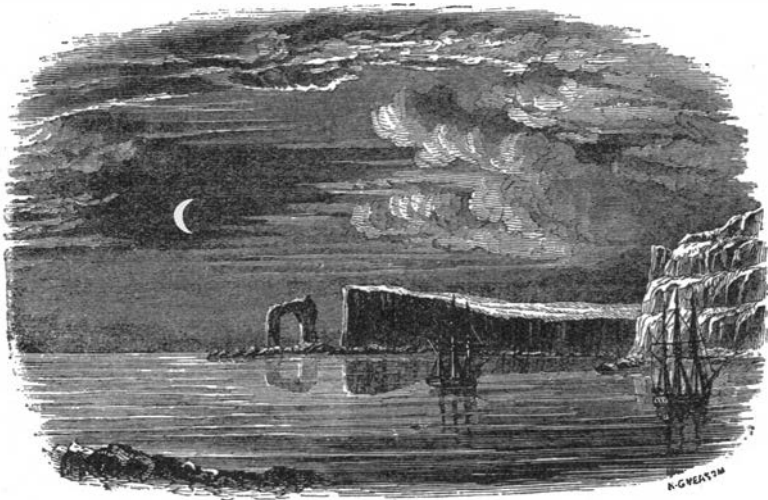
Ingen tenkte på å ta land i besittelse i Antarktis for å utnytte det før nordmennene begynte hvalfangst der nede i begynnelsen av dette århundre. Vel hadde briter og franskmenn forlenget heist sine respektive flagg på forskjellige steder, dette var dog skjedd mer for ærens enn for nyttens skyld, og de okkuperte strøk ble forlatt straks flaggheisingen hadde funnet sted.

Da Chr. Christensen i årene 1892—94 sendte sine pioner-ekspedisjoner sydover og disse anløp Syd Orknøyene og forsøkte fangst på øst- og vestsiden av Graham Land samt ved Syd Shetlandøyene, Syd Georgia osv., var Falklandøyene og Syd Georgia de eneste områder som ble betraktet som britiske besittelser, og det var ikke tale om konsesjoner eller lisenser for sel- eller hvalfangst i antarktiske og sub-antarktiske farvann.

Da det første norske flytende kokeri »Admiralen« av Sandefjord kom til Port Stanley i 1905 gjorde guvernøren på Falklandøyene bestyrer Lange oppmerksom på at Syd Shetlandøyene ikke tilhørte det britiske rike, og at de britiske myndigheter intet hadde imot at nordmennene fanget hval der uten avgift. Derimot forlangte han avgift av hver hval fanget ved Falklandøyene og Syd Georgia, da disse øyer var britiske besittelser. Som følge herav betalte Lange ingen avgift for de hval han fanget ved Syd Shetlandøyene, men måtte betale for den fangst som hadde funnet sted ved Falklandøyene.

I et brev fra Lange til dr. Nansen skrev han bl. a.: »Før min Afreise fra Port Stanley med »Admiralen« den 19. April (1906) ansøgte jeg for Sikkerheds Skyld Herr Guvernøren om Tilladelse til at drive Hvalfangst ved Falkland Islands ved min Tilbagekomst og saadan Tilladelse erholdtes ifølge vedlagte Afskrift af Herr Guvernørens Skrivelse af 19. April.« I denne lisens som omfattet sesongen 1906—07 ble det ikke forlangt noe for Syd Shetland-fangst.

»Admiralen«s hell ledet til at et annet hvalfangerselskap henvendte seg til regjeringen og ba om forskjellige opplysninger angående suverenitetsforholdene osv. sydpå. Da vårt unge utenriksstyre den gang var helt desorientert og dessuten overhopet med arbeid, anmodet man den norske chargé d'affaires i London, J. Irgens, om å søke opplysninger i det britiske utenriksdepartement, hvilket også skjedde,

Innløpet til Christmas Harbour, Kerguelen.

idet Irgens i en skrivelse datert 23. februar 1906 ba om besvarelse av følgende spørsmål:

1) Hvilke øygrupper og hvilke land tilhører Det britiske rike i arealet mellom 45° og 65° s. b. og 35° og 80° v. l.? 2) Betraktes Syd Shetlandøyene og Syd Orknøyene som internasjonalt område? 3) Kunde et norsk selskap som aktet å sende en ekspedisjon med flytende kokeri, få tillatelse til å la sine skip ta opphold ved Falklandøyene eller Syd Georgia og foreta hvalfangst fra havn der?

Den 11. mai 1906 gjentok vår sendemann i London, Mr. Fridtjof Nansen, forespørslen og mottok derpå en note fra den britiske utenriksminister, datert 16. mai 1906, hvori denne meddelte at Syd Shetlandøyene var en britisk besittelse, og at de øvrige besittelser innenfor det i den norske note nevnte areal som tilhørte Storbritannia var Syd Georgia, Syd Orknøyene og Graham Land. Syd Shetland- og Syd Orknøyene, Graham Land og Syd Georgia var biland under Falklandøyene; det norske selskap burde derfor sende søknad til guvernøren av denne koloni, som vilde bli instruert.

I Nansens svarskrivelse til Lange, datert 14. desember 1906, gjenga han innholdet av den britiske note av 16. mai 1906, og sendte en gjenpart av et brev til Irgens fra Mr. H. Bertram Cox, Undersecretary i Colonial Office, datert 28. mai 1906, hvori Cox fremhever at det skyldtes en misforståelse når man året i forveien ikke hadde krevet avgift av Lange for hva han hadde fanget ved Syd Shetland. Nansen tilføyde: »Den britiske Regjering's Opfatning af South Shetland som britisk Territorium er af mig blit indrapportert til Udenrigsdepartementet i Kristiania, som ikke har gjort nogen Modforestilling, hvad der visselig heller ikke vilde nyttet til noget.«

Om de store oppdagelser som nordmennene hadde gjort i Vest-Antarktis i 1893 ble intet nevnt, og fra norsk side gjorde man intet for å sikre seg disse, som senere ble oppslukt i det tøyelige begrep Graham Land.

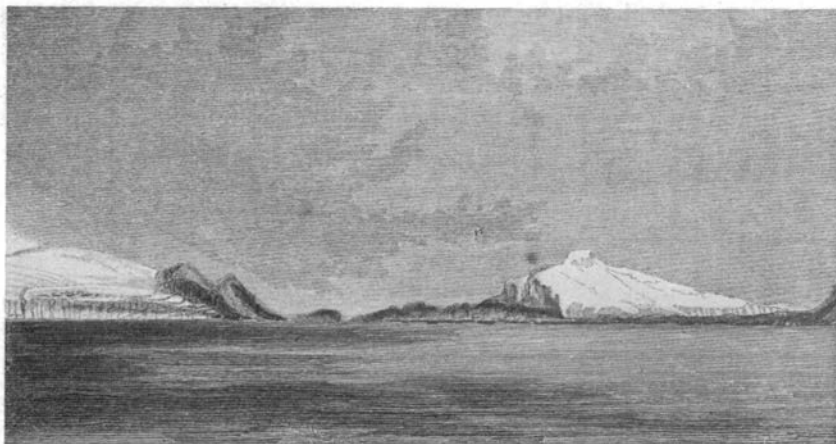
Den første følge av den norske henvendelse var at der den 5. oktober 1906 ble utstedt lovbestemmelser (The Whale Fishery's Ordinance for Falkland Islands), som gikk ut på at ingen måtte jage, fange eller drepe hval eller forsøke på det i de til kolonien hørende farvann uten først å ha fått konsesjon.

Den 4. mars 1907 overleverte den norske minister i London i det britiske utenriksdepartement et memorandum, hvor vår sendemann anmodet om opplysninger angående territorialrettighetene over Syd

Orknøyene, Syd Shetlandøyene og Graham Land. Med hensyn til den stilling disse territorier internasjonalt sett inntok, hadde den norske regjering henvendt seg til forskjellige norske vitenskapsmenn, som ikke hadde kunnet uttale noe bestemt med hensyn til suvereniteten. I Standard Dictionary for 1900 ble Falklandøyene og Syd Georgia uttrykkelig nevnt som britiske, derimot ikke Syd Orknøyene og Graham Land. I Websters International Dictionary for 1897 ble Falklandøyene uttrykkelig nevnt som britiske, men ikke Syd Orknøyene og Graham Land, og der blev intet sagt om suvereniteten over Syd Shetlandøyene. I Stateman's Year Book for 1905 og 1906 sto bare Øst- og Vest-Falkland med de dertil hørende ca. hundre små øyer, samt Syd Georgia oppført som kommende inn under guvernøren av Falklandøyenes jurisdiksjon. Om de andre øygrupper og territorier ble intet nevnt, og det hadde vært umulig i en rekke historiske verker som var blitt gransket, å finne noen hentydning til at Syd Shetlandøyene, Syd Orknøyene og det såkalte Graham Land var britiske besittelser. Legasjonen som bl. a. meddelte at den norske hvalfangst hadde tiltatt betydelig i disse farvann og at norske hvalfangere hadde beklaget seg over noen av fangstbestemmelsene på Falklandøyene, anmodet om svar på følgende spørsmål:

- 1) Siden når var Syd Orknøyene, Syd Shetlandøyene og det såkalte Graham Land blitt betraktet som tilhørende det britiske rike?
- 2) Er den britiske suverenitet over disse arealer bygget på noen særskilt handling som etter de i internasjonal praksis alminnelig anerkjente prinsipper kommer i betraktning?
- 3) Har den britiske regjering gitt noen offisiell meddelelse til utenlandske regjeringer om inndragning av de angjeldende land under den britiske krone?

Den 30. april 1907 svarte utenriksminister Grey, i en note til Nansen, at alle rimelige klager angående håndhevelsen av hvalfangstbestemmelsene på Falklandøyene vilde bli tatt under grundig overveielse. Med hensyn til det britiske krav på Syd Orknøyene, så var dette basert på at kaptein Powell på det britiske skip »Dove« som oppdaget gruppen, gikk i land på Coronation Island den 7. desember 1821 og tok øyene i besittelse i Kong Georg IV's navn. Det britiske krav på Syd Shetlandøyene var basert på den kjensgjerning at kaptein Foster på det britiske krigsskip »Chanticleer« tok landene omkring øyene i formell besittelse den 7. januar 1829, da han gikk i land på Kapp Possession, Hoseasons Island, samt at Sir John Ross gikk i land på Cockburnøya i Syd Shetlandgruppen den 6. januar 1843 og tok øya

Whisky Bay, Heard Island.

og tilstøtende land i formell besittelse. Mr. W. Smith hadde, i 1819, oppdaget Syd Shetlandøyene, som var blitt besøkt av Mr. Bransfield i januar 1820 og av Weddell i 1820—23, men »ingen av disse hadde tilsynelatende tatt øyene i formell besittelse«. Med hensyn til Graham Land, fortsatte Grey, så var Biscoe gått i land der den 21. februar 1832, og hadde tatt landet i besittelse i nærheten av Mount William på $64^{\circ} 45' \text{ s. b.}$ og $62^{\circ} 51' \text{ v. l.}$ Den britiske rett til alle disse områder var ubestridelig, og så vidt Grey bekjent var det ikke blitt reist tvil herom av noen annen nasjons regjering. Den britiske regjering pleide ikke å meddele utenlandske regjeringer når utvidelser av britisk territorium ble foretatt gjennom anneksjoner, okkupasjoner eller på annen måte. Den eneste meddelelse som var blitt gitt i dette tilfelle, med unntagelse av den som var nevnt i det norske memorandum, var en note til Argentina, datert 23. august 1906, gjentatt i januar 1907, hvori det uttrykkelig blir fremholdt at Syd Orknøyene var en britisk besittelse.

Greys note inneholdt en rekke feiltagelser. 1) Hoseasons Island er ikke en av Syd Shetlandøyene. 2) Det var ikke Sir John Ross, men Sir James Clark Ross som gikk i land på Cockburn Island. 3) Denne øy hører ikke til Syd Shetlandøyene. 4) Smith heiste det britiske flagg og tok øyene i besittelse for Storbritannia den 16. oktober 1819. 5) Bransfield heiste det britiske flagg på King George Island, Syd Shetland, i siste uke av januar 1820. En måned senere

heiste han det britiske flagg på Clarenceøya. 6) Det er ikke sikkert hvor Biscoe gikk i land. 7) Mount William ligger ikke på Graham Land, men på Antwerpøya.

De i Greys note nevnte britiske noter til Argentina var forårsaket derved at det argentinske flagg var blitt heist ved det meteorologiske observatorium på Syd Orknøyene da argentinerne overtok dette etter »Scotia«s tilbakekomst til øyene i 1904, som meddelt av R. N. Rudmose Brown på side 78—80 i »The Voyage of the »Scotia««. Her står det at skottene ikke hadde tatt øyene i besittelse for Storbritannia, men hadde betraktet dem som ingenmannsland. Foruten å overta den skotske stasjon på Syd Orknøyene, opprettet den argentinske regjering allerede i 1893 en magnetisk-meteorologisk stasjon på Ild-landet, senere to stasjoner, en på Syd Georgia og en ved den sydligste inngang til Gerlachestredet på 65° s. b.

Den 2. september 1907 besvarte Irgens den britiske note uten å protestere mot det britiske krav på suverenitet over de tidligere nevnte områder. Derimot gjorde han forskjellige opphevelser med hensyn til hvalfangstbestemmelsene. I § 2 i den norske note gjorde han oppmerksom på at hvalfangsten utenfor territorialgrensen rundt de angjeldende øyer og territorier etter den norske regjeringens mening skulde være fri for enhver, mens »Whale Fishery Ordinance« forutsatte at man skulde betale avgift enten hvalen var drept innenfor eller utenfor britisk territorialgrense. Irgens henstillet derfor til den britiske regjering å foreta lovforandring, hvilket også skjedde i henhold til en skrivelse fra det britiske utenriksdepartement, datert 18. mai 1908.

Den 21. juli 1908 utnevnte kong Edward VII ved Letters Patent guvernøren på Falklandøyene til guvernør på Syd Georgia, Syd Orknøyene, Syd Shetlandøyene, Syd Sandwichøyene og Graham Land, som skulde betraktes som biland til Falklandøyene. I denne forordning står det at ovennevnte land og øyer som »var beliggende i Sydatlanteren sønnenfor den 50. breddegrad syd og den 80. grad vestlig lengde er deler av våre besittelser«. (Hvorledes land kan være beliggende sønnenfor en meridian ble ikke forklart.)

Til tross for at det britiske krav inkluderte de av C. A. Larsen gjorde oppdagelser, reiste Norge ingen innsigelser, mens Argentina, som heller ikke har anerkjent den britiske okkupasjon av Falklandøyene i 1833, og Chile protesterte, da den oppstukne grense for den såkalte Falkland-sektor gjennomskar Patagonia og Syd-Chile. Om

Christmas Harbour, Kerguelen.

Argentinas protest mot Storbritannias annekasjon av Falklandøyene se kapitlet »Storbritannia annekterer Falklandøyene« i tredje binds første del av »Fangst og forskning i Sydishavet« side 521—532.

Da Storbritannia i 1908 tok alle de landstrekninger og øyer i besittelse, som amerikanere, russere, franskmenn, tyskere, nordmenn,

belgiere og svensker hadde oppdaget innenfor Falkland-sektoren i årene fra 1820 til 1904 (for ikke å nevne deler av Patagonia og Syd-Chile), motiverte den britiske presse dette med, at ingen av disse nasjoner hadde opprettholdt sine krav. Til tross herfor gjorde den britiske regjering i 1926 krav på at Storbritannia hadde eiendomsrett til alle øyer og landstrekninger sydpå som tidligere var blitt oppdaget av britiske undersåtter, selv om man ikke hadde vært i land på disse og selv om øyriket ikke etter deres oppdagelse hadde gjort skritt til å opprettholde sitt krav ved effektiv okkupasjon. (Se side 69.)

Storbritannias krav på Falkland-sektoren ledet til en skarp kritikk fra en rekke forskere, selv britiske. Således hevdet den britisk forfatter Gordon Hayes, at flere av kravene ikke vilde kunne opprettholdes ved noen internasjonal domstol, og den amerikanske jurist T. W. Balch skrev bl. a.: »Ingen parlamentsakt kan bemyndige dem (britene) til å utvide kolonien Falklandøyene slik at denne inkluderer ikke-britiske øyer og fastlandsstrekninger Allikevel tror de på denne enkle måte å kunne annektere Syd Shetland-, Syd Orkn-, Syd Sandwichøyene og det territorium som er kjent som Graham Land.«

De argentinske og chilenske protester ledet til at nye Letters Patent ble utstedt 28. mars 1917 med det formål »enn ytterligere å definere de øyer og territorier, omfattende Graham Land etc.«, hvorpå man gjorde krav. De biland som skulde høre inn under Falklandøyene ble i dekretet betegnet som »alle øyer og territorier hvilke som helst mellom den 20. lengdegrad vest og den 50. lengdegrad vest, som er beliggende sønnenfor den 50. breddegrad syd; og alle øyer og territorier, hvilke som helst, mellom den 50. lengdegrad vest og den 80. lengdegrad vest, som er beliggende sønnenfor den 58. breddegrad«. Herved frafalt Storbritannia sitt krav på de argentinske og chilenske landstrekninger som lå sønnenfor 50. breddegrad, samtidig med at Falklandøyene og en liten del av det av Bruce oppdagede Coats Land kom utenfor det område som var markert og betegnet som den nye Falkland-sektor.

Etterat dekretet var kommet til den franske regjerings kjennskap, underrettet den den britiske regjering om at det oppstukne område også omfattet land som var oppdaget og tatt i besittelse av d'Urville i 1838 og Charcot i 1908—10.

Rosshav-sektoren.

Helt til året 1922 hadde man i Storbritannia innskrenket seg til å gjøre krav på øyer og landområder i Vest-Antarktis, men da det i dette år ble tale om en stor norsk hvalfangst i Rosshavet, ble kravet utvidet enn ytterligere, og den 30. juli 1923 ble det ved British Order in Council gitt visse bestemmelser om det såkalte Ross Dependency, som ble betegnet som »den del av Hans Majestets besittelser i antarktiske farvann som består av alle de øyer og territorier mellom 160° ø. l. og 150° v. l. som er beliggende sønnenfor 60°«.

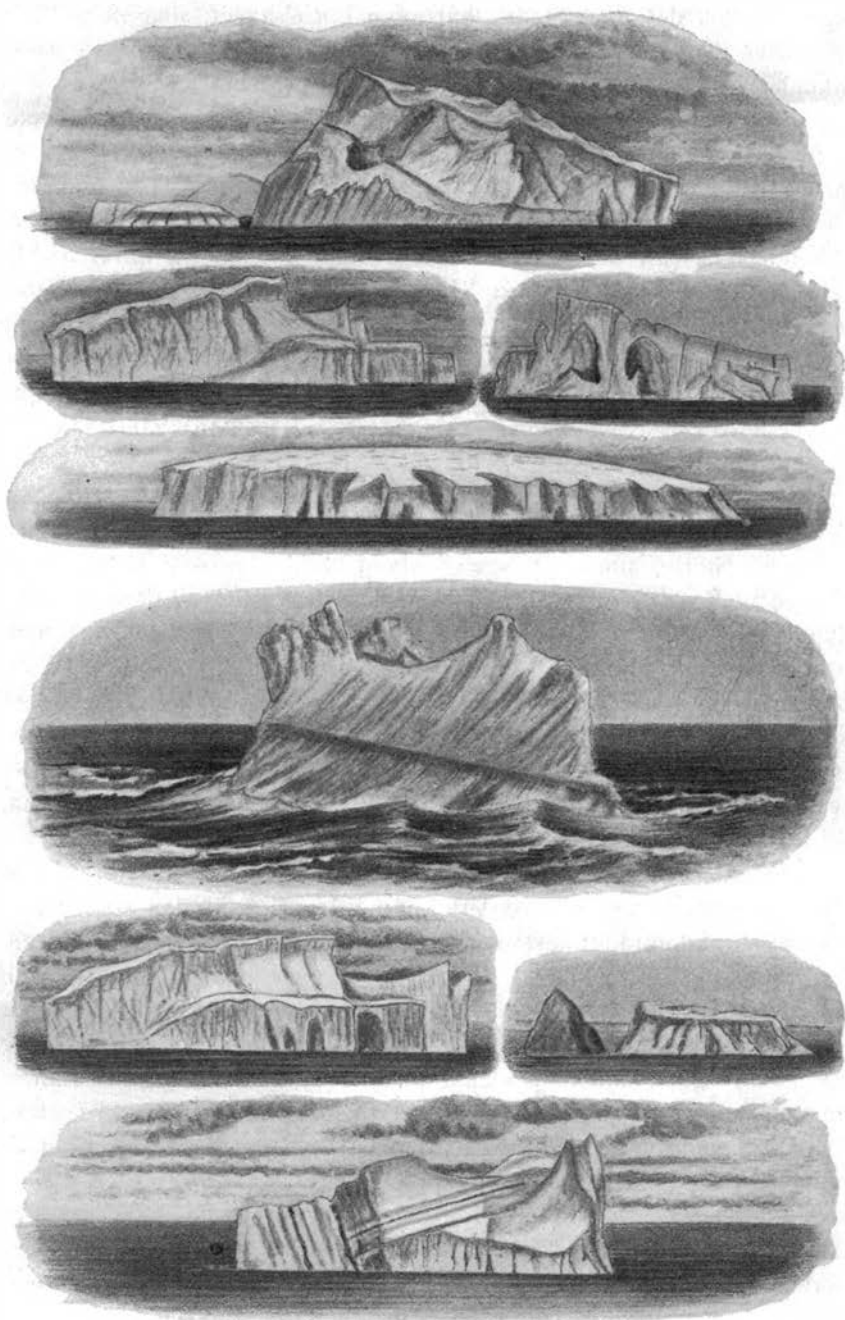
Det er mulig at Storbritannia underhånden hadde avfunnet seg med Frankrike vedrørende Falkland-sektoren og Rosshav-sektoren. I hvert fall gav den franske regjering den 27. mars 1924 ved sitt dekret bare bestemmelser om gruvevirksomhet og fangst ved Adélie Land, Kerguelen og Crozetøyene, uten å komme inn på spørsmålet om det av franskmennene oppdagede Louis Philippe Land, Joinville- og andre øyer samt Charcot-øya (Land) i Vest-Antarktis.

Norge ble ikke offisielt underrettet om opprettelsen av Ross Dependency, men i en skrivelse til den britiske utenriksminister datert 24 februar 1925 meddelte den norske sendemann i London, Benjamin Vogt, at hans regjering var blitt oppmerksom på dekretet av 30. juli 1923 og at Ross Dependency var blitt underlagt New Zealands jurisdiksjon. Skjønt det ikke var helt klart hva dette dekret innebar i alle sine detaljer, vilde den norske regjering allikevel ikke unnlate å gjøre oppmerksom på at en sådan anneksjon muligens vilde skade nåværende og framtidige norske interesser og rettigheter. Man gikk dog ut fra 1) at anneksjonen utelukkende vedkom slike øyer som lå innenfor territorialgrensen av Syd Victoria Land og Kong Edward VII Land, samt slike øyer som var blitt oppdaget av britiske borgere eller av ekspedisjoner under britisk flagg, og 2) at bilandets sydligste grense, som ikke var nevnt i dekretet, og den østlige grense sønnenfor Kong Edward VII Land formentlig var trukket opp på en sådan måte at anneksjonen ikke innbefattet noen del av det område som lå umiddelbart omkring Sydpolen, og som i desember 1911 var blitt tatt i besittelse i den norske konges navn av Roald Amundsen under navnet Kong Haakon VII's Vidde. Man gikk også ut fra at Ross Dependency ikke omfattet de landområder på begge sider av Roald Amundsens rute til Sydpolen sønnenfor Kong Edward VII Land, som var blitt oppdaget av Amundsen og som bl. a. inkluderte Dronning

Mauds fjellkjede. Skjønt det ikke var den norske regjerings hensikt på det daværende tidspunkt å kreve overhøyhet over de under 2 nevnte territorier, anså man de nevnte oppdagelser og anneksjoner som rettsgyldig grunnlag for et prioritetskrav på å erverve disse landområder så snart de krav som folkeretten stilte, med hensyn til effektiv okkupasjon av et nytt land, måtte være blitt tilfredsstillet. En lignende note ble overlevert den nordamerikanske regjering av vår minister i Washington den 15. april 1929 i anledning av Byrds oppdagelser og krav på overhøyhet for U. S. A. i Antarktis. Se også skrivelser av 25. februar 1924, 4. april 1924 og 12. november 1934 fra legasjonen i Washington til Secretary of State angående suverenitet over land i polaregnene oppdaget av Roald Amundsen.

Den norske note av 24. februar 1925 ble besvart i en britisk note til sendemann Vogt, datert 3. november 1925, hvori det meddeles at den britiske regjering ikke vilde unnlate å gjøre oppmerksom på at det ikke fantes noen kjent kyst eller øy innenfor Ross Dependency, som ikke uomtvistelig var oppdaget av briter, og at det tilsynelatende ikke var noen sannsynlighet for at man vilde kunne gjøre nye oppdagelser av øyer innenfor bilandets grenser, unntagen muligens i arealet like nordenfor Kong Edward VII Land. Grunnen til at en sydlig grense for Ross Dependency ikke var blitt nevnt i dekrete, var den at de vestlige og østlige grenser, nemlig fra 160° ø. l. og 150° v. l., støtte sammen i et punkt på Sydpolen. Man kunde ikke erkjenne at Amundsens arbeid dannet noe rettsgyldig grunnlag for et krav som det den norske regjering fremsatte, idet det platå hvorpå Sydpolen lå, allerede var blitt fastslått av Shackleton, som i januar 1909 var nådd hen til et punkt som lå mindre enn 100 miles fra selve polen, og dette platå hadde han dengang formelt tatt i besittelse for Storbritannia.

Herpå svarte Vogt i en note datert 13. mai 1927, at den norske regjering ikke var i stand til å medgi at den kjensgjerning at Shackleton i 1909 var nådd så langt syd som til $88^{\circ} 23'$ og derfra fastslo platået, dannet noe grunnlag for kravet på britisk overhøyhet over det platå som faktisk ble nådd av Amundsen og formelt tatt i besittelse for Norge av ham i 1911. Den norske regjering var derfor av den mening at Norge hadde prioritet på et krav på suvereniteten over Sydpolplatået innenfor 89° s. b., og prioritet på krav på landområdene på begge sider av Roald Amundsens rute til Sydpolen, hvilke landområder man definerte som en sektor fra 120° v. l. til 175° v. l. sønnenfor 85° b. Vogt gjorde enn videre oppmerksom på at den norske

Antarktiske isfjell. Etter Moseley.

regjering tok det for gitt at isbarrieren i Rosshavet, som ifølge alle rapporter ikke hvilte på land, men på vann, ikke var ment å være inkludert i det areal som var blitt kalt Ross Dependency.

Med hensyn til Kong Edward VII Land, så hadde den norske regjering ikke funnet noe gyldig grunnlag for at dette land var blitt inkludert i det areal som ifølge dekretet kom under britisk herredømme. Det kunde neppe i internasjonal praksis bli betraktet som en tilfredsstillende basis for det britiske krav, at Scott i 1902 fra havet hadde sett en del av Kong Edward VII Land. Det så ikke ut til at dette land var blitt besøkt av noen før Prestrud og hans kamerater på en slede- tur dertil tok det i behørig besittelse for Norge den 8. desember 1911 og den norske regjering hevdet, skrev Vogt, at det måtte legges betydelig vekt på den kjensgjerning at Kong Edward VII Land var blitt utforsket, kartlagt og okkupert av nordmenn.

Den 9. desember 1927 bekreftet det britiske utenriksdepartement mottagelsen av Vogts skrivelse av 13. mai 1927 og meddelte at regjeringene i Storbritannia og New Zealand hadde overveid saken. Med hensyn til Rossbarrieren så mente man at flere deler av dennes ytterkanter selv ved sjøen hvilte på land, som muligens lå over sjøoverflaten, og det var ikke usannsynlig at det samme var tilfelle på andre steder av barrieren. At denne skulde flyte var en formodning som for en stor del var basert på det »umulige« i å foreta lodninger gjennom isen. Storbritannias og New Zealands regjeringer var kommet til det resultat at Rossbarrieren var en permanent utvidelse av terra firma, og at det var god grunn til å betrakte den som fast land.

Skjønt Prestrud, så vidt man visste, utvilsomt var den første som hadde besøkt Kong Edward VII Land, så var Scott den som hadde oppdaget landområdet nesten 10 år tidligere og hadde kartlagt kysten, og skjønt man ikke ønsket å forringe verdien av det av Amundsen og hans feller utførte arbeid, så fant man dog å måtte fremheve at »utforskningen« innskrenket seg til en kort og hastig reise, foretatt av tre menn, og at man ikke kjente til noe av Prestrud utgitt detaljert kart, samt at »okkupasjonen« bare besto i 14 dagers opphold i telter, hvilket neppe kunde betraktes som en okkupasjon i dette ords betydning. I hvert fall kunde man ikke betrakte det som en okkupasjon som eliminerte det britiske krav, som var basert på tidligere oppdagelser. Det sto heller intet i den engelske oversettelse av Prestruds beretning om at han gjorde krav på å ha tatt landet i formell besittelse eller at han hadde fullmakt fra Amundsen til å gjøre det.

Den britiske og den new zealandske regjering gikk ut fra at den norske note ikke var ment å skulle oppfattes derhen, at Shackleton ikke nådde Sydpolplatået, idet han vitterlig oppdaget dette, drog over størsteparten av det mellom det punkt hvor han først nådde det og Sydpolen, og tok platået i formell besittelse i den britiske konges navn.

Med hensyn til Amundsens oppdagelser, så kunde disse, med unntagelse av hans »antydning til land« (Carmen Land) i eller omkring 81°—82° s. b., bare betraktes som en utvidelse av de oppdagelser Shackleton hadde gjort, og med hvilke de — geografisk sett — var uløselig forbundet. Og da Shackleton hadde det første krav både på grunn av oppdagelser og ved formell besittelsestagen av disse landstrekninger, var man ikke i stand til å se på hvilket grunnlag et norsk krav kunde føres igjennom. Under disse omstendigheter kunde de to regjeringer i Storbritannia og New Zealand ikke anerkjenne de av den norske regjering fremsatte påstander.

Herpå svarte sendemann Vogt i en note den 8. november 1929, at den norske regjering måtte opprettholde de påstander som var blitt fremsatt i de norske noter av 24. februar 1925 og 13. mai 1927. Vogt gjorde også oppmerksom på at Prestrud i Roald Amundsens bok »Sydpolen«, den norske utgave, 2net bind, side 261, uttalte: »Før vi forlot toppen (∴ en av de topper som senere blev døpt »Scotts nunatak«), blev det norske flagg plantet og landet tatt i besittelse i H. M. Kongens navn. En stenvarde blev bygget og rapport om vårt besøk nedlagt.«

DE NORSKE ØYER I SYDISHAVET

Bouvetøya.

I 1926 ble der i London avholdt en »Imperial Conference«, hvor samtlige kolonier og dominions var representert. På denne ble det hevdet at visse arealer i de antarktiske egne tilhørte Storbritannia på grunn av at de var oppdaget av briter, skjønt det tidligere var blitt hevdet at det skulde mer enn flaggheising til for å kunne ta land i besittelse. (Se side 695—696 i 2net bind av »Fangst og forskning i Sydishavet«.)

I den »Summary of Proceedings« som ble trykt som resultat av konferansen, ble det på side 33 og 34 under punkt XI hevdet at disse arealer inkluderte: 1) Den del av Coats Land som ikke var medtatt under Falklandøyenes biland. 2) Enderby Land. 3) Kemp Land.

- 4) Queen Mary Land. 5) Det areal som lå vestenfor Adélie Land og som av den australske ekspedisjon i 1912 var blitt kalt Wilkes Land. 6) King George V Land. 7) Oates Land.

Det er klart at en resolusjon som denne da den ble fattet, rettslig sett ikke hadde noen betydning for andre nasjoner, og at Storbritannia ikke med hell vilde kunne protestere, hvis en annen makt okkuperte f. eks. Enderby- eller Kemp Land. Selv om Biscoe og Kemp hadde gått i land og plantet det britiske flagg der nede, hva de ikke gjorde, kunde kravet på eiendomsretten i hvert fall ikke fremsettes så mange år etter, da intet effektivt i mellomtiden var gjort for å inndra områdene under britisk statshøyhet.

Den 1. desember 1927 gikk kaptein Harald Horntvedt i land på Bouvetøya og tok den i lovlig besittelse for Norge. Den 15. januar 1928 utvekslet han telegrammer med sin reder via Syd Georgia, og den 17. januar 1928 ga det britiske kolonidepartement Reuter bemyndigelse til å meddele pressen, at Storbritannia hadde gitt et norsk hvalfangst-selskap 10 års lisens for hvalfangst ved — og eksport av guano fra — Bouvetøya og en annen »øy« — Thompsonøya — som senere viste seg ikke å eksistere. En årlig avgift skulde betales til Storbritannia for bruk av øyene, og andre avgifter for produsert hvalolje og guano.

Etter offentliggjørelsen av Reuters telegram overleverte den norske sendemann i London, den 19. januar 1928, det britiske utenriksdepartement en note, hvori det meddeltes at den norske regjering den 31. august 1927 hadde bemyndiget konsul Lars Christensen til å la »Norvegia«-ekspedisjonen av 1927—28 ta i besittelse for Norge nytt land, »som ikke var blitt okkupert av noen annen regjering«, samt at kaptein Horntvedt hadde okkupert Bouvetøya den 1. desember 1927.

Den 20. januar erkjente Foreign Office mottagelsen uten å protestere, og den 23. januar 1928 ble den stedfunne besittelsestagelse stadfestet og godkjent ved kgl. resolusjon, og øya lagt under norsk statshøyhet.

Den 13. februar 1928 overleverte den britiske minister i Oslo, F. O. Lindley vårt utenriksdepartement en note hvor det ble henviset til den fullmakt kaptein Horntvedt hadde mottatt til å ta land »som han mener ikke tilhører noen annen makt« i besittelse for Norge. For å unngå de komplikasjoner som kunde oppstå, hvis man under »Norvegia«-ekspedisjonen »i uvitenhet om tilstedeværelsen av en britisk rett« til de arealer som det henvises til i Imperial Conference report »kunde ta slike arealer i besittelse«, ble en avskrift av punkt XI

Parti fra Kerguelen. Mount Wyville Thomson i bakgrunnen.

på sidene 33 og 34 i konferansens »Summary of Proceedings« vedlagt. Bouvetøya ble ikke nevnt.

To dager senere mottok sendemann Vogt en note fra det britiske utenriksdepartement, hvor det ble meddelt at Bouvetøya var blitt tatt i besittelse for Storbritannia av kaptein George Norris på selfangeren »Sprightly« den 16. desember 1825. Den britiske regjering gjorde derfor krav på øya som britisk, og man måtte ta alle forbehold med hensyn til eiendomsretten til den. Enn videre ble det bekreftet at man hadde gitt et norsk hvalfangerfirma lisens for utvinning av olje og guano på Bouvet- og Thompsonøyene.

Den 20. februar 1928 kom saken opp i Underhuset, hvor den britiske utenriksminister, Sir Austen Chamberlain, i svar på en forespørsel fra Viscount Sandon meddelte at Thompsonøya var blitt oppdaget av kaptein Norris i desember 1825. Da Viscount Sandon derpå spurte: »Hva er øyas posisjon på admiralitetskartet?«, svarte Sir Austen: »Lord Sandon kan gjerne fremsette dette spørsmål, men jeg kan ikke svare på det.«

Da det kunde være av interesse å se hvorpå Storbritannia støttet sitt krav, og hvorvidt kravet var berettiget, foretok jeg, etter samråd

„Eddystone“ og „French cutter“-klippene, Isfjellbukta, Kerguelen.

med vårt utenriksdepartement, et spesialstudium av sakens forhistorie, og offentliggjorde resultatet av mine undersøkelser i en artikkelserie på engelsk, som ble påbegynt og trykt i »Norges Handels- og Sjøfartstidende« i mars 1928 og hvorav et rettet særavtrykk ble offentliggjort i brosjyreform i mai 1928 under titelen »The »Norvegia«-Expedition and Bouvet Island«.

Det lyktes meg å påvise at det dokument hvorpå kravet var basert, et såkalt »facsimile« av Norris' originale logg, som av admiralitetets hydrografavdeling var blitt påført stemplet »Original«, bare var et mangelfullt utdrag av loggens innhold, tilsynelatende skrevet av en anonym, helt uerfaren skribent, uten det mest elementære kjennskap til navigasjon. (Saken er utførlig behandlet i de to kapitler »Bouvetøens historie« og »Det britiske krav på Bouvetøen« i annet bind av »Fangst og forskning i Sydishavet«. Siden disse ble skrevet har dr. Georg Engelmann i en artikkel i Geographische Zeitschrift nr. 46 for 1940 hevdet at det var Bouvetøya som Norris gikk i land på og tok i besittelse for Storbritannia.) Det lyktes meg også å erverve et ifølge parlamentsbeslutning i 1839, trykt admiralitetskart, som var spesielt laget for Ross-ekspedisjonen til Sydishavet og hvorpå alle britiske besittelser var avmerket. På dette kart, som et av ferdens medlemmer, Sir Joseph Dalton Hooker, hadde benyttet da Ross søkte etter Bouvetøya, var denne ikke avmerket som britisk, og Ross hadde ingen meddelelse fått om at den øy som Lozier Bouvet hadde oppdaget, var britisk.

I påvente av resultatet av mine undersøkelser ble den britiske note av 15. februar 1928 foreløpig ikke besvart; men etter at det ovennevnte forhold var blitt brakt på det rene, meddelte Vogt den 27. mars 1928 det britiske utenriksdepartement i en verbalnote, at den britiske note skulde besvares så hurtig som mulig. Imens vilde den norske regjering gjerne fremheve at det var en overraskelse for den å erfare, at Bouvetøya skulde ha vært okkupert av Norris, da han, ifølge Sir James Clark Ross, ikke var gått i land der. Det var også en overraskelse å erfare at et norsk hvalfangerselskap hadde forhandlet om en britisk lisens. Den norske regjering hadde desto mer grunn til å tro at ingen slike forhandlinger hadde funnet sted, som den norske utenriksminister allerede i april 1927 hadde meddelt den norske hvalfangerforening, at Bouvetøya var et av de territorier i Antarktis som ikke var blitt okkupert av noen annen makt. Da Reutertelegrammet ble offentliggjort,

hadde den norske regjering øyeblikkelig beordret legasjonen i London å gjøre den britiske regjering oppmerksom på de skritt Norge hadde tatt i saken.

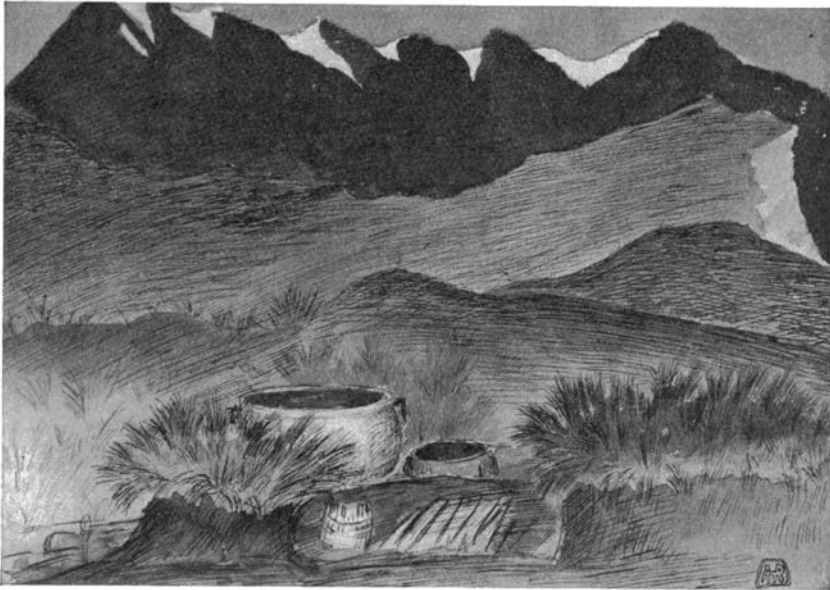
Imens hadde jeg overlevert Hookers kart til Utenriksdepartementet, og den 23. april 1928 sendte minister Vogt en note til den britiske utenriksminister, hvori han gjør utførlig rede for alle de grunner som gjorde det britiske krav uberettiget, samtidig med at han i detalj fremhevet alt det som beviste at den norske okkupasjon var i fullstendig overensstemmelse med internasjonal folkerett.

Under de langtrukne forhandlinger som derpå fant sted, ble det den 4. oktober 1928 overfor den norske legasjon i London underhånden gitt uttrykk for ønskeligheten av at Norge avsto fra landervervelser sydpå. Samtidig fikk Vogt meddelelse om at Colonial Office var sterkt opptatt av tanken på hvordan det vilde gå med den så hårdt etterstrebt hvalbestand i Sydishavet, og at en overenskomst til sikring av bestanden vilde være av den aller største betydning. Alle britiske sakkyndige som var blitt spurt, var enig i dette. Man vilde gjerne komme til en omfattende, vennskapelig overenskomst mellom de to land i felles interesse, og det var hensikten å oppfordre den norske regjering til dette gjennom den norske legasjon i London.

Vogt gjorde i denne anledning oppmerksom på, at det vilde være lettere å komme til en tilfredsstillende ordening, hvis Norge i likhet med Storbritannia var eiendomsbesitter i Antarktis. Det ble deretter betydnet overfor ham at den britiske regjering var villig til å anerkjenne norsk suverenitet over Bouvetøya »under gitte omstendigheter«. Skjønt intet ble nevnt, var det underforstått at det dreide seg om Norges anerkjennelse av de syv landstrekninger som var nevnt som britiske på Londonkonferansen.

I sin beretning til Utenriksdepartementet av 4. oktober 1928 skrev Vogt etter en samtale med Sir Ronald Lindsay i det britiske utenriksdepartement (foranlediget av denne): »Det synes som om den britiske regjering finner det vanskelig å bestride vårt juridiske krav på Bouvetøya. På den annen side legger den overmåte stor vekt på de andre punkter, og Norges holdning med hensyn til disse synes å kunne få betydning for vårt forhold i det hele til Storbritannia.«

Den 16. oktober 1928 hadde Vogt en samtale med det britiske utenriksdepartement, hvor han meddelte at den norske regjering med glede så at den britiske regjering var velvillig stemt like overfor spørs-

Gamle trankjeler på Crozetøya.

målet om den norske suverenitet over Bouvetøya, og gjerne mottok en offisiell meddelse herom. Den norske regjering var av den faste overbevisning at det vilde være best å avgjøre dette spørsmål for seg, og at det ikke skulde blandes sammen med andre. Den norske regjering var sterkt interessert i en bevarelse av hvalbestanden, og den britiske regjering vilde være bekjent med at en provisorisk forordning var truffet den 10. august 1928 som forbød fangst av pelsel. Denne lov (som ble utstedt den 7. juni 1929) vilde bli forelagt det neste Storting. Den norske regjering aktet også å foreslå for det samme Storting en lov som regulerte fangsten av bardehval. Til slutt meddelte Vogt at den norske regjering med glede vilde diskutere alle spørsmål av gjensidig interesse for Norge og Storbritannia, og ønsket å møte britiske ønsker så vidt dette var mulig under hensyntagen til de norske interesser i Sydishavet.

Resultatet av denne henvendelse var at det norske utenriksdepartement fikk »forståelsen av at man vanskelig vilde få avsluttet forhandlingene om Bouvetøya på en tilfredsstillende måte for Norge, uten i noen grad å ta hensyn til de britiske ønskemål.« Hvorpå den norske regjering, etter samråd med Stortingets utenrikskomité, gjennom sende-

mann Vogt den 14. november 1928 meddelte den britiske regjering at man, uten å komme inn på grunnlaget for de britiske krav, var villig til å avstå fra okkupasjoner innen de på Londonkonferansen nevnte syv landområder.

5 dager senere, den 19. november 1928, fikk Underhuset offisiell meddelelse om at Storbritannia trakk sitt krav på Bouvetøya tilbake. Den britiske presse, som gjengav denne meddelelse, hevdet at Norge »på grunn av det vennskapelige forhold mellom de to nasjoner« hadde fått Bouvetøya som en gave fra Storbritannia. I en protest mot denne påstand la jeg fram i pressen bevisene for at Storbritannia intet som helst legitimt krav hadde på øya, og at vi intet behov hadde hatt for en britisk anerkjennelse av norsk suverenitet over den. Det dreide seg her ikke om en gave, men om en handel. En, som det senere skulde vise seg, for oss meget ufordelaktig sådan.

I »The Geographical Journal« Vol. LXXII, nr. 6, for desember 1928 ble det gjort et forsøk på å rettferdiggjøre det britiske krav, idet dette tidsskrift, som gjensvar på min brosjyre »The »Norvegia«-Expedition and Bouvet Island« inneholdt en redaksjonell artikkel »Bouvet Island«.

Av denne artikkel, som var skrevet av sekretæren i »The Royal Geographical Society«, London, Mr. Arthur R. Hinks, fremgikk det tydelig at de bevis jeg hadde lagt fram i min brosjyre var uomtvistelige, og at det britiske krav, skjønt etter Mr. Hinks mening forståelig, var uberettiget, da det dokument hvorpå kravet var bygget, ikke var noe originaldokument, til tross for at det var stemplet »Original«. »Den originale logg, som Ross antagelig benyttet, finnes så vidt bekjent ikke lenger«, skriver Hinks, og det nevnte »facsimile« var ikke annet enn »et ark med utdrag: utdrag som fortjener den dom konsul Aagaard har felt over dem, nemlig at de tilsynelatende er blitt laget av en uøvet person«.

Med hensyn til Bouvetøyas inndragning under norsk statshøyhet, se kapitlet »Bouvetøen som norsk biland« i annet bind av »Fangst og forskning i Sydishavet«. Det utkast til lov som er nevnt på side 590 ble, etter at det først var blitt vedtatt av Stortinget, sanksjonert av Kongen den 27. februar 1930.

Peter I's øy.

Den 2. februar 1929 tok dr. Ola Olstad, som leder av den annen »Norvegia«-ekspedisjon Peter I's øy i formell besittelse for Norge, ifølge fullmakt fra den norske regjering. Dette vakte mishag i Storbritannia, og intet ble gjort for å dra øya inn under norsk statshøyhet. I den anledning oppsøkte jeg stats- og utenriksminister Joh. Ludw. Mowinckel den 13. mars 1930 og henstillet til regjeringen at saken skulde forelegges Stortinget, da flagget var heist og øya tatt i besittelse i lovlige former.

Herr Mowinckel vilde først ikke gå med på dette, men etter en lengre konferanse lovte han, at hvis regjeringen ble sittende, vilde den ved Stortingets sammentreden det følgende år anbefale saken. Herom ble konsul Lars Christensen underrettet.

Den 6. mars 1931 foredrog Mowinckel en innstilling fra Utenriksdepartementet, som gikk ut på at Stortinget skulde gi sitt samtykke til at Peter I's øy ble lagt inn under norsk statshøyhet.

Denne innstilling ble samme dag bifalt ved følgende kongelige resolusjon:

»VI HAAKON, Norges Konge,
gjør vitterlig:

Stortinget innbys til å fatte sådan beslutning:

Stortinget samtykker i at Regjeringen lar Peter I's øy i Sydishavet ta i formell besiddelse i H. M. Kongens navn og således henlegger øya under norsk statshøyhet.

Utenriksdepartementets innstilling følger i avtrykk.

Gitt på Oslo slott 6. mars 1931.

Under Vår hånd og rikets segl

HAAKON

(L. S.)

Joh. Ludw. Mowinckel.

B. Rolsted.

Den 14. april 1931 innstilte Utenriks- og konstitusjonskomiteen at Stortinget skulde gi sitt samtykke (Dokument nr. 11 (1931)), og dette ble gjort ved Stortingsbeslutning av 23. april samme år, hvorefter Peter I's øy ved kongelig kunngjørelse av 1. mai 1931 ble lagt inn under norsk statshøyhet.

I skrivelse fra legasjonen i London fikk Utenriksdepartementet den 6. august 1931 meddelelse om at den britiske regjering anerkjente den norske suverenitet over Peter I's øy. (Se for øvrig kapitlet »De norske øer i Sydishavet« i tredje binds annen del av »Fangst og forskning i Sydishavet«, side 711—714.)

Den 13. januar 1933 foredrog statsråd Lindboe en innstilling fra Justis- og Politidepartementet (Ot.prp. nr. 5, 1933) om forandring i lov om Bouvetøya, hvorav hitsettes:

»Med samtykke av Stortinget, meddelt den 23. april 1931, blev ved kgl. kunngjørelse av 1. mai s. å. Peter I's øy henlagt under norsk statshøyhet. Angående den forutgående okkupasjon — foretatt den 2. februar 1929 ved »Norvegia«-ekspedisjonen — henvises til St.prp. nr. 26 for 1931.

På samme måte som for Bouvetøyas vedkommende må der utferdiges lovbestemmelser om øyas statsrettslige stilling som del av riket eller som biland, og om i hvilken utstrekning den i riket gjeldende lovgivning skal komme til anvendelse på øya. I begge henseender må Peter I's øy stilles likt med Bouvet-øya, og man antar da at også en og samme lov bør omfatte dem begge. Overensstemmende hermed foreslår man loven om Bouvet-øya endret således at den kommer til å omfatte også Peter I's øy.«

Departementets innstilling herom ble samme dag bifalt ved følgende kongelige resolusjon:

VI HAAKON, Norges Konge,
gjør vitterlig:

Stortinget innbys til å fatte beslutning til en lov om forandring i lov om Bouvet-øya overensstemmende med et fremlagt utkast.

Justis- og Politidepartementets innstilling følger i avtrykk.

Gitt på Oslo slott 13. januar 1933.

Under Vår hånd og rikets segl

HAAKON

(L. S.)

J. Hundseid.

B. Rolsted.

Utkastet til lov om forandring i lov om Bouvet-øya lød som følger:

I.

I lov om Bouvet-øya av 27. februar 1930, nr. 3, endres overskriften til å lyde:

Lov om Bouvet-øya og Peter I's øy.

II.

I samme lov skal følgende bestemmelse lyde:

§ 1.

Bouvet-øya og Peter I's øy er underlagt norsk statshøyhet som biland.

§ 2, første punktum.

Norsk privatrett og strafferett og den norske lovgivning om rettspleien gjelder for Bouvet-øya og Peter I's øy.

III.

Denne lov trer i kraft straks.

Utenriks- og konstitusjonskomiteen anbefalte innstillingen den 26. januar 1933. Odelstinget vedtok lovforslaget enstemmig den 21. februar 1933 (O. nr. 1) og besluttet enstemmig å sende lovbeslutningen til Lagtinget. Under møtet holdt Hambro fram det viktige i at Norge no og da burde sende et oppsynsskib til Antarktis, som kunde markere statens suverenitet og interesse.

Den 10 mars vedtok Lagtinget lovforslaget, som ble sendt til Kongen som sanksjonerte loven den 24. mars 1933. En gjenpart av loven ble av den britiske minister i London sendt Foreign Office.

I henhold til kgl. resolusjon av 13 juli 1933 ble administrasjonen av Bouvetøya og Peter I's øy underlagt Handelsdepartementet som skulde utøve den samme myndighet som den som tillå fylkesmenn i hjemlandet, mens politimyndigheten ble henlagt under Justis- og Politidepartementet.

Naturfredning på de norske øyer.

Våren og sommeren 1928 arbeidet jeg på å få pelsselene og sjøelefantene på Bouvet fredet, og henvendte meg i den anledning til konsul Lars Christensen, Utenriksdepartementet og Handelsdeparte-

mentet. Dette ledet til at saken ble opptatt til behandling, med det resultat at det den 10. august 1928 ble utferdiget en provisorisk anordning og den 7. juni 1929 utstedt en lov til beskyttelse av pelssele på øya. (Se side 590 i annet bind av »Fangst og Forskning i Sydishavet«.)

Da ordene »og sjøelefanter« ikke kom med i denne anordning, henvendte jeg meg til forskjellige tider, senest 25. august 1932, til Handelsdepartementet for å få dette rettet. Konsul Christensen anbefalte mitt forslag og på foranledning av Departementet avgav Landsforeningen for Naturfredning i Norge en uttalelse, som følger:

»I anledning av det Kgl. Departements henvendelse i brev av 14. september i år skal foreningen tillate seg å uttale følgende:

Saken ble av undertegnede omgående sendt det spesielt sakkyndige medlem av vårt styre, dr. H. L. Løvenskiold til uttalelse. Under 11 november i år har dr. Løvenskiold avgitt sådan uttalelse:

»I anledning av Departementets skrivelse av 14. september d. å. anbefaler jeg at foreningen helt ut slutter sig til det her fremsatte forslag om fredning av sjøelefanter på Bouvetøya. Disse dyr finnes nu bare på få egnede lokaliteter og vil, ved den fangst som foregår, være utsatt for å bli totalt utryddet, hvis der ikke treffes restriksjoner for å hindre dette.

Det bør hilses med glede at der nu optas forhandlinger om å få fredet sjøelefantene, og dette bør foreningen efter evne være med på å støtte.«

Under henvisning til denne uttalelse slutter Landsforeningen for Naturfredning i Norge seg til konsul Aagaards forslag og anbefaler at sjøelefanter fredes mot all slags jakt og fangst på den norske sydishavsøy Bouvetøya.«

Departementet antok etter dette at det burde utferdiges lovbud om fredning av sjøelefantene på Bouvetøya. Denne nye lovs bestemmelser burde falle sammen med den gjeldende lovs, bortsett fra at bestemmelsene ble utvidet til også å omfatte sjøelefanter, og at loven samtidig ble begrenset til kun å gjelde Bouvetøya med tilhørende sjøterritorium.

I henhold til ovenstående innstilte Departementet ifølge Ot.prp. nr. 30, den 10. februar 1933, at Kongen skulde bifalle og underskrive et fremlagt utkast til proposisjon, hvilket samme dag fant sted ved følgende kongelige resolusjon:

VI HAAKON, Norges Konge,
gjør vitterlig:

Stortinget innbys til å fatte beslutning om utferdigelse av en lov om fredning av pels-sel og sjøelefanter på Bouvetøya, overensstemmende med et fremlagt utkast.

Handelsdepartementets innstilling følger i avtrykk.

Gitt på Oslo slott 10. februar 1933.

Under Vår hånd og rikets segl

HAAKON

(L. S.)

J. Hundseid.

B. Rolsted.

Utkastet hadde følgende ordlyd:

§ 1.

Uten tillatelse av Kongen må ingen fange, jage, anskytte eller drepe pels-sel eller sjøelefanter på Bouvetøya, eller medvirke dertil.

§ 2.

For tillatelsen kan pålegges en avgift, som — i tilfelle — fastsettes av Kongen sammen med de øvrige vilkår. Avgiften tilfaller statskassen.

§ 3.

Overtredelse av denne lov straffes med bøter eller fengsel i inntil seks måneder.

På samme måte straffes en skibsfører eller fangstleder når nogen av mannskapet eller ekspedisjonens deltagere overtredelse i denne lov, såfremt han ikke godtgjør at han har gjort hvad der stod i hans makt for å hindre overtredelsen.

Den ulovlige fangst eller dens verdi blir å inndra til fordel for statskassen. Dessuten kan fartøi og fangstutstyr eller verdien derav helt eller delvis inndras når rederen eller skibsføreren eller fangstlederen er straffskyldig etter denne lov.

§ 4.

Lov om fredning av pelssel av 7. juni 1929 opheves.

Den 9. mars 1933 innstilte Utenriks- og konstitusjonskomiteen til Stortinget ikke å bifalle Ot.prp. nr. 30, 1933, da man ikke fant at det var foretatt sådanne undersøkelser eller var fremlagt et slikt materiell som godtgjorde »det praktiske behov for nye lovbestemmelser«. (Se innst. O. nr. 50, 1933.)

På grunn av denne innstilling vedtok Odelstinget den 1. april 1933 enstemmig og uten debatt, *ikke* å bifalle den av Regjeringen foreslåtte lovordning.

Da det gjaldt å redde en liten håndfull av sjøelefanter, i høyden ca. 20, som ennå ikke var utryddet, fikk Utenrikskomiteens innstilling en ublid medfart i pressen, som provoserte en uttalelse om hvilke spesielle opplysninger man ønsket med hensyn til disse dyr. Nye forsøk på å få saken fremmet strandet imidlertid, og i skrivelse fra Handelsdepartementet av 9. juni 1934 mottok jeg meddelelse om at Departementet ikke fant seg foranlediget til å ta saken opp på ny. Til tross herfor gjentok jeg min henstilling, i brev av 22. januar 1935, til ekspedisjonssjef A. Hillestad i Handelsdepartementet, og anmodet ham om å medvirke til at dyrelivet på de to norske antarktiske øyer ble fredet. Den 9. januar samme år hadde jeg rettet en lignende henvendelse til Utenrikskomiteens formann, stortingspresident C. J. Hambro.

Den 8. februar 1935 la Handelsdepartementet derpå fram en innstilling om fredning av sel, som ble bifalt ved kongelig resolusjon av samme dag. (Se Ot.prp. nr. 13, 1935.) Her anbefalte Departementet at man opphevdde de to gjeldende lover av 18. mai 1876 for fredning av sel i Nordishavet, og lov nr. 1 av 7. juni 1929 om fredning av pels-sel på Bouvetøya, og utferdiget en felles lov, som bemyndiget Kongen til å forby norsk fangst av sel så vel på norsk som på internasjonalt territorium.

Departementets utkast til denne lov lød som følger:

§ 1.

I den utstrekning Kongen fastsetter, skal det være forbudt å fange, jage, anskytte eller drepe sel, eller medvirke dertil.

§ 2.

Overtredelse av denne lov, eller av bestemmelser som er gitt i medhold av loven, straffes med bøter eller med fengsel inntil 3 måneder.

På samme måte straffes reder som har gitt ordre til overtredelsen. Likeså skibsfører eller fangstleder — når overtredelsen er begått av

nogen av mannskapet eller av deltagere i ekspedisjonen — såfremt han ikke godtgjør at han har gjort hvad der står i hans makt for å hindre overtredelsen.

Den ulovlige fangst, eller dens verdi, blir å inndra til fordel for statskassen. Dessuten kan fartøi og fangstutstyr, eller verdien derav, helt eller delvis inndras når rederen eller skibsføreren eller fangstlederen er straffskyldig etter denne lov.

§ 3.

Lov av 18. mai 1876 om fredning av sel i Nordishavet, og lov nr. 1 av 7. juni 1929 om fredning av pels-sel, opheves.

§ 4.

Denne lov trer i kraft straks.

I Handelsdepartementets innstilling var det meddelt at Departementet, så snart loven var sanksjonert, ifølge dens § 1 vilde utferdige forbud mot fangst av pelsel og sjøelefanter på Bouvetøya, og også på Peter I's øy hvis dette skulde ansees påkrevd.

Den 26. februar 1935 innstilte Utenriks- og konstitusjonskomiteen at Odelstinget skulde fatte beslutning til denne lov. (Se Innst. O. nr. 22, 1935.) Den 1. mars 1935 ble lovforslaget vedtatt av Odelsstinget (Besl. O. nr. 25, 1935) og sendt til Lagtinget. Den 5. mars 1935 ble det enstemmig besluttet bifalt av Lagtinget og lovbeslutningen oversendt Kongen, som sanksjonerte loven den 6. mars 1935.

Den 29. mars 1935 ble det etter innstilling fra Handelsdepartementet, fattet følgende kongelige resolusjon:

I) I henhold til § 1 i lov av 6. mars 1935 om fredning av sel er det inntil videre forbudt å fange, jage, anskytte eller drepe pelsel og sjøelefanter, eller medvirke dertil, på Bouvetøya og Peter I's øy.

Overtredelse av dette forbud straffes med bøter eller fengsel i inntil 3 måneder.

II) Denne resolusjon trer i kraft straks.«

I foredraget til resolusjonen uttaler Handelsdepartementet:

»Ved lov nr. 1 av 7. juni 1929 ble det forbudt å fange, jage, anskytte eller drepe pelsel på Bouvetøya, eller medvirke dertil. Denne lov er opphevet ved lov av 6. mars 1935 om fredning av sel, som trådte i kraft straks. I henhold til den sistnevnte lov skal det i den

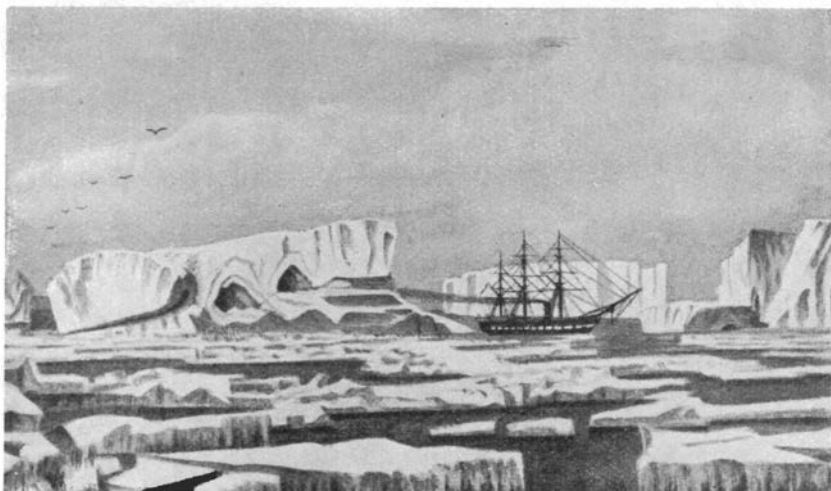
utstrekning Kongen fastsetter være forbudt å fange pelssel ved Bouvet-øya. Det er tidligere til Departementet innkommet henstilling om også å forby fangst av sjøelefanter på Bouvetøya. Departementet antar at det bør utferdiges et sådant forbud, og at også fangst av pelssel og sjøelefanter på den annen norske besittelse i Sydishavet, Peter I's øy, bør forbys.«

NORSKE LANDKRAV I ANTARKTIS

Ved den avtale som Norge traff med Storbritannia den 14. november 1928 avskar vi oss som vi har sett retten til å ta land i besittelse på 7 forskjellige områder i Antarktis, bl. a. på Enderby Land. (Se side 76.) Avtalen ble ikke offentliggjort hverken i Norge eller Storbritannia og var helt ukjent for almenheten. De samme landområder som vi prisga, kunde andre nasjoners borgere når som helst annektere i henhold til gjeldende internasjonale rettsregler. For de ukjente landstrekningers vedkommende, de som lå mellom hvert av de syv områder, og hvor nordmennene senere oppdaget Dronning Maud Land (Kronprins Olav Land), Kronprinsesse Märtha Land, Prinsesse Ragnhild Land, Lars Christensen Land, Prinsesse Astrid Land, Kong Leopold og Dronning Astrid Land, Ingrid Christensen Land og Prins Harald Land, inngikk Norge ingen forpliktelser gjennom den hemmelige avtale. Der beholdt nordmenn de samme rettigheter som enhver annen nasjons borgere.

I slutten av januar 1929 lå konsul Christensens flytende kokeri »Thorshammer« og et annet norsk kokeri i Kong Haakon VII's hav og søkte etter hval uten å finne noen. Den 29. samme måned fikk jeg forespørsel om jeg kjente til noe sted i skibets nærhet hvor man kunde vente å finne drivverdige felter, hvorpå jeg ga rederiet meddelelse om hvor Lozier Bouvet, Cook, von Bellinghausen, Biscoe og andre gamle sjøfarere hadde observert store hvalforekomster i februar måned 1739, 1773, 1819, 1831 osv. Jeg rådet til å beordre »Thorshammer« østover henimot Enderby Land, og særlig å undersøke forholdene på 69° s. b. og 16° ø. l., på 67° s. b. og 27° ø. l. og 68° s. b. og 39° ø. l. samt å forsøke å komme i land på Enderby Land og ta dette i besittelse for Norge.

Mitt råd ble fulgt. Ovennevnte posisjoner ble den 29. januar, 2. og 7. februar 1929 telegrafert til bestyrer Christen Granøe, som

„Challenger“ i isen.

derpå avgikk østover med kokeriet. Denne »Thorshammer«s. banebrytende avstikker som ledet til at skibet kom heim med full last og som fikk stor betydning for den senere hvalfangst i dette farvann, har H. K. Salvesen omtalt i »Modern Whaling in the Antarctic« i Journal of the Royal Society of Arts for 17. mars 1933. (Se også Norsk Hvalfangst-Tidende nr. 9 for september 1943, side 146.)

Den 8. februar 1929 meddelte Lars Christensen Utenriksdepartementet at skipet, fulgt av syv hvalbåter, befant seg syd for Bouvet på veg østover mot Enderby Land, og at det vilde fortsette i denne retning til ca. 40° ø. l. under forutsetning av at man ikke fant passende fangstfelter undervegs. Samtidig forhørte han seg om hvorvidt han, dersom det under reisen ble påtruffet ukjente øyer og ukjent land, kunde bemyndige kokeriets bestyrer eller hvalbåtenes kapteiner til å ta dette i besittelse.

Utenriksdepartementets svarskrivelse av 14. februar 1929 inneholdt den ønskede fullmakt, men gjorde samtidig oppmerksom på at rikskonferansen i London i 1926 bl. a. hevdet Enderby Land som britisk land og at man fra norsk side overfor den britiske regjering hadde erklært seg villig til å avstå fra okkupasjon innen dette område. Herom fikk jeg ingen meddelelse og var helt ubekjent med den norsk-britiske avtale.

G. von Schleinitz.

Da Christensen mottok fullmakten, hadde »Thorshammer« allerede funnet et hvalfelt, og tanken om å sende skipet videre østover mot Enderby Land var blitt oppgitt. Han heftet seg derfor ikke tilstrekkelig ved skrivelsens ordlyd, og denne som bar titelen »Kokeri »Thorshammer« med syv hvalbåter« ble etter hva han senere meddelte meg, bortlagt under »Thorshammer«s korrespondanse og glemt.

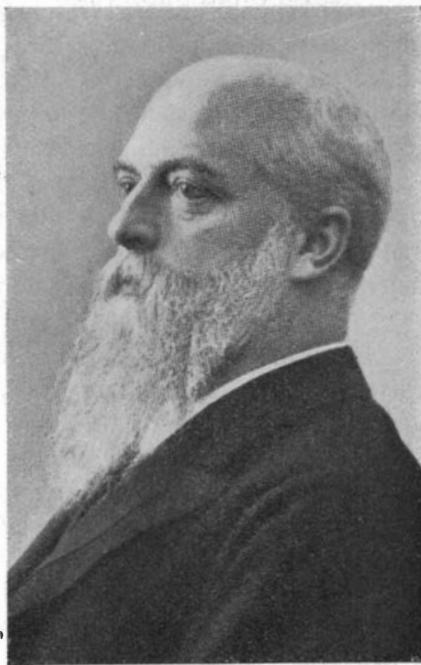
Da den tredje »Norvegia«-ekspedisjon ble planlagt, anmodet konsul Christensen meg om å sette fram forslag med hensyn til hva som burde utføres. Jeg framhevet da at det, utenom oseanografiske, meteorologiske o. a. undersøkelser, vilde være en oppgave av stor geografisk betydning og interesse å få konstatert hvorvidt det var forbindelse mellom Enderby Land og Kemp Land, samt å fastslå hvorvidt disse landstrekninger besto av øyer eller var deler av et større fastland.

Viste det seg at de to »land« var øyer, vilde omkretsen av det formodede fastland rundt Sydpolen skrumpe inn betraktelig.

Etter at traktene rundt Enderby Land var blitt undersøkt, burde skipet fortsette vestover langs iskanten henimot Coats Land, så man kunde få undersøkt denne store strekning hvor enno ingen hadde vært i land. Fant man nytt land, burde dette tas i besittelse. Da Biscoe ikke hadde vært i land på Enderby Land, og da Kemp Land, hvis det eksisterte, heller ikke var blitt betrådt av noen, burde også disse to »land« okkuperes hvis man kom i land der.

Den praktiske nytte av sådanne nyervervelser var omtvistet, men den besto delvis deri at vi sikret oss mot å måtte betale lisenser til andre nasjoner som hadde vist større innsikt enn oss. Den moralske effekt som vilde spore til videre forskning, måtte heller ikke glemmes. Det var av viktighet at utlandet fikk forståelse av at vi ikke bare søkte å berike oss, men også arbeidet med vitenskapelige formål som vilde komme hele verden til nytte. Sluttelig kunde vi ikke, framhevet jeg, vente at kjekke og uforferdede menn som satte sitt liv på spill, vilde ha noen glede av alt sitt slit hvis de ikke fikk den tilfredsstillende å heise vårt flagg og ta landet i besittelse hvor de kom hen og hvor ingen annen hadde vært i land. Jeg gikk derfor ut fra som gitt at våre myndigheter vilde hjelpe dem å nagle flagget fast når det først var heist.

Grunnen til at jeg foreslo strekningen fra Kemp Land til Coats Land som operasjonsfelt, var den at Sir Hubert Wilkins hadde meddelt at han aktet å fortsette sine undersøkelser i Vest-Antarktis, mens Sir Douglas Mawson hadde tilkjennegitt at han aktet å utforske strekningen fra Kaiser Wilhelm II Land til Oates Land, og Byrd hadde sitt operasjonsfelt i Rosshavet og innover mot Sydpolen.

Karl Chun.

Viste det seg at isforholdene eller annet la hindringer i vegen for en undersøkelse i Kong Haakon VII's Hav, burde »Norvegia« følge iskanten østover rundt Sydpolskalotten og særlig søke å nå langt syd mellom Kemp Land og Kaiser Wilhelm II Land, samt — etter bunkring i Rosshavet — mellom 150° v. l. og 80° v. l., især mellom 120° og 80° v. l. Hovedsaken var dog en undersøkelse av avsnittet Kemp-Coats Land.

Konsul Christensen var enig i mit forslag, og de av ham engasjerte flyvere, marinekapteinene Hj. Riiser-Larsen (som ekspedisjonens leder) og Finn Lützow-Holm ble deretter av meg satt inn i forholdene og fikk all den litteratur og alle de karter stillet til rådighet som de behøvde for å bli orientert. På grunn av is- og vindforholdene ved Kemp- og Enderby Land, rådet jeg Riiser-Larsen til å søke å nå inn til land østenfra, og hvis han nådde inn til Kapp Ann, som var det eneste sikre punkt vi kjente til, å gå i land der og ta landet i besittelse.

Da Christensen anmodet om fullmakt for denne, den tredje »Norvegia«-ekspedisjon å ta nyoppdaget, herreløst land i besittelse, og i brev datert 10. juli 1929 mottok slik fullmakt fra Utenriksdepartementet, i henhold til kongl. resolusjon av 4. juli 1929, inneholdt denne ingen reservasjon med hensyn til Enderby Land, Det sto bare at man kunde »ta i besittelse i H. M. Kongen av Norges navn nytt land som måtte påtreffes og som ikke tidligere er okkupert av noe annet lands regjering«. Det ble imidlertid i brevet tatt det forbehold at den norske regjering »først kunde ta standpunkt til gyldigheten av en eventuell okkupasjon etter å ha undersøkt vedkommende lands internasjonale status og etter å være blitt gjort bekjent med de nærmere omstendigheter i forbindelse med okkupasjonen«.

Alle forberedelser ble nå gjort, og den 24. august 1929 forlot Riiser-Larsen Sandefjord med »Thorshammer« for å støte til »Norvegia« i Kong Haakon VII's Hav. Lützow-Holm, som på grunn av sykdom var blitt forhindret fra å reise med »Thorshammer«, forlot Southampton med s/s »Armadale Castle« den 20. september og ankom til Kappstaden den 7. oktober, hvor han gikk ombord på transportskipet »Thorøy« som samme dag avgikk til Christensens fangstflåte.

Straks etter Lützow-Holms avreise fra Kappstaden inneholdt »The Cape Times«, Kappstaden, og andre britiske aviser flere sensasjonelle artikler om »Norvegia«-ekspedisjonen, og »Daily Telegraph«s korrespondent i Durban hadde et intervju med Sir Douglas Mawson om hans

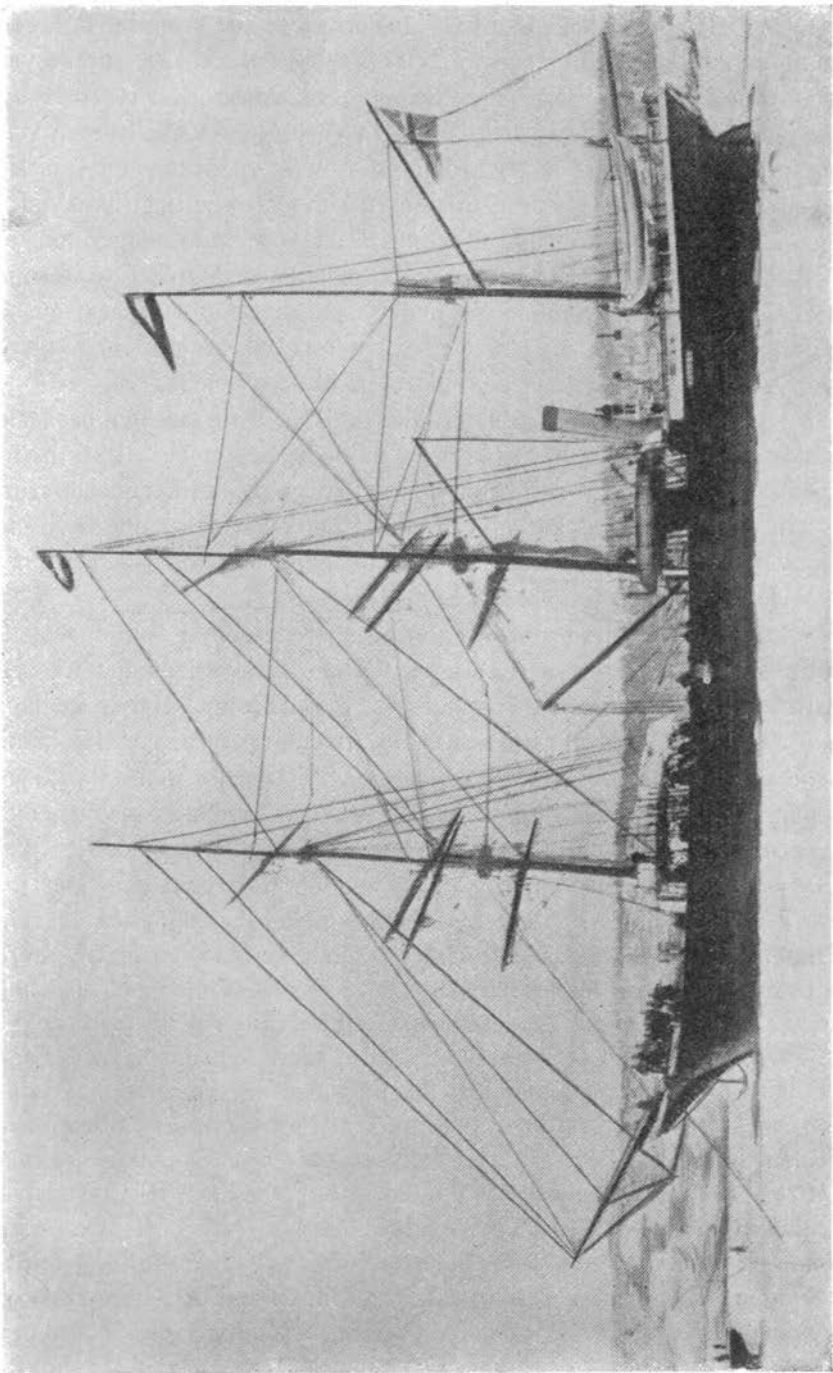
C. A. Larsen.

ekspedisjon. I intervjuet ble de »norske hvalfangeres« anvendelse av flyvere oppfattet som en direkte konkurranse med den britiske ekspedisjon, og Mawson trakk i denne forbindelse en sammenligning mellom denne konkurranse og »kappløpet mellom Scott og Amundsen til Sydpolen«. Underforstått var at Amundsen etter britisk oppfatning ikke hadde vært »fair«, men hadde »stolen a march on Scott«, og det samme mente man nu »Norvegia« gjorde ved å forsøke å komme Mawson i forkjøpet.

»Daily News« brakte en lang artikkel under titelen; »Dramatisk kappløp til Antarktis. Norske skip forsøker å slå ut Mawson«, og fortalte at de norske flyvere Riiser-Larsen og Lützow-Holm drev »mystisk virksomhet«. »Norvegia« ble beskrevet som et »mystery-ship« hvis formål var helt ut kommersielt. Det var, mente man, »norske hvalfangerselskapers« hensikt å skaffe støttepunkter for norsk hvalfangst under norsk flagg så man kunde unngå å betale lisenser til Storbritannia av den hvalfangst som fant sted »på britisk område«. Noe ideelt formål lå nordmennene helt fjernt.

Disse angrep ble kraftig tilbakevist av den gamle Norgesvenn skotten W. G. Burn Murdoch som hadde vært med »Balæna« i Vest-Antarktis og truffet C. A. Larsen på »Jason« der i 1892—93. I en artikkel i Edinburgh »Evening News« for 12 oktober berettet han bl. a. at han og hans venn dr. William S. Bruce dengang hadde gjort alt mulig for å få britene til å oppta hvalfangst sydpå, men at det var nordmennene som hadde gjort det, og ære være dem for det. Sir Karl Knudsen tok saken opp i »Daily Mail«, mens jeg imøtegikk anklagene i en artikkel »Sir Douglas Mawson and the »Norvegia«-Expeditions 1927—1928—1929 and 1930«, som ble trykt på engelsk i »Norges Handels- og Sjøfartstidende«s »Supplement«, den 17. oktober 1929.

Heri gjorde jeg oppmerksom på at det intet mystisk var ved den norske ferd. »Norvegia« hadde foretatt flere ekspedisjoner, og offentligheten var stadig blitt holdt à jour med hensyn til hvor skipet befant seg. Det var ikke nordmennene som konkurrerte med Mawson, men han som konkurrerte med dem. Hvis han ønsket samarbeid med nordmennene, hadde de intet imot det, men det måtte ikke bli på den basis som Mawson bygget på i intervjuet: »Head I winn, tail you lose.« Da hans ekspedisjon var planlagt lenge etter at »Norvegia«s var begynt, hadde det vært hans oppgave å henvende seg til nordmennene og ikke omvendt. Vitenskapen var internasjonal og fedrelandskjærligheten universell. Hvis vi kunde forbinde disse to idealer, vilde det

Den første norske hvalfanger i Sydishavet. „Jason“ av Sandefjord.

være bedre for oss alle. »La hver nasjon gjøre sitt beste og la ingen smålig sjalusi gro mellom dem.« Det veldige antarktiske område var et stort nok felt for flere ekspedisjoner enn konsul Christensens og Douglas Mawsons. Imidlertid hadde »Norvegia«-ekspedisjonen påbegynt sitt tredje års tokt, beskjeftiget med vitenskapelige undersøkelser i Antarktis, og Lars Christensen kunde, hevdet jeg, ubekymret og »på tross av urettferdige overfall, fortsette å bruke skipet som et hjelpemiddel til å løfte en del av det slør som ennå innhyllet de enorme strekninger rundt Sydpolen til hvilke spanske, hollandske, franske amerikanske, britiske, belgiske, tyske, norske og svenske oppdagere hver i sin tur, den ene etter den andre, hadde vist veien«.

Jeg sendte et eksemplar av artikkelen til Sir Douglas, som besvarte min henvendelse i et brev datert Adelaide 9. september 1931, hvori han bl. a. skrev at han satte stor pris på Norge og nordmennene, samt at han var glad over å kunne meddele at det var »meget lite i avisene som var blitt autorisert« av ham. (Se for øvrig side 697—701 i annet bind av »Fangst og forskning i Sydishavet«).

Imens hadde den britiske regjering allerede den 12. oktober 1929 tatt avstand fra angrepene i en note til Utenriksdepartementet fra den britiske charge d'affaires i Oslo, Alvarez Gascoigne. I et vedlagt Aide-Mémoire angående »Discovery«s forskningsreise, sto det imidlertid under punkt 2: »Ekspedisjonen er planlagt for den antarktiske sesong 1929—30, men vil muligens bli utvidet til enda en sesong. Det er den australske regjeringens hensikt at ekspedisjonen særlig skal arbeide i sektoren mellom Enderby Land og Rosshavet med det for øye å fullstendiggjøre det geografiske og vitenskapelige arbeid som tidligere er utført i denne sektor av Sir Douglas Mawson og av andre britiske forskere og for formelt å etablere en britisk hjemmel til denne sektor, med unntagelse av det franske landområde Adélie Land.«

Den 14. oktober 1929 erkjente Utenriksdepartementet mottagelsen av den britiske note, og anmodet samtidig den norske legasjon i London om å bringe til den britiske regjeringens kjennskap, at »Norvegia«-ekspedisjonen var blitt gitt generell bemyndigelse til under sitt tokt i 1929—1930 å »ta i besittelse i H. M. Kong Haakon VII's navn, nytt land som måtte påtreffes og som ikke tidligere var blitt okkupert i behørlige former av noe annet lands regjering«. Det var dog forutsetningen, at »der ikke skulde okkuperes land som falt inn under de syv områder som var nevnt på side 33—34 i »Summary of Proceedings

Murray's kart over „Jason“s rute. Utgitt 1894.

for the Imperial Conference«, og at »Norvegia« vilde innskrenke sine operasjoner til herreløst land mellom Enderby- og Coats Land.

Samme dag ankom »Norvegia« til Bouvetøya.

Før »Thorshammer« avgikk fra Sandefjord den 24. august 1929, konfererte jeg med Utenriksdepartementet og gjorde oppmerksom på mitt forslag om å ta Enderby Land i besittelse, samt at forslaget var approbert av Christensen. Jeg ble ikke gjort bekjent med den norsk-britiske avtale av 14. november 1928.

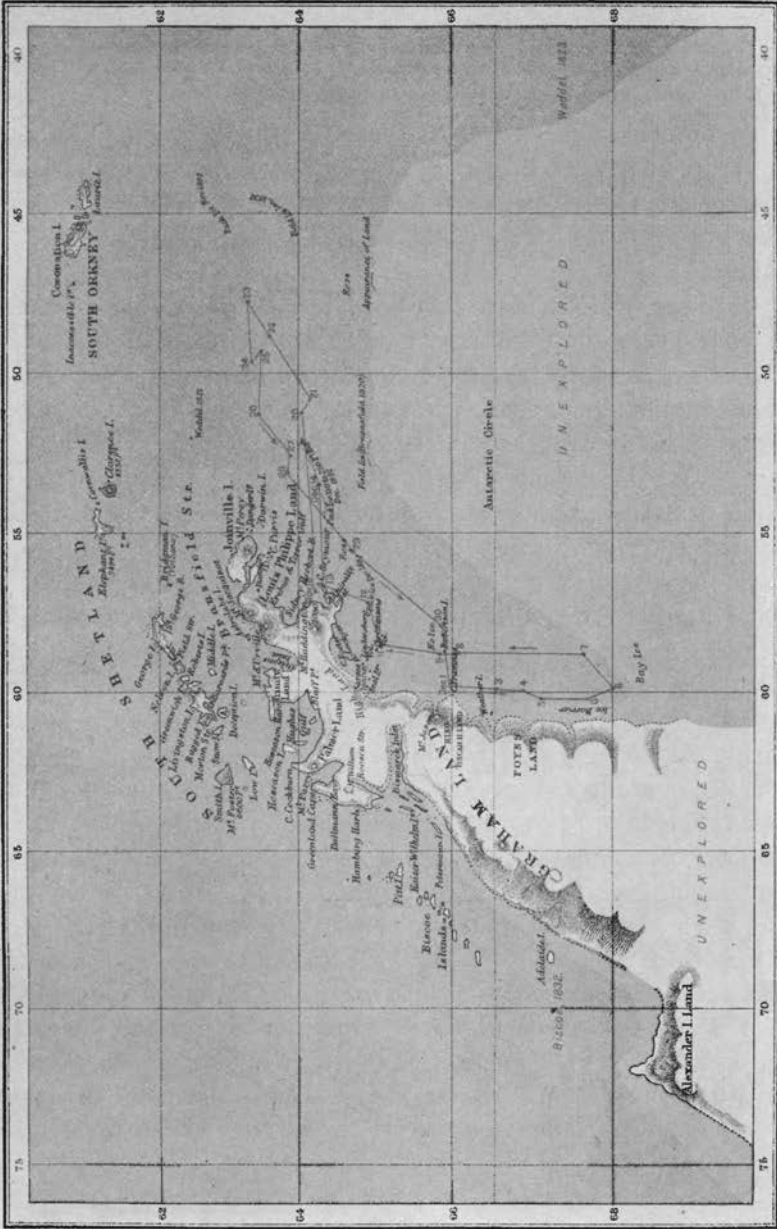
Den 27. oktober 1929 møtte »Norvegia« »Thorshammer« på hvalfeltet, og Riiser-Larsen gikk straks ombord. Man måtte vente på Lützow-Holm som etter sin ankomst med »Thorøy« gikk ombord på skipet den 4. november, hvorefter »Norvegia« vendte tilbake til Bouvetøya som flyverne kartla fra luften.

Den 30. oktober 1929 sendte Utenriksdepartementet et brev til konsul Christensen, bilagt med en skrivelse til legasjonen i London, datert 29. oktober. Brevet og bilaget var ikke så avfattet at Christensen fikk forståelse av at Enderby Land ikke måtte okkuperes av Riiser-Larsen. Det ble bare gjort oppmerksom på at det ikke måtte okkuperes land »som falt inn under de områder som er nevnt side 33—34 i »Summary of Proceedings for the Imperial Conference« avholdt i London i 1926. Konsul Christensen, der som tidligere meddelt (se side 86) ikke hadde heftet seg tilstrekkelig ved Utenriksdepartementets skrivelse av 14. februar 1929, og som kjente til min meddelelse til Utenriksdepartementet om hans plan med hensyn til Enderby Land, sto dengang i den formening at Riiser-Larsen kunde okkupere alt det land han oppdaget og som ikke tidligere var blitt okkupert i behørig form av noe annet lands regjering.

I et telegram til Norsk Telegrambyrå, datert Wellington, N. Z., den 1. november 1929, meddelte Reuter at New Zealands regjering hadde besluttet å gjøre hvalfangst i Rosshavet avhengig av lisenser. Samtidig gjorde Mawson i pressen krav på en ny sektor sydover fra Syd-Afrika og New Zealand.

Uten kjennskap som jeg fremdeles var med hensyn til den hemmelige avtale, skrev jeg i anledning av Wellington-telegrammet en artikkel for »Norges Handels- og Sjøfartstidende« under titelen »Sir Douglas Mawson og kravet på en ny britisk sektor i Sydishavet. Lisenser i det åpne Rosshav«. Her hevdet jeg bl. a. at ingen, altså heller ingen brite noensinne hadde vært i land på for eks. Enderby

SKETCH CHART SHOWING CAPT. C. A. LARSEN'S TRACK IN THE JASON, 1893-94.

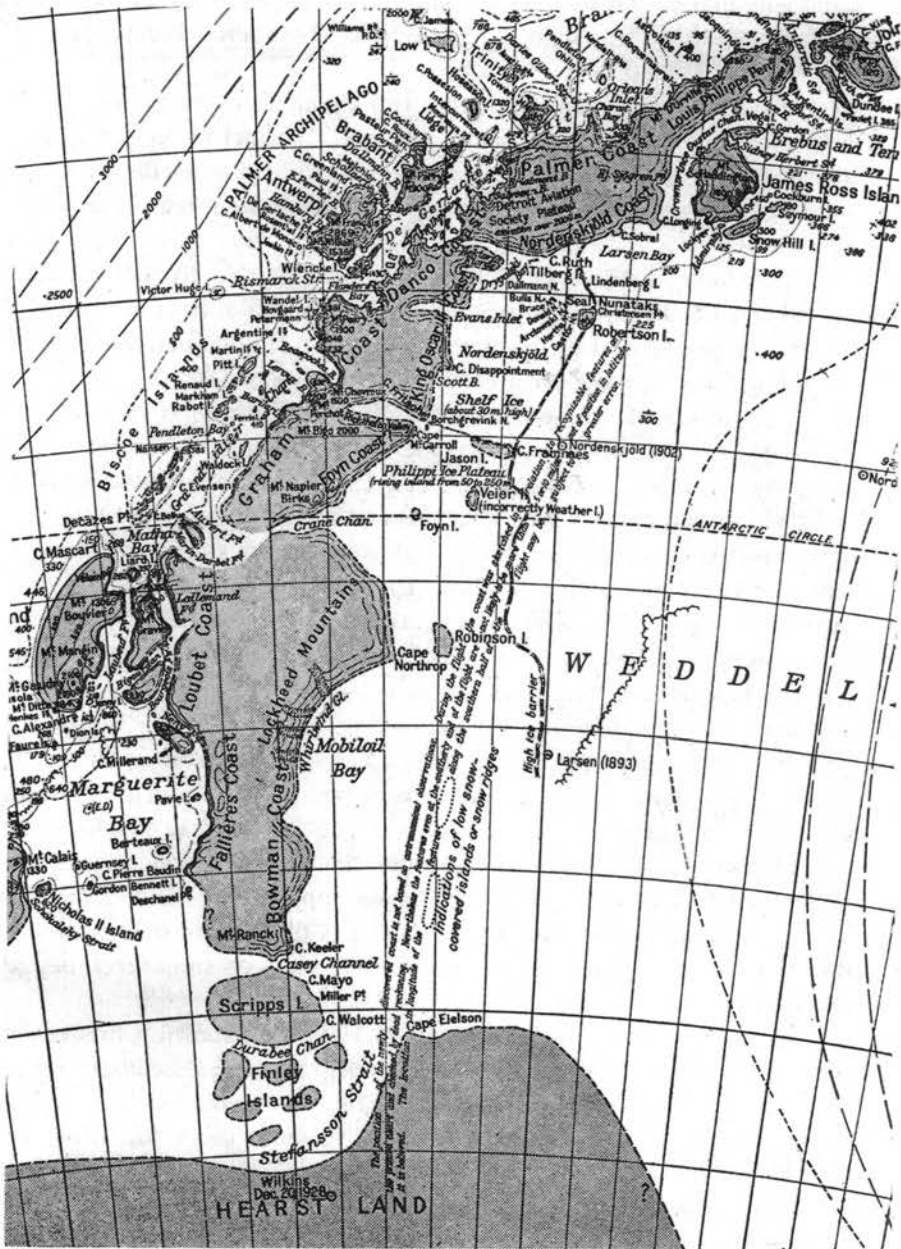
Geographical Journal's kart over "Jason"s rute. Utgitt 1894.

Land, som følgelig hverken hadde vært okkupert i lovlige former eller u-autorisert. Det var av viktighet at dette var på det rene hvis det, som Sir Douglas fryktet, skulde lykkes »Norvegia«-ekspedisjonen å finne øyer eller land i dette farvann og være i stand til å gå i land der. Fant nordmennene nytt herreløst land sydpå og tok det i besittelse i lovlige former, vilde en internasjonal domstol tilkjenne dem landet. Det var av interesse å erindre dette når Mawson nå fremsatte krav på eiendomsretten til alt det ukjente herreløse land som våre landsmenn måtte finne innenfor den ramme, som han, helt vilkårlig, hadde oppstukket.

Med hensyn til de krav som New Zealand ifølge Reuter fremsatte angående lisens for hvalfangst i det åpne Rosshav, så måtte saken sikkert bero på en feiltagelse. I ethvert fall hadde ikke New Zealand rett til å mulktare norske hvalfangere som drev fangst utenfor de territoriale grenser, og vilde heller ikke de jure kunne opprettholde et sådant krav. Denne min påstand var grunnlagt på den kjensgjerning at den britiske regjering hadde gitt Folkeforbundet det svar på et spørsmål om sjøterritoriets utstrekning, at bredden av det sjøterritorium som var undergitt en kyststats suverenitet var 3 nautiske mil, og at den britiske regjering ikke gjorde noe krav på å utøve rettigheter over det frie hav utenfor sjøterritoriet, med unntagelse av enkelte banker som lå utenfor sjøterritoriet og hvor kyststatens innbyggere i lange tider hadde fått hevd på fangst av østers, perler etc. Til denne uttalelse hadde også New Zealands regjering sluttet seg.

Før jeg sendte min artikkel til »Sjøfartstidende«, gjorde jeg utenriksråd Esmarch i Utenriksdepartementet oppmerksom på den og spurte om det standpunkt jeg inntok med hensyn til Enderby Land etter hans mening var korrekt, da jeg hadde rådet Riiser-Larsen til om mulig å gå i land på Kapp Ann. Utenriksråden betenkte seg et øyeblikk og sa derpå: »Jeg forstår at De vil sette Deres eget navn under artikkelen?« Hertil svarte jeg ja, hvorpå herr Esmarch tilføyde: »Jeg innser ikke hvorfor De ikke skulde kunne sende den inn.« Jeg takket utenriksråden for hans meddelelse og sa at jeg straks vilde sende inn min artikkel, og denne, hvorav Utenriksdepartementet fikk en kopi, ble derpå inntatt i »Norges Handels- og Sjøfartstidende« for 4. november 1929.

Samme dag skrev den norske legasjon i London til den britiske utenriksminister angående »Norvegia«-ekspedisjonen i henhold til Utenriksdepartementets instruksjoner.

American Geographical Society of New Yorks kart over Graham Land.
 Geographical Review, juli 1929.

Den 8. november 1929 dampet »Norvegia« østover med Enderby Land som mål og var den 7. desember på $64^{\circ} 20'$ s. b. og $52^{\circ} 28'$ ø. l. hvor flyverne fløy fra skipet og gjenoppdaget Enderby Land. Herom telegraferte Riiser-Larsen til konsul Christensen som følger:

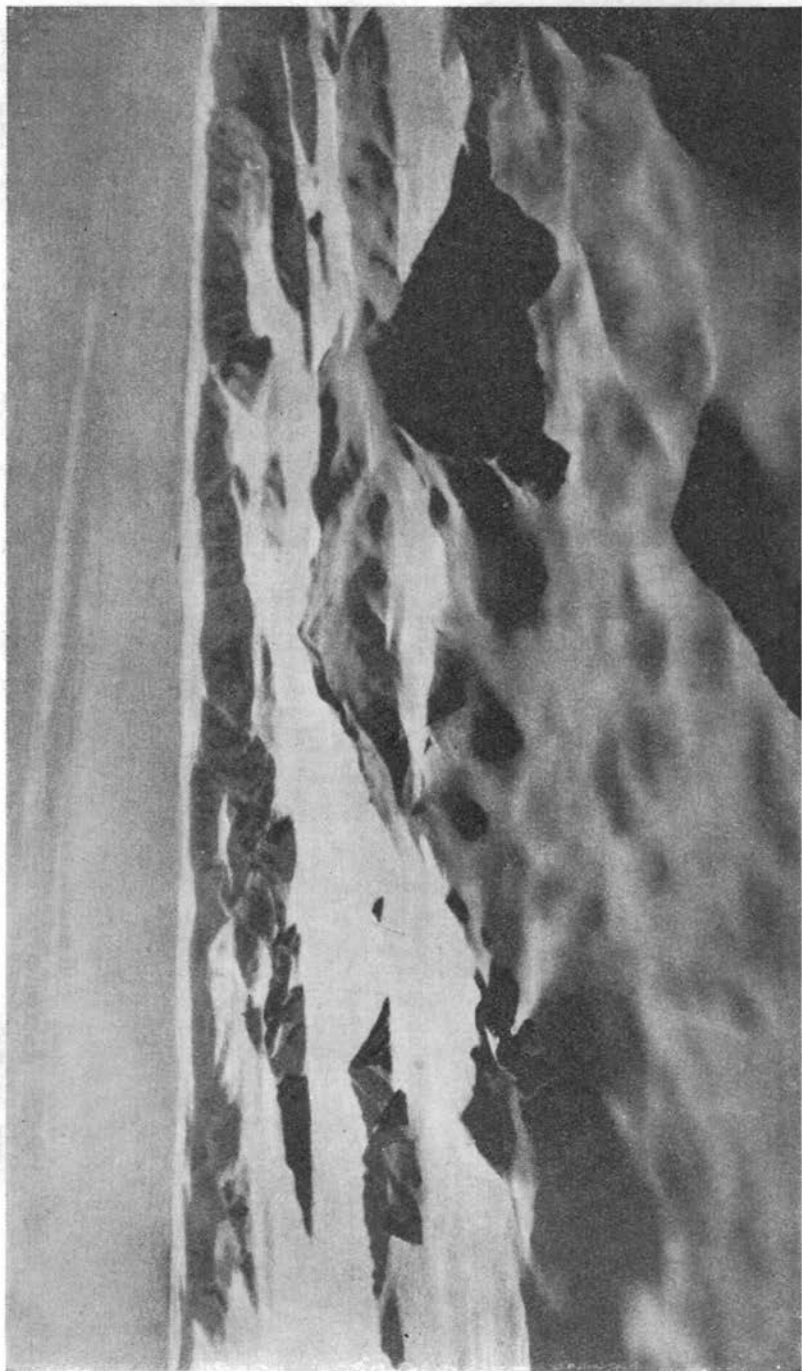
»Under flyvning i dag oppdaget 100 kilometer kyststrekning øst—vestlig retning for Enderby Lands posisjon. En del av kysten syntes fjellrik for øvrig hevet innlandsisen seg sydover. Forskjellige forhold umuliggjør flyvning helt inn til land i dag. Anmoder foreløpig hemmeligholdelse.«

Været ble deretter så slett at man ikke kunde fly før den 22. desember 1929 da »Norvegia« befant seg på $65^{\circ} 10'$ s. b. og $49^{\circ} 30'$ ø. l. Fra denne posisjon fløy flyverne og landet. Herom berettet Riiser-Larsen til Lars Christensen i et nytt telegram som følger:

»Lützow-Holm og jeg foretok i dag en flyvning over deler av Enderby Land og tilstøtende områder, oppdaget 11. desember (feilaktig codeord for 7. desember). Ved Enderby Land landedes i råk umiddelbart ved inlandsisens kant. Da denne for tiden ikke tilgjengelig foretok på ski en rekognosering sydøstover langs kanten. Herunder fantes et isdekket skjær hvor flagget heistes. Enderby Land og området oppdaget 11. desember (feilaktig codeord for 7. desember) under iakttagelse vanlige former ble tatt i besittelse for Norge. H. M. Kongen bes underrettet før noen annen. Avgår i aften til »Thorshammer« for komplettering bunkers.«

Det skjær hvorpå det norske flagg (som kong Haakon og Dronning Maud i 1926 hadde gitt til »Norge«-ekspedisjonen for å plantes på nytt land) ble heist, lå på $66^{\circ} 33'$ s. b. og $50^{\circ} 40'$ ø. l., altså like ved grensen mellom det av Biscoe den 28. februar 1831 oppdagede Enderby Land, og det av Riiser-Larsen oppdagede land som fikk navnet Dronning Maud Land (senere omdøpt til Kronprins Olav Land). Både flyvningen og marsjen innover mot land bød på store farer, begge menn risikerte livet.

Da telegrammet innløp, juleaften 1929, ga konsul Christensen innholdet av dette, og av Riiser-Larsens telegram av 7. desember, videre til Kongen og Utenriksdepartementet. Etter min hjemkomst til Stavern den 26. desember anmodet Christensen meg om å sørge for offentliggjørelsen i den norske og utenlandske presse. Mens jeg holdt på å utarbeide en beretning herom, mottok jeg den 27. desember 1929 telefonbeskjed fra Utenriksdepartementet om at Regjeringen ved ordningen av Bouvet-saken i 1928 hadde erklært seg villig til å avstå fra

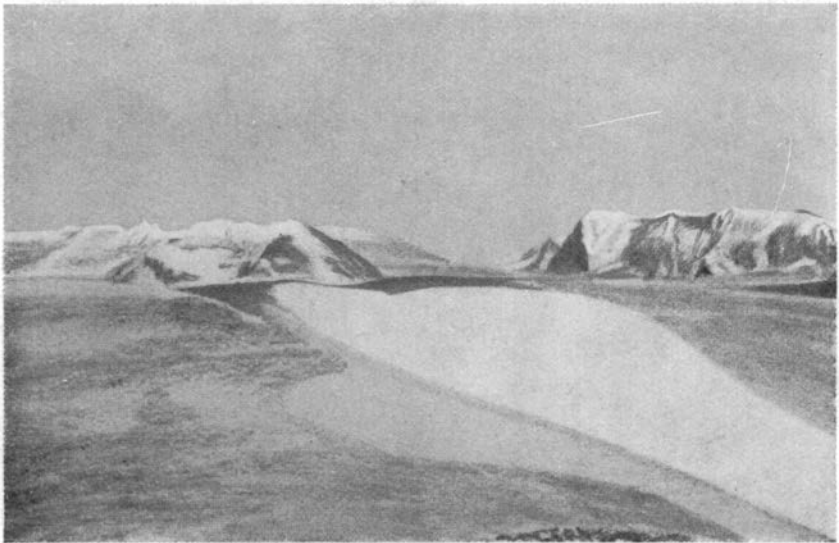
Drygalskibukta, Kong Oscar II's Land (Wilkins' Hektorfjordene).

okkupasjoner innen Kemp Land, Enderby Land og de andre »Land« nevnt på Imperial Conference, og som denne hevdet britisk hjemmel til i kraft av oppdagelse (to which a British title already exists by virtue of discovery). Lars Christensen vilde følgelig ikke finne støtte hos den norske regjering for opprettholdelsen av et krav på Enderby Land. Dette var den første meddelelse jeg hadde mottatt angående den hemmelige avtale med Storbritannia.

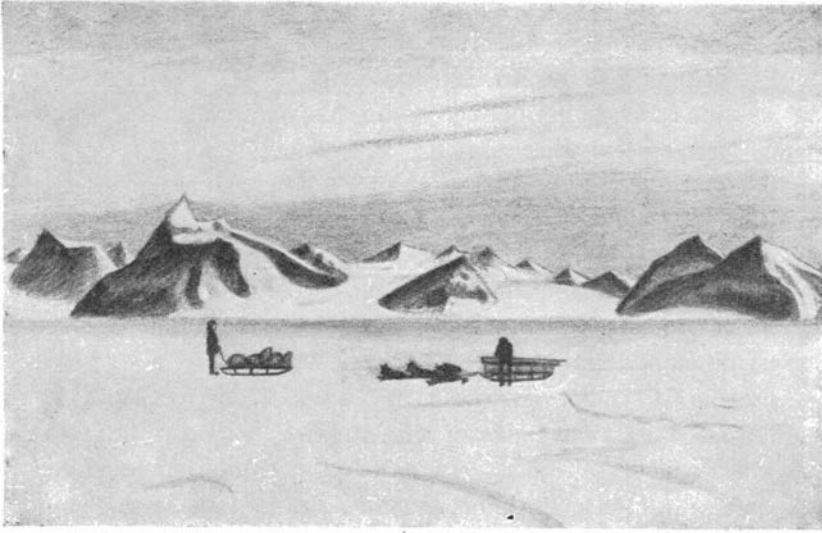
Jeg kom derpå overens med konsul Christensen og Utenriksdepartementet om at følgende kommuniké skulde utsendes:

»Kaptein Riiser-Larsen meddeler fra »Norvegia«-ekspedisjonen, at han sammen med kaptein Lützow-Holm har oppdaget nytt land mellom Coats Land og Enderby Land i Kong Haakon VII's Hav. De har tatt dette land i besittelse for Norge i de alminnelige internasjonalt anerkjente lovlige former. Riiser-Larsen og Lützow-Holm forlot »Norvegia« i flyvemaskin og landet i en åpen råk nær land. Derpå gikk de i land på ski og heiste det norske flagg, hvorpå de fløy tilbake til fartøyet som ventet på dem 100 nautiske mil fra land.«

Denne meddelelse kom inn i avisene den 28. desember 1929. Samme dag hadde Mowinckel en samtale med den britiske sendemann om okkupasjonen.

Kong Oscar II's Land med Richthofendalen.

Nordenskjöld ved Kong Oscar II's Land.

Den 31. desember 1929 konfererte utenriksministeren atter med den britiske sendemann, hvoretter Lars Christensen ble anmodet om å gi nye instruksjoner til Riiser-Larsen. Den 5. januar ga jeg Utenriksdepartementet beskjed om at nye ordres var blitt telegrafert til Riiser-Larsen. Disse gikk bl. a. ut på at skipet etter endt bunkring skulde gå sydover og søke etter nytt land mellom Enderby Land og Coats Land innenfor strekningen 45° ø. l. og 15° v. l. Fant man nytt land og kunde komme i land på dette, skulde det tas i besittelse. En okkupasjon burde helst finne sted så langt borte fra begge endepunkter som mulig »da Storbritannia gjør krav på så vel Enderby som Coats Land«.

Den 6. januar 1930 dampet »Norvegia« sydover fra »Thorshammer« og den 10. januar fikk Riiser-Larsen de nye instruksjoner ettersendt fra kokeriet. Da han bare hadde den norske regjerings be- myndigelse av 4. juli 1929 å gå ut fra, kom telegrammet som en over- raskelse på ham. Han innskrenket seg imidlertid til å gjøre følgende innførsel i journalen:

»Det var en interessant opplysning. Godkjennes Englands stand- punkt, har man fått presedens for at det ikke er nødvendig å gjøre landgang på et land man oppdager for å annektere det. Det stiller

opdagelser ved flyvning i en heldig situasjon. Det er nok at man ser landet. For det kan jo ikke være annerledes å se et land fra et fartøy som Biscoe, enn å se det fra flyvemaskinene. Fra flyvemaskinene kan man dessuten få bestemt plassen bedre, når man med fartøy ikke kan komme nærmere enn Biscoe.»

Imens var »Discovery« avgått fra Kappstaden den 19. oktober for etter planen å undersøke landet mellom Dronning Mary- og Oates Land. Mawson anløp Crozet, ankom til Kerguelen den 12. november og fortsatte til Heard Island som han forlot den 3. (etter en annen beretning den 4.) desember, stadig på veg østover.

Den 25. desember var han på $66^{\circ} 28'$ s. b. og $73^{\circ} 28'$ ø. l., men den 27. desember 1929 fikk han »urgent wireless« ordre fra admiraltetet om å snu og øyeblikkelig å styre vestover til Enderby Land for å ta dette i besittelse for Storbritannia. Ifølge hans egen beretning etterkom han denne imperative ordre med ulyst (very reluctantly), da han meget heller vilde ha fullført sin vitenskapelige undersøkelse av det land som lå like sønnenfor Australia, og ikke det som lå sønnenfor Afrika. Den 13. januar 1930 nådde han hen til Proclamation Island utenfor Enderby Land, en øy i en gruppe som han (ifølge et brev til meg datert 17. mars 1932) kalte Bjarne Aagaard Islands. Her heiste han the Union Jack, 22 dager etter at Riiser-Larsen hadde heist det norske flagg på $50^{\circ} 40'$ ø. l. og tatt landet i besittelse for Norge. (Se side 616—620 i annen del av tredje bind »Fangst og forskning i Sydishavet«.)

Da »Norvegia« den 14. januar 1930 befant seg på $66^{\circ} 28'$ s. b. og $45^{\circ} 7'$ ø. l. fikk man øye på et fartøy som viste seg å være »Discovery«. Da skipene møttes på $66^{\circ} 22'$ s. b. og 47° ø. l. gikk Riiser-Larsen ombord på »Discovery«, fortalte at han var underrettet om angrepene på »Norvegia«-ekspedisjonene, ga en redegjørelse for de tidligere »Norvegia«-ekspedisjoners planer og om tidligere offentliggjorte planer i forbindelse med Enderby Land, forklarte hva han hittil hadde utrettet og at han aktet seg tilbake til østsiden av Enderby Land for å arbeide vestover langs isen til Coats Land. Mawson forsøkte å få ham til å gå med på ikke å ta noe land i besittelse fra Enderby Land til 40° ø. l., men Riiser-Larsen vilde ikke gå med på dette. (Se side 621 i annen del av tredje bind »Fangst og forskning i Sydishavet«.)

Wilkins' fotografi av Kong Oscar II's Land med Chr. Christensens vulkan, Robertsons øy og Seløyene i bakgrunnen.

Etter å ha oppholdt seg ombord en times tid vendte Riiser-Larsen tilbake til »Norvegia«. Da han satte av fra »Discovery« utbrakte Sir Douglas under tilslutning fra hele besetningen three Cheers for »Norvegia«. Fra forfatteren av »Argonauts of the South«, Frank Hurley, som var med ombord, fikk »Norvegia«s besetning et bilde av »Endurance« i isen, med påtegnelsen: »A tribute of admiration to those aboard the »Norvegia«.

På side 289 i »The Conquest of the South Pole« gjengir Gordon Hayes, angivelig etter min beretning om »Norvegia«-ekspedisjonen 1929—1930 (side 813—815 i annet bind av »Fangst og forskning i Sydishavet«), men ikke helt tilfredsstillende, bruddstykker av Riiser-Larsens dagbok vedrørende møtet med Mawson, og sier feilaktig at han har hentet utdraget i »Fangst og forskning i Sydishavet«, kapitel XVI.

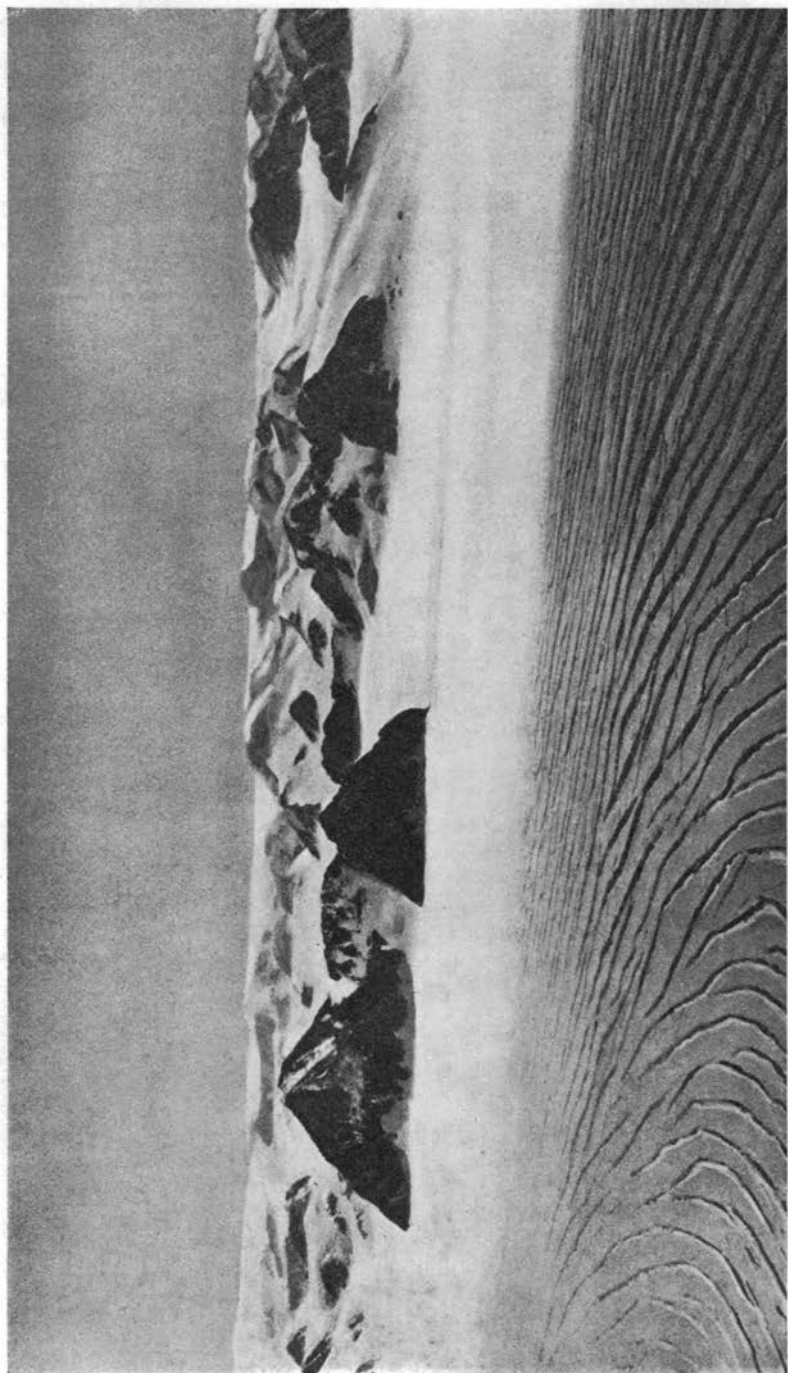
Den 15. januar om morgenen var »Norvegia« på $66^{\circ} 20'$ s. b. og $49^{\circ} 31'$ ø. l. i sikte av land, og kursen ble satt på fjellene i syd. Flyve-maskinen ble gjort klar og man foretok en $1\frac{1}{2}$ times flyvning og fikk kartlagt en lang ny kyststrekning, herunder også en liten isdekket øy. I bunnen av en stor bukt som ble kalt Isfjorden, hevet mektige fjellkjeder seg med rygger langt innover land. På tilbaketuren tok man en liten tur østover, og det så ut til at man kunde komme nesten inn til land på 53° ø. l.

Den 16. januar foretok Riiser-Larsen og Lützow-Holm en ny flyvning fra »Norvegia« som befant seg på $66^{\circ} 30'$ s. b. og $45^{\circ} 57'$ ø. l., og skisserte landets forløp på rutenettet. Det var forskjellige fjellformasjoner, og en stor utløper av barriere-is. På omkring 43° ø. l. forsvant kysten ute av sikte.

På et langt senere tidspunkt hevdet Mawson at han hadde oppdaget dette land noen timer før Riiser-Larsen. (Se side 120 og 123.)

Under flyvningene 7. og 22. desember 1929, 15. og 16. januar 1930 kartla Riiser-Larsen i alt 370 nautiske mil kurvet kystlinje mellom 55° ø. l. og 43° ø. l. På 50° ø. l. skar Isfjorden, som dannet grensen mellom Enderby Land og Dronning Maud Land, ned til $68^{\circ} 7'$ s. b.

Den 24. januar passerte »Norvegia«, som da befant seg på $67^{\circ} 39'$ s. b. og $38^{\circ} 19'$ ø. l., »Discovery« for østgående. Samme dag eller den 25. januar (Mawsons beretninger er uklare) kom han atter til Proclamation Island og kastet ifølge en av sine beretninger ned en

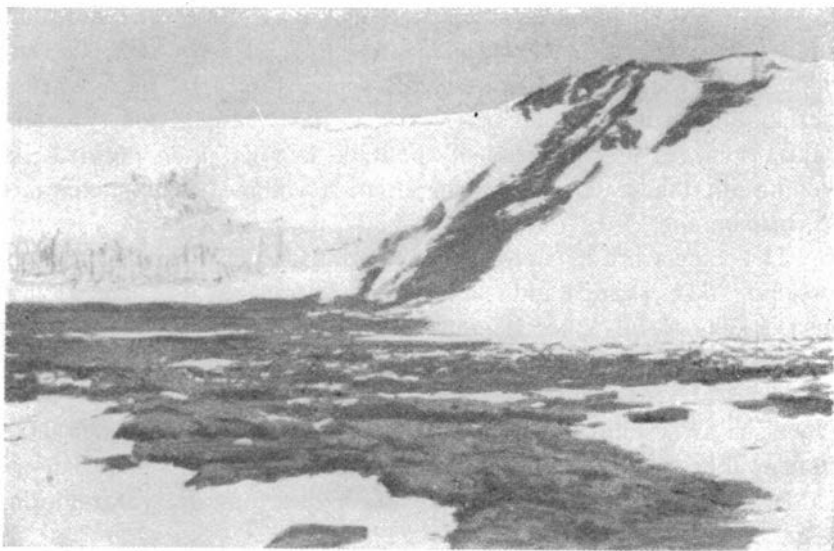
Mount Burn Murdoch og Mount Napier Birks på Kong Oscar II's Land.

ny proklamasjon og utvidet området til 45° ø. l. Tidligere hadde han nevnt 47° (på et annet sted $47^{\circ} 20'$ ø. l.) som vestligste punkt på Enderby Land. (Se side 621 i annen del av tredje bind »Fangst og forskning i Sydishavet«.) På et fjerde sted skrev han at hans kryss-tokt bare skulde bli utvidet 5 grader lenger vestover (fra 45° ø. l.) »hvis alt lå vel til rette«, dvs. hvis den norske regjering frafalt krav på nytt land, så langt vestover som 40° ø. l. Ordlyden av de to proklamasjoner av 13. og 24. (eller 25.) januar 1930 ble ikke offentliggjort, men det var klart at de var avvikende.

Den 20. januar 1930 besvarte den britiske sendemann i Oslo den norske regjerings note av 14. oktober 1929, i et memorandum hvori den britiske regjering gir uttrykk for sin glede over at »Norvegia« vilde innskrenke sine operasjoner til området mellom Enderby Land og Coats Land, samt at den norske regjering ikke tillå besittelsen av det territorium som »Norvegia«-ekspedisjonen hadde okkupert noen betydning, et areal som den australske regjering mente å ha et ubestridelig krav på.

Castorøya.

Chr. Christensens vulkan.

Den 18. februar 1930 så »Norvegia«s fører Nils Larsen fra utkikstønnen en isbarriere i øst, og innenfor denne nytt land. Ved tolvtiden kom man til landets nordvestpynt som fikk navnet Kapp Norvegia. Klokken 14,24 startet Riiser-Larsen og Lützow-Holm fra skipet med fly og styrte under kartskissering og fotografering sydover langs kanten av innlandsisens rygg til $71^{\circ} 50'$ s. b. og $11^{\circ} 25'$ v. l. Under flyvning den 20. langs nordsiden, ONO-over langs landet ble dette kartlagt til henimot 8° v. l. I alt ble kartlagt ca. 200 nautiske miles lengde av det nye land som senere fikk navnet Kronprinsesse Märtha Land. Det vestligste punkt på den kartlagte kystlinje var $72^{\circ} 35'$ s. b. og $16^{\circ} 30'$ v. l.

Den 2. april 1930 foreslo jeg utenriksministeren at Regjeringen skulde gi pressen en forklaring med hensyn til den britiske okkupasjon av Enderby Land, som imens var blitt kjent gjennom telegram fra Mawson. Dette ble imidlertid ikke gjort, og Riiser-Larsen fikk først kjennskap til den hemmelige avtale da han kom heim til Norge i slutten av april 1930.

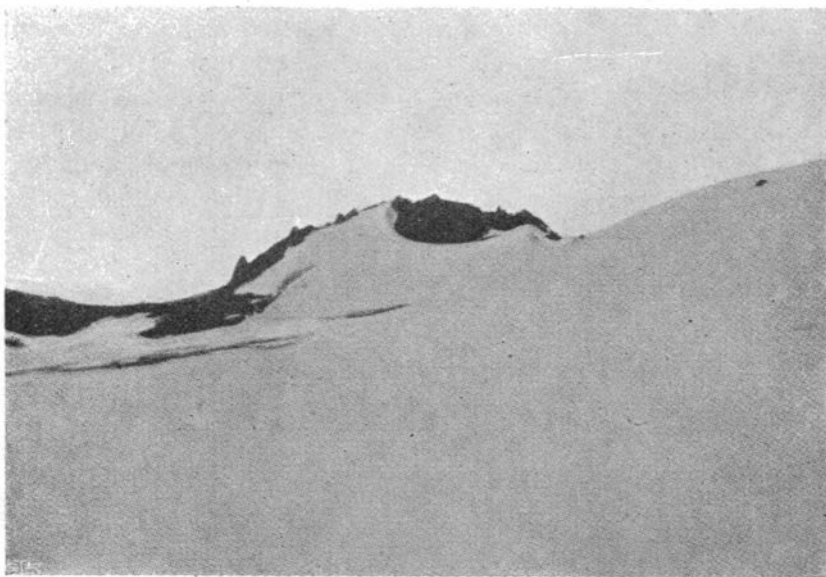
I brev av 11. januar og 18. februar 1930 satte jeg Fridtjof Nansen inn i forholdene, og ba ham om å uttale seg i den norske og britiske

presse om »Norvegia«-ekspedisjonene og Lars Christensens store innsats sydpå, som på grunn av manglende forståelse hos den ikke innvidde britiske almenhet ble betraktet som »sjørøveri«, mens vår regjering lot konsul Christensen forstå at hans ekspedisjoner ble betraktet som »et utslag av eventyrpolitikk som var uten praktisk betydning for landet og bare er egnet til å volde vanskeligheter med Storbritannia«.

Det vilde være av betydning hvis Nansen vilde påpeke at norsk forskning ikke »bare hadde det formål å drepe hval«, men at man også virkelig forfulgte ideelle, vitenskapelige formål. Ekspedisjonenes praktiske betydning lå helt i dagen. Således hadde »Norvegia« bl. a. konstatert et veldig hvalfelt hvor man i sesongen 1928—29 og i begynnelsen av sesongen 1929—30 hadde fisket for mer enn 60 000 000 kroner. For så vidt kunne man nok si at Christensens ekspedisjoner hadde vært »eventyrlige«, om enn ikke i den forstand vår regjering mente.

På denne henvendelse mottok jeg Nansens svar, datert Lysaker 10. mars 1930, hvori han bl. a. skrev:

»Desværre skulde jeg forlengst ha skrevet til Dem, men jeg er en slemt belastet mand og tiden er stadig sluppet fra mig. Det var

Oceana-øya.

mit haab at kunne skrive noget om konsul Lars Christensen og hans ekspedisjoner og deres store videnskabelige værdi, men dertil trængte jeg lidt fred, og den har jeg ikke kunnet få. Jeg maatte sætte mig noget mere fuldstændig ind i emnet for at skrive noget som kunde ha værdi, og dette har det ikke været mig mulig at klare, da som sagt min tid er slemt belastet, og det er for mange krav som stilles.

Nu ligger jeg her syk, og det vil vel vare nogen uker før jeg igjen er oven senge. Hvad utsigt det da kan være til at jeg faar skrevet noget tør jeg ikke nu si, men bare det, at kan jeg saasandt gjøre det, saa vil jeg det saa gjerne. Hvad Lars Christensen har gjort for udforskningen av de antarktiske strøk er jo enestaaende storartet og fortjener sandelig fuld paaskjønnelse av hans landsmænd, og ogsaa av alle som er interessert i forskning.«

På grunn av sin sykdom kom Nansen aldri til å kunne ta seg av denne sak. Han døde den 13. mai 1930, sørget av millioner av mennesker som han hadde hjulpet i deres nød; den største høvding Norge har hatt i uminnelige tider.

DEN AUSTRALSKE SEKTOR

I 1908 ble spørsmålet om en australsk ekspedisjon til Antarktis, som hadde slumret siden 1892, igjen aktuelt. Det varte dog enno 3 år før den første ferd drog sydover under ledelse av Sir Douglas Mawson. Det var dengang — i 1911 — tale om å legge under seg alle de landområder på det antarktiske fastland som lå direkte sønnenfor Australia, altså omtrent mellom den 155° og den 110° ø. l. Man fikk dog betenkeligheter i anledning av at d'Urilles og mesteparten av Wilkes' oppdagelser kom til å ligge innenfor en slik sektor, og noe offisielt krav kom ikke fram, etter at Frankrike i 1912 hadde minnet om at d'Urville hadde tatt Adélie Land i besittelse.

Etter at New Zealand i 1923 hadde fått seg tildelt den store Rosshav-sektor, begynte man i Australia atter å agitere for å legge under seg en del av Antarktis. Kravet var imens øket betraktelig. Således holdt The Australian National Research Council i 1925 fram ønskeligheten av å få det antarktiske areal mellom 160° og 90° ø. l. lagt under Australias jurisdiksjon. Dette areal inkluderte hele det område som var oppdaget av Wilkes, d'Urville og v. Drygalski.

På en forespørsel angående det australske krav og de amerikanske rettigheter over Wilkes Land, svarte statssekretær Hughes i

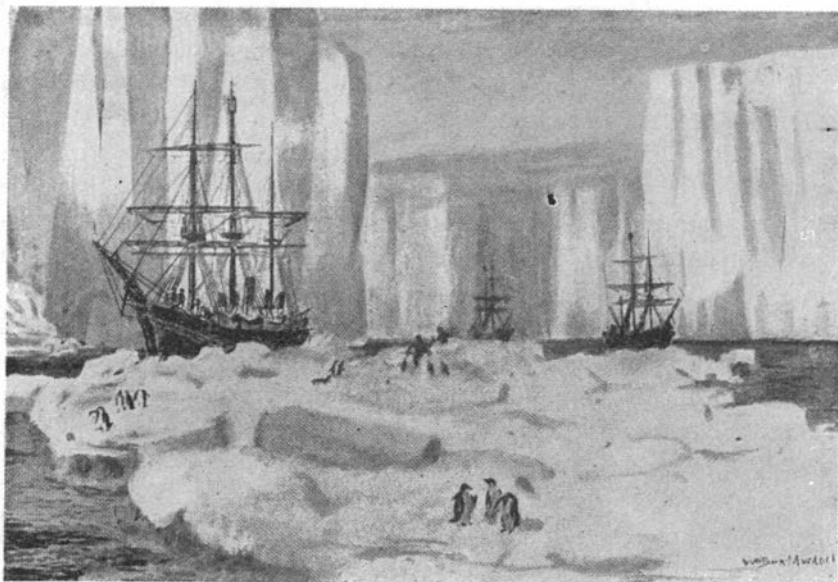
1924 at det var Department of States' oppfatning at oppdagelsen av land som var ukjent for sivilisasjonen ikke gav en gyldig grunn til krav på suverenitet med mindre oppdagelsen ble fulgt av virkelig bosettelse i det oppdagede land. Da kongressen ikke hadde vedtatt noen beslutning med påstand om overherredømme over Wilkes Land, vilde departementet nøle med å erklære at De Forente Stater hadde noen rett til suverenitet over dette landområde.

Derimot fastslo Frankrike gjennom dekreter av 27. mars 1924 (offentliggjort i Journal Officiel den 29. mars 1924), 21. november og 30. desember 1924, at Adélie Land, mellom $136^{\circ} 20'$ ø. l. og $142^{\circ} 20'$ ø. l., og mellom 66° og 67° s. br., Kerguelenøyene hvor det franske flagg var blitt heist i 1893, Crozetøyene og øyene Saint Paul og Ny Amsterdam var franske besittelser, som alle ble underlagt myndighetene på Madagascar.

Saken ble inngående drøftet på The Imperial Conference i London i 1926, og vakte stor oppmerksomhet der. Da det kunde tenkes at også Syd-Afrika kunde ha et lignende ønske som Australia, henvendte den britiske regjering seg til den sydafrikanske premierminister. Denne meddelte imidlertid at Syd-Afrika hadde så mange og store vanskeligheter å kjempe med i anledning av spørsmålet briter, boere og innfødte, at man ikke kunde ta saken med hensyn til et sydafrikansk biland på Antarktika opp på egen hånd. Man mente dog å ha felles interesser med Australia, og vilde støtte et krav på en australsk sektor som strakte seg så langt vestover som til farvannet sønnenfor Syd-Afrika.

Den 21. februar 1929 meddelte den australske premierminister i parlamentet i Canberra, at alt land fra Rosshav-sektoren til og med Enderby Land, dannet en australsk sektor.

Den 7. februar 1933, samme dag som prosedyren i Grønlands-saken ble avsluttet i Haag, utstedte Storbritannia en »Order in Council« som gikk ut på at den britiske regjering hadde suverenitetsrett over den del av området i Sydishavet som omfattet alle de øyer og landstrekninger med unntagelse av Adélie Land, som lå sønnenfor den 60° bredde, og lå mellom den 160° ø. l. og den 45° ø. l., samt at dette territorium skulde bli underlagt den australske stats myndighet så snart som det australske parlament gjennom lovgivning hadde overtatt området og påtatt seg administrasjonen av dette, og i tilfelle gjennom en proklamasjon fra den australske generalguvernør hadde offent-

„Jason“, „Castor“ og „Hertha“ i Vest-Antarktis.

liggjort loven. I et memorandum datert 14. februar 1933, gjorde den britiske sendemann i Oslo den norske regjering oppmerksom på, at han hadde mottatt instruksjoner om å oversende den norske regjering en av ham vedlagt gjenpart av ovennevnte dekret, som samme dag ble offentliggjort i den britiske regjerings offisielle organ »London Gazette«.

Det australske sektorkrav som i 1911 opprinnelig ikke hadde omfattet mer enn ca. 45 lengdegrader, og derpå (i 1925) ca. 70 lengdegrader ble således som vi har sett i 1929 utvidet til å omfatte ca. 110 og i 1933 til 115 lengdegrader, inklusive en del av det av Riiser-Larsen oppdagede Dronning Maud Land. Unntatt herfra var det av d'Urville oppdagede Adélie Land som dannet en smal kile i den australske sektor. Dette store område omfattet sannsynligvis omtrent en tredjedel av hele det antarktiske kontinent og ca. 2000 mil av dets kystlinje; en strekning omtrent så lang som den fra Østersjøen til Det okotske hav, eller fra sydspissen av Grønland til Beringstredet.

Norge var, muligens med unntagelse av Frankrike, det eneste land som fikk offisiell notifikasjon angående den britiske »Order in Council« av 7. februar 1933.

Undersøker man det grunnlag hvorpå dette dekret er bygget, vil man finne at grunnlaget er meget svakt. Den østlige del av sektoren — Oates Land — som støter opp til Syd Victoria Land, ble oppdaget av Pennell med »Terra Nova« i 1912, men ingen har vært i land der. Mellom Oates Land og det nærmest oppdagede land vestover, ligger en ukjent strekning som ingen har sett enn si vært i land på, men som den australske regjering til tross herfor har kartlagt, hvorved det er skaffet en kunstig forbindelse til vege på Canberra-kartet. Det land — Hudson Land — som Mawson gav navnet King George V Land i 1912, men som amerikanerne hevder å ha oppdaget fra »Peacock« den 19. januar 1840, er en direkte geografisk fortsettelse av det av franskmennene i 1840 oppdagede Adélie Land. Som en følge herav skulde det etter britisk oppfatning i henhold til noten til den norske regjering av 9. desember 1927, tilhøre Frankrike. Til tross for dette tok Mawson det i besittelse for Storbritannia. Den landstrekning som danner en direkte geografisk fortsettelse av Adélie Land vestover og som Mawson har gitt det malplaserete, »innsnevrende« navn, Wilkes Land, men som nordamerikanerne så 72 år før Davis gjenoppdaget det, skulde ifølge den ovennevnte britiske påstand også tilhørt Frankrike. Dette til forklaring av hvor lite begrunnet Storbritannias krav er på at Kong Haakon VII's Vidde tilhører øyriket. (Se side 66.) Det som Mawson har gitt navnet Banzare Land, er en del av den landstrekning som Wilkes oppdaget i 1840 og ga navnene North's High Land, henholdsvis Tottens High Land. Ingen har vært i land der, heller ikke på Ballenys Sabrina Land, som Mawson tror å ha gjenoppdaget, eller på de av Wilkes oppdagede Budd's High Land og Knox's High Land, hvis eksistens Mawsons ekspedisjoner bekrefter. Det nærmest liggende land, Queen Mary Land, er oppdaget av britene som i henhold til Versaillesstraktatens § 118 har ervervet mandat over fortsettelsen vestover: det av Erich v. Drygalski i 1902 oppdagede Kaiser Wilhelm II Land.

Da Mawson ikke har brakt noe bevis for å ha oppdaget det han kalte Princess Elizabeth Land, og han dessuten har avmerket det på forskjellige steder, tar vi det ikke her med i rekkefølgen, men går fra Kaiser Wilhelm II Land videre vestover til det av Alf Gunnestad den 17. januar 1934 oppdagede Kong Leopold og Dronning Astrid Land, og det av Klarius Mikkelsen den 20. februar 1935 oppdagede Ingrid Christensen Land. Derpå følger det den 12. og 13. januar 1931 av Arnold og Sæbjørn Brunvoll oppdagede Lars Chri-

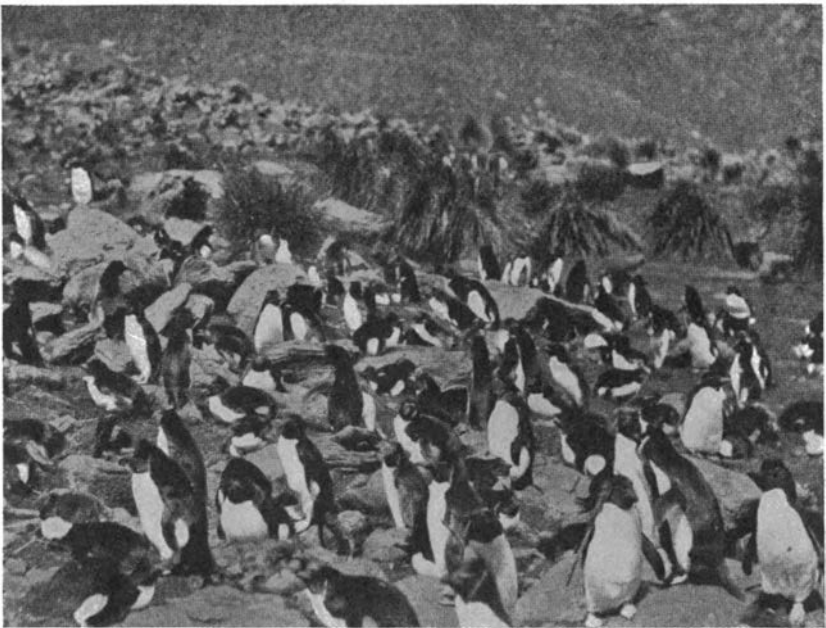

Norgefjellene på Foyers Land (Wilkins' Lockheed Mountains).

stensen Land. MacRobertson Land, som krevet av Mawson, er delvis en part av Lars Christensen Land, delvis nytt land oppdaget og tatt i besittelse for Storbritannia. Kemp Land ble oppdaget av britene i sesongen 1833—34, og gjenoppdaget av Mawson i 1929, men ingen har vært i land der. Enderby Land ble oppdaget av Biscoe i 1831 og gjenoppdaget av Riiser-Larsen i 1929. Sluttelig kommer vi til Dronning Maud Land (Kronprins Olav Land) som ble oppdaget av Riiser-Larsen den 22. desember 1929, 15. og 16. januar 1930.

Tar man alt dette i betraktning, er det klart at det var mer enn tvilsomt hvorvidt den australske anneksjon vilde kunne opprettholdes overfor en internasjonal domstol, selv etter at man i Grønlandsaken var avveket fra det prinsipp, at okkupasjon for å være rettsgyldig måtte være effektiv gjennom beboelse.

Den 16. februar 1933 skrev »The Times«, at det australske parlament, så snart det trådte sammen, aktet å overta hele sektoren. Basert på »eksisterende britisk suverenitet« vilde den nye sektor bli overdradd til Australia. Denne suverenitet var »delvis ervervet ved oppdagelser

Pingvinrugeplass West Point Island, Falklandøyene.

Mollymawk rugeplass, West Point Island, Falklandøyene.

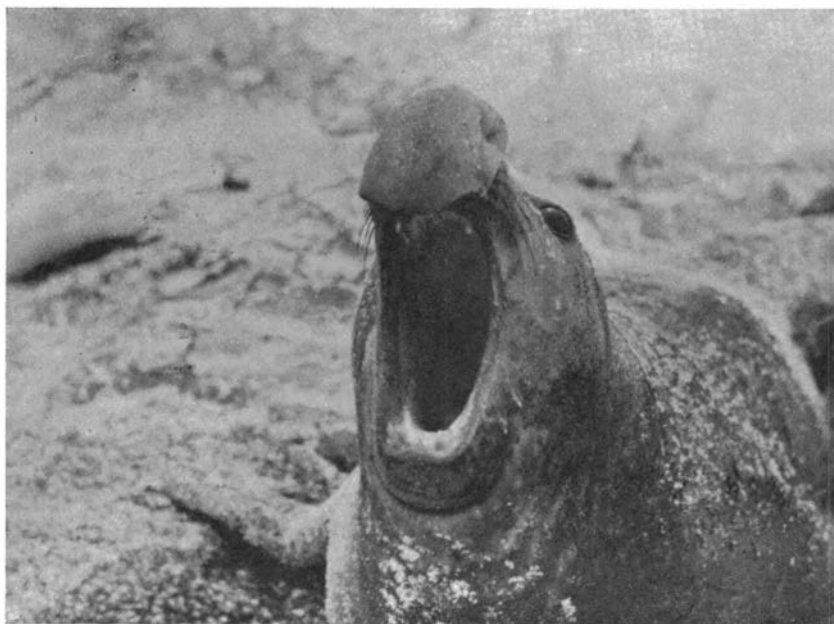
og utforskning« og »delvis på grunn av kontroll med hval- og sel-fangsten«. Om framtidens verdien var det vanskelig å spå, men man visste i hvert fall at her var en betydelig hvalfangst, og undersøkelsene med »Discovery II« hadde vist hvilken betydning det hadde »å finne passende metoder for å kunne bevare fangstfeltene«. Man ventet seg også stor nytte av verdifulle værrapporter fra meteorologiske stasjoner som man tenkte på å opprette.

De norske interesser.

Straks etter at kravet ble satt fram, anmodet jeg Utenriksdepartementet om å protestere mot dette, særlig mot kravet på Lars Christensen Land og en del av Dronning Maud Land. Jeg henstilte også til Departementet å sette seg i forbindelse med De Forente Stater og Storbritannia for å sammenkalle en konferanse som kunde drøfte de forskjellige spørsmål som interesserte oss.

På henvendelse fra Norsk Telegrambyrå, påpekte jeg i et intervju som den 17. februar 1933 av N. T. B. ble telegraferet til London og derfra av Reuter videre til Australia og New Zealand hvor det ble gjengitt i en rekke aviser, at Norge på grunn av sin hvalfangst og de mange nordmenn beskjeftiget sydpå, hadde store interesser i Antarktis, og ikke uten videre kunde godkjenne det australske krav. Fra

C. A. Larsens til Riiser-Larsens tid, altså i over 40 år, hadde nordmenn i vesentlig grad hjulpet til å utvide kjennskapet til forholdene i Sydishavet. Vi var de første som steg i land på fastlandet i Rosshavet og plantet våre farger der, de første som heiste flagget på Sydpolen, og våre forskere og fangstmenn hadde oppdaget og kartlagt store strekninger dernede. Vi måtte derfor sørge for at våre rettigheter ble håndhevet, særlig måtte våre myndigheter påse at det ikke ble lagt hindringer i veien for norsk hvalfangst. Norge hadde i perioden 1919—1929 betalt ikke mindre enn £ 437 221, altså henimot $8\frac{3}{4}$ million kroner for lisenser i Falklandsektoren (foruten de svære summer vi helt unødig hadde betalt for lisenser i Rosshavet), og vi måtte ikke gi noen selv skinn av rett til å beskatte norsk hvalfangst i Øst-Antarktis. Dertil kom, hevdet jeg, at det australske krav også inkluderte to av nordmenn oppdagede landstrekninger: hele Lars Christensen Land og en del av Dronning Maud Land. (Senere har nordmenn, som tidligere nevnt, oppdaget Kong Leopold og Dronning Astrid Land og Ingrid Christensen Land, begge innenfor den australske sektor.)

Sjøelefant han.

Pelssel med unge.

I brev av 20. februar 1933 gjorde Utenriksdepartementet Norges Svalbard- og Ishavsråd oppmerksom på det britiske krav og esket en uttalelse. Herpå svarte arbeidsutvalget gjennom sin formann, dr. Gustav Smedal, i et brev datert 1. mai 1933, bl. a., at det burde være klart, at selv om det etter Haag-dommen i Grønlandssaken vilde bli stilt små krav til suverenitetservelse i polarområder, så kunne dog det sektorkrav Australia hadde satt fram i hele sitt omfang ikke ansees for gyldig og stemmende med gjeldende folkerett. Det burde i denne forbindelse også erindres, at formålet med sektorkravet i første rekke måtte antas å være et ønske om enten å utelukke andre nasjoners borgere fra hval- og selfangst innenfor en tremilsgrense fra land, eller i hvert fall å gjøre en slik fangstvirksomhet avhengig av konsesjon og konsesjonsavgift. Under disse forhold var det av viktighet å få nærmere påvist på hvilket grunnlag det britiske suverenitetskrav var bygd.

Den 6. april 1933 inneholdt »The Times« en artikkel om Grønlandsaken, hvor det ble påpekt at Danmark hadde fått fastslått, at det hadde suverenitet over Grønland, til tross for at det ikke var skjedd kolonisering i mange av de veldige områder. Bladet, som tydeligvis hentydet til det australske krav, syntes at dommen var »meget

interessant«, og slo fast, at lange strekninger av Grønlands ugjestmilde kyst aldri var blitt effektivt okkupert av Danmark. Haag-dommen skulde med andre ord gi styrke til det australske krav på ukjent og utforsket strøk i Antarktis.

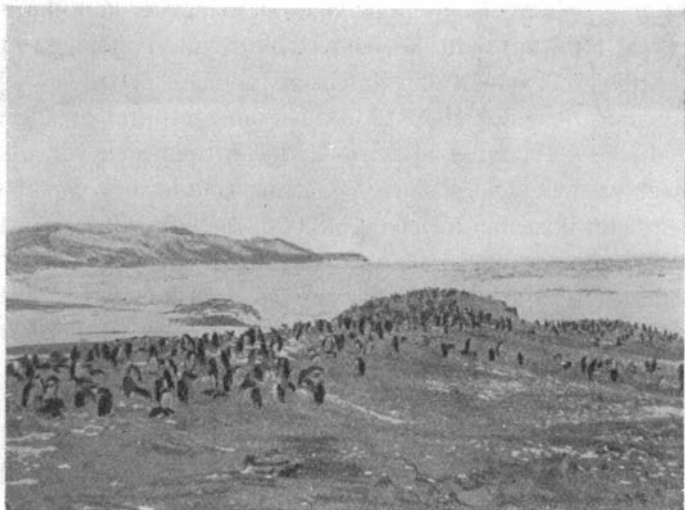
Den 16. mai 1933 hadde Regjeringen enno ikke tatt standpunkt til spørsmålet om en anerkjennelse av den australske sektor, idet man ventet på svar fra de norske legasjoner i Paris, Berlin og Washington.

Den 20. mai 1933 innrapporterte vår sendemann i Washington, H. Bachke, at han ved henvendelse i State Department hadde fått opplyst, at det ikke var skjedd noen henvendelse fra den britiske regjering eller overlevert noe eksemplar av den britiske »Order in Council« av 7. februar 1933 vedrørende den såkalte australske sektor, men man hadde mottatt et avtrykk av nevnte dekret fra den amerikanske ambassade i London og hadde ennå ikke tatt stilling til hvorvidt de amerikanske interesser nødvendiggjorde noe skritt fra De Forente Staters side.

Den 26. mai 1933 ble en »Australian Antarctic Territory Acceptance Bill« forelagt det australske parlaments House of Representatives. Dette lovforslag gikk bl. a. ut på at Australia påtok seg administrasjonen av det tidligere nevnte område. Under debatten ble det framhevet, at dette inkluderte »den østlige del av Dronning Maud Land, Enderby Land, Kemp Land, MacRobertson Land, Lars Christensen

Sjøelefanter, Syd Georgia.

Pingvinleir på Seymourøya.

Land, Princess Elizabeth Land, (Kaiser Wilhelm II Land ble ikke nevnt, derimot nevnte man Gaussfjellet som en del av Queen Mary Land), Queen Mary Land, Knox Land, Banzare Land, Wilkes Land (som definert av Mawson), King George V Land og Oates Land med visse (certain) øyer beliggende utenfor fastlandet.

Om Dronning Maud Lands og Lars Christensen Lands oppdagelser ble det gitt misvisende og uriktige opplysninger, idet man i svevende ordelag tillå Mawson æren for å ha oppdaget dem. Det vilde allikevel være en glede for Commonwealth-regjeringen å forbinde »disse uforferdede norske sjømenns« navn for alle tider med arealet.

På grunn av den utvikling hvalfangsten hadde hatt i disse egne, var det blitt nødvendig å bringe den under effektiv kontroll. De norske hvalinteresser vilde imidlertid ikke på noen måte lide hvis Australia overtok suvereniteten over den nye sektor. Men hensyn til eventuell mineralrikdom, mente man at den australske sektor muligens kunde bli av like stor betydning for Australia som gull-landet Alaska var blitt for De Forente Stater. Det ble spesielt gjort oppmerksom på det kullfelt som Sir Edgeworth David hadde oppdaget i Rosshavsektoren.

Den 1. juni 1933 ble lovforslaget debattert i det australske senat. Her ble de misvisende meddelelser om Dronning Maud- og Lars Chri-

stensen Lands oppdagelse gjentatt, likesom man atter kom inn på hvalspørsmålet. Hvalfangsten i Rosshavet ble regulert gjennom et regjeringsdepartementet i New Zealand som for noen år siden — ble det sagt — hadde tjent opp til £ 10 000 — om året etter at alle utgifter var blitt betalt. På Falklandøyene hadde fortjenesten ved utstedelse av lisenser vært betydelig større. Således hadde man på disse øyer i 1931 tatt inn ikke mindre enn £ 48 000, og hatt en nettofortjeneste av £ 17 000, etter at man hadde brukt veldige summer på vitenskapelige undersøkelser. Australia vilde komme til å kontrollere et betydelig større havområde enn Falklandøyene, og inntektene vilde som følge herav bli større.

Man kom også inn på spørsmålet om de to landområder, mellom Rosshav-sektoren og Falkland-sektoren henholdsvis mellom Falkland-sektoren og Den australske sektor, som man mente De Forente Stater henholdsvis Norge gjorde krav på. Da forsvarsministeren ble spurt hvem som kontrollerte disse landområder, svarte han: »Disse er for tiden ingenmannsland.« Da han ble gjort oppmerksom på at »navnene på kartet tydet på« at det ene tilhørte U. S. A og det annet Norge, svarte han: »I hvert fall gjør ikke Storbritannia krav på denne del av territoriet.«

Etter endt debatt ble loven vedtatt; den 13. juni ble den sanksjonert og den 22. juni 1933 ble den inntatt i »Commonwealth Gazette«.

For detaljer angående debattene i det australske House of Representatives og senatet, se kapitlet »Antarktiske problemer« i tredje bindets annen del av »Fångst og forskning i Sydishavet«.

Mawsons krav.

I samme bind berettet jeg utførlig om professor Mawsons to ekspedisjoner og hans uberettigede krav på en del av Lars Christensen Land, som han hadde kartlagt innenfor MacRobertson Land; hans likeså uberettigede krav på en del av Antarktika som han kalte Princess Elizabeth Land og hans påstand om å ha oppdaget det som Riiser-Larsen kalte Dronning Maud Land og Isfjorden, noen timer før nordmennene opdaget det.

Det er påfallende at Sir Douglas ikke med et eneste ord nevnte noe om å ha oppdaget Dronning Maud Land og Isfjorden i sine to første rapporter, og heller ikke har avmerket dem på sine to første kart; men først kom fram med sin påstand etter at Riiser-Larsen hadde

offentliggjort sin beretning om oppdagelsene i »Geographical Review« for oktober 1930. Mawson har heller ikke senere brakt noe bevis for sin påstand. I sine rapporter har han blandet sammen datoer, måneder, årstall, klokkeslett, høyder, vindretninger, lengde- og breddegrader o. a., noe som Arthur R. Hinks bare delvis har gjort oppmerksom på i »The Course of Antarctic Exploration between Longitudes 20° W. and 110° E.« i »The Geographical Journal« for september 1939.

I min beskrivelse av Mawsons to ekspedisjoner som på forhånd ble forelagt Utenriksdepartementet, gjorde jeg oppmerksom på Mawsons feil. Beskrivelsen ble ledsaget av en plansje med åtte kart under titelen »Karter vedrørende nordmennenes gjenopdagelse av Enderby Land, samt opdagelse av Dronning Maud- og Lars Christensen Land (bilag 3 til tredje binds annen del av »Fangst og forskning i Sydishavet«, hvortil henvises). Tre av disse kart var utgitt av Mawson, intet av dem stemte overens med de andre, heller ikke med de øvrige kart på plansjen.

Da det var av viktighet at mitt manuskript til kapitlene »Mawson 1929—30« og »Mawson 1930—31« i tredje binds annen del av »Fangst og forskning i Sydishavet« ble helt korrekt så at mine påstander kunde substansieres, anmodet jeg Utenriksdepartementet om å la det hele gjennomgå av en fagmann som bl. a. kunde få seg tilstilt alle de kilder jeg hadde benyttet. Etter anmodning av Utenriksdepartementet oppnevnte Forsvarsdepartementet derpå marinekaptein Hj. Fr. Gjertsen som hadde vært med på Amundsens og Byrds sydpolferder. Da Gjertsen kom til det samme resultat som jeg, ble manuskriptet rentrykt og korrekturark sendt til Mawson som erkjente mottagelsen i brev til meg av 20. april 1933.

Under et opphold i London i dagene 19.—26. juni 1933 konfererte Riiser-Larsen med dr. Hugh Robert Mill, admiral Sir William Goodenough og Sir Douglas Mawson angående det australske sektorkrav; Mawsons krav på en del av Dronning Maud Land og Lars Christensen Land; en konferanse angående grensespørsmålene samt et eventuelt norsk krav på en sektor mellom den australske og Falkland-sektoren.

Den 22. juni viste Riiser-Larsen Mawson korrekturarkene av mine to kapitler om hans ekspedisjoner, og oversatte det vesentligste for ham. Etter å ha hørt oversettelsen av de ark jeg tidligere hadde sendt

Søren Andersen.

ham på norsk, innrømmet Sir Douglas muligheten av at nordmennene hadde oppdaget den østlige del av Lars Christensen Land før ham.

Under et møte den 23. juni erklærte Mawson at Norge hadde prioritetsrett til det land Riiser-Larsen hadde oppdaget vestenfor 48° ø. l., men påsto at det land som lå mellom 50° og 48° ø. l. var blitt sett av Biscoe, og at denne hadde avmerket landet på »sitt kart«. Mawson tilføyde at han selv hadde sett dette landet den 14. januar 1930, den dag han traff sammen med »Norvegia«.

Hertil bemerket Riiser-Larsen at han i 1929 hadde inntegnet Biscoes rute på et kart etter dennes loggbok, og at han hadde funnet at Biscoe, som alminnelig på den tid, uten anledning til å korrigere kronometret, hadde hatt vestlig bestikkfeil, noe som også fremgikk av en artikkel av E. W. Dalton i tidsskriftet »Isis« for november 1931, som jeg hadde sendt til Riiser-Larsen.

Da Riiser-Larsen anmodet om å få se »Biscoes kart«, la Mawson fram *et større kart* som han sa var laget av Biscoe.

Etter Riiser-Larsens hjemkomst fra London framhevet jeg for ham og for Utenriksdepartementet, at Biscoe ikke hadde etterlatt seg noe slikt kart, så at det »Biscoes kart« som Mawson la fram, sannsynligvis var et som var blitt laget senere. Dette har jeg ved korrespondanse med dr. Mill i desember 1933, februar og mars 1934 samt ved Mills undersøkelser i Royal Geographical Society's kartavdeling, fått bekreftet.

Admiralitetet kjente ikke noe kart som Biscoe hadde etterlatt seg, men bare et lite firearks verdenskart fra 1833 hvorpå en eller annen no ukjent person på et eller annet tidspunkt hadde inntegnet Biscoes og Kemps ruter, og avmerket Enderby Lands grenser mellom 47° og 53° ø. l. Det er selvfølgelig mulig at tilføyelsen på kartet kan være blitt foretatt av Biscoe, men den kjensgjerning at Kemps rute er avmerket med samme håndskrift, gjør dette meget usannsynlig.

De admiralitetskartene som Mill sendte meg (nr. 1069 og 1070 utgitt den 7. mars 1901) hvorpå Biscoes rute er avmerket, sendte jeg videre til Utenriksdepartementet, som tidligere hadde mottatt et tredje kart fra meg vedrørende saken, merket Royal Geographical Society. I en artikkel »Some historical features of the discovery of Enderby Land and Kemp Land« i *The Geographical Journal* for desember 1935 gjengav Mawson en del av det *lille* verdenskart med de ovennevnte manuskripttilføyelser.

Den 10. juli 1933 tilskrev legasjonen i London Utenriksdepartementet om kravet på den australske sektor, og i en skrivelse av 26. juli 1933 ble Utenriksdepartementet av generalkonsulatet i Sydney gjort oppmerksom på en uttalelse fra britisk hold om at Norge burde okkupere en sektor vest for den australske.

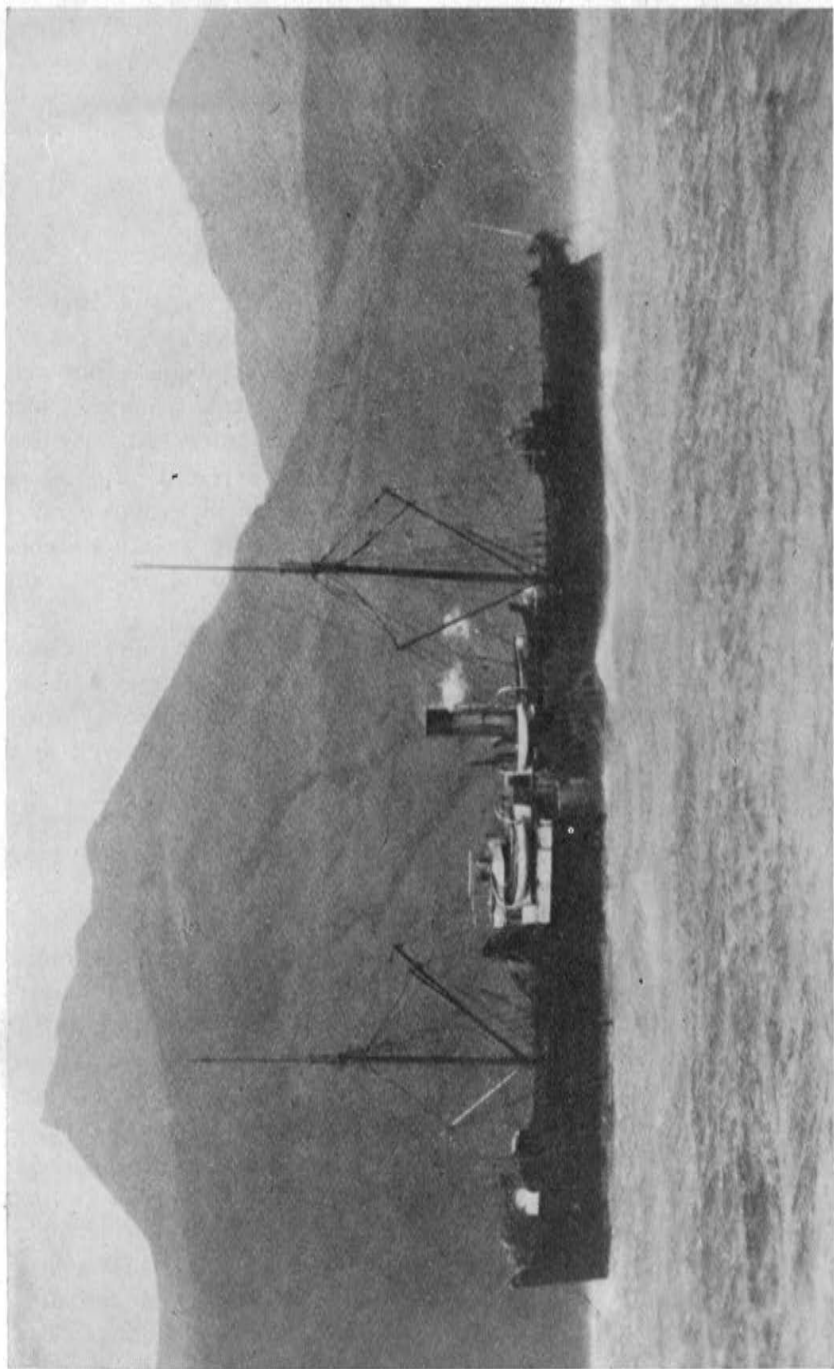
På forespørsel om hvorvidt Norge på grunn av de forandrede forhold etter Grønlandsdommen hadde endret sin politikk vedrørende sektorprinsippet mottok jeg i brev fra Utenriksministeren datert 17. august 1933 den meddelelse at Norge fremdeles ikke anerkjente dette prinsipp. Det var ikke fra norsk offisielt hold — skriftlig eller muntlig — rettet noen henvendelse til noe lands regjering i strid med dette standpunkt.

Samtidig fikk jeg meddelelse om at man aktet å sammenkalle en konferanse i Utenriksdepartementet til nærmere drøftelse av de spørsmål som etableringen av den australske sektor reiste.

I anledning av Australias overtagelse av den nye sektor i Øst-Antarktis ble det offentliggjort flere karter foruten det tidligere nevnte Canberra-kart. Således brakte annet bind av »The Australian Geographer« for 1933, et par artikler av Instructor-Commander Moyes og professor Holmes, bilagt med kart som viser de tre av Storbritannia annekterte sektorer. To andre sektorer, som Storbritannia ikke gjorde krav på, men som man mente at De Forente Stater og Norge vilde forlange, var fargelagt på kartet.

Den 14. september 1933 holdt John King Davis et foredrag: »Australia's Antarctic Dependency«, som sammen med et kart »Antarctic Regions 1934« ble trykt i »Proceedings of the Royal Society, Victoria« i 1934. På dette kart har Davis, i motsetning til Canberra-kartet og »The Australian Geographer«s kart, helt korrekt brukt den riktige betegnelse, Wilkes Land, for hele den av Wilkes oppdagede strekning mellom Adélie Land og Queen Mary Land; avmerket de to andre karters Banzare Land som Banzarekysten, og avmerket Kaiser Wilhelm II Land i henhold til v. Drygalskis beretning.

Ifølge meddelelser fra den australske regjering, gjengitt i »The Geographical Journal« for september 1939, ble en del av den australske sektor oppstykket som følger: Enderby Land fra 45° til 55° ø. l.; Kemp Land 55°—60° ø. l.; MacRobertson Land 60°—73°; Princess Elizabeth Land 73°—86°, Kaiser Wilhelm II Land 86°—91° ø. l.; Queen

Det første flytende kokeri i Sydishavet. „Admiralen“ av Sandefjord.

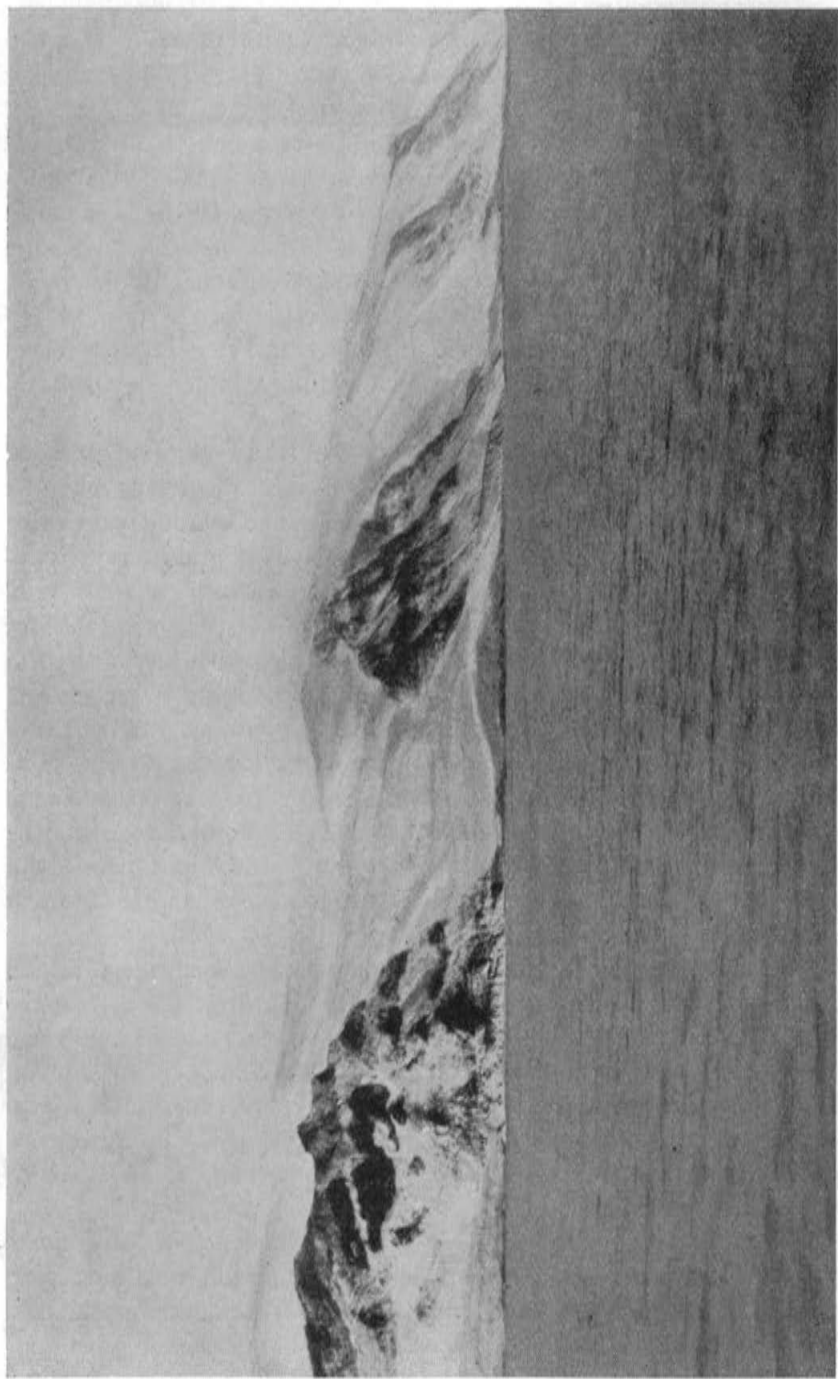
Mary Land 91° — 102° ø. l. og Wilkes Land 102° — 136° ø. l. Grensene for King George V Land og Oates Land blir ikke nevnt, og det er ikke tatt hensyn til de norske oppdagelser innenfor sektoren: Lars Christensen Land, Ingrid Christensen Land og Kong Leopold og Dronning Astrid Land.

NORSK POLITIKK I ANTARKTIS

Helt siden Harald Horntvedt heiste det norske flagg på Bouvetøya, Olstad på Peter I's øy og Riiser-Larsen på $66^{\circ} 33'$ s. b. og $50^{\circ} 40'$ ø. l., og deretter hver gang en ny norsk oppdagelse fant sted sydpå, arbeidet jeg i tale og skrift for at Norge skulde annektere det nyfunne land. Særlig ble sterkt framhevet at vi burde sikre oss den strekning som lå mellom Enderby Land og Coats Land. En sådan sektor burde ta sitt støttepunkt i Bouvetøya og nå til Sydpolen. Vel var det så at sektorprinsippet ikke var internasjonalt anerkjent enno, men stormaktene vilde nok sørge for at så fant sted, og imens svant våre chanser hen.

Kunde Storbritannia ha rett til å ta land i besittelse 1) utelukkende på grunn av oppdagelse, 2) selv om landet ikke var oppdaget av noen, 3) selv om landet var oppdaget av andre nasjoners borgere og briter ikke var gått i land på det, og 4) hvis Storbritannia hadde rett til å annektere og avgrense sektorer som førte helt til Sydpolen med så fjerne støttepunkter som Falklandøyene og New Zealand, så måtte Norge *eo ipso* ha den samme rett til å annektere sektorer med Bouvetøya og Peter I's øy som utgangspunkter.

I samtaler med våre myndigheter og andre, i brev, brosjyrer, avisartikler og foredrag framhevet jeg allerede i 1930 at ingen kunde gjøre krav på den store ikke okkuperte sektor i Sydatlanteren (Bouvetsektoren) med større rett enn Norge. Det forelå en latent fare for at en eller annen nasjon kom oss i forkjøpet og muligens stengte våre hvalfangere ute fra fangsten langs iskanten; strøket vilde som tidligere nevnt før eller senere få betydning for flyvninger mellom Syd-Amerika, Syd-Afrika, Australia og New Zealand, og fjellene dernede inneholdt antagelig verdifulle metaller. Sluttelig måtte vi ikke glemme at vi ved å annektere sektoren, vilde ære de menn som hadde satt livet på spill for å oppdage landene der nede, og ikke minst den mann — Lars Christensen — som med enestående rundhåndethet hadde muliggjort så mange viktige oppdagelser i Sydishavet.

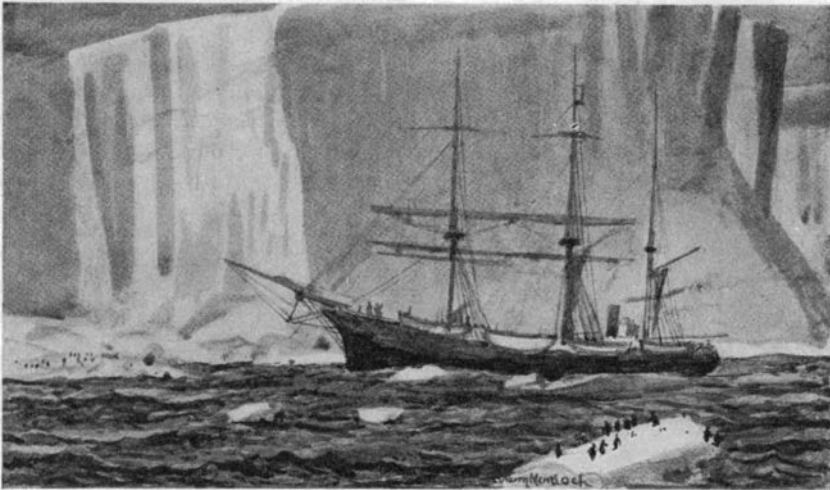
Admiralty Bay, King Georges Island, Syd Shetlandsøyene, hvor den første norske hvalfangst begynte fra flytende kokeri.

Jeg foreslo enn videre at regjeringen skulde innkalle en internasjonal polarkonferanse hvor man kunde drøfte forskjellige antarktiske problemer og bl. a. få innført en ensartet nomenclatur grunnlagt på prioritetsrett. Vi hadde sett hvordan Mawson helt vilkårlig hadde satt andre navn på landstrekninger som vi hadde oppdaget. Konferansen burde også drøfte spørsmålet om en virkelig effektiv beskyttelse av hvalbestanden som ble desimert og gikk sin undergang i møte. Britene hadde vært inne på den rette tanke i 1930 under Berlin-møtet, men deres fornuftige forslag var blitt forkastet på grunn av motstand fra norsk side, noe som jeg i sin tid hadde karakterisert som »Den største ulykke som er overgått norsk hvalfangst siden den tok sin begynnelse sydpå«.

Alle forsøk var imidlertid forgjeves. Det lyktes meg ikke å få den norske regjering interessert hverken i konsesjonslovgivning eller en konferanse hvor saken kunde drøftes, og den hadde alltid vært prinsipielt mot det av Storbritannia og Sovjet-samveldet praktiserte sektor-system. Således hadde Norge protestert da russerne i 1926 satte fram krav på en sektor omfattende alt det land og de øyer som var, eller eventuelt vilde bli oppdaget (qui pourraient être decouvertes à l'avenir) mellom $32^{\circ} 34'$ ø. l. og $100^{\circ} 49'$ v. l. helt opp til Nordpolen. Heri var det ikke skjedd noen forandring. Regjeringen var fremdeles en »uforanderlig« motstander av systemet med polarsektorer såvel nord- som sydpå, sa vår generalkonsul i New York, senere sendemann i Washington, Wilhelm Morgenstjerne under en konferanse i dagene 4. og 5. august 1930, ved Institute of Politics i Williamstown, Mass. U. S.A., hvor Storbritannia, Kanada, Argentina og andre land var representert.

På dette tidspunkt fant forhandlinger sted mellom Norge og det britiske verdensrike angående de av Otto Sverdrup på den annen »Fram«-ferd i 1898—1902 vestenfor Grønland oppdagede øyer med et flateinnhold av mer enn 100 000 km², forhandlinger som ledet til at vi oppgav vår uomtvistelige prioritetsrett til fordel for Kanada, uten derved å oppgi kampen mot sektorsystemet eller å ville godkjenne dette. Grønlandssaken var dengang allerede så langt fremskreden at det var tale om voldgift i Haag.

Imens korresponderte jeg med venner og kolleger i Storbritannia og De Forente Stater om konferansespørsmålet og fikk dem interessert i dette. I fortalen til »Problems of Polar Research« hadde presidenten i The American Geographical Society of New York, allerede gjort opp-

„Antarctic“.

merksom på hvor viktig og ønskelig en internasjonal polarkonferanse vilde være, og den 20. juni 1932 kom presidenten i Royal Geographical Society, London, admiral Goodenough på dette selskaps generalforsamling inn på noe lignende, idet han på grunn av det krav jeg hadde fremholdt og min kritikk av Mawsons påstand angående Dronning Maud- og Lars Christensen Land, uttalte, at det var av den største interesse å erfare at man allerede no diskuterte muligheten av en konferanse mellom de nasjoner som hadde forskere i Antarktis, med det formål å enes med hensyn til nomenklaturen på de steder som var blitt besøkt og kartlagt. Den største autoritet på det antarktiske område, dr. Hugh Robert Mill, som jeg også hadde henvendt meg til, uttalte sammesteds at det antagelig ikke vilde vare lenge før en komité, eventuelt en internasjonal og vitenskapelig, tok saken opp til en generell ordning med hensyn til forskjellige navn for flere land sydpå.

Under et opphold i England i september og oktober samme år, tok jeg saken opp i full bredde med begge disse herrer, så vel som med lederen av The Scott Polar Research Institute i Cambridge, professor Frank Debenham; medlem av »Scotia«-ekspedisjonen, professor R. N. Rudmose Brown, Sheffield; medlem av »Endurance«-ekspedisjonen, Mr. J. M. Wordie. M. A., Cambridge og lederen av »Discovery Investigations« dr. Stanley Kemp, London. Herrene var alle av den

mening at en konferanse var ønskelig og påkrevet og derfor burde innkalles, samt at Norge burde få seg tildelt en del av Antarktika som sto i forhold til den store norske innsats sydpå.

Da jeg særlig framhevet betydningen av at vi fikk en sektor som rakk fra Enderby Lands vestgrense til Coats Lands østgrense, fant jeg villig øre for dette. Det ble av flere av herrene uttalt at man i Storbritannia lenge hadde ventet en slik aksjon fra norsk side, samt at et slikt krav sikkert vilde bli billiget av den britiske regjering. Fra Colonial Office ble det uttrykkelig sagt meg at Storbritannia ikke vilde legge noen hindring i vegen hvis Norge annekterte sektoren.

I samtaler med vårt utenriksdepartement i 1932 og 1933 gjentok jeg hva jeg tidligere hadde forfektet, nemlig at Norge burde oppgi det standpunkt det tidligere hadde opprettholdt, og at man hurtigst mulig burde gjøre krav på denne sektor så høyt opp at Bouvetøya kom med. Noe større område enn det vi hadde i Nordishavet fikk vi så allikevel ikke, så lenge britene og russerne hadde makten til å stenge oss ute.

H. J. Bull.

Tok vi Bouvet-sektoren, var det nødvendig å fastlegge en tydelig innlandsgrense, man kunde etter min mening ikke godt, som vi hadde gjort på Østgrønland (se Kgl. resolusjon av 10. juli 1931 — Lovtidende 1931, side 416) ta et »grenseløst« land i besittelse, og New Foundland Boundary Commissions fortolkning av ordet kyst som betegnelse for en strekning fra kystlinjen til et vannskille, passet ikke, for hvor skulde man finne et sådant i Antarktis. »Jeg går ikke her,« skrev jeg i brev til utenriksministeren dattert 5. oktober 1933, »nærmere inn på det berettigede eller uberettigede i de britiske og eventuelt norske sektorkrav«, men »What is sauce for the goose is sauce for the gander«.

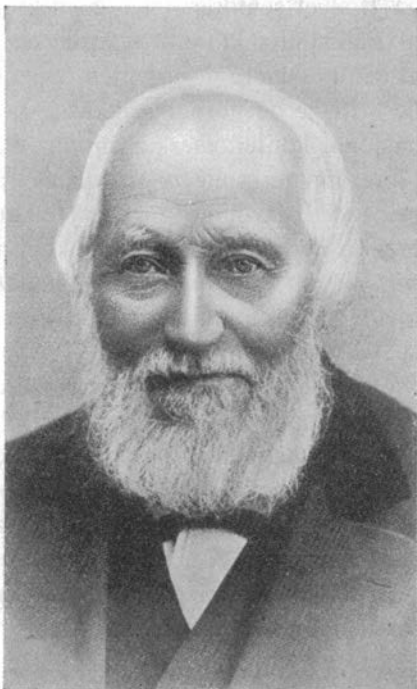
Hva Norge etter internasjonale rettsregler ikke hadde direkte juridisk rett til, men som vi med større rett en noen annen nasjon kunde gjøre krav på, var:

1) En Bouvet-sektor mellom Enderby- og Coats Land, fra 50° s. b. til 89° s. b. og videre til Sydpolen. 2) En Peter I's øy-sektor mellom 80° v. l. og 100° v. l. fra 60° s. b. til 89° s. b. og videre til Sydpolen. 3) En Lars Christensen Land-sektor fra 62° ø. l. til 75° ø. l. fra 60° s. b. til 89° s. b. og videre til Sydpolen.

Med hensyn til Lars Christensen-sektoren var det tenkelig at Australia vilde protestere, men vegen sto åpen for et krav på Bouvet-sektoren og en Peter I's øy-sektor. Vårt tidligere krav på prioritet til Kong Haakon VII's Vidde, landet på begge sider av Amundsens rute til Sydpolen, og Kong Edward VII Land, var ikke anerkjent av Storbritannia. Det vilde derfor være av interesse å få full klarhet under en internasjonal konferanse om antarktiske problemer, en som den norske regjering burde se å få i stand ved hjelp av den amerikanske.

Eventuelt burde Norge henvende seg til Storbritannia direkte. I et brev som jeg hadde mottatt fra dr. Mill, og som jeg forela i Utenriksdepartementet, skrev denne at han og admiral Goodenough mente at den norske regjering burde ta opp saken med den britiske. Herrene vilde med glede støtte oss hvis deres regjering henvendte seg til The Geographical Society.

På denne min henvendelse mottok jeg Utenriksdepartementets svar, datert 6. oktober 1933, og gjorde i brev av 7. oktober dette oppmerksom på hvor viktig det var å sørge for at intet av Dronning Maud Land kom inn under den australske sektor. I brev av 14. oktober gjorde jeg igjen oppmerksom på at Storbritannia hverken gjorde krav

Svend Foyn.

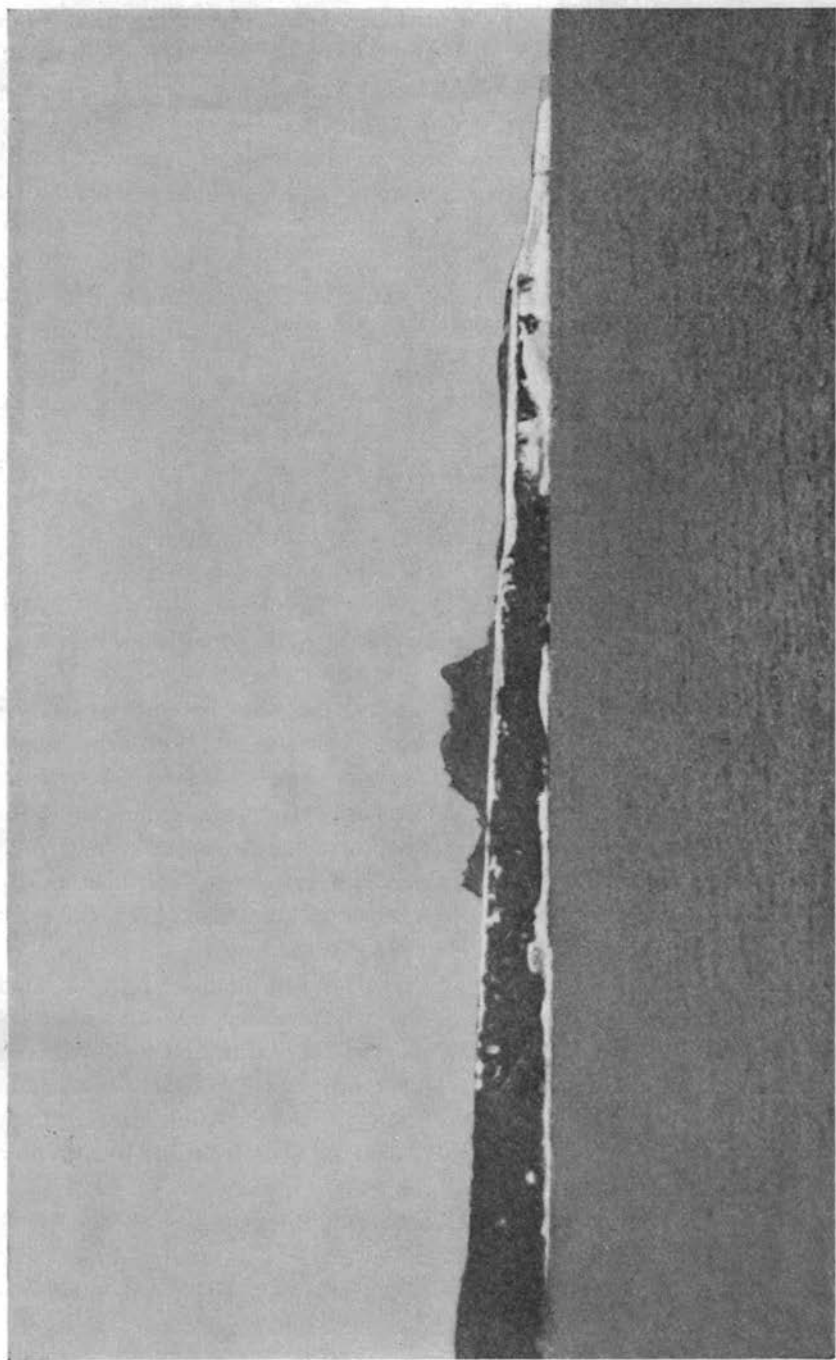
på Bouvet-sektoren eller en sektor fra Rosshav-sektorens østgrense, til Falkland-sektorens vestgrense. I brev av 16. oktober gjentok jeg at den norske regjering uten opphold burde sette seg i forbindelse med de britiske og nordamerikanske regjeringer, og foreslo igjen en internasjonal konferanse. Samtidig burde regjeringen, etter min mening, gjøre oppmerksom på at dommen i Grønlandsaken hadde hatt så inn-gripende betydning for det rettslige forhold vedrørende besittelses-tagelse av land, at Norge i likhet med Storbritannia, ønsket å benytte seg av det nye juridiske grunnlag, og i tilfelle aktet å gjøre krav gjeldende på forskjellige landområder i Antarktis, som eventuelt kunde spesifiseres nøyere.

Etter at Utenriksdepartementet hadde innhentet den britiske regjeringens samtykke til at jeg kunde benytte meg av offisielle noter som dannet grunnvullen for mitt arbeid bl. a. med hensyn til de britiske sektorer (se kapitlet »Antarktiske problemer« i III. binds annen del av »Fangst og forskning i Sydishavet«) og jeg hadde tilstillet Utenriksdepartementet mine manuskripter, gjorde jeg i brev av 17. oktober 1933 oppmerksom på at min utredning burde kunne danne en basis for bedømmelsen av hvorvidt Norge skulde sette fram egne krav.

Den 25. oktober 1933 meddelte Utenriksdepartementet at utenriksminister Mowinckel hadde innkalt et møte hvor Utenriksdepartementet, Handelsdepartementet og Hvalfangerforeningen var representert, og hvortil en del arktiske og antarktiske eksperter hadde mottatt innbydelse. Dette møte som fant sted den 30. oktober 1933, og hvor jeg deltok, drøftet bl. a. spørsmål i forbindelse med den stedfunne etablering av den australske sektor i Antarktis, samt hvorvidt det var formålstjenlig for Norge å ta initiativet til avholdelse av en konferanse hvor fremmede makter skulde delta og hvor man skulde drøfte spørsmålet om en fordeling av Sydpolskalotten.

I brev til Utenriksdepartementet av 14. november 1933 gjorde jeg oppmerksom på at jeg nettopp hadde mottatt brev fra formannen i det amerikanske geografiske selskap, professor Wm. H. Hobbs, datert 26. oktober 1933, hvori han skrev at han og dr. Bowman, direktør for The American Geographical Society, New York, og for National Research Council, hadde protestert i Washington mot det australske sektorkrav. Hobbs tilføyde at en amerikansk protest utvilsomt vilde hjelpe Norge, som en norsk vilde hjelpe U. S. A.

Etter på forhånd å ha forelagt Utenriksdepartementet mitt manuskript, sendte jeg »Norges Handels- og Sjøfartstidende« en artikkel-

Svend Foyns øy, 71° 56' s. b. med Possessionøya i bakgrunnen. Fot. H. J. Bull, 1895.

serie under titelen »Norge og de britiske sektorkrav i Antarktis. Kan vi sikre oss antarktisk land etter samme prinsipp som Storbritannia?«, samt et sammendrag derav på engelsk: »Norway and the British Claims for Antarctic Sectors. Can Norway secure Territories in the Antarctic on the same Principle as Great Britain?«. Disse artikler som var grunnlagt på de dokumenter jeg hadde fått utlånt fra Utenriksdepartementet, inneholdt bl. a. et utdrag av kapitlet »Antarktiske Problemer« i annen del av tredje bind av »Fangst og forskning i Sydishavet. Alle kjensgjerninger var kontrollert og approbert av Utenriksdepartementet, som imidlertid tok det forbehold at framstillingen og kommentaret måtte stå for min regning.

I disse artikler som ble trykt i »Sjøfartstidende« for 23 til og med 30. november, samt 1. til og med 7. desember 1933, skrev jeg bl. a.:

»Ingen nasjon har så mange og så store interesser å vareta i Antarktis som Norge, men ingen har heller neglisjert dem i så påfallende grad. Vi har forlengst tapt vår prioritetsrett til de store og viktige oppdagelser som C. A. Larsen gjorde i Vest-Antarktis i 1893, har intet foretatt oss i anledning av Bulls flaggheising på Kapp Adare i 1895 og unnlot å ta Syd Shetlandøyene og Syd Orknøyene i besittelse dengang vi hadde chansen dertil. Alt dette, og mere land, som vi kunde ha satt oss i besittelse av da hvalfangsten begynte sydpå, er ved vår egen unnfalighet blitt britiske besittelser. Ikke nok hermed, vi har, som tidligere nevnt, i 1928, uten nødvendighet, lovet Storbritannia ikke å ta i besittelse herreløst land på en rekke punkter rundt Sydpolskalotten, hvor alle andre nasjoner kunde foreta rettsgyldige anneksjoner. Herved forspilte vi vår ellers uomtvistelige rett til Enderby Land, og i dag (1933) står vi fremfor et australsk krav på Lars Christensen Land og en del av Dronning Maud Land.

Disse forhold, som blottlegger vår egen uformuenhet og viser med hvilken dyktighet, iherdighet og målbevissthet den britiske utenrikspolitikk føres, er ikke tilfredsstillende for oss. Man er i Storbritannia innen de kretser som har kjennskap til forholdene, helt klar over dette og forstår at det no bør tas visse hensyn til norske interesser. Man er også villig til å møte oss og har rakt hånden fram, uten at vi har grepet den. Nå bør det bli en forandring i dette.«

Enten vi vedble å protestere mot sektorprinsippet eller i likhet med flere store nasjoner knesatte dette, måtte vi straks og under alle omstendigheter gjøre oss gjeldende og ikke lenger la vår utenrikspolitikk være diktert mer av hensyn til andre enn til oss selv. Vi hadde

et berettiget krav på å telle med og i tilfelle å delta i en fordeling av landområdene på Antarktika med tilliggende øyer. Dette krav måtte hurtigst mulig settes fram da vi ellers risikerte å finne oss utestengt av andre nasjoner som hevdet et annet prinsipp.

Det hele spørsmål måtte nøye overveies og utredes og en hurtig bestemmelse tas så Norge uten tidsspille kunde føre en klar og konsis politikk i Antarktisk, basert på inngående kjennskap til forholdene og bevissheten om at våre landsmenn hadde innlagt seg meget store fortjenester der nede og ikke måtte berøves fruktene av sitt arbeid. Selv om våre myndigheter ikke aktet å ta hensyn til et så idealistisk synspunkt, burde man ikke glemme at vi kunde erverve materielle goder, hvis vi arbeidet for å oppnå dem.

»Norge bør uten opphold sette seg i forbindelse med interesserte kretser i Storbritannia og Nordamerika og eventuelt ved hjelp av en internasjonal konferanse, som den på side 44 (nå side 906 i kapitlet »Antarktiske problemer«) nevnte, drøfte følgende spørsmål:

- 1) Det australske krav på en sektor fra 160° til 45° ø. l.
- 2) Deling av det antarktiske fastland og omliggende øyer mellom de direkte interesserte nasjoner.
- 3) Innførelse av konsesjonstvang i hvalfangsten.
- 4) Ensartet nomenklatur på grunnlag av prioritetsrett.

De interesser vi hadde å vareta i Sydishavet var, nevnte jeg, meget store. Tusener av våre landsmenn var beskjeftiget i hvalfangsten, og den kapital vi hadde nedlagt i denne var betydelig mer enn 100 000 000 kroner. Alt det vi hadde igjen for våre mange og store oppdagelser, og for den innsats vi hadde gjort i antarktisk forskning gjennom mange

Adrien de Gerlache.

og kostbare vitenskapelige ekspedisjoner, var de to små islagte, ubeboelige øyer: Bouvetøya med et flateinnhold av 58 km², og Peter I's øy, hvis flateinnhold er 243 km².

De landområder som Norge tidligere hadde hatt prioritetsrett til, men som vi utelukkende på grunn av våre egne feil hadde tapt retten til, var:

1) Kong Oscar II's Land, 2) Foyns Land, 3) Veierøya, 4) Robertsonøya, 5) Christensens øy, 6) Lindenberg's øy og 7) Seløyene (Larsens, Jasons, Herthas, Castors og Oceanas øyer eller nunataker). Alle i Vest-Antarktis. (Ved en inkurie var Kong Oscar II's Land og Christensens øy ikke kommet med i »Sjøfartstidende«.)

Alt dette land var blitt annektert av Storbritannia, som hadde okkupert henholdsvis gjort krav på praktisk talt to tredjeparter av hele det antarktiske fastland og omtrent alle øyer i Sydishavet, og derved inndradd under den britiske krone en hel del land som var oppdaget av amerikanere, franskmenn, belgiere, nordmenn, tyskere og svensker.

De områder som Norge fremdeles (i 1933) hadde prioritetsrett til etter internasjonale regler, var:

1) Kong Haakon VII's Vidde fra 89° s. b. til Sydpolen. 2) En sektor fra 120° v. l. til 175° v. l., sønnenfor 85° s. b., på begge sider av Amundsens rute fra »Framheim« til Sydpolen. 3) Kong Edward VII Land.

Da den ovennevnte artikkelserie ble trykt, hadde vi ennå ikke oppdaget 1) Kong Leopold og Dronning Astrid Land, 2) Ingrid Christensen Land og 3) Prins Harald Land.

I mine henvendelser til Utenriksdepartementet hadde jeg tidligere gjort oppmerksom på at vi hadde like så stor rett til Lars Christensen-sektoren som Frankrike hadde til en Adélie-

C. E. Borchgrevink.

Otto Nordenskjöld.

sektor, og større rett enn Storbritannia som ikke bare krevet det land som nordmennene hadde oppdaget, men også lange strekninger som ikke var oppdaget av noen. Jeg gjorde en videre oppmerksom på at hvis vi gav slipp på den del av Dronning Maud Land som Australia forlangte, måtte vi i ethvert fall insistere på å få inn under Bouvet-sektoren den østlige del av det av Bruce oppdagede Coats Land, som Foreign Office hadde glemt å ta med i Falkland-sektoren da dennes grenser ble fastslått i 1908—1917. *A priori* måtte vi fastholde at ingen del av Lars Christensen Land og Dronning Maud Land ble innlemmet i den australske sektor med offisiell norsk billigelse.

Det må være nok at Norge frivillig hadde overlatt en rekke oppdagelser og vår rett til de av Riiser-Larsen i 1929 oppdagede landområder til verdensriket. Enderby Land var gått tapt for oss, skjønt vi hadde heist vårt flagg der før det britiske ble heist.

I slutten av desember 1933 og begynnelsen av januar 1934 mottok jeg underretning om at to britiske ekspedisjoner var planlagt for å avgå til Antarktis. Den ene til vestkysten av Graham Land (den senere »British Graham Land Expedition 1934—1937« med »Penola« under John Rymills ledelse) og den annen (Evans »Milford«-ekspedisjon) til farvannet sønnenfor Afrika. (Se annen del av tredje bind »Fangst og forskning i Sydishavet«, s. 849—860.) Herom ble Utenriksdepartementet underrettet.

Den 3. januar 1934 tilskrev Utenriksdepartementet legasjonen i London angående forholdene i Antarktis, og da det derpå kom melding om at Gunnestad den 17. januar 1934 hadde oppdaget et nytt land

innenfor Vestisen, det som først ble kalt Prinsesse Astrid Land, men som senere under de Gerlaches opphold i Oslo ble omdøpt til Kong Leopold og Dronning Astrid Land, henstilte jeg til Utenriksdepartementet at man også skulde inndra dette under norsk statsoverhøyhet.

Noen dager senere — den 22. januar 1934 — fikk sjefen for den britiske flåteavdeling i Sydafrika, viseadmiral E. R. G. R. Evans, som hadde vært nestkommanderende under Scotts ferd i 1911—12, ordre fra admiralitetet om å avgå med marinesluppen »Milford« til Bouvetøya og andre farvann sønnenfor Kappstaden. At denne høytstående offiser og berømte polarforsker, som allerede hadde gjort 4 tokter til Antarktis, var blitt utpekt som leder av dette lille fartøy, ble mottatt »med glede« i den britiske presse »i betraktning av de store undersøkelser som andre nasjoner hadde foretatt i Antarktis i de senere år«. I Norge ble Evans ekspedisjon betraktet som en fare for oss som kunde vente at Bouvet-sektoren også ble tatt, og pressen meddelte et forlydende om at Evans var sendt ut for å ta denne sektor i besittelse. I et brev til meg

datert 21. juli 1937 avkreftet admiral Evans dette, og tilføyde at »Milford« bare under ekstraordinært gode værforhold hadde kunnet håpe å trenge lenger sydover enn til Bouvetøya.

»Milford« returnerte til Kappstaden via Bouvet den 28. februar 1934, etter å ha tilbakelagt en strekning av ca. 3000 sjømil, uten at det var lyktes å komme i land noe sted.

Vi var nå kommet til et vendepunkt i norsk politikk i Antarktis. Presset på Regjeringen om å oppgi sin motstand mot sektorprinsippet og å foreta seg noe positivt øket stadig, og den 26. januar 1934 (4 dager etter at Evans hadde mottatt sine instruksjoner), overrakte

Erich v. Drygalski.

Robert Falcon Scott.

sendemann Vogt det britiske utenriksdepartement et memorandum. Heri meddelte han at den situasjon som var oppstått på grunn av de norske og britiske oppdagelser og den britiske anneksjon av den veldige nye sektor i henhold til »Order in Council« av 7. februar 1933, var blitt fulgt med inngående oppmerksomhet av den norske regjering. Regjeringen hadde ikke uten bekymring brakt den kjennsgjerning til sitt kjennskap at nesten to tredjedeler av det antarktiske fastland med utenforliggende øyer var blitt erklært som stående under fremmed herredømme, hvorved det var skapt en mulighet for at visse innskrenkninger i framtiden eventuelt vilde bli pålagt norsk næringsliv, særlig hvalfangsten.

Det spørsmål oppsto da helt naturlig hvorvidt visse deler av det antarktiske fastland burde settes under norsk overhøyhet for å gardere norsk virksomhet mot den mulighet at den ble utsatt for inngrep fra noe annet land. Det ble tilføyd at »store arealer i Antarktis, mellom Enderby Land og Coats Land var oppdaget og delvis kartlagt av nordmenn«.

Den nevnte »Order in Council« gav anledning til en del praktiske spørsmål som den norske regjering gjerne vilde ha oppklart: Den

Jean-Baptiste Charcot.

kjensgjerning at en del av Kong Haakon VII's Vidde var blitt inkludert i det område som var krevd som britisk territorium, kunde foranledige noen forbehold i likhet med dem som Norge tok i sin noteveksel med Storbritannia i 1925—27 i anledning av The Ross Dependency. (Se side 65/66.) Det kunde også oppstå en del spørsmål med hensyn til den vestlige grenselinje i dette landområde. Etter den linje som nå var fastslått inneholdt det krevde område en vesentlig del av Dronning Maud Land som

var blitt oppdaget og kartlagt av nordmenn.

Det var også en del andre spørsmål som det var ønskelig å ha klarlagt vedrørende navnene på forskjellige områder, for eksempel Lars Christensen Land.

I tilfelle av at området mellom Endeby Land og Coats Land skulde bli satt under norsk overhøyhet oppsto spørsmålet om å fastlegge grenselinjen mellom dette område og den del av Coats Land som lå utenfor Falklandsektoren. (Se side 64.)

Den norske regjering hadde hatt under overveielse ønskeligheten av å holde en internasjonal konferanse for å diskutere situasjonen i Antarktis. Da de spørsmål som særlig interesserte Norge i disse farvann hovedsakelig

angikk områder hvor praktisk talt bare Norge og Storbritannia var interessert, var den norske regjering imidlertid kommet til den slutning at hensikten lettere vilde oppnåes hvis situasjonen ble diskutert mellom de to land så at de forskjellige spørsmål kunde bli klarlagt og en forståelse mellom Norge og Storbritannia kunde komme i stand. Den norske regjering antydte derfor at den hurtigste måte vilde være at disse spørsmål — av praktisk natur grunnlagt på kjensgjerninger — kunde bli diskutert mellom eksperter fra begge land, og at resultatet av deres overveielser derpå kunde bli oversendt til deres respektive regjeringer som da kunde treffe deres avgjørelser og forsøke å oppnå en overenskomst angående alle spørsmål som muligens ikke var klare eller som hadde ført til avvikende meninger.

I svar på Vogts ovennevnte note av 26. januar 1934 meddelte det britiske utenriksdepartement den 23. oktober 1934 Vogts etterfølger i London, sendemann Erik Colban, at den britiske regjering, som imens hadde forhandlet med de forskjellige deler av imperiet, var enig i at en internasjonal konferanse ikke burde avholdes, men at man gjerne

Wm. S. Bruce.

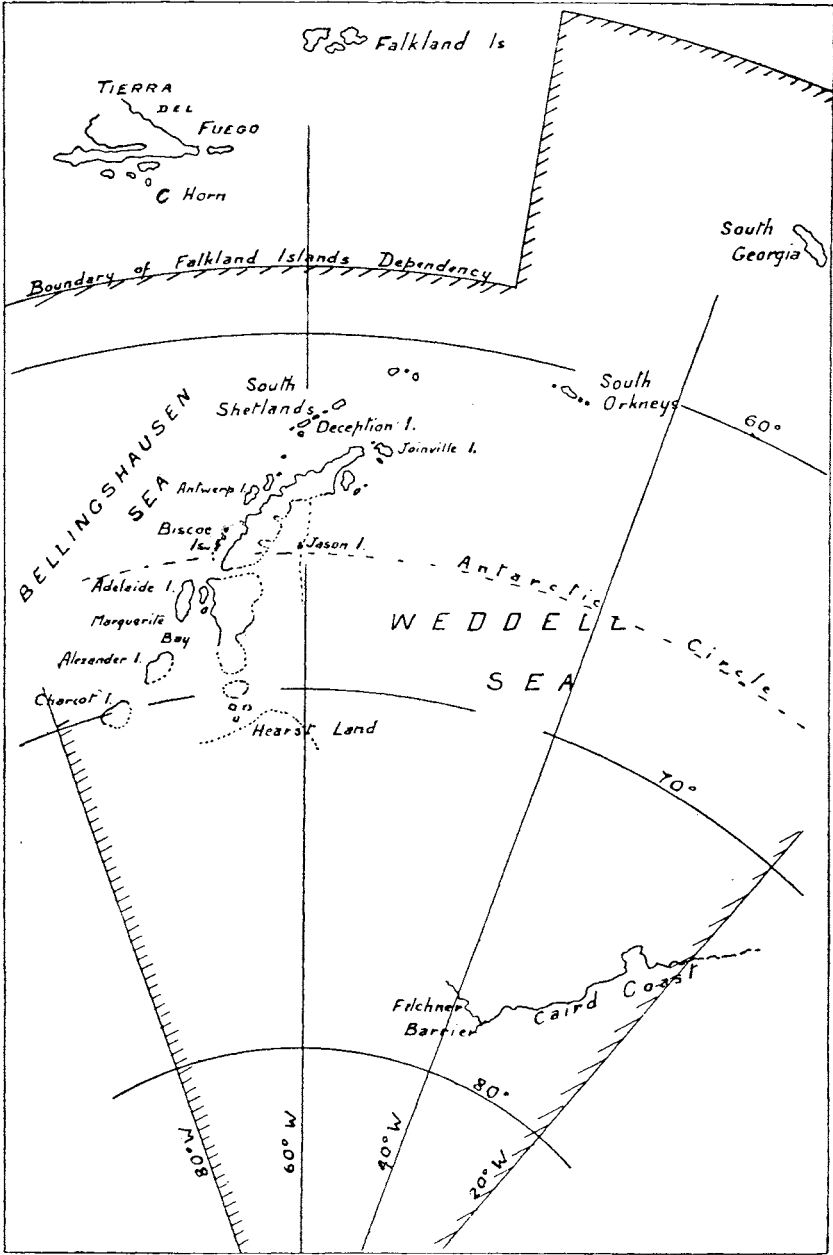
vilde forhandle med Norge ad diplomatisk veg med hensyn til hvilke som helst »specific points« som den norske regjering måtte ønske drøftet. Uten å kjenne disse spesielle punkter var man dog ikke overbevist om at det var nødvendig under de daværende omstendigheter at eksperter skulde behandle saken.

I samme skrivelse meddelte det britiske utenriksdepartement at Storbritannia (the homeland) anerkjente de særlige interesser som Norge hadde i Antarktis, og gjentok en tidligere informell forsikring om at det ikke forelå noen hensikt å gjøre krav gjeldende på britisk suverenitet over de landstrekninger som lå mellom den vestlige grense av den australske sektor som definert i Order-in-Council av 7. februar 1933, og den østlige grense av Coats Land som nevnt i »The summary of proceedings of the Imperial Conference« i 1926. (I denne summary var den del av Coats Land som lå utenfor Falklandsektoren medtatt som britisk.)

I et Aide-Mémoire fra den britiske legasjon i Oslo, datert 15. november 1934 kom man tilbake til saken og gjorde oppmerksom på at intet land så vidt kjent ennå hadde reist krav på det store areal som lå mellom den vestlige grense av det australske antarktiske landområde og den østlige del av Coats Land.

Som man vil se hadde det offisielle Storbritannias motstand mot norske ervervelser i Sydishavet (Bouvetøya og Peter I's øy) no gitt plass for en større forståelse av vår rett til å telle med. For en vesentlig del skyldtes dette det stadig økende og forsterkede krav herpå som var fremsatt i den norske presse, og i ikke mindre grad den overordentlige forståelse og sympati som britiske vitenskapsmenn og antarktiske forskere den hele tid hadde vist for Norge og den norske innsats sydpå.

I brev datert 1. desember 1934 mottok jeg underretning fra dr. Stanley Kemp, lederen av »Discovery Investigations«, London, at »Discovery II« som nettopp hadde foretatt en serie oseanografiske undersøkelser i Falkland-sektoren, vilde avgå østover langs iskanten henimot Enderby Land. Da skipet muligens vilde nå inn til land i det vi burde hevde som vår interessesfære, underrettet jeg, som dengang ikke hadde noe kjennskap til den britiske note av 23. oktober 1934, Utenriksdepartementet herom, hvorpå jeg mottok underretning om denne notes innhold.

Falklandsektoren. Etter H. R. Mill.

Den 5. desember 1934 skrev Utenriksdepartementet at man hadde gjennomgått de av meg innsendte korrekturark av kapitlet »Antarktiske problemer«. Samtidig ble det gjentatt at framstillingen av de begivenheter og forhold som omhandledes i mitt verk måtte stå for min regning.

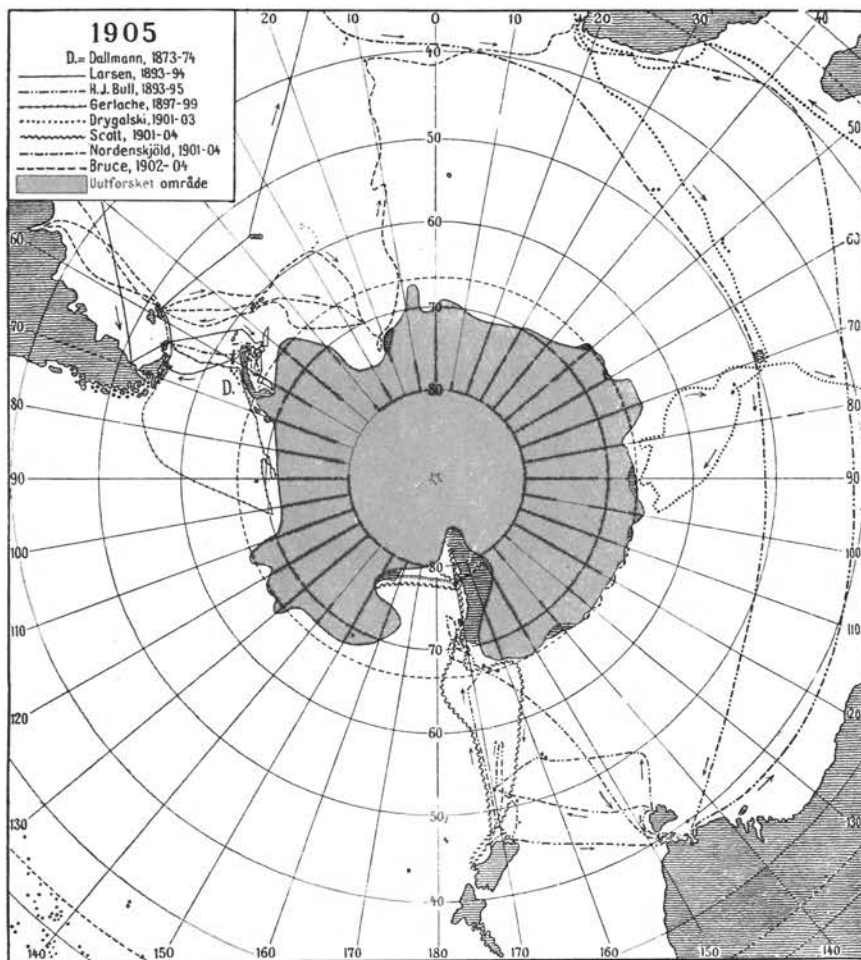
Den 6. desember 1934 takket jeg Utenriksdepartementet for å ha stilt sitt arkiv til min rådighet, og skaffet meg den britiske regjerings samtykke til å kunne offentliggjøre en rekke av de offisielle dokumenter i pressen og i mitt verk. Samtidig bekreftet jeg at det var forutsetningen at framstillingen og kommentaret helt ut stod for min regning. Da jeg allerede den 3. desember hadde innsendt korrektur av alt det jeg hadde skrevet, gikk jeg ut fra at de kjensgjerninger som vedrørte Utenriksdepartementets meg utlånte dokumenter var gjengitt korrekt. Dette fikk jeg derpå bekreftet idet jeg fikk korrekturarkene tilbake for rentrykk. Av randglosene fremgikk det at hvert enkelt punkt var blitt undersøkt og funnet korrekt.

Imidlertid gikk Mowinckels regjering av uten at noe effektivt var gjort, og den 20. mars 1935 tiltrådte Nygaardsvold med professor Halvdan Koht som utenriksminister. Jeg oppsøkte straks utenriksministeren og hadde en lengre samtale med ham om alle de ting jeg hadde foreslått den forrige regjering. Jeg ba ham særlig om å ta seg av Bouvet-sektorsaken, og overrakte ham rentrykk av kapitlet »Antarktiske problemer« samt alt det øvrige som da var trykt av annen del av tredje bind »Fangst og forskning i Sydishavet«.

På denne tid ble det også fra annet hold gjort forsøk på å fremme vårt krav på annektering av land sydpå. Således ble det den 25. mars 1935 avholdt en minneaften i Universitetets Aula, på foranledning av dosent Adolf Hoel og professorene C. J. Marstrander og Werner Wereniskiold til inntekt for et verdig minnesmerke over våre store polarforskere, med taler av rektor A. W. Brøgger, general Dietrichson, kommandørkaptein Scott-Hansen, marinekaptein Hj. Riiser-Larsen og andre.

I sin tale fremhevet den sistnevnte betydningen av at vi »måtte kreve for Norge hva Norges er« i Antarktis, hvor vi hadde vunnet eiendomsretten til områder, som hvis det hele ble tatt med, var 10 ganger større enn Norges flateinnhold. Det gikk en ubrutt linje gjennom norsk polarforskning fra den dag i 1888 da Nansen gikk i land på et isflak i Vesterisen med sine ledsagere, inntil 45 år senere Kjel-

botn, Devold og taleren ble berget fra et isflak utenfor Prinsesse Ragnhild Land. Også andre land som var interessert sydpå anerkjente at Norge hadde retten til land som var oppdaget av nordmenn, men denne rett var ikke »evigvarende« uten at sluttsteinen var reist. Enkelte hevdet at det ikke hadde noen betydning å få dette landet fordi det »ikke hadde noen økonomisk betydning« i seg selv. De samme innvendinger hørtes sikkert i England for mange år siden om Falklandsektoren, men de forstummet etterat våre hvalfangere hadde betalt millioner og atter millioner i lisensavgifter.

Kart over oppdagelser i Sydishavet fra 1845 til 1905.

I brev til Utenriksdepartementet av 26. mars 1935, vedla jeg en skrivelse fra den britiske vitenskapsmann dr. L. Harrison Matthews, som hadde deltatt i flere av »Discovery II«-ekspedisjonene, og skrevet et større verk: »South Georgia. The British Empires Subantarctic Outpost.« Dette brev viste at sympatien for de norske krav sydpå da var like så stor og levende innen vitenskapelige kretser i Storbritannia, som dengang jeg 3 år tidligere konfererte med dr. Mill, dr. Kemp, professor Debenham osv. (Se side 129.) Mawson uttalte seg på samme måte likeoverfor Riiser-Larsen den 23. juni 1933, under møtet i London. Man hadde i Storbritannia, sa han, allerede lenge ventet at kravet på en Bouvet-sektor vilde bli satt fram av Norge, det vilde ikke bli disputert, men vi burde skynde oss.

Den 1. og 2. juli 1935 besøkte den australske antarktiskforsker Sir Hubert Wilkins meg for å konferere angående hans og Lincoln Ellsworths forestående ekspedisjon til Antarktis. Under en av våre samtaler meddelte Sir Hubert at han ved et besøk i Colonial Office i London, av koloniministeren var blitt betydet at man ventet at Norge vilde gjøre offisielt krav på alt land mellom Coats Land og Enderby Land, og at Storbritannia i så fall ikke vilde gjøre noen opphevelser herimot. Tvert om, den britiske regjering så gjerne — og Sir Hubert tilføyde at han var enig i dette — at Norge tok denne sektor, som han mente vi hadde fortjent på grunn av våre mange vitenskapelige ekspedisjoner og store oppdagelser i Antarktis. Ministeren hadde også berettet at man ventet et amerikansk krav på sektoren fra Rosshavet til Falkland-sektoren, samt at man ikke hadde noe i mot et sådant. Herom innberettet jeg til Utenriksdepartementet den 8. juli 1935, idet jeg tilføyde at dette stemte nøyaktig med det jeg hadde hørt i London og hadde meddelt Utenriksdepartementet etter min hjemkomst i oktober 1932, og senere flere ganger hadde gjentatt i pressen.

I oktober 1935 sendte Sir Douglas Mawson meg alle de brosjyrer han hadde utgitt, særtrykk av foredrag holdt o. a. vedrørende Antarktis, fra 1922 til 1935. Da jeg fant flere av disse av stor interesse for norsk antarktisk forskning, særlig hans Presidential Address: »The Unveiling of Antarctica« som inneholdt flere uriktige påstander der skadet norske interesser, meddelte jeg Utenriksdepartementet dette i brev av 22. november 1935.

Etter at mitt antarktiske arbeid på denne tid (høsten 1935) var blitt effektivt stoppet på grunn av min kamp for storhvalbestandens bevarelse gjennom konsesjonslovgivning, hadde jeg lite med dette

Paul Lunden.

departement eller Handelsdepartementet å gjøre. Jeg fortsatte dog min agitasjon i pressen, likesom jeg da Prins Harald Land ble oppdaget i 1937 henstilte til Regjeringen å gjøre vårt krav på dette, og de andre av oss oppdagede land innenfor Bouvet-sektoren, gjeldende.

DEN NORSKE BOUVET-SEKTOR

Den 3. januar 1939 fikk jeg anmodning om å møte i Utenriksdepartementet til konferanse angående antarktiske spørsmål. Under denne, som ble avholdt den 5. januar, foreslo jeg at Norge øyeblikkelig, uten å tape noen tid, burde annektere Bouvet-sektoren. Lincoln Ellsworth hadde, den 11. november 1938, meldt at hans ekspedisjon var undervegs til det antarktiske kontinent, hvor han aktet å foreta en geografisk undersøkelse av landet »på den motsatte side av Ross-havet« ved hjelp av fly. Hans skip »Wyatt Earp« var gått ut på dette tokt den 29. oktober; vi kunde derfor når som helst vente å høre fra ham. Enhver videre forhaling fra norsk side av det mer enn 8 år gamle spørsmål innebar faren for at vi kom til å miste det land vi hadde oppdaget mellom Enderby- og Coats Land, som vi i sin tid, ved vår egen forsømmelse, hadde mistet retten til så meget annet antarktisk land oppdaget av oss. Jeg kunde derfor ikke inntrengende nok anbefale at Regjeringen øyeblikkelig annekterte Bouvet-sektoren. *Periculum in mora.*

Saken ble opptatt til drøftelse innen Regjeringen, og den 14. januar 1939 tilrådet Utenriksdepartementet i statsråd, ifølge Stortingsmeddelse nr. 19 (1939):

»at Kongen samtykker og skriv under eit framlagt utkast til kongeleg kunngjering om at den parten av fastlandsstranda i Antarktisk som tøyser seg ifrå grensa for Falkland Islands Dependencies i vest (grensa for Coats Land) til grensa for Australian Antarctic Dependency i aust (45° austleg lengd) med det landet som ligg innafor denne stranda og det havet som ligg innåt, blir dregen inn under norsk statsvelde og

at Justisdepartementet får fullmakt til å ta avgjerd om forskrifter for politimyndighet innafor dette området«.

Følgende kongelige resolusjon ble fattet:

VI HAAKON, Noregs Konge,
gjer kunnig:

Den parten av fastlandsstranda i Antarktis som tøyser seg ifrå grensa for Falkland Islands Dependencies i vest (grensa for Coats Land) til grensa for Australian Antarctic Dependency i aust (45° austleg lengd) med det landet som ligg innafor denne stranda og det havet som ligg innåt, blir dregen inn under norsk statsvelde.

Gjevi på Oslo slott 14. januar 1939.

Under Vår hand og riksseglet

HAAKON

(L. S.)

Johan Nygaardsvold.

B. Rolsted.

Som man vil bemerke er den kongelige resolusjon ikke avfattet i helt klare ordelag, med den følge at det senere er kommet fram avvikende meninger om hvorvidt Norge ved denne statsakt hadde tatt hele det nevnte området fra 50° s. b. til Sydpolen i besittelse, eller bare deler av denne fastland-sektor og deler av havet utenfor denne. Det er meget som taler for begge oppfatninger og saken er vel verd en grundig undersøkelse.

I en artikkel i tidsskriftet *Le Nord* (nr. 1, 1939) »The new Norwegian Dependency in the Antarctic« skriver dosent Fridtjov Isachsen bl. a.: »Det okkuperte territorium er ikke krevet som en sektor i likhet med de britiske dependencies. Det er kysten sammen med det land som ligger innenfor (hinterland) og, selvfølgelig, det passende sjøterritorium, som nå er underlagt norsk suverenitet.«

Ovennevnte artikkel inneholdt en rekke feil, som jeg gjorde forfatteren, Utenriksdepartementet og stortingspresident Hambro oppmerksom på da den utkom.

I en ledende artikkel »Den norske okkupasjon« skrev Hambros organ »Morgenbladet« for 16. januar 1939 bl. a.: »Man kan tenke sig den innvending reist her hjemme at nu har vi altså okkupert en sektor i Antarktis, mens vi jo i Arktis bestemt bestrider sektorprinsippets anvendelse. Men dertil er å si at som følge av de tre tidligere okkupasjoner i Antarktis, foretatt av Storbritannia og dets dominions, er ingen annen form for besittelsestagen innen det sydpolare kontinent mulig enn den som følger sektor-prinsippet — helt motsatt forholdene i Arktis.«

Andre meddelelser som kom fram i anledning av okkupasjonen gikk ut på at Norge ved denne statsakt hadde annektert hele Bouvet-

sektoren fra 50° s. b. til Sydpolen, avbildet på det orienteringskart som Norges Svalbard- og Ishavs-Undersøkelser utga i anledning av den kongelige resolusjon av 14. januar 1939. Da jeg slutter meg til dette har jeg i denne avhandling omtalt det annekterte område som Bouvet-sektoren, i avventning av den løsning av spørsmålet som før eller senere vil komme.

Hele det okkuperte område har, som nevnt, fått det offisielle navn Dronning Maud Land. Da det av Riiser-Larsen oppdagede Land av samme navn ved samme leilighet ble omdøpt til Kronprins Olav Land, kan dette lede til misforståelser. Jeg foreslo derfor i 1939 at man i fremtiden, i stedet for ordet »land« skulde bruke »kyst« for kyststrekningene på Dronning Maud Land. På denne måte vilde vi i retningen øst—vest innenfor sektoren få Kronprins Olav kyst, Prins Harald kyst, Prinsesse Ragnhild kyst, Prinsesse Astrid kyst og kronprinsesse Märtha kyst. Havet utenfor Bouvet-sektoren kalte jeg Kong Haakon VII's Hav på mitt Antarktiskart av 1929—30, et navn som senere ble offisielt anerkjent. I dette hav ligger den norske Bouvet-øya, som gir sektoren sitt navn.

Grensene for de landstrekninger som ligger innenfor denne sektor ble i 1937 foreløpig kartlagt som følger:

- 1) Dronning Maud Land (Kronprins Olav Land) fra 45° ø. l. til 40° ø. l. Heri er ikke medregnet den del av landet som ligger mellom 45° ø. l. og østsiden av Isfjorden, som ble tatt med under Den australske sektor.
- 2) Prins Harald Land fra 40° ø. l. til 34° ø. l.
- 3) Prinsesse Ragnhild Land fra 34° ø. l. til 20° ø. l.
- 4) Prinsesse Astrid Land fra 20° ø. l. til 5° ø. l.
- 5) Kronprinsesse Märtha Land fra 5° ø. l. til 20° v. l.

Med hensyn til den sistnevnte kartlegning er å bemerke at vi dengang (1937) ennå ikke hadde ervervet retten til den del av Coats Land som stakk utenfor Falkland-sektoren. (Se side 158.)

Den kongelige resolusjon av 14. januar 1939 og Utenriksrepartementets innstilling til Kongen ble samme dag offentliggjort i pressen gjennom Norsk Telegrambyrå.

Da innstillingen inneholdt seksten delvis graverende feil, gjorde jeg oppmerksom på disse under en konferanse i Utenriksdepartementet

Sydpolen nådd. 14. desember 1911.

Roald Amundsen, Wm. S. Bruce og
W. G. Burn Murdoch i Edinburgh.

den 16. januar 1939, hvorpå utenriksminister dr. Kohts oppmerksomhet ble henledet på saken.

Den 18. januar 1939 hadde jeg en samtale med utenriksministeren og gjorde herunder oppmerksom på alt det som burde rettes før innstillingen ble trykt som offisielt dokument. Jeg nevnte også at det på enkelte strekninger av kysten var steder som ennå ikke var sett, særlig på det område som var blitt kalt Prinsesse Astrid Land. Enn videre at da landet innenfor Bouvet-sektorens grenser ikke var blitt tatt i effektiv besittelse i henhold til gjeldende bestemmelser, var rettsgrunnlaget for anneksjonen av 14. januar 1939 tvilsomt. Da Norge

imidlertid ved å ta denne sektor i besittelse hadde fulgt Storbritannias eksempel, og øyriket også hadde inkludert ikke oppdaget land i sine sektorer, måtte Norge og Imperiet dømmes på samme grunnlag, hvis andre makter skulde gjøre opphevelser. Det var nødvendig å få grensen mellom Coats Land og Bouvetsektoren fastslått ved forhandlinger, jeg foreslo derfor at man skulde oppta slike for å få den del av Coats Land som stakk utenfor Falkland-sektoren inn under Bouvetsektoren, som ekvivalent for den del av Riiser-Larsens Dronning Maud Land som Australia hadde inndradd under sin sektor.

Etter å ha gjennomgått innstillingen til Kongen som gjengitt i pressen den 14. januar, punkt for punkt og notater var blitt tatt av utenriksministeren, mottok jeg den 18. januar et rettet eksemplar fra ham, med anmodning om å gjennomgå dette i den nye form og straks la ham få det tilbake med mulige rettelser, hvilket jeg gjorde samme dag.

Den 20. januar 1939 ble det avholdt nytt statsråd, hvor saken ble drøftet, hvorefter følgende dokumenter den 28. januar 1939 ble trykt som St.medd. nr. 19 (1939):

Norsk statsvelde i Antarktis.

Tilråding frå Utanriksdepartementet 20. januar 1939
godkjent ved kongeleg resolusjon same dag.

(Målboren av utanriksminister Halvdan Koht.)

»Med kongeleg resolusjon den 14. januar 1939 vart det vedteki å ferde ut ei kongeleg kunngjering om at ein part av det antarktiske fastlandet skulle bli dregen inn under norsk statsvelde.

Utanriksdepartementet held det for rett og rimeleg at det førelegget frå Departementet som gav grunnane for dette tiltaket, blir sendt fram til Stortinget så fort som råd er, og vil difor tilråde:

Tilrådinga frå Utanriksdepartementet 14. januar 1939 om å draga ein part av det antarktiske fastlandet inn under norsk statsvelde blir sendt i avprent til Stortinget.«

Den rettede innstilling hadde fått følgende ordlyd:

Norsk statsvelde i Antarktis.

Tilråding frå Utanriksdepartementet 14. januar 1939
godkjend ved kongeleg resolusjon same dag.

(Målboren av utanriksminister Halvdan Koht.)

Med kgl. resolusjon den 23. januar 1928 vart Bouvetøya i Sørishavet lagt inn under norsk statsvelde, og med kgl. resolusjon den 1. mai 1931 vart det same gjort med Peter I-øya i det same havet.

Bouvetøya ligg på 3° 24' austleg lengd og 54° 26' sudleg breidd, såleis i den parten av det antarktiske området som ofte blir kalla Atlanthavs-sektoren. Peter I-øya ligg på 90° 35' vestleg lengd og 68° 50' sudleg breidd, såleis i Stillehav-sektoren av det antarktiske området.

Tanken med å legge desse øyane i Sørishavet under norsk statsvelde var å gje den norske fangstnæringa i dette området faste punkt å stø seg til og verja ho mot tenkelege inngrep ifrå frammande makter.

Sia har det vori drøftingar mellom statsmaktene og dei norske interesserte om det ikkje ville vera rett og nyttig å draga inn under norsk statsvelde ein part av det antarktiske fastlandet.

Av dette fastlandet med hav og øyar utafor har Stor-Britannia i 1908 lagt under seg det området som vart kalla Falkland Islands Dependencies. Området Ross Dependency vart i 1923 lagt under

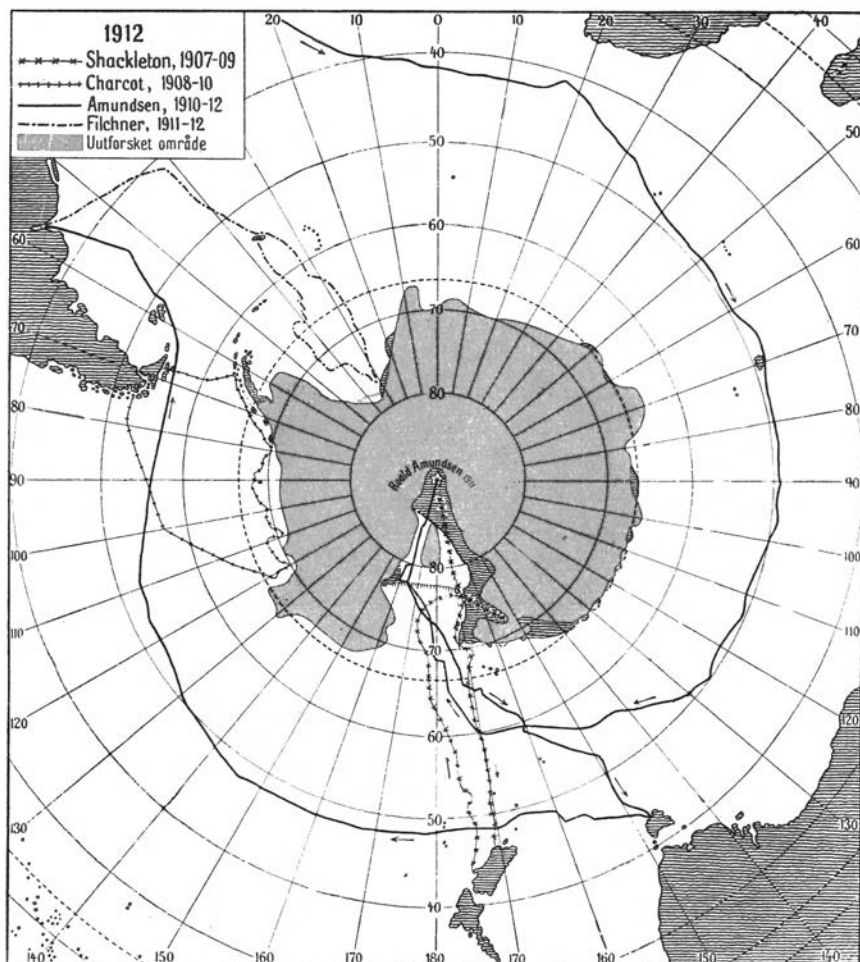
New Zealand. Og det største av alle områda, frå 160° til 45° austleg lengd, vart i 1933 lagt under Australia. Innafor dette siste området hadde likevel Frankrike i førevegen teki under seg eit lite landstykke med eit par øyar, Adélie Land kringom 140° austleg lengd.

Bouvtøya ligg i havet utafør land mellom det britiske og det australske området. Det landet som fyller dette mellomromet, er da det som ofte har vori kalla Atlanthavs-sektoren, og her har enda ingen stat gjort krav på styringsmakt.

Fastlandet i dette området var lenge heilt ukjent og ugranska. Vi veit om at somme oppdagingsferder i eldre tid nådde inn i havet utafør dette fastlandet, såleis ei russisk ferd i 1820 og to engelske ferder 1831 og 1843. Men inga av desse ferdene kom så langt inn så folk såg land; langt minder kom folk på land ifrå dei.

Det var ikkje føre 1929 at det gikk granskningsferder fram til fastlandet i denne parten av Antarktis, og da var det norske ekspedisjoner som kom dit. I sommaren 1929—30 sende kvalfangeren Lars Christensen ein ekspedisjon under kaptein Riiser-Larsen i lag med kaptein Lützow-Holm som gjorde granskingar og tok kartfotografi frå lufta langs med store stykke av landet, bl. a. det området som sia vart døypt Kronprinsesse Märtha Land. På ein ny ekspedisjon 1930—31 utsend av Lars Christensen vart like eins eit stort område oppdaga og utgranska med fly; det landet vart kalla Prinsesse Ragnhilds Land. I dette landet var det at kaptein Riiser-Larsen m. fl. kom til lands på ein ekspedisjon dei gjorde med stønad av den norske staten 1932—33, og både der og andre stader innafor den sektoren det her er tale om, var norske kvalfangarar i desse åra mange gonger nær opp under land. Endeleg sommaren 1936—37 hadde Lars Christensen ein ny ekspedisjon til Antarktis, og løytnant Widerøe flaug da med fly over store vidder, så mykje nytt land vart oppdaga og kartlagt både innafor og utafør det område som dei førre ekspedisjonane hadde komi til; eit landstykke som no vart utgranska mellom Dronning Mauds og Prinsesse Ragnhilds Land fekk namnet Prins Harald Land. På alle desse ekspedisjonane vart på det aller næraste alt fastlandet innafor Atlanthav-sektoren på området nærast utmed havet granska og kartlagt så godt så ein torer seia at ikkje mange partar av det antarktiske fastlandet er betre kjent.

Det er verdt å nemne at norske oppdagarar, Roald Amundsen og andre, har granska ut landet på andre kantar og av Antarktis, og serleg har dei i dei siste åra granska og kartlagt mykje av det landet

Kart over oppdagelser i Sydishavet fra 1905 til 1912.

som i 1933 vart lagt under Australia. Det bør likevel ikkje bli spørsmål om at Noreg gjer krav på noko land som på førehand er lagt under ein annan stat. Dette svarar med den fråsegna som den norske regjeringa gav den britiske i 1929 (1928), at ho ikkje ville reise noko landkrav innafør dei områda som da var lagde inn under det Britiske Samveldet. (Se side 75/76.)

Men det landet som til no ligg herrelaust og som ingen andre enn nordmenn har granska og kartlagt, det synes Noreg med full rett kunna gjera krav på å legge under seg.

Dette området er just det som i dei siste åra har vori det viktigaste for norsk kvalfangst. Denne fangsta går no for seg ute i det frie havet, men arbeider seg frametter sommaren nærare og nærare inn imot land. Fastlandsstranda på denne kanten fylgjer om lag den 70de breiddgraden, og iskanten ligg i fyrstninga på sommaren, i desember månad, gjerne på 60°; det er fyrst i februar at kokebåtane kjem nokolunde nær inn under land.

Eit spørsmål som kan vera viktig når det gjeld fridomen for fangstferding, er kor langt ut i havet ein torer rekne grensa for statsveldet. Men detta spørsmålet står enda noko uvisst. Det har vori framhaldi at isgrensa her i Sørishavet må bli rekna for landegrense, og Stor-Britannia og dei to britiske dominions som har teki land her, har for det meste dregi grensa si langs etter den 60de breiddgraden. Kor mykje som dermed skal vera sagt om retten til styringsmakt, synes ikkje heilt klårt; visst er det berre at det i nokre år vart kravt avgift av norsk kvalfangst innafor denne grensa.

Nett av det at slike grensespørsmål framleis er uavgjort, kan det vera serskilt ynskeleg for den norske fangstnæringa på desse hava at Noreg er herre over eit breitt stykke av fastlandet med det havet som ligg utafor. Noreg vil for sin part ikkje gjera noko krav på å stenge andre nasjoner ute frå det havområdet som det således kunne få styringsmakt over, eller på nokon måte hindre dei i å drive fangst der. Men dei norske fangarane bør vera trygge på at ikkje andre heller kan stenge dei ute eller gjera noko som kan vera til skade eller tap for næringsdrifta deira.

Den norske regjeringa har lenge hatt syn for dette kravet, og i alle åra sia spørsmålet kom opp har ho arbeidd med å førebu ein skipnad som skulle opfylle naturlege norske krav. Ho meiner, at no er tida komen til å ta den endelege avgjerda.

Rettsgrunnlaget for Noreg til å draga det nemnde herrelause landet inn under sitt velde er som nemnt det norske geografiske granskingsarbeidet som er gjort på dette området og som nordmennene til no har vori åleine om.

Dei praktiske omsyna som skulle føre til at Noreg nyttar den retten det såleis kan seia seg ha vunnit, skriv seg ifrå den norske kvalfangsta i Sørishavet og serskilt i havet utafor det landet som det her er spørsmål om.«

(Her følger Utenriksdepartementets råd og Kongens resolusjon av 14. januar 1939, som gjengitt på side 148 og 149.)

Som det vil sees inneholdt innstillingen fremdeles en del feil, idet det ble gjentatt at den norske regjerings løfte til den britiske regjering ble avgitt i 1929, ikke som riktig, den 14. november 1928. Det var også uriktig å si at de på London-konferansen i 1926 nevnte områder, i 1929, eller rettere sagt i 1928, »var lagde inn under det Britiske Samveldet«, samt at Riiser-Larsen var gått i land på Prinsesse Ragnhild Land.

Den 27. februar 1939 ble følgende innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen trykt som

Innst. S. nr. 35.

Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om innlemmelse under norsk statshøyhet av et område i Antarktis.

(St.med. nr. 19, 1939.)

Til Stortinget.

Ved kgl. resolusjon av 14. januar 1939 ble en del av Antarktis, landet mellom Falkland Islands Dependencies i vest og Australian Antarctic Dependency i øst, dradd inn under norsk statshøyhet.

Tidligere har den norske stat i Antarktis lagt under seg Bouvetøya ved kgl. resolusjon av 23. januar 1928 og Peter I's øy ved kgl. resolusjon av 1. mai 1931.

Det er i havet utenfor det område som nå er lagt under norsk statsoverhøyhet den vesentligste del av norsk hvalfangst i Antarktis har foregått i de senere år. Det er nordmenn som først har oppdaget, utforsket og delvis kartlagt dette område. Det er overhodet ingen andre som har vært på land der. Det var således helt naturlig at området ble dradd inn under norsk statsoverhøyhet. Ingen annen stat har så store interesser her som Norge.

Det er i St.med. nr. 19 gjort utførlig rede både for rettsgrunnlaget og for de praktiske hensyn som har medvirket til at Norge har lagt dette område inn under norsk statsoverhøyhet.

Komiteen er enig i de betraktninger som er fremholdt i stortingsmeldingen og innstiller til Stortinget å fatte sådan

beslutning:

St.med. nr 19, 1939 vedlegges protokollen.

Oslo i utenriks- og konstitusjonskomiteen den 20. februar 1939.

C. J. Hambro.
Formann.

Jon Andrå.
Fung. sekretær.

Sven Nielsen.
Ordfører.

Under sakens behandling i Stortinget (Sak nr. 2. Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om innlemmelse under norsk statsoverhøyhet av et område i Antarktis (Innst. S. nr. 35)), uttalte presidenten (C. J. Hambro): »Når denne innstilling refereres, vil presidenten benytte den anledning til å uttale sikkert det hele Stortings takk til de mange menn innen norsk hvalfangst som ved sitt initiativ, ved sitt vågemot har gjort denne okkupasjon naturlig og selvfølgelig. Og særlig vil man minnes den store innsats som har vært gjort av konsul Lars Christensen og fru Ingrid Christensen, hvis ekspedisjoner og personlige arbeide har vært grunnleggende for utforskningen av de land det her gjelder.«

Ved votering ble komiteens innstilling enstemmig bifalt.

Et eksemplar av regjeringens kunngjørelse av 14. januar 1939 og et rettet eksemplar av Utenriksdepartementets innstilling, begge oversatt til engelsk, ble av den norske sendemann i London tilstillet redaksjonen av The Polar Record og offentliggjort i dette tidsskrifts

Ernest Shackleton.

nr. 18 for juli 1939 hvor også Svalbardkontorets kart over den norske sektor ble avbildet på side 170, under titelen: »The Norwegian Claim in the Atlantic Sector of the Antarctic«.

Den 1. september 1939 meddelte den britiske regjering vår sendemann i London, at Storbritannia, Australia og New Zealand anerkjente den norske suverenitet over Bouvet-sektoren mellom Coats Land og 45° ø. l. Forhandlinger som fant sted mellom de to regjeringer ledet til at Storbritannia oppgav sitt krav på den del av Coats Land som strakte seg østover fra 20° v. l. utenfor Falkland-sektoren, således at grensen mellom denne og Bouvet-sektoren ble fastslått å være 20° v. l. som foreslått av meg.

I en artikkel »The Norwegian Sector of the Antarctic« på side 432 i novemberheftet av The Geographical Journal (Vol. XCIV, 1939) gjør redaktøren oppmerksom på at Bouvet-sektorens nordgrense ikke var definert utom bemerkningen om »det hav som ligger utenfor«. Det norske kart som The Polar Record hadde offentliggjort, satte imidlertid grensen til parallellen 50° s. b. »Dette bringer Bouvetøya, som var inndradd under norsk suverenitet den 1. mai 1931, innenfor sektorens grenser«, skrivér redaktøren. Heri tok han for datoens vedkommende feil. Det var Peter I's øy som ble inndradd den 1. mai 1931. Bouvetøya ble som nevnt inndradd den 23. januar 1928.

Wilhelm Filchner.

I anledning av okkupasjonen skrev »Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning« bl. a.: »Nordmennenes krav er uten tvil fullt legitime, men det er å bemerke at folkerettens krav om effektiv okkupasjon av nytt land enno ikke er oppfylt. Dessverre veier imidlertid rettsgrunnsetningene meget lite i det internasjonale samkvem nettopp no. Det er først og fremst Storbritannia som berøres av den norske beslutning, men også Japan og Tyskland er sterkt engasjert i den moderne hvalfangstindustri. De Forente Stater er vel heller ikke uinteressert i hvorledes forholdene utvikler seg i Antarktis. Hvorledes spørsmålet er, er det for tidlig å danne seg noen oppfatning av, men så meget er klart at nordmennene i årenes løp har prestert et dyktig arbeide når det gjaldt utforskningen av Sydpolslandet. Hvis rettferdigheten får råde, vil ingen kunne gjøre noen berettigede bemerkninger til Norges krav.«

På en forespørsel om han trodde at regjeringens skritt kom til å møte motstand fra andre nasjoner, svarte dosent Hoel, ifølge »Tidens Tegn« for 16. januar 1939: »Nei, det tror jeg ikke.«

I en ledende artikkel i »Manchester Guardian« for 16. januar 1939 sto der: »Norges omfattende krav på kyststrekningen i Antarktis og landet bak denne vil neppe lede til noen internasjonal spenning. Norge ønsker å bevare for alle tider sine hvalfangeres rettigheter, og etter de bestemmelser som er fullgyldige når det gjelder å fremsette polar-kravene, skulde det synes som om Norge er fullt berettiget til å gjøre dette.«

I et brev til meg av 26. januar 1939 skrev dr. Hugh Robert Mill, at han ønsket dette tillegg til Antarktisas politiske geografi velkommen, da norske oppdagere og hvalfangere i fullt mål hadde gjort sitt land fortjent til denne plass sydpå. »Det gjenstår bare«, tilføyde han, »at United States of America erklærer sitt herredømme over den siste uokkuperte sektor, den sønnenfor Stillehavet, så ringen kunde sluttes rundt hele Antarktika.«

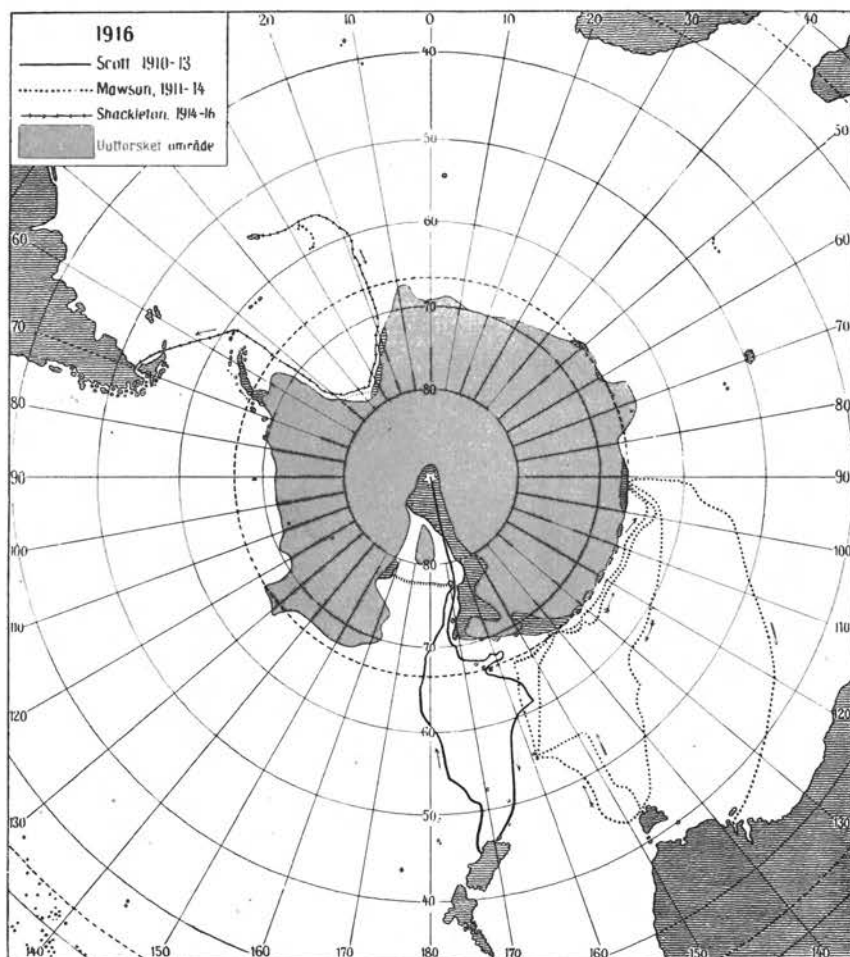
Dr. L. Harrison Matthews skrev til meg, at hvis noen nasjon fortjente å eie landområder i Antarktis, så var det nordmennene, som hadde utført et større arbeide der nede enn noen annen nasjon. »Det har forbauset meg«, skrev dr. Matthews, »at nordmennene ikke for lenge siden har utvidet sitt herredømme der nede.«

I anledning av okkupasjonen mottok jeg innbydelser til å komme til Edinburgh, Glasgow, Berkeley og San Francisco for å holde foredrag, men måtte av forskjellige grunner avstå fra å motta disse. På anmodning av professor L. M. Gould sendte jeg imidlertid en særavhandling »Who discovered Antarctica?«, som ble opplest på Sixth Pacific Science Congress i Berkeley, California, den 4. august 1939, og som senere skulle trykkes i kongressens »Transactions«. Høsten 1940 mottok jeg meddelelse om at særtrykk skulle sendes, men disse er ikke kommet fram, antagelig på grunn av krigen.

KRAVET OM ET POLARDEPARTEMENT

Det er klart at Utenriksdepartementet ikke var tilstrekkelig orientert med hensyn til forholdene i Antarktis da innstillingen til Kongen ble sendt til pressen den 14. januar 1939. Dette var heller ikke å vente på grunn av det utilfredsstillende arbeidssystem vi hadde og som ikke tillot stabilitet i behandlingen av antarktiske og arktiske saker.

Ved opprettelsen av Svalbardkontoret ble det reist spørsmål om en nyordning, idet det til støtte herfor ble anført at Norges interesser

Kart over oppdagelser i Sydishavet fra 1912 og 1916.

såvel i det sydlige som i det nordlige ishav burde »ivaretas på en forsvarlig måte og av den samme institusjon«.

Dette forslag ble motarbeidet av Hvalrådet, Handelsdepartementet og et desorientert Storting, under påskudd av »at interessene i de arktiske og antarktiske farvann var høyst forskjellige« og fordi man ønsket »at der ikke skulle oppstå noen kollisjon«.

I en skrivelse til Utenriksdepartementet og Handelsdepartementet gjenopptok jeg saken den 14. september 1934, og gjorde oppmerksom

på hvor viktig det var for våre interesser i Nord- og Sydishavet (som fremdeles ble varetatt av en rekke forskjellige departementer, kontorer, komiteer og råd) å bli underlagt én sentral myndighet.

Da jeg kom fram med mitt forslag, inntok Handelsdepartementet og Hvalrådet sitt gamle avvisende standpunkt, mens Utenriksdepartementet den 6. oktober 1934 besvarte min skrivelse av 14. september derhen at man var »fullt oppmerksom på den betydning det vilde ha under varetagelsen av Norges interesser i Antarktis å kunne støtte seg til« en institusjon som den foreslåtte, men at man på grunn av Handelsdepartementets holdning »ikke for tiden« (1934) kunde ta opp mitt forslag til videre behandling.

Skjønt jeg senere flere ganger har gjentatt forslaget, siste gang i en artikkel »Våre arktiske og antarktiske interesser« i »Tidens Tegn« for 9. juli 1940, har dette stadig møtt motstand, med den følge at våre interesser i Nord- og Sydishavet fremdeles holdes atskilt, og at saken vedrørende våre polare besittelser o. a. er underlagt forskjellige departementer, råd o.a. En »Norges Ishavskomite« bestående av professor Adolf Hoel og dr. Gustav Smedal ble opprettet i 1941, men i departementene får fremdeles den ene embedsmann etter den annen med arbeidet å gjøre, forsøker å sette seg inn i forholdene og gjøre sitt beste for å holde kontinuiteten ved like, for derpå som regel å bli forflyttet så snart han er noenlunde orientert. Jeg vil ikke hermed ha rettet anklage mot noen enkelt person, det er systemet som er galt. Det er klart at vi burde ha en permanent institusjon, kall den et polar- eller kolonidepartement om man vil, som til alle tider kunde være orientert med hensyn til våre polare interesser. Derved vilde man forhåpentlig kunne unngå mange av de fatale feil som har funnet sted under den noværende ordning, til skade for landet og norsk næringsliv.

Ved den fredsslutning som før eller senere kommer i stand, vil nord- og sydpoltraktene komme mer i forgrunnen enn de hittil har vært. Det gjelder da at vi får en fast, kyndig, helt uavhengig og uhildet, sentral ledelse av våre arktiske og antarktiske saker i ét departement, uten innblanding fra andre, men i det mest intime samarbeid med dem alle, et departement som virkelig kan og vil vareta våre uhyre interesser i nord og syd.

NORSKE OPPDAGELSER I ANTARKTIS

Grunnlaget for Norges suverenitetskrav.

Da hverken de britiske eller de norske sektorervervelser i Antarktisk kan sies å være grunnlagt på noen rett som står i samklang med internasjonale regler for besittelsetagelse av land, må vi spørre: Med hvilken rett har Norge tatt Bouvet-sektoren under norsk overhøyhet?

Herpå er svaret gitt: Med førstefødselens, idet ingen annen nasjons borgere hadde gjort en eneste oppdagelse eller foretatt vitenskapelige utforskninger på hele denne strekning da vi tok landet i besittelse. Selv ikke no (1944) har noen annen vært i land på hele kyststrekningen fra 51° ø. l. til 20° v. l. unntatt de to nordmenn, Hj. Riiser-Larsen og Finn Lützow-Holm. Alle de oppdagelser som var gjort der da vi tok sektoren i besittelse, var gjort av nordmenn, og på hele strekningen fantes ikke et eneste navn som ikke var norsk.

Det var også i kraft av våre andre store oppdagelser rundt Antarktiskas kyster, på selve fastlandet og i de svære havområder omkring dette, samt det utstrakte vitenskapelige, ikke minst kartografiske, arbeid som nordmenn hadde nedlagt i Sydishavet, at vi med større rett enn noen annen nasjon annekterte sektoren.

La oss i den anledning ta et tilbakeblikk.

De første norske oppdagelser i Antarktisk.

Den 3. september 1942 kunde vi feire 50-årsdagen for sel- og hvalfangeren »Jason«s avgang til Sydishavet — det første norske fartøy som ble sendt sydover for å fange hval, og 1. desember 1943 kunde vi feire 50-årsdagen for den første norske oppdagelse i Antarktisk. Vi kom sent med, men har i denne periode brakt heim for henimot to milliarder kroner i hvalolje, og i den siste menneskealder gjort flere og større oppdagelser i Antarktisk enn noen annen nasjon.

Begynnelsen ble gjort da »Jasons« fører, C. A. Larsen, i dagene 1.—11. desember 1893 oppdaget Kong Oscar II's Land og Foyns Land, på østkysten av det som nå kalles Graham Land, og en rekke øyer utenfor dette. Han slo alle tidligere rekorder i det vestlige Weddellhav ved å nå så langt som til 68° 10' s. b.

I kapitlene »Jason«, »Hertha« og »Castor«, samt i »De norske oppdagelser i Vestantarktisk 1893«, i første bind av »Fangst og forsk-

ning i Sydishavet« har jeg bare delvis etter forskjellige kilder kunnet gi en beretning om disse oppdagelser under »Jason«s tokt i 1893—94. Da jeg skrev kapitlene, var det tross iherdige undersøkelser ikke mulig å skaffe et eksemplar av C. A. Larsens originalberetning. Senere har professor H. W:son Ahlman, Stockholm, blant professor Otto Nordenskjölds etterlatte papirer funnet en skrivelse fra C. A. Larsen samt hans originalberetning. Ahlman sendte begge til konsul Lars Christensen, som igjen sendte dem til meg for offentliggjørelse.

Da flere av de opplysninger Larsen gir, er av interesse for vårt kjennskap til Antarktis, skal jeg i nedenstående gjengi begge dokumenter in extenso. Larsens originale beretning gir oss bl. a. en forklaring på hvordan Friederichsen, Balch, Nordenskjöld, Wilkins og andre har kunnet misoppfatte Larsens »Foyns Land«, bare som en liten del av kysten på Graham Land, mellom Kong Oscar II's Land og den innbuktning som Wilkins kalte Cranekanalene, henholdsvis som en ganske liten øy i Sandefjordsbukta ved denne.

Jeg har på side 231 i første bind av »Fangst og forskning i Sydishavet« forklart av hvilken grunn navnet Foyns Land ble sløyet på Friederichsens »Originalkarte des Dirck Gherritz-Archipels« på hele den strekning som er avmerket som »Schneebedecktes gen Westen zu bedeutender Höhe ansteigendes Land«, det som på mitt kart over den Vest-antarktiske øygruppe (bilag 1 i I. bind) har fått det navn C. A. Larsen opprinnelig satte på det: Foyns Land. Ved senere samtaler med Søren Andersen har jeg fått det bekreftet at hele landet fra Kong Oscar II's Land sydover ble kalt Foyns Land. Hele kysten sønnenfor Cranebukta savner på Friederichsens kart ethvert navn, en feil som først ble rettet på i 1930 i kapitlet »De norske oppdagelser i Vestantarktis 1893« i ovennevnte bind av mitt verk.

C. A. Larsens egenhendig skrevne brev lyder som følger:

Sandefjord den 30te September 1894.

Hr. Professor Nordenskjöld.

Stockholm.

Deres Brev af 20de denes er mig rigtig kommet i Hende og bemærket og vil herved best mulig opgive dem de Hvalarter og Selarter jeg haver paatruffet indenfor Isregionen saasom Blaaahval, Finhval, Seihval, Knørhval, Boutlenos, Grampus, Minkehval, samt Rethvalen,

ere de Hvalarter som jeg haver paatruffet af Selarter ere følgende Søleoparden, med Pletted Skind lang slank bygged med meget lange forluffer og meget stort Hoved Dens føde var baade Fisk og Fugl samt er blevet seet af flere af mit Mandskab at en Søleopard opspiste en anden Sel kaldt af os Graaselen. Fiskeselen haver en mere plump bygning og er til alle Tider federe end de andre Selarter og haver det minste Hoved af dem alle, dens Luffer ere smaa omtrent som vor Nordishavssel den haver større Pletter end Leoparden det vil sige Leoparden have smaa pletter paa Lys bund Fiskeselen derimod Lyse pletter paa mørk Bund dens føde er hovedsagelig Fisk. Graaselen haver en gulgraa pels enkelte eldre Sele kan have en mørk rand langs Rygraden etaars Ungerne haver alle den mørke stribe langs Ryggen foresten er dens Bygning som vor Hansel paa Nordishavet og føden er for den Fisk og Rege. Paa Staten Island findes Søløverne i mengdevis samt Pelsselen og enkeltvis de Selarter fra Syden ligeledes paa Syd Sjetlandsøerne findes Pelsselen de andre Seler fra Syden og Sølefanten paa Syd Ørken øerne findes de samme Selarter som i Isen. paa Syd Georgia fandtes alle Selarter uden Søløven og der var langs kysten paa hele lavlandet meget frodigt gres af flere sorter langs kysten af Georgia saa vi nesten alle slags Hvale der fantes Rethvalen ogsaa langs kysten. Jeg sender dem et kart over det anlagte i Syden om de ei vil forsmaa samme. Fuglelivet inde i Isen vare følgende Kongepengvinen den mindre Pengvin Stormsvalen en liden blaalligvid Terne med sort kalodt kaldt af Engelskmendene der nede den vide Stormsval. En meget stor vid Maage med nogle sorte dropler ved øversiden af Vingerne ved Skuldrebladet graamaagen eller kaldt paa nordishavet Havhesten findes inde i Isen, en Stor Maageart dens Hoved og Neb omtrent som Albatrosen Graabrun af kulør en Sortgraa fugl med etpar lange Halefjedre vidt Bryst lignende vor Tyvljo findes der i etpar raser foresten fandtes en liden ganske blendende vid Maage med butte Vinger lignende vor Due i flugten samt en vid Snerype lignende vor Snerype. Haabende de unskylder tegner og hilser med megen agtelse

Erbødigst

(s.) C. A. Larsen

C. A. Larsens originalberetning.

Denne beretning som er skrevet av Larsens hustru efter hans opptegnelser, bærer titelen: »Optegnelser af »Jasons« Reise i Sydishavet 1893. Af Capt. C. A. Larsen.«

Innholdet lyder som følger:

Fredagen 17de Nov. havde vi Storm fra N.V. henimod Aften vestlig og lidt afløiet. Søgangen har været meget høi. Skibet er holdt under Seil hele Dagen. Ingen Is er at se paa de Steder, hvor vi fangede Selen ifjor. Vandet har vist sig at være meget klart østenfra og hid mod Grahamsland. Isfjelde derimod viser sig at ligge som forrige Tur omtrent paa de samme Steder.

Vi befinder os ved Middagstider paa 64° 24' S.B. obs. og 55° 14' L.V. Barometret viser i Aften 74.3

Lørdagen 18de Nov. Vi har Kulling med klart Veir og Solskin. Kl. 6 om Morgenen begyndte vi at gaa for Maskinen i V.N.V. og nordvestlig Retning og fangede underveis 10 Fiskesel. Kl. 5½ Aften

laaredes to Baade og reiste iland på Cap Seymour. Omtrent midt paa Øen landede vi med Baadene, derfra blev Andenstyrmand sendt med en Baad ind i en liden Bugt for muligens at opdage noget; han fandt Landet der af samme Beskaffenhed, som der jeg selv med 1ste Styrmand landede. Styrmanden med 2 Mænd blev sendte i en Retning ind i Landet. Selv gik jeg med 2 andre Mænd i en anden Retning. Landet ser bølgeformigt ud med Høie og dybe Dale, enkelte Høie er kegleformige og bestaar af Sand, Cement og Smaasten, hist og her er forstenet Ved. Ligeledes saa vi paa Høideryggen, enkelte Fuglereeder af Søfugle; der fandtes paa disse Steder en Slags Landfugle af Rovfuglearten der lignede vor

John King Davis.

Høg her hjemme, de slog sig ned hist og her og opspiste Fuglenes Æg.

Da vi var komne $\frac{1}{4}$ norsk Mil, paa cirka 300 Fods Høide over Havet ind i Landet, blev forstenet Ved hypigere at se; vi tog med os forskellige Dele af dette Træ, der ser ud, som det skulde være et Slags Løvved. Man ser Barken samt Kvister og Aaringer af Stammen. Stammen laa paa skraa ned i jorden. Af Veden saa noget ud, som om det skulde være opkastet fra Vandet, andet saa ud, som det ikke skulde have været i Vandet, da vi i det første fandt forstenet Orm, og i det andet slet ingen. Paa andre Steder saa vi Kugler dannede af Sand og Cement, som hvilte paa Pilarer af samme Slags; der var samlet paa flere Steder op til 50 St. av den Slags, og det saa ud, ligesom de var dannede af Menneskehænder.

Douglas Mawson.

I en af Dalene saa vi mange døde Sele, en af dem var næsten forstenet, andre saa ud, som det ikke skulde være længe siden, de var døde, da deres Spæk endnu var blodigt. Vi gik op til et Sted, hvor Pengvinerne havde deres Rugeplads, og paa dette Sted fandtes der i tusindvis af disse Fugle. Deres Reder bestaar af Smaasten og Fugleben, hvilke sidste der fandtes store Hauge af. Enkelte Steder, laa Æggene paa nøgne Fjeldet. Rederne bestode af kun 2 høist 3 Æg. disse Æg var spiselige i stegt Tilstand ikke i kogt, da Æggeviden ikke vilde stivne, men de var ikke meget velsmagende.

Pengvinerne ser underlig ud med sin vraltende Gang og sin Nysgjerrighed.

Vi tog med os lidt forstenet Ved og krystaliseret Sten samt Cementsten, det var vor Mening at besøge samme Sted, som vi var ifjor paa vor 1ste Tur; men paa Grund af Mørkets Indtrædelse kunde

vi ikke naa did, endskjønt det kun var nogle engelske Mil østenfor os.

Det saa ud til at Øen er af vulkansk Beskaffenhed, da der ingen Sne fandtes, hverken paa Høiderne eller i Dalerne. Strandbredden er meget langgrund og bestaaende af hvid Sand. Paa den østre Side af Øen saa det ud, som der skulde have været Udbrud, da Landet der var meget sort; ellers var det brunt, og Isfjeldene, som laa der, antagelig paa Grund, var sorte paa den ene Side, der vendte ind til Land samt paa Toppen af dem.

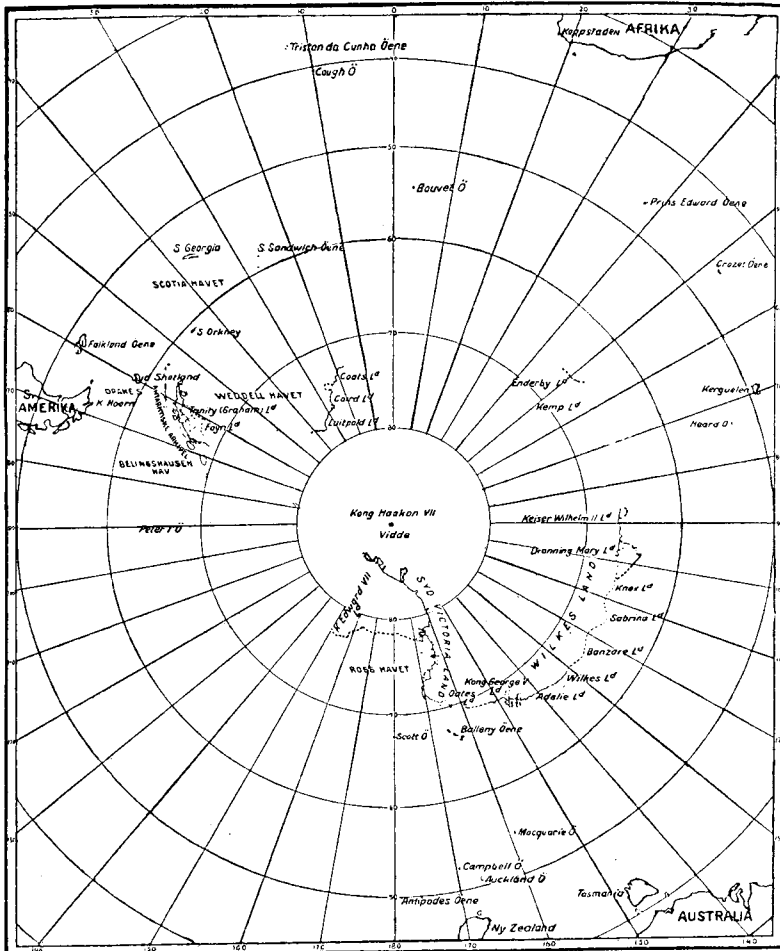
Modsætning til Seymour kan nævnes Joinville, der omtrent overalt er snebedækket, ligeledes Landet vestenfor Cap Seymour, som ligges omtrent et Par engelske Mile derfra ved Admiralti Inlet.

S.V. for Cockburn Island, der overalt er snebedækket baade høit og lavt, med Undtagelse af en liden Landstrækning i S.O. for Landet, formodentlig en Forlængelse af Cap Seymour, da Sundet kun er 2 til 3 Favne dybt. Denne Landstrækning er blottet for Sne og Is og ligner i sin Beskaffenhed fuldstændig Cap Seymour. Det var et størartet Syn ved Solnedgang at iagttage det mørke, nøgne Land i Forgrunden og det snebedækkede Land, der stiger langsomt op fra Havet til en Høide af 7 050 F., kaldet Mount Haddington, i Baggrunden.

Det blev sent paa Aftenen før vi kom ombord, og vi satte da Kursen N.N.O. for muligens at finde nogen Sel nordenfor Danger Island. Barometret viste om Aftenen 74.4

Søndagen 19de Nov. Vi har idag Kulling fra V.N.V., udpaa Natten er styret N.t.O., hvilken Kurs, vi holdt indtil Fm. Kl. 10, da holdt vi i O.t.N. med cirka 8 Mils Fart. Om Middagen saa vi Paulet Island og ingen Is er seet fra Cap Seymour og hid med Undtagelse af Isfjelde i Mængdevis. Vi bestemte os til at undersøge den Is østenfor det Sted, hvor vi fangede ifjor. Skibet befandt sig om Middag paa $55^{\circ} 10'$ L.V. og $63^{\circ} 48'$ S.B. obs. efter Peiling af Paulet Island. Barometret viste om Aftenen 73.9 faldende med Taage og Sne.

Mandagen 20. Nov. Idag Kulling fra V.N.V. og N.V. Kl. 10 forandredes Kursen til S.t.O. Vi traf da Isen straks over Middag, og vi seilte ind i en liden Bugt af Isen, hvor vi arbeidede os frem for at se, om der skulde findes nogen Sel; men der var faa at se, og der blev kun enkelte fangede af dem; dette var Graasel. Isen var tæt ved Kanten; men viste sig at være slak paa enkelte Steder indover den. Skibet blev lagt i en Slakisklare for Natten.

Lars Christensens kart over Antarktis, 1927.

Vi befandt oss ved Middagstider paa $64^{\circ} 7' S.B.$ og $51^{\circ} 5' L.V.$ Barometret har staaet paa Storm. Udenfor Iskanten har det været høi Søgang.

Tirsdagen 21de Nov. Vi har Kulling fra V.S.V. af nogenlunde sigtbar Luft. Kl. 4 om Morgenen begyndte vi at arbeide os i S. og S.S.O. indtil Kl. 9 Fm. da vi arbeidede os ud igjen i N.N.O. og N.O. Maskinen blev brugt tilhjælp. Enkelte Hvalblæst af Finhvale er seet inde i Isen, vi har kun faaet nogle faa Sele, saa det er desværre daarlige Udsigter for os her øst også.

Kl. 4 Etm. gik vi ud af Isen og holdt os langs Kanten N.O. over indtil Kl. 8 Aften, da seilte vi ind i en liden Bugt og lagde os bak for Natten.

Vi befandt os idag paa $64^{\circ} 21'$ S.B. og $50^{\circ} 59'$ L.V. obs. Barometret viste i Aften 74.5.

Ondsdagen 22de Nov. Vi har Kulling fra V.N.V., der blev til Storm ud paa Aftenen fra S.S.V. med Sne og stærk Kulde. Kl. 4 om Morgenene begyndte vi at seile i N.N.O. langs Iskanten indtil Kl. $5\frac{1}{2}$ om Eftm., da vi bragte Skibet ind i en liden Bugt i O.S.O. hvor vi lagde det bak for Natten, der viste sig enkelte Sele paa Isen, vi saa ogsaa mange Blaa-hvale og Grampus langs Iskanten; den viser sig desværre meget tæt her ogsaa, hvilket skriver sig fra den vestlige Vind, der blæser haardt her om Dagen med høi Søgang paa Isen, saa her er intet at udrette, før Vinden forandrer sig til S. og S.S.O., hvilke er de Vinde, der skal føre Isen ud til de vanlige Steder, hvor

Hubert G. Wilkins.

Fiskegrundene er, hvilke vi opdagede forrige Tur, da der dengang viste sig at være meget Sel, som havde Føde nok, bestaaende af Smaafisk og Reger, og paa dette Sted saaes ifjor store Masser af den Slags Føde.

Vi befandt os idag paa $63^{\circ} 41' S.B.$ og $48^{\circ} 52' L.V.$ Barometret viste i Aften 75.1.

Torsdagen 23de Nov. Kulling med Sne og Taage fra S.V., som løiede af endel over Middag. Vi arbeidede os ind i Isen; men paa Grund af Isens Tæthed og da der ingen Sel var at se, gik vi ud igjen og satte Seil, vi styrede N. over fra Kl. 6 til 10 Aften, da vendte vi og seilte V.S.V. Barometret viste 75.5. Skibet befandt sig om Middag paa $63^{\circ} 22' S.B.$ og $47^{\circ} 32' L.V.$

Richard E. Byrd.

Fredagen 24de Nov. Kulling fra V.N.V. og V.S.V. med Taage og Sne, vi har seilt vestover indtil Kl. 6 Aften, da vi vendte N.V. hen, intet er at udrette paa Grund af Taage og Sne. Skibet befandt sig idag paa $63^{\circ} 29' S.B.$ og $49^{\circ} 37' L.V.$ obs. Barometret viste i Aften 75.3.

Lørdagen 25de Nov. Vinden har været frisk indtil Middag fra S.V. vi har lagt S.S.O. indtil Kl. 1, da vi gav op vore Seil og dampede langs Iskanten. Intet er her at udrette, da der kun viser sig enkelte Sele. Om Aftenen fik vi en let Bris fra N. vi tilsatte da alle vore Seil og stimedede tilhjælp langs Iskanten vestover. Isen viser sig fremdeles ligedan som før. Skibet befandt sig om Middag paa $63^{\circ} 35' S.B.$ og $49^{\circ} 20' L.V.$ Barometret viste i Aften 75.1 med Taage.

Søndagen 26de Nov. Kulling med Taage fra Vest og V.N.V. Skibet har lagt forskellige Veie for Seilene; vi har seet endel Finhvale samt nogle Fugle. Søgangen har været meget høi, og vi har idag passeret mange Isfjelde. Skibet var om Middag paa $63^{\circ} 22' S.B.$ og $51^{\circ} 18' L.V.$ Barometret viste 75.0.

Mandagen 27de Nov. Vinden har varieret fra N.t.N.V. med ganske tæt Taage og svag Bris, vi var inde i en Isodde og gik ud igjen Kl. 7 efterat have taget 1 Søleopard; thi Isen viste sig ogsaa her at være tæt straks indenfor Kanten. Vi havde en Baad ude for at skyde en Knørhval, men mistede Hvalen straks af Sigte igjen paa Grund af Taagens Tæthed. Her viste det sig at være meget Aate (Føde) for Selen i Vandet, og her var en Masse Hvale og Søfugle at se.

Endnu ser det mørkt ud med Fangsten for os, men vi faar have godt Mod; det retter sig vel, naar Isforholdene forandrer sig. Vi befandt oss ved Middagtider paa $63^{\circ} 59'$ S.B. og $52^{\circ} 32'$ L.V. Barometret viste i Aften 75.3.

Tirsdagen 28de Nov. Kulling fra N. og N.N.V. med ganske tæt Taage, vi seilte i sydvestlig Retning indtil Kl. 4, siden har vi seilt Bidevind for Styrbords Halser. Blaaahvalene er seet af og til. Om Eftermid. lettede Taagen endel. Masser af Isfjeld er passerede idag.

Hj. Fr. Gjertsen.

Isen viser sig fremdeles at være ganske tæt og driver østover. Skibet var om Middag paa $63^{\circ} 56'$ S.B. og $53^{\circ} 8'$ L.V. obs. Barometret viste i Aften 75.1.

Onsdagen 29de Nov. Vi har frisk Bris fra V. og seilede Bidevind S.S.V. hen; vi passerede mellem Masser af umaadelige store Isfjelde fra 200 til 250 Fod høie og op til 10 eng. Mile lange; men liden Smaais har været at se. En Isstrimmel passerede vi Kl. 5 Eftm., paa hvilken der saaes enkelte Sele, samt en Del Finhvale saaes omkring den. Kl. 6 Eftm. havde vi passeret Størsteparten af de store Isfjelde og observerede da klart Vande i sydlig Retning, saa langt, vi kunde se fra Toppen. Vi har i hele Dag seet Grahams Land og havt et smukt Veir.

Lincoln Ellsworth.

Da vi nu har undersøgt Isen øst og vest og fundet, at det intet vil blive at udrette paa længere Tid, forinden Isforholdene forandrer sig, saa fandt vi det bedst at trænge ind i Syden helst under Land for muligen at træffe Rethvalen, da der viser sig saa meget aabent Vand indenfor Isfjeldene. Vi befandt os om Middag paa $64^{\circ} 50'$ S.B. og $55^{\circ} 33'$ L.V. Barometret er 75.1. Smukt Veir.

Torsdagen 30te Nov. Vinden foranderlig nordvest N. og O. med ganske løi Bris, smukt Veir, Solskin og meget varmt. Vi har styret S.V. indtil Kl. 1, siden er det styret V.S.V. og paa vor Vei har vi kun passeret nogle faa Isfjelde og ingen Smaais af Betydenhed. Kl. 10 Aften observeredes, efterat Taagen havde begyndt at komme, en mørk Stribe som vi antog efter al Sandsynlighed at være Land, og der viste sig ogsaa, i Vandet, enkelte Sele hist og her at komme op for at aande. Vi lagde da Skibet stille for Natten. Ved Middag befandt vi os paa $65^{\circ} 57'$ S.B. og $58^{\circ} 0'$ L.V. Barometret viste 74.1 lidt faldende om Aftenen.

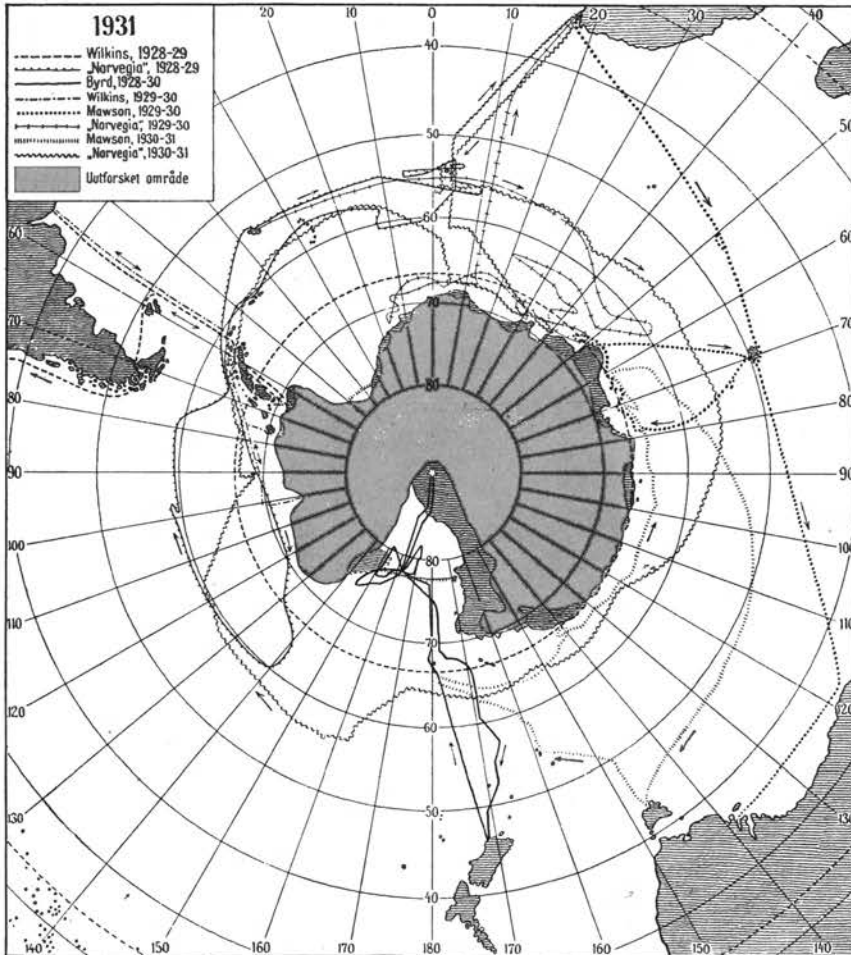
Fredagen 1ste Decb. Frisk sydlig Vind med lidt Sne og Taage. Kl. 4 om Morgenen vendte vi Skibet fra Isen og hørte samtidig et Hvalblæst; men paa Grund af Taage kan jeg ikke sige, hvad Slags Hvalart det var. Kl. 6 klarnede det op endel; vi laarede nogle Baade indtil 6 af dem var laarede, disse bleve sendte ind til en lav Iskant, der laa i en Bugt af Landet; paa denne laa der megen Sel; men størstparten deraf laa langt inde paa Isen, hvor der var meget dyb Sne, saa Baadene kun kunde fange Selen langs Kanten. De fangede tilsammen 125 St. Fiskesel meget store og fede. Det Land, vi saa i V. og sydlig Retning af os, blev kaldt Kong Oskar den 2dens Land og viste sig at være et Høiland bedækket med Sne og Is strækkende sig i sydlig og nordlig Retning med mange snebedækte Høiderygge i Baggrunden. Hist og her var de fri for Sne og viste sine graa Sider mod os. Fra Havet viste det sig at være en god Opstigning for videnskabelig Undersøgelse af det indre af Landet, da der havde dannet sig udmærkede Snebroer, der løb fladt ud til Søen, saa jeg tror, at man med Lethed kunde gaa med Ski fra Baaden op til Toppen af Landet. Styrmanden og jeg talte om, at det skulde været af stor Interesse for os at gaa ind over Landet og undersøge samme; men da

vi kun var udsendte paa Fangst af Sel og Hval og ikke paa videnskabelige Undersøkelser, maatte vi lade de Tanker fare.

En høi Top østlig af Moderlandet Kong Oskar den 2dens Land, blev af os kaldt Mount Jason, og Odden, som stak ud i østlig Retning fra Mount Jason blev kaldt Cap Framnes, og det viste sig at være det mest udspringende Punkt af det Land, som her observeredes. Mount Jason er paa det laveste mod Øst meget fri for Sne. Landet nord for Mount Jason saa ud til at være mere jevnt med sagte stigende Fjeldrygge, derimod rundt Mount Jason og Cap Framnes er det mere ujevnt og

Bernt Balchen.

Kart over opdagelser i Sydishavet fra 1916 og 1931.

revnet. En Fjord bedækket med Is løber ind nordenom Cap Framnes i vestlig Retning, samt med en høi Isbariere, der strækker sig fra denne Fjord og nordover i lidt østlig Retning og er meget høi paa enkelte Steder; det saa ud for os, som om Barrieren strækker sig, saavidt som det er muligt at se fra Fjeldene og ud mod Havet; den dækker formodentlig det lavtliggende undre Land, da den gaar 5 til 6 Mil ud mod Havet. Skibet befinder sig omtrent 3 Mil øst af det nærmeste Land Cap Framnes. Saa vidt, som vi kan se strækker Fastlandet sig lidt vestlig af N. og østlig af S. med mange Indskjæ-

ringer, og omtrent i V.S.V. haves en meget høi Top, hvoraf det meste af Siderne ere snebedækkede. Her er seet 5 a 6 Slags Søfugle, og Strømmen er observeret at gaa i N.N.O.lig Retning med 1 Mils Fart. Vi har havt et meget smukt Veir og roligt Vande. Skibet befandt sig ved Middagstider paa $66^{\circ} 4'$ S.B. og $69^{\circ} 49'$ L.V. (Skrivefeil for $59^{\circ} 49'$ L.V. Se side 225—226 i I bind av »Fangst og forskning i Sydishavet«.) Barometret viste i Aften 74,3 stigende.

Lørdagen 2den Decb. Stille hele Dagen med en let Bris fra N.V. og N.O. med klar Luft, smukt Veir med Solskin. Vi har stimet langs isbarrieren nordover for at undersøge, om der kunde være en Bugt skjærende ind mod Landet; men saa langt jeg kunde se fra Toppen, strakte Isbarrieren sig langs Landet. Vi vendte da tilbage til samme Sted, som vi var forrige Dag, hvor vi fangede 90 St. Fiskesel, der laa meget Sel inde i den faste Is, saa vi sendte Mandskab ind for at undersøge, om det lod sig gjøre at fange Selen paa den Maade at dræbe den der, og drage den ud til Baadene; men det viste sig at være umuligt, da det var altfor dyb Sne, saa Mandskabet faldt dybt ned i den og det var saaledes for tungt at arbeide paa denne Maade. Isen var ogsaa paa flere Steder meget daarlig, da den var fortæret paa Underfladen af Strømsætningen, og paa Overfladen af Solen.

Om Aftenen saa vi nogle Smaafiske i Vandet med store Øine og blanke Sjæl; vi saa ogsaa mange Fugle. Kl. 8 Aften begyndte vi at gaa langs den faste Isbarriere, vi saa nogle smaa Hvale som vi antog for Minkehvale, de gik i sydlig Retning. Barometret viste 74.7.

Søndagen 3die Decb. Laber Bris fra N.O. med disig Luft. Vi har holdt os seilende hele Natten langs Iskanten først sydøstlig siden sydlig. Her viste Barrieren sig at være meget høiere end nordenfor Cap Framnes, og paa mange Steder fandtes dybe indskjærende Fjorde i Isbarrieren hvilke tildels vare bedækkede med tynd Is, paa hvilken der laa Sel i Mundingerne af Fjordene. Isbarrieren her var meget udhængende og revnet, og paa de Steder, hvor Barrieren var mest revnet og udhængende, faldt der uhyre store Isblokke ned i Havet med tordenlignende Brag, saa man maatte være meget forsigtig ved at nærme sig disse Steder. Baade blev brugt hist og her til Fangst af Sel, som fandtes paa den lavtliggende Is. Af Selen var endel Hungrasel, der var meget fede, samt Fiskesel. Indenfor Isbarrieren viser Landet sig jevnt og snebedækket, strækkende sig i sydlig Retning og under Isbarrieren, er der formodentlig lavt Land her ligesom før, da den fremdeles strækker sig langt ud i Havet. Der er fanget idag tilsammen

Erasmus

96 St. Sel. Vi befandt os Middag paa $66^{\circ} 42'$ S.B. og $59^{\circ} 59'$ L.V. Barometret viste om aftenen 74.9.

Mandagen 4de Decb. Kulling fra N.O. med taaget Luft. Vi har lagt til og fra Iskanten for Seilene og har seet enkelte Sele; men der har været formegen Søgang for at kunne fange dem. Paa det Sted, vi nu er, viser der sig at være meget lange Fjorde, som strækker sig gennem Isbarrieren, vi kunde ikke se Enden paa dem, Nogle af dem er meget brede i Mundingen og Fjordene indover var bedækket med lav Is. Isfjeldene paa begge Sider af disse Fjorde var meget udhængende, saa om her havde været nogen Sel kunde vi næsten ikke have forsøgt at fange dem. Kongepengvinerne var meget talrige i disse Fjorde. Vi befandt os om Middag paa $67^{\circ} 0'$ S.B. $60^{\circ} 0'$ L.V. Barometret viste 74.7.

Tirsdagen 5te Decb. Fra igaar har vi havt N.O. Kulling indtil Kl. 4 Morgen, da løiede det af og blev stille med Snefald. Vi stimed sydover. Kl. $12\frac{1}{2}$ saaes et Hvalblæst kun engang, saa vi kunde ikke sige, hvad Slags Hval det var. Kl. $2\frac{1}{2}$ fik Styrmanden se en Hval 3 Blæst tvers, og han kunde ikke faa det til andet, end at det var en Rethval. Vi laarede da en Baad, og de roede til Stedet, hvor Hvalen var gaaet ned, den laa der cirka 2 Timer; men den saaes ikke mere, saa Baaden blev ombordkaldt og heiset op. Kl. $8\frac{1}{2}$ om Aftenen saaes atter et Hvalblæst paa længere Afstand forud; men det saaes kun en Gang. Vi seiler langs Landet ved fast Isbarriere sydover. Skibet var om Middag paa $67^{\circ} 13'$ S.B. $60^{\circ} 16'$ L.V. Barometret 74.6.

Ondsdagen 6te Decb. Laber Bris fra V. med Sne indtil Kl. 11 Fm., da det klarnede op. Vi begyndte at dampe langs Isbarrieren først i S.O.t.O. indtil Kl. 1, da barrieren gik mere sydlig, vi styrede da først i S.S.O. og S.t.O. til Kl. 6 Aften, da vi ikke kunde trænge længere frem mod Syden langs Landet, da her var lav vinterfrossen is, som viste sig at være helfrossen med enkelte Revner, samt nogle mindre Isfjelde indimellen; den lave Is var meget ujevn og saa ud til at være sammenstuvet på forskellige Steder, formodentlig forarsaget af Vindens Skiftninger og Isens Drift imod den faste Isbarriere, der var paa Landet. Baiisen strakte sig i nordostlig Retning ud til en Odde. Vort sydligste Punkt Kl. 6 Aften var $68^{\circ} 10'$ S.B. Landet her viste sig at stige ganske jevnt op fra Søen vestover til en betydelig Høide i Luften, og saa langt som det var mig muligt at se fra Skibets Top, strakte Landet sig fremdeles sydover med Baiis paa Østsiden, hvor der hist og her viste sig takkede Isfjelde. Vi saa kun enkelte

Kommandør Chr. Christensens Hvalfangstmuseum. Sandefjord.

Eyvind Tofte.

Maager og Pengviner herinde, og Selen er kun enkeltvis seet idag. Herinde i Syden har Veiret været meget behageligere med mindre Kulde og Taage samt mindre Sne og Kulling end vi har havt længere nordpaa. Vi var idag ved Middagstider paa $67^{\circ} 50'$ S.B. og $59^{\circ} 59'$ L.V. Barometret om Aftenen 74.8.

Torsdag 7de Decb. Frisk Bris fra N.O. Vi har fulgt langs Kanten af Østsiden fra igaar-aftes. Isen har gaaet i N.N.O. og østligere. Kl. 5 Aften gik Isen ud i en Odde i N.N.V., som vi passerede Kl. $7\frac{1}{2}$, da den begyndte at gaa østligere. Vi gaar i N.N.V. med Skibet, hvis vi havde opholdt os længere inde i Bugten, og Vinden havde gaaet østlig, havde vi muligens været

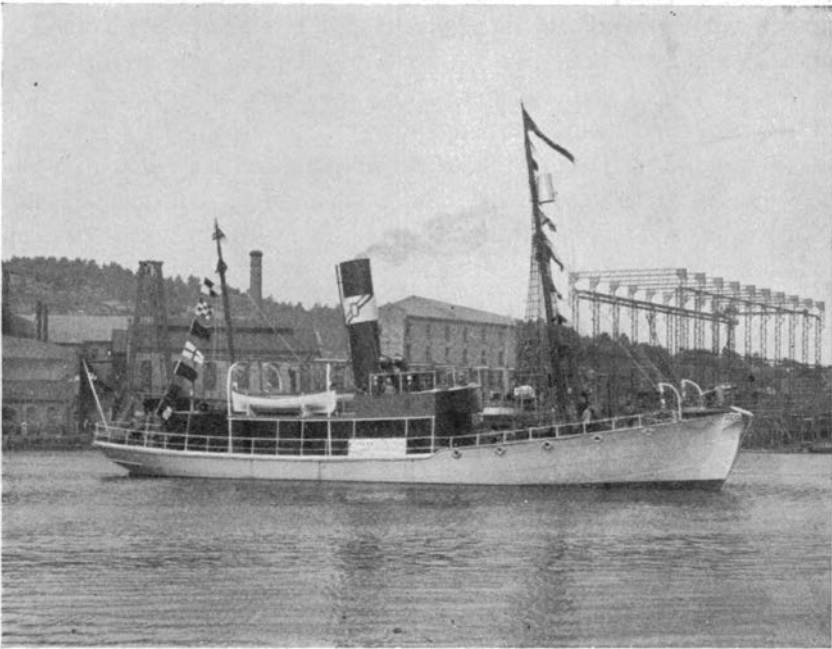
udsatte for at være bleven lukket inde; da Isodden snart havde villet dreiet sammen med den faste Isbarriere. Veiret har været lidt koldere idag med Sne, enkelte Isfjelde er passerede. Ved odden af den lave Is saa vi en Mængde Maager at ligge paa Vandet i Flokke, de var omtrent af samme Slags, som de man har paa Nordishavet og benævnes med Graamaage (Havhest). Vi befandt os om Middag paa $67^{\circ} 45'$ S.B. og $58^{\circ} 56'$ L.V. Barometret viser i Aften 74.9.

Fredag 8de Decb. Ganske laber Bris fra N.O. med tæt Taage; vi styrede N.N.V. Kl. 2 om Natten sattes alle Seil, og Maskinen blev stoppet, da Taagen blev altfor tæt. Kl. 2 om Eftm. begyndte vi at gaa N.V. over for at se om der skulde være mere Sel under Landet, hvor vi sidst fangede. Kl. 7 Aften begyndte vi at krydse, da vi fik en rygende Kulling fra N.O. Søen staar høi lige paa Iskanten. Vi var om Middag paa $66^{\circ} 12'$ S.B. og $58^{\circ} 46'$ L.V. Barometret viste i Aften 73.8 med Taage og Regn.

Søndag 9de Decb. Vinden er afløiet om Morgenens til en liden Bris af N.O.; vi lagde Skibet indover mod Isen og gik med Maskinen

tilhjælp, da vi kom under Iskanten, saa vi endel Sel, men paa Grund af Søgang, kunde vi ikke laare nogen Baad. Det høie Fastland saaes nu tydelig. En Ø lidt V.lig af S. for Cap Framnes observeredes udmærket, hvilken vi kaldte for »Veier Øen«, den ligger et godt Stykke fra Landet, ligeledes observeredes Landet fremdeles, da Luften var klar. I sydvestlig Retning for Veier Øen ligger der 4 Høidrygge paa Fastlandet, som er endel fri for Sne paa Siderne mod N.O. og Øst. Disse Toppe blev af os kaldt: »Foyns Land«, derfra strækker sig, fra den nordvestre Ende ved en Indskjæring i Landet, en Høideryg nord-ostover, til den møder MOUNT JASONS undre Land.

Foyns Land er meget kjendelig, især naar man kommer nordenfra langs Iskanten, hvor man da kan se Siderne og de 4 Toppe, der omtrent gaar i sydlig Strækning fra Høideryggen og skråner derfra meget jævnt af, saa det løber sammen med Sneen, der dækker Landet sydover. Vi gaar langs Isbarrieren nordover for Maskinen med alle Seil fast imod en ganske liden Luftning af N. og N.O. med smukt Veir og Solskin. En Masse Fugle er seet, der sidder inde paa Iskanten,

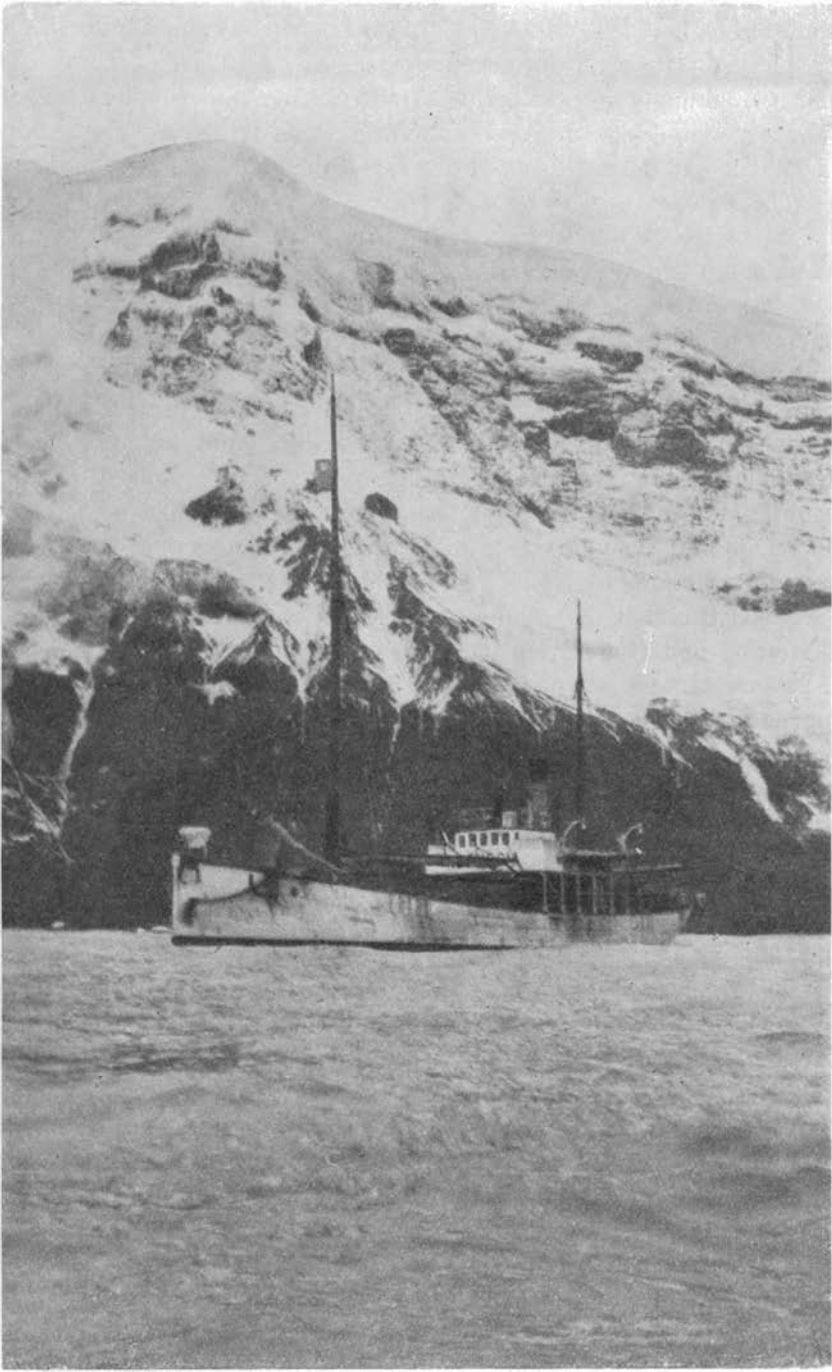

„Odd I“.

af større og mindre Slags. Isbarrieren her gaar meget jevnt nordover, med nogle smaa Bugte af og til. Udpaa Eftm. passerede vi en Ø, som var meget fri for Sne og Is. Øen kaldte vi: »Robertsons Ø«, den strækker sig S. og nordlig og svinger da N.V. over omtrent med samme Længde, som den gaar sydlig. Paa den nordre Ende af Øen var Landet lavt og den høieste Top laa paa den søndre Ende af Øen, det var mest fri for Sne mod N., hvor man kunde nærme sig Øen paa en temmelig kort Distance, da der her var en Bugt i Isen, som skar tæt ind til Strandbredden. Her saa vi en Blaaqual, vi laarede en Baad for at skyde den, men efterat have jaget forgjæves paa den i længere Tid maatte man reise ombord igjen. Skibet befandt sig ved Middagstider paa $65^{\circ} 57'$ S.B. $58^{\circ} 53'$ L.V. Barometret viste 73.8.

Søndag 10de Decb. Kulling med Sne og tæt Taage hele Dagen, vi har krydset frem og tilbage til Luvart af Robertsons Ø og fast Iskant. Skibet drev inat helt ned til Iskanten ved Øen, vi maatte da krydse op mod Vinden Kl. 2 om Natten igjen, da Strømmen satte os ind mod Land. Vi har holdt os cirka 3 Mil af Øen, hvor der laa nogle drivende Isfjelde. Vinden løiede lidt af mod Aftenen; men Søgangen var temmelig høi til at gaa mod. Strømmen sætter her med cirka 2 Mils Fart omtrent i nordvestlig Retning lidt mere nordlig. Vi befandt os ved Middagstider paa $65^{\circ} 18'$ S. B. $58^{\circ} 20'$ L.V. Barometret viste om Aftenen 73.8 stigende.

Mandag 11te Decb. Vinden omskiftende løi fra N.O.S. og S.V. med Sne og klart Veir imellem. Vi holdt mod en liden vulkansk Ø, i nordvestlig Retning fra Robertsons Ø, denne Vulkan var i Virksomhed, vi lagde Skibet bak under Øen. Denne Ø kaldte vi for »Christensens Vulkan«. Mellem Christensens Ø og Robertsons løber der et smalt Sund i V.N.V.lig Retning, som bliver ganske smalt midt paa Christensens Ø og udvider sig paa den anden Side igjen. Vi laarede 3 Baade og roede ind til Iskanten, hvor 1ste Styrmand og jeg gik op paa Isen, der var fra 5 til 6 Fod høi; men paa enkelte Steder meget lavere. Baadene skulde da fange den Sel, der var lettest at komme til, 1ste Styrmand og jeg tog da vore Ski paa, som jeg havde ladet Tømmermand arbeide i den Hensigt, naar Anledning gaves, at trænge indover Isen for at undersøge, hvis Fangst saaes; fra Toppen af Skibet havde jeg seet en Fangst af Sel strækkende sig fra Robertsons Ø langs hele Siden af Christensens Ø ikke langt fra Strandbredden i en Bue op til en liden vulkansk Ø i nordvestlig Retning fra Christensens. Denne Vulkan saa ud som en Sukkertop og var af betydelig Høide,

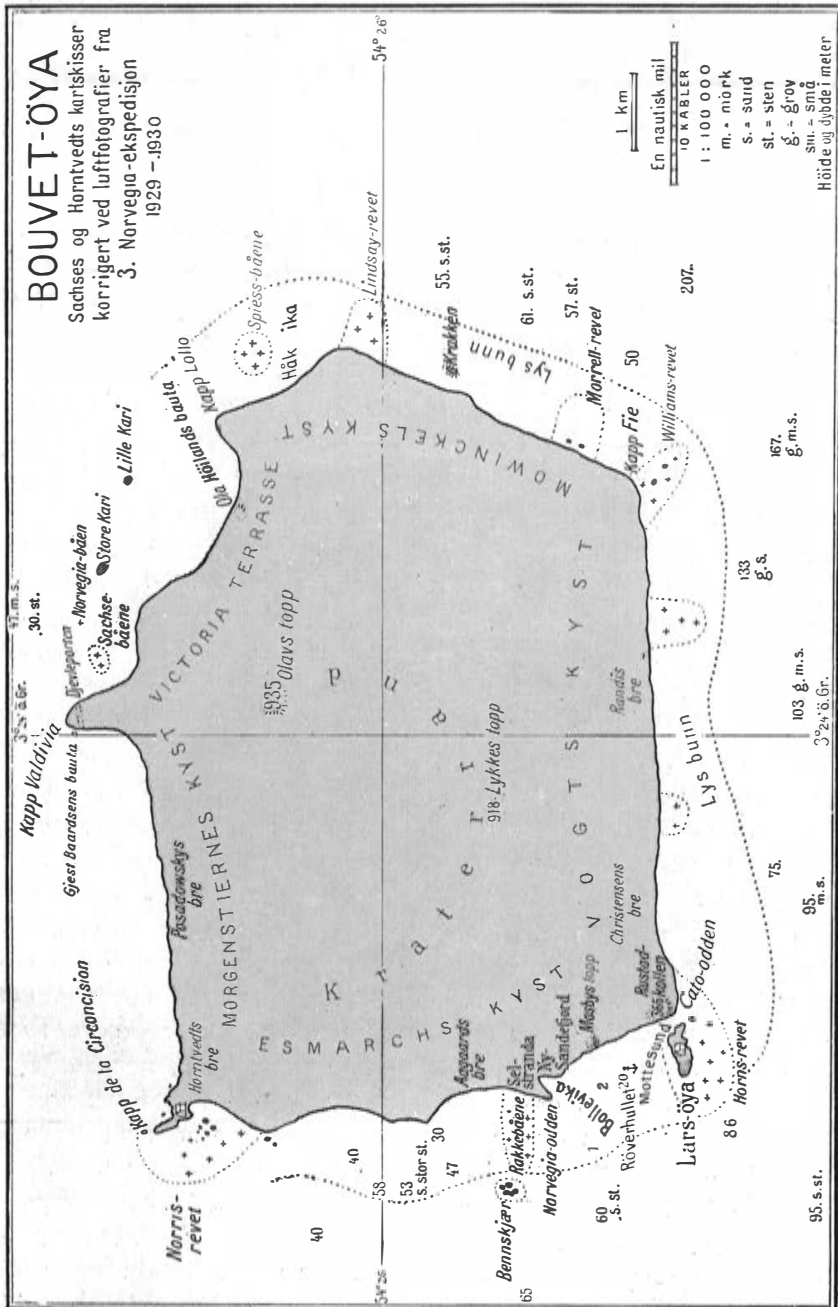
„Norvegia“ ved Bouvetøya.

den fik Navnet: »Lindenbergs Sukkertop«. Rundt denne Ø var Isen smeltet til en betydelig Strækning fra Øen og rundt omkring den. Den var mærkelig at se til, da der rundt Toppen og nedover Siderne var dannet Udhulinger ligesom Gryder, fra hvilke der stødvis opkom meget tykke og sorte Røgsøiler, der undertiden indhyllede hele Øens Top fra Midten, saa det saa ud til at den var i fuld Virksomhed og saaledes hed indvendes.

Vi begav os imidlertid ind til Christensens Ø. En Vei gik fra Iskanten og ind til Øen cirka 4 eng. Mil, det var meget tungt at arbejde sig frem, da Sneen var dyb og fugtig, saa den lagde sig paa Skierne, ligeledes maatte vi, paa vor Vei, omgaa flere Steder, hvor der var meget Vand af smeltet Sne, der var flere Steder store Bække deraf. Da vi var kommen omtrent halvveis til Øen, traf vi en Hindring, som vi ikke havde ventet, da Isen nemlig var brukket og gaaet fra hinanden cirka 10 Fod, vi maatte da gaa langs denne Aabning i nordlig Retning, indtil vi var saa heldige at træffe paa en Snebro, der havde lagt sig paa skraa over Aabningen, den saa forresten ikke hyggelig ud at gaa over paa, da der fandtes en Revne cirka $\frac{1}{2}$ Tomme i den ved Iskanten. Styrmanden var meget ivrig efter at komme ind til Øen og undersøge Fangsten, og jeg gik da først over, kommende til Midten var den hul paa den ene Side, og jeg traadte imellem med min høire Ski, men Kanten paa den venstre Side var haard og fast og vi kom lykkelig over; vi var bange for at Broen skulde falde sammen, medens vi var inde ved Øen; men vi tog aligevel iveri indover mod den tætteste Selklynge. Paa vor Vei vel en eng. Mil paatraff vi Masser af vulkanske Stene, der var udkastede for ikke lang Tid siden. Vi gik herfra foruden Ski, da det her var lettere at gaa foruden; thi Isen var her haard og mere ujevn efter Smeltningen fra de vulkanske Udbrud. Selen laa meget tæt, paa enkelte Steder saa tæt, at vi maatte gaa Omveie. Det var en stor Fornøjelse at Betragte disse Dyr, som viste sig at være Ungsel af Fiskeselen, de havde allerede skiftet Haar, og var overmaade fede og runde som Kugler, hist og her laa der et ældre Dyr mellem de unge. Selene var ikke bange for os, tvertimod strakte de Lufferne ud, naar vi kjærtegnede og kløede dem; de havde Aabninger i Isen herinde, som formodentlig er foraarsaget ved den Strømsætning, som gaar her under Landet, samt paa Grund af Vandets Opvarmning af alle de vulkanske Øer, som findes heromkring. Her maa være megen Føde for Selen, da der overalt paa Isen indimellem Fangsten var Fisk og Fiskeben, som er denne Sels Føde, da jeg nemlig

BOUDET-ÖYA

Sachs og Hornvedts kartkisser
 korrigeret ved luftfotografier fra
 3. Norvegia-ekspedition
 1929 - 1930

En nautisk mil
 10 KABLER
 1 : 100 000
 m. = mørk
 s. = sand
 st. = sten
 g. = grøt
 sm. = små
 Høide og dybde i meter

Riiser-Larsens kart over Bouvetøya.

har aabnet flere af dem, og de har havt Maven ganske overfyldt af en mindre Fiskeart med hvidt Kjød og meget skarpe Ben; den ligner, hvad vi hjemme kalder Hvitting. Da denne Fangst laa for langt fra Iskanten og Sneen var for dyb til at Mandskabet kunde arbeide sig imellem den, maatte den forblive urørt af os.

Christensens Ø var for det meste fri for Sne, kun paa den nordvestre og sydøstre Side findes der lidt. Midten derimod og hele Veien til Toppen er ganske fri for Sne og paa enkelte Steder helt kulsort. Omtrent midt paa Øens Østside findes der et stort Stenras, der strækker sig fra Bredden og op til Midten af Øen, som er temmelig steil, især paa begge Sider af Stenraset, derimod Enderne er mere skraanende. Paa vor Tilbagevei fandt vi Broen i samme Stand som før og vi kom lykkelig tilbage til Baadene igjen, men var meget trætte efter Turen, da der havde faldt Nysne, medens vi var inde paa Øen. Baadene havde fanget 28 St. Sel.

I V. t. N. fra Christensens Vulkan ligger saavidt jeg kunde se, omtrent i lige Linie, 5 Øer i Tallet, hvilke vi kaldte Seløerne. Den Ø, der ligger mest mod S. O. er meget høi med sin høieste Top paa den sydøstre Ende, den nærmeste vestenfor denne er ganske lav og liden uden nævneværdige Punkter og saa ud til ikke at være meget bred; den 3die i Rækken er endel høiere med det høieste Punkt østenfor Midten; den 4de Ø er høi med det høieste Punkt paa den østre Ende og har en Længde af cirka 3 n. Mil. Sundet mellem den 3die og 4de Ø er omtrent af den dobbelte Distance, som mellem den 2den og 3die, den 4de og 5te er Distancen større mellem end mellem de sidstnævnte, og den ligger lidt mere ud mod N. V. end de førstnævnte, den er en god Del lavere end 4de Ø i Rækken, og har ikke nogen nævneværdige høie Punkter. Alle disse Øer er fri for Sne, saa de ser ud til at være af vulkansk Beskaffenhed, der ere virksomme, da ellers alle Toppe rundt omkring paa Høilandet er snebedækket. Den Is, som ligger mellem alle disse Øer er lav og flad. Vestenfor Cap Foster og Vestover helt til disse Øer er der ganske lav Is, og saa vidt jeg har kunnet se i klart Veir intet kunnet opdage til Land i N. og nordvestlig Retning undtagen nordost fra Lindenbergs Sukkertop, har jeg seet flere Forhøininger i Isen, som jeg tror, skriver sig fra lave Skjær, der ikke er saa høie, at de kan vise sig over Isen; denne er ellers overalt lav og jevn og af cirka 5 Fods Høide over Havfladen. Disse Forhøininger strakte sig ikke længere fra Lindenbergs Sukkertop end 3 høist 4 eng. Mil i N. O. Om Aftenen samme Dag, efterat vi havde gaaet mellem

N.N.O. og O.N.O., kunde vi se Cap Foster. Skibet var om Middag paa $65^{\circ} 7' \text{ S.B. } 58^{\circ} 20' \text{ L.V.}$ Barometret viste om Aftenen 74.4.

Den omtrentlige Beliggenhed af de af os opdagede Øer er følgende, maalt efter Midtpunktet paa »Veier Øen«, som ligger paa $66^{\circ} 26' \text{ S.B. } 60^{\circ} 45' \text{ L.V.}$

Den søndre Ende af »Foyns Land« $66^{\circ} 42' \text{ S.B. } 61^{\circ} 50' \text{ L.V.}$ Den nordre Ende af samme $66^{\circ} 25' \text{ S.B. } 61^{\circ} 48' \text{ L. V.}$ Mount Jasons Top $65^{\circ} 44' \text{ S.B. } 60^{\circ} 40' \text{ L.V.}$ Cap Framnes søndre Punkt $66^{\circ} 5' \text{ S.B. } 60^{\circ} 37' \text{ L.V.}$ Den nordre og østre Ende $65^{\circ} 43' \text{ S.B. } 59^{\circ} 56' \text{ L.V.}$ Den højeste Top paa Robertsons Ø $65^{\circ} 50' \text{ S. B. } 58^{\circ} 47' \text{ L. V.}$ Christensens Vulkans højeste Top $65^{\circ} 5' \text{ S.B. } 58^{\circ} 40' \text{ L.V.}$ Midten af

Lindenbergs Sukkertop $64^{\circ} 50' \text{ S. B. } 59^{\circ} 0' \text{ L. V.}$ Den sydøstre Seløs højeste Top $65^{\circ} 5' \text{ S. B. } 59^{\circ} 11' \text{ L. V.}$ Seløen No. 2 paa Midten $65^{\circ} 1' \text{ S. B. } 59^{\circ} 23' \text{ L. V.}$ Seløen No. 3 paa Midten $64^{\circ} 59' \text{ S. B. } 59^{\circ} 34' \text{ Længde V.}$ Seløen No. 4 paa do. $64^{\circ} 53' \text{ S. B. } 59^{\circ} 52' \text{ L. V.}$ Seløen No. 5 do. $64^{\circ} 45' \text{ S. B. } 60^{\circ} 8' \text{ L. V.}$ (For alle disse posisjoner se side 176, 224 og 231—232 i I bind av »Fangst og forskning i Sydishavet«.)

Alt er anlagt efter Skibets Bestik saa nøiagtig, som det var muligt.

Reisen herfra fortsattes i flere Dage indtil Lørdagen 16de Decb., da Danger Island passeredes samt Joinville, hvorved et Roks eller Klippe cirka 30 Fod høi saaes, som laa nøiagtig efter Peilinger af Landet, vi var helt inde ved Siden af den for at bestemme dens Sted nøiagtig, denne Klippe laa paa $63^{\circ} 5' \text{ S. B. } 55^{\circ} 18' \text{ L. V.}$ 15 eng. Mil fra Joinville og ind ved Joinville ved de to midtre Punkter af Landet paa Nordsiden, ligger ligeledes nogle Klipper, der rager op af Vandet henimod 2 eng. Mil fra Land, herfra fortsattes Reisen mellem Grahams

Harald Horntvedt.

Land og Shetland indtil Middle Island; da Taagen var for tæt til at fortsætte Reisen vestover bestemte vi os til at forsøge at komme mellem Øerne paa Shetland. Vi traf i Taagen paa den søndre af Greenwich I. og gik da ind mellem Strædet mellem Greenwich I. og Livingston I.

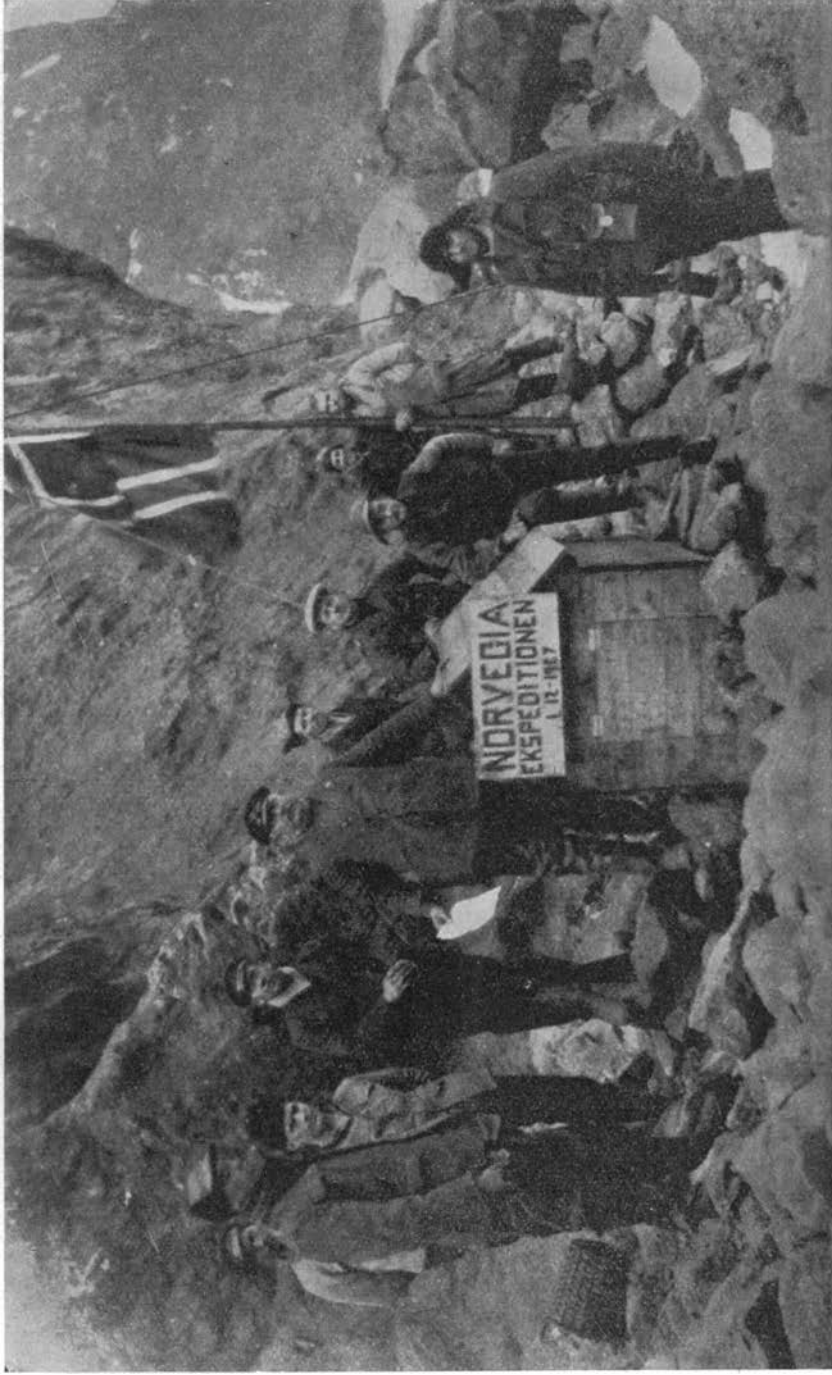
Paa Midten af Greenwich I. var jeg iland, Øen var for det meste snebedækket; men midt paa den søndre Ende, hvor det var fladt og mosbedækket, var der ingen Sne. Paa Strandbredden var der adskillige Sel at se. Der løber en Odde ud paa dette Sted, som gaar i sydlig Retning og er meget grund nordover; paa Øen er der Sne, som er op til 100 Fod høi ved Bredden.

Ved Udløbet ved den nordre Ende af Øen ligger der en Række af Roks, hvilke strækker sig tværs over i V.N. Vestlig Retning. Omtrent midt i Sundet lidt mere østlig er der et ganske smalt Farvand for Skibe at passere med stygge, brydende Undervandsbaer paa begge Sider. Vi holdt de høie, bratte Øer paa Styrbord Baug, ligeledes en liden Baae, derefter passeredes de næste Øer paa Bagbord Baug, da der intet Farvand er vestenom dem. Vi holdt da under en liden lodret Top ragende over Vandet omtrent som en Pillar, den lod vi passere paa Styrbord af Skibet, ligeledes passeredes straks derefter i nordvestlig Retning en Ø, der overalt rager lodret i Luften, undtagen paa den søndre Side, hvor den skraaner ubetydelig. Klippen er omtrent 1600 Fod høi, den saa ud som en Bautasten og var paa Toppen flad og mosbedækket. Alt af Roks og Smaaøer holdes om Styrbord, undtagen de større og mindre 5 Øer i Tallet, som alle skal holdes paa Bagbord Side for at gaa klar, de er samlede i en Gruppe. Ved at holde i dette beskrevne Farvand, gaar man klar af alt. Naar man er kommen klar af nævnte høie Klippe, har man rent Farvand.

Det bemærkes at i Kartet er det altfor lidet af Øer og Klipper opmærket paa dette Sted. Sundet blev af os kaldt: »Det norske Sund«.

Paa Livingston Ø er der mange pene Strænder og Bugter. Stenpillarer, ligesom arbeidet af Mennesker, staar overalt paa Klipperne ved Strandbredden.

Reisen fortsattes herfra uden Hinder til vi var under Chile Kysten forat søge efter Rethvalen. Da vi ingen fandt, gik vi herfra til Port Stanley for at løsse ud, hvad vi havde faaet af Sel. Vi tog der Kul for at begive os ned i Syden igjen. Vi passerede da mellem Clarents Ø og Elefant Øen op mot Joinville, hvilke Øer, vi gik paa Indsiden af og Pointen ved Mount Perci. Den nordre af Danger I. nærmest Join-

Hornthvedt tar Bouvetøya i besittelse, 1. desember 1927.

ville, ligger mere i sydlig Retning end Kartet viser, da det er ganske lidet nordlig udenfor Linien af de andre Øer.

Herfra gik vi op til Paulet I. Denne Ø viser sig at ligge temmelig nøiagtig efter Kartet, da vi gik ind mellem denne Ø og Cap Purvis. Det er grundt et lidet Stykke fra Paulet I, saa man maa ikke gaa nærme med dybtliggende Skibe paa Nordsiden.

Paulet I. har engang været en arbeidende Vulkan, da den er ganske snefri og havde et Stykke fra Toppen en Afsats paa hvilken der var tusindvis af Penguiner, samt hele Strækningen nedenfor Afsatsen og nordover, som gik ud til en Strandbred, der havde en betydelig Udstrækning med et lidet Vand eller Indsø i Midten. Overalt var bedækket med Penguiner saa man kan vist sige, der fandtes Millioner af dem. Bredden bestaar af Sand, paa denne laa der Sel, som vi fanget. Øen ser ildrød ud paa den nordøstre Side, den gaar næsten ned fra Toppen til Vandfladen og ser mærkelig ud paa Afstand, da det røde stikker saa af fra Øens graa Farve, dette var 23de Januar.

Derfra gik vi ind i Errebus og Terror Gulf, hvor vi fandt en Del Drivis, paa hvilken vi begyndte at fange Sel i to Dage, den 26de Januar seilte vi østover til omtrent i Længde med Danger, hvor vi paatraf Is omtrent som vor 1ste Tur 92 og 93. Herfra fortsatte vi Fangsten drivende med Isen i nordlig Retning, saa vi kom helt ud til Joinville.

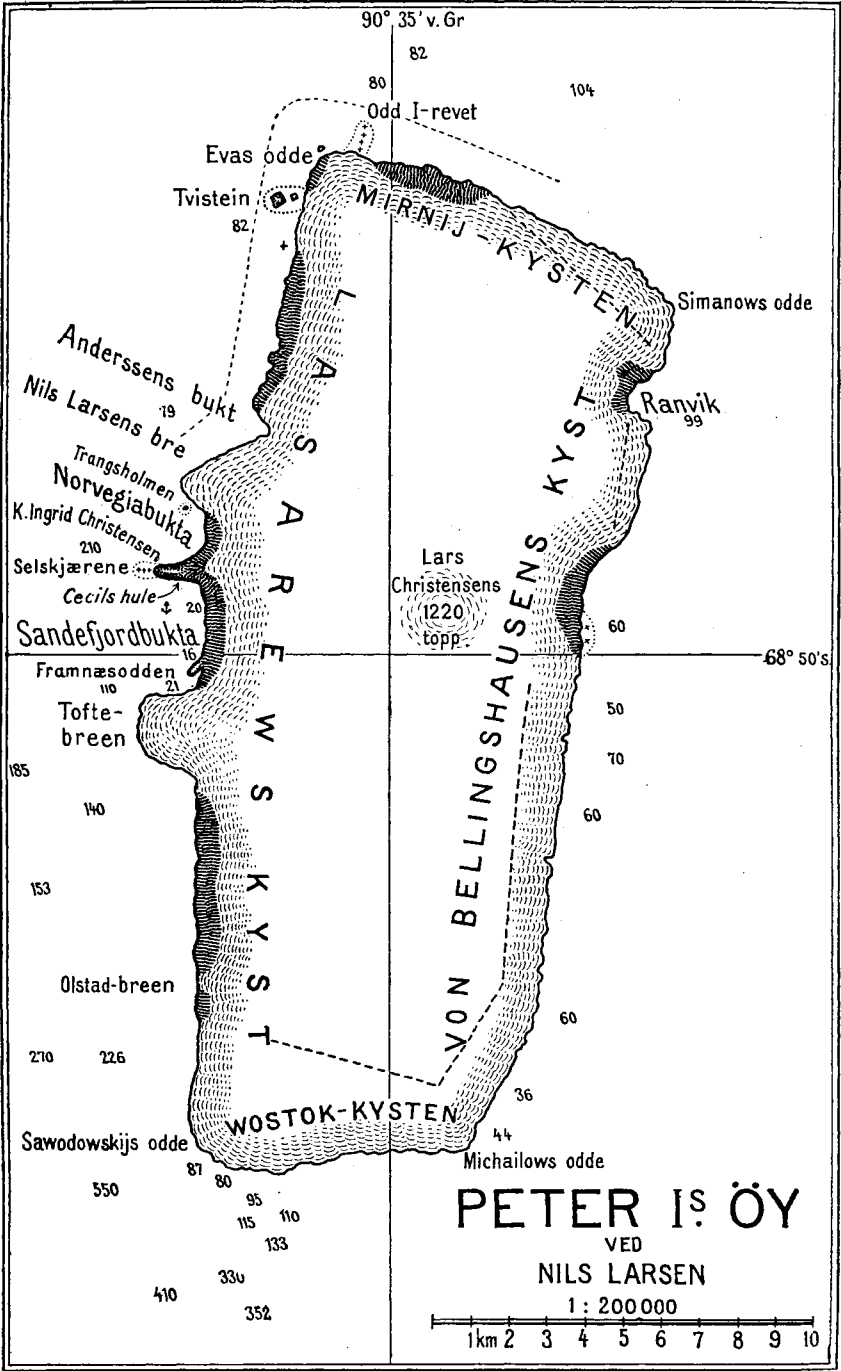
8de Marts havde vi vort sidste Baadfald og lastet Skib, det var paa 64° 24' S. B.

10de Marts om Morgenen satte vi af i en rygende Storm med stærk Kulde og Snefald, saa Skibet blev ganske nediset; vi var i Port Stanley den 15de Marts.

fra Capt. C. A. Larsen, Fører af S. S. Jason, Sandefjord.

Legenden om »Jason«.

C. A. Larsens oppdagelser vakte stor oppsikt innen geografiske kretser, og det ble skrevet en hel del om dem i innen- og utenlandske fagskrifter. I et av disse: »Mitteilungen der Geographischen Gesellschaft in Hamburg«, begikk dr. Johannes Petersen i 1895 den feil å meddele at »Jason« var heimehørende i Hamburg. Denne feilskrift for Sandefjord gikk over på Friederichsens kart over Vest-Antarktis, som fulgte med Petersens beretning og hvorpå det står at kartet er blitt bearbeidet og tegnet »til anskueliggjørelse av de vitenskapelige

resultater av de etter oppdrag av dampskibsselskapet »Oceana« i Hamburg med dampskipet »Jason«, kaptein C. A. Larsen i 1893—94 utførte reiser«.

Petersens feil gikk over i tyske, engelske, franske osv. fagskrifter og bøker, bl. a. i Frickers »Antarktis« (1898) og »The Antarctic Regions« (1904), samt Mills »The Siege of the South Pole (1905); men er forlengst blitt rettet av norske og utenlandske fagmenn. På det av P. Sprigade og M. Moisel utarbeidede store Antarktika-kart »Die Eroberung des Südpols. Karte der Südpolargebiete«, som ble utgitt på D. Reimer's (E. Vohsen) forlag i Berlin og som bringer sydpolaroppdagelsene fram til Charcots ekspedisjon i 1908—10, blir »Jason«-ekspedisjonen uttrykkelig avmerket som norsk, og C. A. Larsens oppdagelser som norske.

Dette at Petersens feiltagelse var blitt rettet i Tyskland, var Sigurd Risting ikke oppmerksom på da han på grunnlag av Petersens avhandling på side 310 i sitt standardverk »Av hvalfangstens historie« som utkom i Kristiania i 1922, skrev:

Ola Olstad.

»I 1893 sendte så hamburger-selskapet »Ocean« et av sine fartøyer ut på en prøveekspedisjon til disse samme egne. Ekspedisjonen ledes av kapt. C. A. Larsen av Sandefjord.«

Jeg talte med Risting om dette før hans død, og han medgav å ha begått en feil. Det hadde imidlertid allerede dengang dannet seg en legende som gikk ut på at »Jason« var et tysk fartøy, og at C. A. Larsens oppdagelser følgelig var tyske.

I Peters': »Der neue deutsche Walfang« skriver han på side 14—15 at de første skotske forsøksferder til Vest-Antarktis fant sted i 1892—93, og at damperne »Jason«, »Castor« og »Hertha«, tilhørende rederiet »Oceana«, i de derpå følgende to år blev sendt

dit på hvalfangst fra Hamburg »mit Norwegischer Besatzung«. Peters sier ikke uttrykkelig at disse skip var tyske, men leseren kan ikke få noe annet inntrykk hvis han ikke er bedre underrettet, særlig da Peters i en fotnote tilføyer at skipenes dagbøker fremdeles befinner seg i Hamburg-bokhandleren Friedrichsens besittelse. Dette siste gir oss en forklaring på at det ikke var mulig å finne de tre skips logbøker da jeg skrev min beretning om ekspedisjonen i slutten av tyve-årene. Friedrichsen må ha lånt dagbøkene i Sandefjord da han lot utarbeide kartet over »Jasons« ferd 1893—94, og senere glemt å levere dem tilbake. De burde oppbevares i Kommandør Chr. Christensens Hvalfangstmuseum i Sandefjord.

Nils Larsen.

På side 9—10 i sin »Historical Introduction« i John Rymills: »Southern Lights«, som utkom i 1939, gjentar dr. H. R. Mill dr. Petersens feiltagelse, idet han skriver om »two Hamburg vessels«, »under Norwegian skippers«, som oppdaget land i Antarktis.

Her heime har vi ikke vært bedre, snarere verre, idet legenden om »Jason« som tysk fartøy så sent som i 1940 ble gjenfortalt etter Risting, i det norske fagskrift »Polar-Årboken«, liksom Hvalrådets formann, professor dr. Birger Bergersen, i en omtale av dr. Peters og hans »Der neue deutsche Walfang« i Norsk Hvalfangst-Tidende for november 1940, kaller Peters en solid forsker, uten å gjøre oppmerksom på at dennes hentydning til »Jason«, »Hertha« og »Castor« som tyske fartøyer er feilaktig. Bergersen gjør heller ikke oppmerksom på at »Jason« kom til Vest-Antarktis i 1892—93, ikke som av Peters berettet først i 1893—94.

I 18 år har jeg forgjeves forsøkt å avlive »Jason«-fabelen, hver gang den dukket opp på ny. Skjønt det skulde synes helt unødig,

da det faktiske forhold var helt klarlagt på forhånd, henvendte jeg meg for 16 år siden til det norske generalkonsulat i Hamburg, som foretok grundige undersøkelser. Resultatet var at det aldri hadde eksistert noe dampskibsselskap »Oceana« (eller »Ocean«) i Hamburg, og at et skip ved navn »Jason« ikke var registrert der i 90-årene.

Da saken er av viktighet og tangerer det norske flagg og den norske innsats i Sydishavet, vil jeg her gjenta hva jeg så ofte før i dagspressen forgjeves har måttet meddele om »Jason«-ferdens internasjonale stilling. Det sanne forhold er som følger:

Hval- og selfangeren »Jason« ble bygd ved Framnæs verft i Sandefjord i 1881 (jeg stod selv på dekket da den gik av stabelen). Den tilhørte det norske aksjeselskap »Oceana« av Sandefjord, var innregistrert i Sandefjord og førte det norske flagg. Den korresponderende reder, Chr. Christensen, Sandefjord, var nordmann, styret besto utelukkende av norske statsborgere, og C. A. Larsen, alle hans offiserer og hele hans mannskap var nordmenn. Det fantes ikke en eneste utlending ombord på skipets ekspedisjoner til Antarktis i 1892—93 og 1893—94.

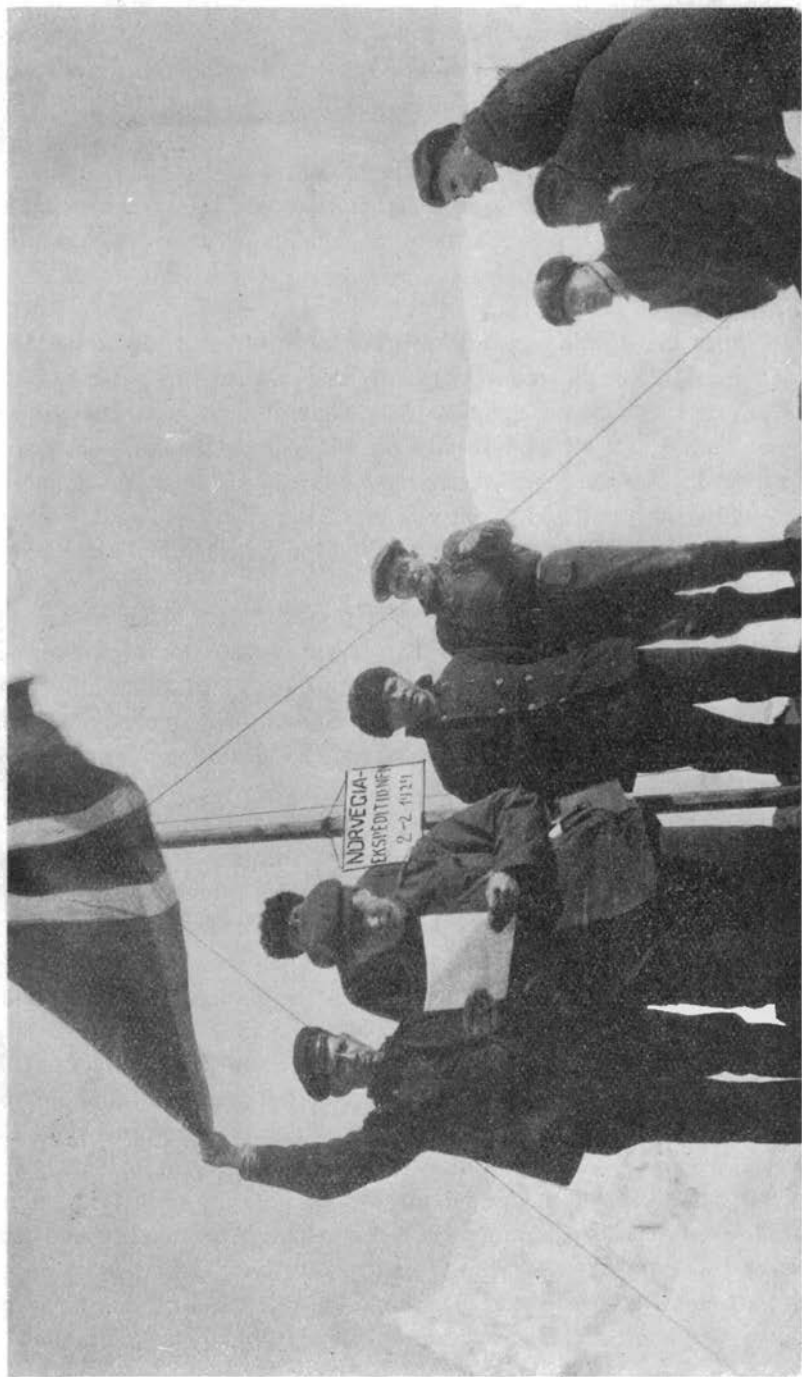
Petersens (og Friedrichsens) feiltagelse er antagelig oppstått på grunn av at aksjemajoriteten i det norske selskap som eide »Jason« høsten 1894 ble solgt til skotten Robertson i firmaet Woltereck & Robertson, Hamburg, men dette salg fant først sted etter at »Jason« var kommet heim fra sin annen og siste reise til Sydishavet.

C. A. Larsen.

Carl Anton Larsen ble født på Østre Halsen i Tjølling den 7. august 1860, av foreldrene skipsfører og skipsreder Ole Christian Larsen og Ellen Andrea Ingebrigtsen, og døde i Rosshavet den 8. desember 1924. Han ble begravd i Sandefjord i 1925.

C. A. Larsen som slo seg ned i Sandefjord i 1883, gikk tidlig til sjøs, tok styrmannseksamen da han var 20 år og skippereksamen da han var 22.

I 1883 begynte bottlenosefangsten i Vestfold, og to år senere fikk Larsen sitt første fartøy, bottlenosefangeren »Freden«, som tilhørte skipsreder I. M. Bryde, å føre. Senere overtok han kommandør Chr. Christensens bottlenosefanger »Fortuna« som han førte til han i 1890 overtok samme reders sel- og hvalfanger »Jason«. Med dette fartøy fanget Larsen nordpå til det høsten 1892 av Chr. Christensen ble sendt sydover for å fange retthval i Vestantarktis. Da Larsen ikke fant noen

Dr. O. Olstad oppleser okkupasjonsakten, Peter I's øy, 2 februar 1929.

retthval, fylte han skipet med selskinn og spekk. Under oppholdet i Sydishavet observerte han uhyre masser av blåhval, finnhval og knøl. Han hadde dog intet redskap som gjorde det mulig for ham å kunne fange noen av disse hvalarter.

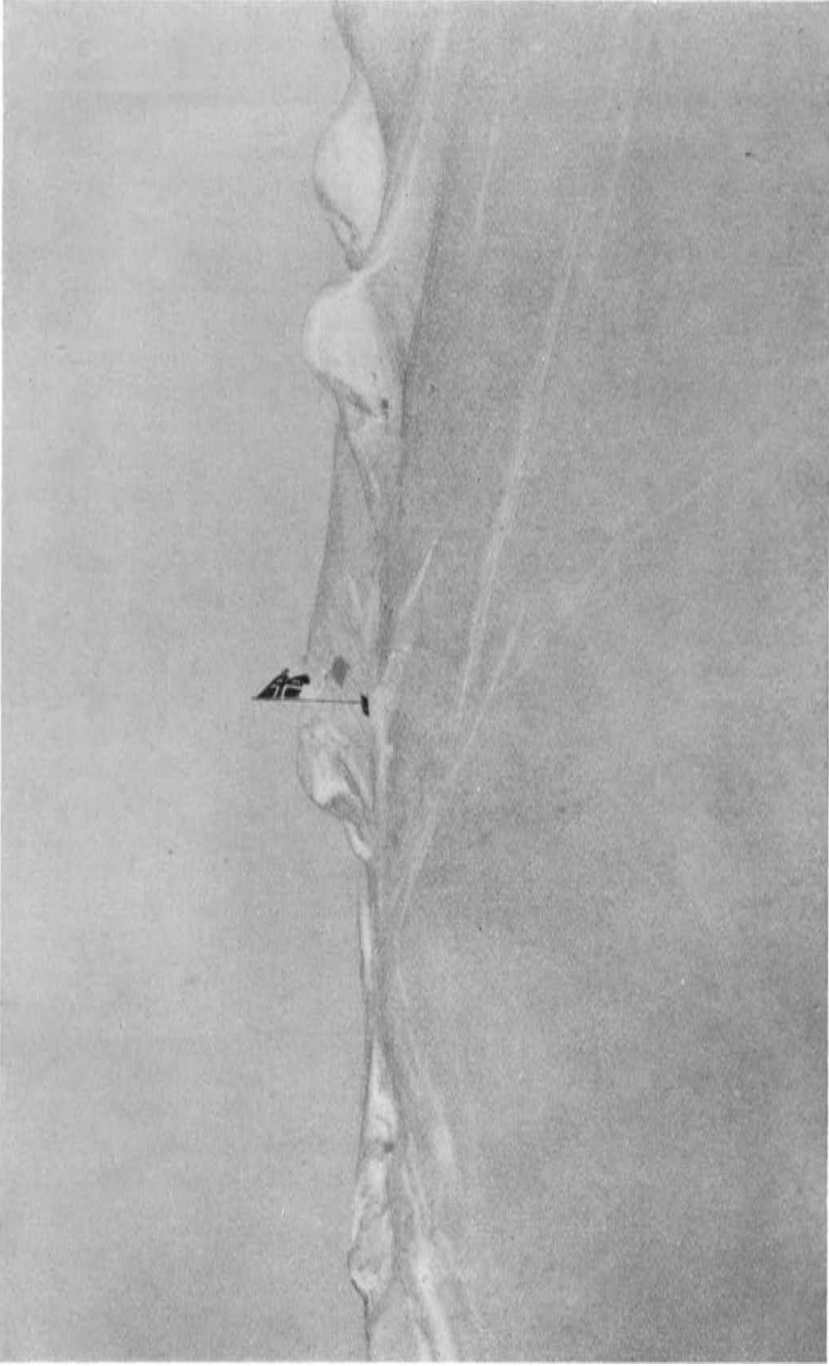
I sesongen 1893—94 sendte kommandør Christensen ham atter til Sydishavet, hvor han gjorde de store oppdagelser som han har fortalt om i sin foranstående beretning. Alt det land han oppdaget og kunne ha tatt i besittelse for Norge, er senere blitt annektert av Storbritannia.

Under den første »Jason«-tur gikk Larsen den 4. desember 1892 i land på den lille Seymourøya, hvor han fant de første forsteninger av flora og fauna funnet sydpå og som viste at Vest-Antarktis en gang i tiden hadde hatt et temperert klima. På sin annen tur kom Larsen lenger syd i det vestlige Weddellhav enn noen annen før ham, idet han, som vi har sett, seilte langs Foyns Land til $68^{\circ} 10'$ s. b. Skipets styrmann, Søren Andersen, Veierland, gikk 3. desember 1893 i land på Foyns Land.

Etter »Jason«s heimkomst i 1894 forela C. A. Larsen forskjellige forslag om hvalfangst ved Syd Georgia, men resultatet av de to reiser hadde vært så dårlig at man ikke torde fortsette, og Larsen tok stilling som fangstbestyrer på A. F. Klaveness, Sandefjords hvalstasjon i Mafjord på Ingøy i Finnmark, hvor selskapet »Skjold og Væрге« drev fangst.

Her ble han i 7 år, til Otto Nordenskjöld i 1901 tilbød ham stillingen som fører av sel- og hvalfangeren »Antarctic«, som skulde føre den svenske antarktiske ekspedisjon til Vest-Antarktis for å foreta vitenskapelige undersøkelser i det farvann hvor Larsen hadde gjort sine oppdagelser som fører av »Jason«.

»Antarctic« avgikk fra Göteborg den 16. oktober 1901 via Sandefjord og ankom i januar 1902 velbeholden til Vest-Antarktis hvor Nordenskjöld og en del av hans feller ble landsatt for overvintring på Snow-Hilløya. Den 21. februar dampet Larsen til Ildlandet, tok derpå en tur til Syd Georgia og Falklandøyene og returnerte til Ildlandet. Herfra gikk »Antarctic« den 5. november for å hente overvintringsmannskapet, men da isforholdene umuliggjorde dette, landsatte Larsen den 29. desember 1902 den senere berømte svenske naturforsker J. Gunnar Andersson og to andre, Duse og Grunden, i Hoppets Vik på Louis Philippekysten. Disse skulde forsøke å nå hen til Snow-Hilløya for å meddele at »Antarctic« kom tilbake neste år, men de

Enderby Land, hvor Hj. Riiser-Larsen og Finn Lützow-Holm heiste det norske flagg, 22 desember 1929.

kom ikke fram og måtte bygge en steinhytte i Hoppets Vik hvor de overvintret. Nordenskjöld var derfor uten meddelelse om »Antarctic«s skjebne da dette skip ved et nytt forsøk på å nå hen til Snow-Hilløya den 12. februar 1903 ble skrudd ned i Weddellhavet. Larsen og hans menn måtte tilbringe 16 dager på isen til det endelig lyktes dem å komme i land på Pauletøya, hvor også de måtte bygge en steinhytte og overvintre. Beretningen om hvordan de 3 partier, Nordenskjölds, Larsens og Anderssons møttes og ble reddet og brakt til Argentina av unnsetningsfartøyet »Uruguay« er et av de mest interessante og spennende kapitler i Sydishavets historie.

Etter ankomsten til Buenos Aires fikk Larsen en del argentinske forretningsmenn interessert i opprettelsen av et hvalfangerselskap med stasjon på Syd Georgia. Som fangstbestyrer for dette selskap: Compañia Argentina de Pesca, reiste han derpå heim til Sandefjord, hvor han forgjeves forsøkte å få nordmenn interessert. Høsten 1904 bestilte han en moderne fangstbåt av en ny og større »Fortuna« type, ved Framnæs Mekaniske Verksted, Sandefjord. Her kjøpte han også fullt utstyr, redskap, proviant osv., to transportskip, »Rolf« og »Louise«, samt en bygning som skulde settes opp i den havn på Syd Georgia som Nordenskjöld hadde gitt navnet Grytviken, men som våre hvalfangere senere omdøpte til Grytvika. Skipene gikk under argentinsk flagg, men førte norsk besetning.

I 1908 foretok Larsen en undersøkelsesekspedisjon rundt Syd Georgia og ved Syd Sandwichøyene, hvor han gikk i land på en av de vulkanske øyer og ble forgiftet av utstrømmende gass. På denne tur som for øvrig ved alle andre anledninger, viste han den største interesse for naturvitenskapelige undersøkelser.

Larsen vedble som bestyrer av det argentinske selskap helt til 1914, da han kom heim og slo seg ned som gårdbruker på Romerike. Han lengtet dog atter ut, og unnfanget ideen om pelagisk hvalfangst i Rosshavet, på grunnlag av H. J. Bulls og Roald Amundsens opplysninger om hval i dette farvann. Et selskap ble dannet, og i 1923 dro Larsen atter sydover, denne gang som fangstbestyrer på det flytende kokeri »Sir James Clark Ross« som opererte i Rosshavet. I sesongen 1924—25 dro han igjen med samme skip til det samme felt, men døde under oppholdet dernede.

Larsen var en av naturen rikt utstyrt mann, et stort og godt menneske med en prektig karakter, en drivende kraft full av liv og temperament, arbeidsglede og arbeidstrang, en mann med et lyst syn

H. W. H. - Karan.

på livet, en som aldri ga opp når han hadde satt seg et mål, vel likt av alle som kom i nærmere berøring med ham.

Flere kjente norske og utenlandske polarforskere har i sine bøker æret ham som menneske og har fremhevet hans store interesse for og fortjeneste av den naturvitenskapelige forskning. Således roser W. G. Burn Murdoch ham sterkt i »From Edinburgh to the Antarctic«, og dr. William S. Bruce skriver at Larsen, uten særlige ressurser, som fører av et i kommersielle hensikter utsendt fangstskip, viste en iver for å utvide vårt kjennskap til de antarktiske farvann som ikke vilde ha vært en leder av en stor vitenskapelig ekspedisjon uverdig.

Om Larsens oppdagelser i Vest-Antarktis som er utførlig behandlet i 1. bind av »Fangst og forskning i Sydishavet«, skriver Nordenskjöld at »Jason«-ferden, bedømt fra et rent geografisk synspunkt, jevnført med andre fangstekspedisjoner måtte regnes som en av de mest resultatrike som noensinne var foretatt, være seg i nordlige eller sydlige polaregner, og Skattum gjør oppmerksom på at Larsens oppdagelser var den første landevinning siden Ross og den største inntil Scott. Det skjønneste minnesmerke har dog Sigurd Risting reist ham i sin bok: »Kaptein C. A. Larsen«.

Finn Lützow-Holm.

Larsen har skildret en del av sine reiser i »Det Norske Geografiske Selskabs Aarbog« for 1894 og 1903—04, det svenske tidsskrift »Ymer« for 1904 og (sammen med J. G. Andersson) i det tyske tidsskrift »Annales Hydrographica«.

C. A. Larsens navn er så fast innrisset i Antarktisas historie at det aldri vil glemmes. Hans ry vil tilta etter hvert som hans livsverk blir kjent. Han var en rank høvdingsskikkelse som raget over mengden, og vår første og største aktive pioner i antarktiske farvann, dengang den no til døden vidde storhvalfangst ennå lå i sin vugge.

Larsen var ridder av 1. klasse av St. Olav og av den svenske

Devold telegraferer S. O. S. fra isflaket mens Kjelbotn trår dynamosykkelen, 9. mars 1933.

Vasaorden. Han ble tildelt Ernestiner-ordenens komturkors av Hertugen av Sachsen, var innehaver av 3 svenske medaljer: Vegamedaljen, Retziusmedaljen og Linnémedaljen i gull. Han mottok også en fransk og en argentinsk medalje, samt — i anledning av sine oppdagelser i Vest-Antarktis — Royal Geographical Society's Diplom. Han var korresponderende medlem av de geografiske selskaper i Norge og Argentina, og æresmedlem av Studentsällskapet i Uppsala.

Senere norske oppdagelser.

I den samme sesong — 1893—94 — som Larsen gjorde sine oppdagelser i Vest-Antarktis, slo hans kollega, kaptein C. J. Evensen, på sel- og hvalfangern »Hertha« alle rekorder i von Bellingshausens hav på vestkysten av Graham Land ved å nå til $69^{\circ} 10'$ s. b.

Begge fartøyer var utsendt av kommandør Chr. Christensen, Sandefjord — starteren av den norske hvalfangst i Sydishavet — som 11 år senere sendte det første norske flytende kokeri »Admiralen« til Antarktis. Chr. Christensen var det som først av alle nordmenn sendte norske hvalfangere til Falklandøyene, Syd Shetland-, Syd Orkn- og Syd Sandwichøyene, Syd Georgia og Graham Land samt til feltene på Brasilkysten, i Magalhães-stredet og på Chilekysten.

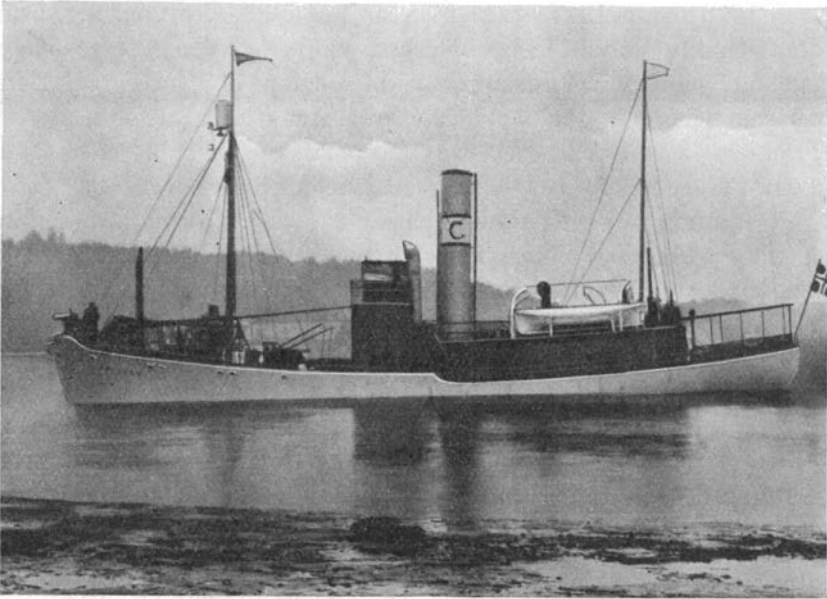
De neste norske undersøkelser sydpå ble gjort i Rosshavet av Tønsberg-mannen H. J. Bull med Svend Foyns sel- og hvalfanger »Antarctic«, kaptein L. Kristensen. Bull og hans menn gikk i land på Kapp Adare den 24. januar 1894 og heiste de norske farger. Hvis Graham Land senere viser seg å være en øy, var de de første mennesker som steg i land på det store antarktiske fastland.

En av dem som hadde vært med Bull i Rosshavet, nordmannen Carsten E. Borchgrevink var den første som besteg Rossbarrieren, da han den 11. februar 1900 oppholdt seg sydpå som leder av den britiske »Southern Cross«-ekspedisjon.

Den 14. desember 1911 heiste Roald Amundsen det norske flagg på Sydpolen og tok landet, som han kalte Kong Haakon VII's Vidde, i besittelse for Norge. På sin vei til og fra Polen oppdaget han den veldige Dronning Maud fjellkjede og nytt land som han kalte Carmen Land, og krevet dette, så vel som det av løytnant Prestrud utforskede Kong Edward VII Land for Norge. Amundsens skip, Nansens gamle »Fram«, det fartøy som slo alle tidligere rekorder nordpå ved å nå hen til $86^{\circ} 4'$ n. b. og sydpå ved å nå hen til $78^{\circ} 41'$ s. b., omseilet Antarktika under ledelse av kaptein Thv. Nielsen som foretok utstrakte oseanografiske undersøkelser underveis.

Norsk hvalbåt, 1934. „Thorfjell“ av Sandefjord på prøvetur.

Hvalbåten „Sekseren“.

15 år etter Amundsens tid opptrådte en annen norsk pioner på den antarktiske arena. Om ham kan det med trygghet sies, at ingen privatmann av noen nasjonalitet på noe tidspunkt i Antarktisas historie, har gjort mer eller selv tilnærmeelsesvis så meget for å utforske det store fastland, øyene rundt dette og det veldige havområde sydpå. Det var kommandør Chr. Christensens sønn, konsul Lars Christensen, Sandefjord, som skulde komme til å utsende en rekke vitenskapelige ekspedisjoner, og som gjennom enestående interesse, energi og friskostighet, for alle tider har risset sitt navn inn i Antarktisas historie.

Under tokter utførte av hans ekspedisjonsskip »Norvegia« og hans selskapers fartøyer (flytende kokerier, tankskip, hvalbåter etc.), ble der i årene 1926/27 til 1938/39 foretatt biologiske, meteorologiske, geologiske og oseanografiske undersøkelser i Antarktis. Undersøkelser av åte-, strøm-, vind-, vær- og isforhold hørte til dagens orden. Veldige strekninger på fastlandet samt øyer og banker utenfor dette ble oppdaget og kartlagt fra skip og fly, og vårt kjennskap til forholdene sydpå utvidet i en grad som avtvang den største respekt blant Antarktisa-forskere i inn- og utland. 4 ganger har han selv ledet sine ekspedisjoner, hvoriblant en rundt hele Sydpolskalotten med tankskipet »Thorshavn«, det flytende kokeri »Solglimt« og 5 hvalbåter.

I 1926 sendte Lars Christensen sin første lille prøveballong, hvalbåten »Odd I« til Peter I's øy. Neste år kjøpte han den 285 gross reg.-tonn store selfanger »Veslekari« som ble omdøpt til »Norvegia«. Dette skip som senere er gått tapt i Nordisen, nyter æren av — nest etter »Fram« — å være vårt mest berømte polarskip. I alt foretok »Norvegia« i årene 1927—1931 4 ekspedisjoner til Sydishavet.

Den første »Norvegia«-ekspedisjon avgikk fra Sandefjord den 26. september 1927 og ankom den 30. november til Bouvetøya. Den 1. desember 1927 gikk kaptein Harald Horntvedt i land og tok øya i besittelse for Norge.

Under »Norvegia«s annen ekspedisjon med dr. Ola Olstad som leder, og kaptein Nils Larsen som fører, ble Peter I's øy tatt i besittelse for Norge den 2. februar 1929.

Under »Norvegia«s tredje ferd gikk Hj. Riiser-Larsen, sammen med Finn Lützow-Holm i land på $66^{\circ} 33'$ s. b. og $50^{\circ} 40'$ ø. l., heiste det norske flagg og tok landet i besittelse for Norge den 22. desember 1929.

Arnold Brunvoll.

Den 15. februar 1930 fløy Riiser-Larsen og Lützow-Holm fra »Norvegia«, som da befant seg på $66^{\circ} 20'$ s. b. og $49^{\circ} 31'$ ø. l., og oppdaget nytt land som ble kalt Dronning Maud Land (no Kronprins Olav Land). Vestenfor Enderby Land oppdaget han den store innbuktning som han kalte Isfjorden og utenfor denne en øy som han først kalte Lützowholmen, men senere Kvitøy, da han mente at hans kamerat fortjente et større minnesmerke.

På mitt kart av 15. august 1935 har jeg kalt den store bukt som Riiser-Larsen fant mellom Dronning Maud Land og det av ham oppdagede Prinsesse Ragnhild Land (hvor han så antydning av land og i hvis bunn Prins Harald Land senere ble oppdaget)

for Lützow-Holmbukta. På samme kart kalte jeg hele landet fra Enderby Land til Coats Land for Riiser-Larsen Land, da det var ham som hadde oppdaget det første og det meste av det.

Den 1. februar 1930 oppdaget Riiser-Larsen en banke som fikk navnet Gunnerusbanken, og den 18. februar så skipets fører Nils Larsen, da »Norvegia«, var på $71^{\circ} 26'$ s. b. og $11^{\circ} 31'$ v. l. nytt land som fikk navnet Kronprinsesse Märtha Land.

Den 12. januar 1931 oppdaget skytter Arnold Brunvoll og hans bror, Sæbjørn Brunvoll, på den norske hvalbåt »Seksern« nytt land som senere fikk navnet Lars Christensen Land, og skisserte dette mellom 64° ø. l. og $66^{\circ} 34'$ ø. l. på $66^{\circ} 30'$ s. b. Den 13. passerte »Seksern« en stor bukt som senere fikk navnet Thorshavnbukta, og østenfor denne, omtrent på 75° ø. l. mente Brunvoll å se land, men kunde ikke ta nøyaktig stedsbestemmelse da været var for tykt.

Den 20. januar 1931 fikk skytter C. N. Sjøvold på den norske hvalbåt »Bouvet III« Lars Christensen Land i sikte, den 23. passerte han Thorshavnbukta og den 24. januar 1931 oppdaget han, da han var på 74° ø. l. og 68° s. b. to høye fjelltopper på den østlige del av Lars Christensen Land.

I »The Geographical Journal« for september 1939, blir det under henvisning til det kart over kysten fra 20° v. l. til 110° ø. l. som dette tidsskrift gav ut som bilag til Lars Christensens artikkel i samme nummer, gjengitt en kronologisk liste over de steder innenfor dette område hvor forskjellige ekspedisjoner formentlig var kommet i land, på eller i nærheten av fastlandet i tiden fra den 21. februar 1912 til den 3.—11. januar 1939. Ifølge denne liste gikk Klarius Mikkelsen i land på Lars Christensen Land den 13. eller 14. februar 1931. Dette stemmer ikke.

C. N. Sjøvold.

Ifølge brev fra Mikkelsen til meg, datert 19. september 1933, gikk han ikke i land noe sted, men lå på det oppgitte tidspunkt med hvalbåten »Torlyn« ved iskanten i Thorshavnbukta. I stedet for »two landings on mainland«, skulde der ha stått »one landing on shelf-ice«.

Den 23. januar 1931 oppdaget kaptein H. Halvorsen på det flytende kokeri »New Sevilla« nytt land på $6^{\circ} 51' \text{ ø. l.}$ og $67^{\circ} 1' \text{ s. b.}$ og så dette igjen den 3. februar samme år på $6^{\circ} 25' \text{ ø. l.}$ og $67^{\circ} 37' \text{ s. b.}$ Dette land fikk navnet Prinsesse Astrid Land. På grunn av en misoppfatning av de opplysninger kaptein Halvorsen gav Gunnar Isachsen, ble dette lands kystlinje feilaktig gjengitt av ham, og inndradd under Prinsesse Ragnhild- og Kronprinsesse Märtha Lands område. I samme måned oppdaget Otto Borchgrevink på det flytende kokeri »Antarctic« en liten fortsettelse av Riiser-Larsens Dronning Maud Land, som han kartla vestover.

Under »Norvegia«s omseiling av hele Antarktika, fløy Riiser-Larsen og Nils Larsen den 16. og 17. februar 1931 fra skipet og oppdaget nytt land mellom $24^{\circ} 15' \text{ ø. l.}$ og $70^{\circ} 30' \text{ s. b.}$ og $33^{\circ} 30' \text{ ø. l.}$ på $68^{\circ} 40' \text{ s. b.}$ Dette land som fikk navnet Prinsesse Ragnhild Land, ble senere observert av kaptein H. Halvorsen og andre hvalfangere.

Gunnar Isachsen.

Den 5. mars 1933 gikk Riiser-Larsen, Hallvard Devold og Olaf Kjelbotn i land på landisen på $68^{\circ} 20' \text{ s. b.}$ og $33^{\circ} 50' \text{ ø. l.}$ og forsøkte å komme i land på Prinsesse Ragnhild Land, for derfra med sleder og hunder å dra langs kysten til nordspissen av Graham Land. Isen brøt imidlertid opp, man ble nødt til å ta tilflukt til et lite flak som drev til havs, men ble i siste øyeblikk reddet av den norske hvalbåt »Globe V«. (Se billedet side 201.)

Under Lars Christensens jordomseiling med m/s »Thorshavn«, fløy løytnant Alf Gunnestad og kaptein Nils Larsen fra skipet den 17. januar 1934, og

oppdaget fra $66^{\circ} 20'$ s. b. og $86^{\circ} 57'$ ø. l. Prinsesse Astrid Land, senere omdøpt til Kong Leopold og Dronning Astrid Land.

Den 10. februar 1934 fløy Gunnestad fra »Thorshavn«, som da befant seg på $71^{\circ} 44'$ s. b. og $134^{\circ} 11'$ v. l., og oppdaget en stor isbarriere — Gunnestad-barrieren. På $72^{\circ} 8'$ s. b. i en høyde av 1200 m fikk han i en avstand av ca. 35 kvartmil se at barrieren gikk i øst-vestlig retning, og hadde en lengde av ca. 120 kvartmil.

Om alle de ovennevnte oppdagelser og reiser har jeg berettet utførlig i de tre bind av »Fangst og forskning i Sydishavet«. De senere norske oppdagelser har jeg bekrevet i manuskript til fortsettelsen av dette verk. Disse — senere — oppdagelser var som følger:

Den 19. februar 1935 oppdaget Klarius Mikkelsen på »Thorshavn« et nytt islagt land på $80^{\circ} 45'$ ø. l. og $67^{\circ} 50'$ s. b. og fulgte dette til $68^{\circ} 29'$ s. b. på $78^{\circ} 36'$ ø. l. hvor landet var bart. Den 20. februar 1935 gikk han i land, heiste det norske flagg og kalte landet Ingrid Christensen Land. Hans hustru, fru Caroline Mikkelsen, som var med i land, er den første og hittil eneste kvinne som har satt sin fot på det antarktiske fastland. Den 22. februar så Mikkelsen det siste av landet på $66^{\circ} 37'$ s. b. og $69^{\circ} 07'$ ø. l.

Den 4. februar 1937 oppdaget Viggo Widerøe fra fly nytt land mellom Riiser-Larsens Dronning Maud- og Prinsesse Ragnhild Land. Fru Ingrid Christensen som tidligere i sesongen hadde fløyet med ham over Ingrid Christensen Land og sloppet ned et norsk flagg over dette, var med som passasjer da det nye land ble oppdaget, og kastet på 36° ø. l. og $69^{\circ} 30'$ s. b. et norsk flagg ned over dette, som senere fikk navnet Prins Harald Land. Den 5. februar fotografertes hele landet fra 40° ø. l. til 34° ø. l. fra flyet.

H. Halvorsen.

På side 12 i »Min siste ekspedisjon til Antarktis 1936—1937« skriver Lars Christensen under kapitlet »Prinsesse Astrid Lands kystlinje«: »Den 6. februar (1937) fikk jeg følgende telegram fra bestyrer Bråvold (på det flytende kokeri »Thorshammer«): »Idag posisjon 69° 39' s. b., 8° 28' ø. l. Loddskudd med ekkolodd 2180 m. Synlig land ca. 60 kvartmil i syd. Muligens en stor øy, da landet skråner svakt ned til pakkisen i begge ender«. Da vi dro hjemover den 7. februar (1937) var »Thorshavn«s middagsposisjon 69° 30' s. b. og 20° 43' ø. l.«

NORSKE STEDSNAVN I ANTARKTIS

Ovenstående oppregning gir intet fyldig eller tilfredsstillende bilde av det enorme vitenskapelige arbeide som nordmenn har nedlagt i Antarktis i de siste 52 år, et kort sammendrag som dette er og må bli mangelfullt. Foruten de 10 »land«, henholdsvis kyststrekninger og innlandstrakter på Antarktika: Kong Haakon VII's Vidde, Carmen Land, Dronning Maud Land, (Kronprins Olav Land), Kronprinsesse Märtha Land, Prinsesse Ragnhild Land, Prinsesse Astrid Land, Prins Harald Land, Lars Christensen Land, Ingrid Christensen Land og Kong Leopold og Dronning Astrid Land (eller 12 »land« hvis Graham Land viser seg å være en del av kontinentet, idet Kong Oscar II's Land og Foyns Land i så fall må medregnes hertil), har våre landsmenn oppdaget en utallighet av øyer, bukter, fjellkjeder, klipper, skjær, banker o. a. på og utenfor det antarktiske fastland og i subantarktiske farvann. Ved opplodninger og observasjoner har de kartlagt uhyre strekninger der nede, rettet og forbedret tidligere karter, og gjennomgående i det tilsvarende tidsrom utført et vitenskapelig arbeide som ingen annen nasjon i verden kan vise maken til, til tross for de mange og kostbare nasjonale ekspedisjoner som i årenes løp ble utsendt fra annet hold, særlig fra De Forente Stater og Storbritannia.

Det er betegnende at mens Lars Christensen for egen regning utrustet »Norvegia«-ekspedisjonen i 1930—31, ble Mawsons samtidige ekspedisjon med »Discovery« utrustet for regning av regjeringene i Storbritannia, Australia og New Zealand, og med støtte fra den australske millionær McRobertson. Ikke nok med dette, hans ekspedisjon nøt også godt av bidrag fra Falklandøyenes fond, for største-parten opprettet ved bidrag fra norske hvalfangere som i årene 1907

til og med 1931 i alt måtte betale kr. 13 803·701 (pluss det som ble betalt i årene 1905/08 og som no ikke mer kan angis nøyaktig da oppgavene savnes) for å drive hvalfangst i Antarktis.

Handelsdepartementet nedsatte for flere år siden en komité til å behandle spørsmålet om navnesetting på de av kaptein H. E. Hansen utarbeidede antarktiske karter. Komiteens medlemmer var: Dosent Adolf Hoel, formann, avdelingssjef i Norges Geografiske Opmåling, major E. Bjørstad, kaptein H. E. Hansen, sekretær i Utenriksdepartementet, P. Chr. Reusch. Som språklig konsulent har fungert prof. dr. C. Marstrander.

Under arbeidet viste det seg å være nødvendig for komiteen å ta opp spørsmålet om navnesettingen på hele det antarktiske området. Resultatet av komiteens arbeid kjenner jeg ikke.

Det vrimler av norske navn på kartene der nede helt siden Ellefsen fikk sitt (Ellefsen Harbour) foreviget, da Powel oppdaget Syd Orknøyene den 9. desember 1821, og til i dag. Foruten hele kongefamilien er en lang rekke av norske menn og kvinners navn blitt benyttet. Jeg nevner her en del av dem, på langt nær alle: Søren Andersen, Roald Amundsen, H. J. Bull, Gustav B. Bull, Carsten E. Borchgrevink, Arnold og Sæbjørn Brunvoll, Chr. Christensen, Lars Christensen, Ingrid Christensen, Pedro Christophersen, C. J. Evensen, Dingsør, Ole Engelstad, Svend Foyn, Hj. Fr. Gjertsen, Thomas Heftye, Axel Heiberg, Harald Horn- tvedt, C. A. Larsen, Nils Larsen, Finn Lützow-Holm, Håkon Mosby, Wilhelm Morgenstjerne, Joh. Ludw. Mowinckel, Klarius Mikkelsen, Fridtjof Nansen, Oscar Nielsen, Ola Olstad, Olaf Prydz, Ditlef Rustad (vi mangler merkelig nok Riiser-Larsen, som dog har fått sitt navn foreviget på et fjell som han selv hadde oppdaget, men som Sir Douglas Mawson med urette påsto å ha sett noen timer før ham, og kalte Mount Riiser-Larsen), C. J. Sjøvold, Benjamin Vogt, Viggo Widerøe o. a.

Av andre norske navn kan, foruten Storeggen-, Fram-, Maud-, Sars-, Norvegia, Gribb-, Gunnerus-, og »De fire damers«-bankene utenfor fastlandet, nevnes Veierøya, Signyøya, Larsøya, Thorsøya, Kvitøya, Thorfinnøyene, Thorgautøyene, Søstrene, Framheim, Polheim, Thorshavnbukta, Bollevika, Bjerkødden, Evaodden, Norgefjellene (og Norge-fjella), Vestfoldfjellene, Akerfjellene, Torlynfjellene, Ranvikfjellene, Sjøvoldfjellene, Framnæsfjellene, Larsemannfjellene, Fjellvik, Cecilhulen, Anne-Marjafjellet, Beinskjær, Husvik, Haukerød, Svenner, Rauer, Tvistein, Rakkebåene, Krakken, Ranvik, Det norske sund, Sjø-

elefantstranda, Store Kari, Lille Kari, Kjerka, Høysåta, Isfjorden, Mollkollen, Svippklippen, Telefonklippen, Mottesundet, Kapp Fie, Kapp Lollo, Cato-odden, Kapp Framnæs, Kapp Norvegia, Selbukta, Trangsholmen, Ørneklippen, Røverhullet, Godthull, Christiania, Ny Sandefjord, Liv-breen, Tofte-breen, Sjørdals bre, ikke mindre enn 3 Sandefjordbukter o. a. Selv Ola Høilands, Gjest Baardsens og »Djevlportens« navn er blitt forevige der nede.

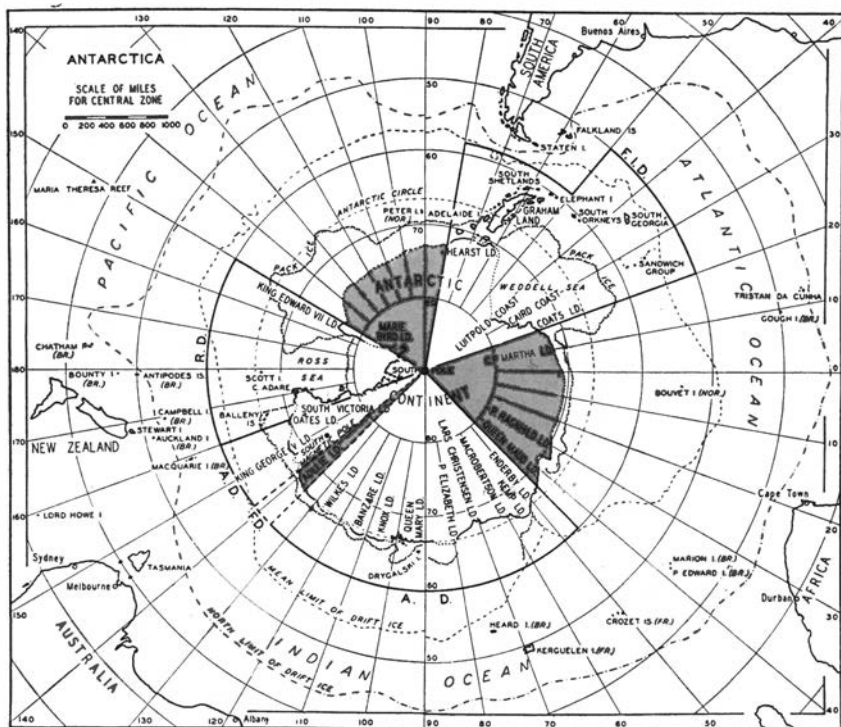
Nå hadde vi imidlertid fått noe mere håndgripelig i Sydishavet enn norske navn: Den norske sektor i Antarktis — Bouvet-sektoren. Det var på tide og i den 11. time, som vi vil se av det følgende.

»SCHWABENLAND«-EKSPEDISJONEN 1938/1939.

Natt til den 10. mars 1939 knapt to måneder etter at vi hadde annektert Bouvet-sektoren, mottok Norsk Telegrambyrå en meddelelse fra Deutsche Nachrichten Büro, datert Berlin 9. mars, hvori det berettedes at en tysk antarktisk ekspedisjon, under ledelse av den tyske polarforsker og flyver, kaptein Alfred Ritscher, hadde passert Kappstaden på reise heim fra Antarktika etter å ha gjennomført »alle oppgaver som var gitt den«. Den ventedes tilbake til Hamburg i den første halvdel av april.

Dette kom som lyn fra klar himmel på den norske almenhet, som intet kjennskap hadde til denne ekspedisjon, skjønt den ifølge Ritschers forord i »Wissenschaftliche und fliegerische Ergebnisse« som utkom 2 år senere, allerede var planlagt den 8. mai 1938. Han beretter her at underhandlinger og forarbeider fant sted i juni og juli, og at han tiltrådte som ekspedisjonsleder den 1. august 1938. Det var, meddelte han, Staatsrat Helmuth Wohlthat, Ministerialdirektor z. b. V. bei dem Reichsmarschall des Grossdeutschen Reiches, Beauftragter für den Vierjahresplan (Göring), som hadde unnfanget ideen. Da Staatsrat Wohlthat skrev til meg fra Berlin den 19. november 1938, i anledning av mitt antarktiske arbeid, nevnte han intet om den planlagte tyske ekspedisjon.

Mens tidligere tyske ekspedisjoner til Antarktis, som de med »Valdivia«, »Gauss«, »Deutschland«, og »Meteor«, var blitt omtalt i pressen og innen vitenskapelige kretser i inn- og utland lenge før skipene ble utsendt, var det bare noen ganske få innvidde i Tyskland som kjente til at motorskipet »Schwabenland« skulde avgå sydover for å ta land i besittelse.

The Australian Geographers kart over Antarktis 1933.
Ikke okkuperte sektorer med innlagt raster.

I Deutsche Nachrichten Büros melding av 9. mars 1939, som straks ble sendt videre til norske aviser, som brakte den i sine nummere for 10. mars, fortaltes det at ekspedisjonen hadde oppdaget over 350 000 km² av Antarktika og kartlagt dette område fra fly. Store vidder, fjellkjeder på over 3000 m høyde og et sentralplatå på over 4000 m høyde ble målt stereofotogrammetrisk, og det ble foretatt vitenskapelige undersøkelser og observasjoner av forskjellig slags, særlig jordmagnetiske, meteorologiske og oseanografiske med de mest moderne hjelpemidler. Forskningsarbeidet ble utført uten et eneste uhell.

I den utsendte melding ble tilføyet at man på vel underrettet tysk hold hadde bemerket følgende:

Motorskipet »Schwabenland«, som ble brukt av ekspedisjonen, ble stilt til rådighet for dette formål av Lufthansa. Forskningsferden ble

lagt til »den helt utforskede del av kysten på Sydpollandet syd for Atlanterhavet og det formodede land bak denne kyst«. Under »Schwabenland«s ferd var det utstedt »en norsk forordning av 14. januar«, ifølge hvilken en stor del av Antarktika, også det strøk hvor den tyske ekspedisjon arbeidet, krevdes lagt inn under norsk suverenitet. I motsetning til den folkerettslige teori, som Norge særlig hadde hevdet hittil, støttet denne forordning seg utelukkende på den norske forskningsvirksomhet i Antarktis. Så vidt man kunde se av de oppgaver som forelå i Tyskland hadde imidlertid de norske forskere, ikke engang fløyet over — enn si betrådt — den del av kysten og fastlandet »som nå var oppdaget« av den tyske ekspedisjon og utforsket i detaljer. Det dreide seg ifølge de selvfølgelig knappe trådløse meldinger som forelå, foreløpig, om kysten mellom 5° v. l. og 15° ø. l. og om området fra kysten sydover inn i landet til den såkalte polarkappe — omkring 75° s. br. — et område »som for første gang var sett av et menneskelig øye i disse uker«. Man måtte no avvente ekspedisjonens heimkomst til Hamburg før man kunde få nærmere enkeltheter. Etter at kaptein Ritscher hadde avlagt beretning personlig og det forelå en skriftlig ekspedisjonsberetning i forbindelse med fotografisk materiale, vilde man kunde treffe beslutning om de skritt som var nødvendige for å sikre ekspedisjonens resultater for Tyskland.

Norsk Telegrambyrå forela telegrammet for utenriksminister Koht som uttalte:

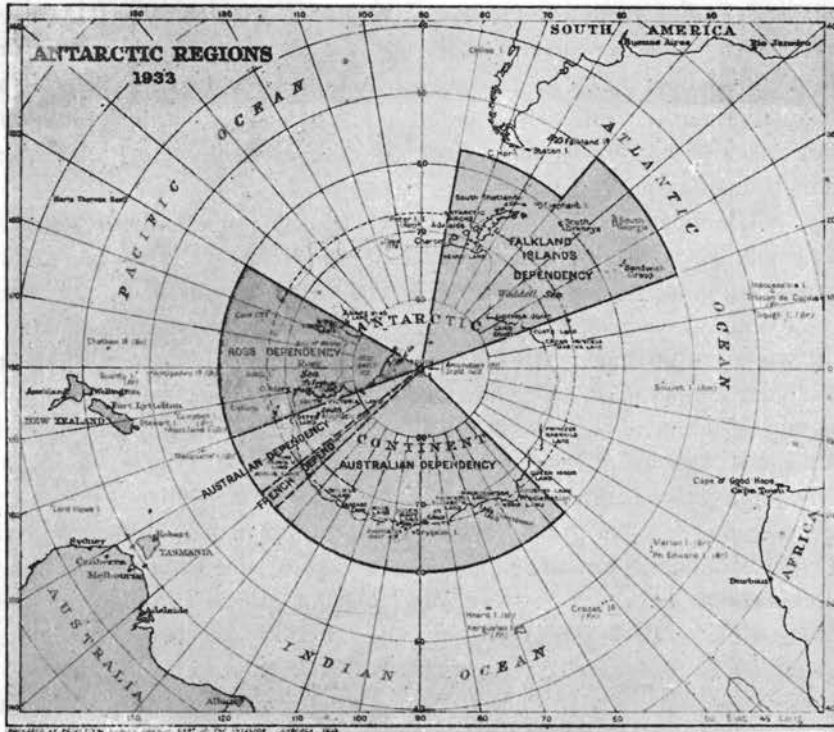
»Så vidt jeg kan se, omfatter dette det samme område som er utforsket av nordmenn før, og det er utforsket av nordmenn på samme måte, nemlig i vesentlig grad ved luftfotografering, og det er jo samlet et meget stort materiale som for tiden er under bearbeidelse.«

Det hevdes fra tysk hold at den norske kunngjøring kom mens tyskerne holdt på med sitt arbeide?

»Det kan visstnok ikke være riktig, da den tyske ekspedisjon først reiste fra Tyskland den 17. desember og derfor formodentlig ikke kan være kommet fram til Antarktis så tidlig som den 14. januar og i alle tilfelle ikke på den tid kan ha gjort noe nevneverdig.«

Det står i den tyske melding at landet kreves lagt inn under norsk suverenitet. Men det er vel en kjensgjerning at det er under norsk suverenitet?

»Ja, det er en kunngjørelse som er foretatt in optima forma — i den form man bruker ved å legge noe inn under sin suverenitet. På

Canberra-kartet over Antarktis 1933.
Britiske sektorer med sterkere innlagt raster.

den tid da denne resolusjon ble tatt, var dette landet bare besøkt og bare utforsket av nordmenn. Det var et vesentlig grunnlag for denne suverenitetsresolusjon.»

På en anmodning fra »Aftenposten« om å uttale seg om saken, meddelte dosent Hoel, ifølge »Aftenposten«s morgendnummer for 10. mars, at han ikke kjente til tyskernes innsigelse, men han kjente til ekspedisjonen som altså hadde drevet undersøkelser i det område som Norge hadde okkupert. Lars Christensens ekspedisjoner hadde utforsket hele kyststrekningen i det område som vi hadde okkupert, og vi var opptatt med å konstruere karter på grunnlag av de undersøkelser som ble foretatt. Ifølge rapporten hadde tyskernes arbeidsområde vært den vestlige del av det område Norge hadde okkupert og her hadde de altså laget nøyaktigere karter over det område vi tidligere fra kysten og innover mot polplatået hadde kartlagt. »Men det som

er sikkert er at nordmennene har gjort pionéarbeidet, og slikt arbeid har vært grunnlaget for de okkupasjoner, som tidligere har vært utført på Sydpollandet. Det er da også i henhold til disse pionéarbeider at okkupasjonen ble foretatt og videre på grunn av de store hvalfangst-interesser Norge har i disse strøk og som er meget eldre enn noen annen nasjons.«

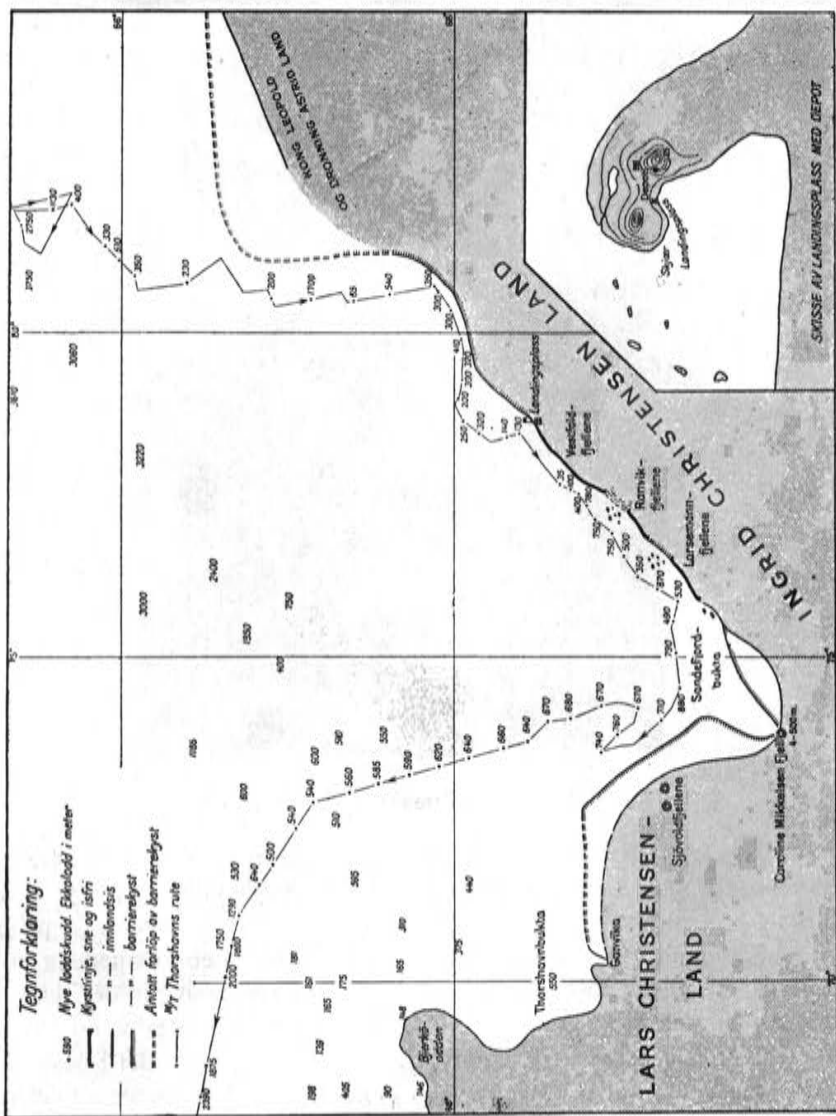
»Aftenposten«s aftenummer for 10. mars inneholdt en artikkel »Tysklands luftkartlegning i Antarktis. Områdene sett av norske fangstskippere og delvis fotografert fra luften«, hvori det bl. a. står:

»Den tyske ekspedisjonen med katapult-skipet »Schwabenland« har vært omgitt med megen hemmelighetsfullhet. Datoen for skipets ankomst til operasjonsfeltet har ikke vært offentliggjort, men skipet kom antagelig fram 3—4 dager etter Norges okkupasjon ble offentliggjort. Muligens senere. På forhånd var det ikke mulig å få noen detaljerte opplysninger om ekspedisjonen — den skulde arbeide i fred og ro, og det har den da også gjort. Plutselig i dag dukker meddelelsen opp, at ekspedisjonen har foretatt en hel rekke flyvninger med to fly og kartlagt 350 000 km², nettopp i de strøk som Norge okkuperte i januar . . . Ved Norges Geografiske Opmåling har man allerede konstruert karter på grunnlag av fotografiene tatt over Lars Christensen Land, og i løpet av sommeren kommer man til å ta fatt på fotografiene fra Lars Christensens siste flyve-ekspedisjon 1936—37. Det blir et meget stort arbeide å konstruere kartene over de områder som da ble fotografert av Nils Romnæs med Viggo Widerøe som fører.«

Ved forespørsel i Utenriksdepartementet den 10. mars om det forelå noe offisielt fra den tyske regjering i spørsmålet om det område av Sydpollandet som Norge har annektert, fikk jeg svaret: nei.

Til »Tønsbergs Blad«s Oslo-medarbeider uttalte Hoel, ifølge dette blads nummer for 11. mars, at Norge sto i samme stilling som Storbritannia gjør med hensyn til Falkland-sektoren og Den australske sektor. Den tyske regjering hadde fått meddelelse om den norske annekasjon, men hadde ikke protestert. Man kunde ta saken med ro.

Hertil knyttet bladet en del redaksjonelle bemerkninger, bl. a. følgende: ». . . vi har dessverre fra tidligere bitre erfaringer om hvordan det kan gå når stormakter får økonomiske eller andre interesser i polaregnene der nordmenn kjemper og sliter. Både i nord og syd har vi sett dem sluke land som er blitt åpnet for verden ved våre fangstmenns virksomhet eller våre oppdageres innsats — Frantz Josefs Land, deler av Falkland-sektoren og Den australske sektor etc. Og

Klarius Mikkelsens kart over Lars Christensen- og Ingrid Christensen Land, 1935.

Flaggheising, Ingrid Christensen Land, 20. februar 1935.

selv om den tyske regjering ikke har foretatt noe skritt mot oss, var det naturlig at den virket alarmerende, meldingen om mulige tyske krav på norsk land (mellom 5° v. og 15° ø. l.). Risikerer vi på ny å bli puffet til side — og denne gang så meget mer forsmedelig som vi har foretatt en formell anneksjon? Imidlertid framgår det ikke av meldingen, om tyskerne har gått i land noe sted mellom 5° v. og 15° ø., om de har plantet sitt flagg der, eller om de har tatt landet i besittelse for Tyskland. Det sannsynligste er at de ikke har gjort noen av delene, da vi vel ellers straks vilde ha hørt om det. Har tyskerne bare fløyet over en del av den norske sektor, er de i samme stilling som Ellsworth, der nylig fløy over den australske sektor og hvis krav neppe vil bli opprettholdt av den amerikanske regjering.« (Se side 264.)

Den 13. mars meldte Deutsche Nachrichten Büro fra Berlin at statsminister, generalfeltmarskalk Göring hadde sendt følgende lykkønsningstelegram til den antarktiske ekspedisjon: »Jeg lykkønsker Dem hjertelig med de betydningsfulle heldige resultater som Deres ekspedisjon har nådd ved utforskningen av et stort område av Antarktis. Jeg er stolt over flyvernes fremragende innsats, over vitenskapsmennesenes glimrende arbeid og over hele besetningens eksemplariske holdning. Ekspedisjonen har øvet en dåd som er verdig Stortysklands stilling i verden.«

I en beretning datert Berlin i april, trykt i »Tønsbergs Blad« for 15. april 1939, står det at ekspedisjonen kom avsted i all hast og under den største hemmelighetsfullhet. Alt tydet på at det var om å gjøre å få området annektert så hurtig som mulig. I Berlin nektet man å gi andre opplysninger enn den at det var sendt avsted en ekspedisjon med »Schwabenland« under ledelse av Ritscher. Flyvernes antall, deres navn og navnene på de andre deltagende vitenskapsmenn etc. ble holdt strengt hemmelig. Det var betegnende for den hurtighet, hvormed ekspedisjonen forberedtes, at enkelte av deltagerne bare skulde ha fått 14 dager å forberede seg på.

De første offisielle beretninger, Wohlthats og Ritschers artikler (se bibliografien) utkom 5. mai, henholdsvis i august 1939.

I disse beretninger meddeltes det at Göring, som leder av den tyske Vierjahresplan, hadde besluttet at det skulde sendes en ekspedisjon til Sydishavet for å fortsette det av von Drygalski i 1901/03 og av Filchner i 1911/12 utførte vitenskapelige forskningsarbeid og at denne skulde foreta geografiske, meteorologiske, oseanografiske, geofysiske og nautiske undersøkelser. Ekspedisjonen skulde også forsøke å ta land i besittelse »hvor enno ingen okkupasjon hadde funnet sted«, for derved, uhindret av andre nasjoners høyhetsrett å kunne sikre fortsettelsen av tysk hvalfangst i dette farvann.

Ekspedisjonen som fikk navnet Die Deutsche Antarktische Expedition 1938/39, ble forberedt av ministerialdirektor Helmuth Wohlthat, mens Deutsche Forschungsgemeinschaft E. V., Berlin, sto som Trägerin des Unternehmens.

Ekspedisjonens handelspolitiske bakgrunn.

I sin artikkel gjør Wohlthat oppmerksom på den handelspolitiske interesse som Tyskland hadde i Sydishavet. Den tyske bestrebelse på å gjøre seg uavhengig av utlandet med hensyn til fettforsyningen

hadde i 1936/37 ledet til en gjenopptagelse av tysk hvalfangst. I fangstsesongen 1938/39 hadde ikke mindre enn 7 tyske ekspedisjoner (Flotten) deltatt i den pelagiske fangst i Antarktis med en tonnasje av 102 300 brutto registertonn og 56 hvalbåter. Dertil kom tankdampere som forsynte flåten med olje etc. og brakte med seg en del av hvaloljeproduksjonen til tysk havn. I alt forføyet den tyske hvalfangerflåte over en tonnasje på ca. 200.000 brutto registertonn, og den hvalolje som ble produsert, dekket omtrent halvparten av margarinfabrikkenes hvaloljeforbruk. De innsparte beløp i utenlandsk valuta androg til mange millioner riksmark. Ønsket om å sikre seg denne nye råstoffkilde i Antarktis ledet, skriver Wohlthat, til tanken om å skaffe tyske hvalfangere et støttepunkt dernede.

Ifølge de opplysninger jeg har samlet angående hvalfangsten i Antarktis, besto mesteparten av den ovennevnte tonnasje av fartøyer

Caroline Mikkelsen.

innkjøpt fra, henholdsvis befraktet i Norge. Således solgte Hvalfangeraktieselskapet »Ross-havet« sin ekspedisjon det flytende kokeri »C. A. Larsen« og hvalbåtene »Star II, IX, X, XI, XII og XV« nominelt til strålselskapet Hvalfangst-selskapet Blaahval A/S i 1936. Dette selskap leide materiellet til et datterselskap i Tyskland, Deutscher Margarine Verband. Kokeriet beholdt sitt navn, men hvalbåtene ble omdøpt til »Hval II, III, IV, V, VI og VII«. Det tyske Margarine - Rohstoff - Beschaffungsgesellschaft G. m. b. H., eide de to hvalbåter »Wal I« og »Wal

VIII« som ble benyttet av C. A. Larsen«, og »Wal IX« som »Skytteren« brukte.

Samme år solgte Hvalfangerselskapet »Skytteren« A/S sitt materiell, det flytende kokeri »Skytteren« og hvalbåtene »Skudd 1, 2, 3, 4, 5 og 6« nominelt til stråselskapet Hvalfangerselskapet »Finnhval« A/S, som igjen leide materiellet ut til det samme tyske selskap, som »C. A. Larsen« ble leid til. Leiekontraktene gjaldt for begge disse ekspedisjoner for sesongene 1936/37, 1937/38, 1938/39.

Sommern 1937 solgte »Norske Hvalprodukter A/S«, Oslo, sin ekspedisjon »Sydis« og hvalbåtene »Isen«, »Isto«, »Istre«, «»Isfire« og »Isfem« til Oelmühlen-Walfang-Konsortium, Berlin.

Kokeriet og hvalbåtene ble omdøpt til henholdsvis »Südmeer« og »Süd I, II, III, IV og V«.

Våren 1938 solgte Viking Corporation sin ekspedisjon »Vikingen« og hvalbåtene »Viking I, II, III, IV og V« til Oelmühlen-Walfang-Konsortium, Berlin, og dette kokeri og hvalbåtene ble omdøpt til »Wikinger« og »Wiking 1, 2, 3, 4 og 5«.

De av ministerialdirektor Wohlthat nevnte totalsummer (102 300 henholdsvis ca. 200 000 tonn brutto register) er ikke korrekte.

Ifølge Lloyd's Register besto den tyske hvalfangerflåte i sesongen 1938/39 av følgende enheter:

Kokerier under tysk flagg:

»Südmeer«	8 133	brutto reg.	
»Wikinger«	14 526	—>—	
»Walter Rau«	15 000	—>—	
»Unitas«	21 845	—>—	
»Jan Wellem«	11 776	—>—	
	<hr/>		71 280 brutto reg.

Klarius Mikkelsen.

Transport 71 280 brutto reg.

Hvalbåter under tysk flagg:

»Südmeer«s	1 081	brutto reg.
»Wikingers«s	1 250	—»—
»Walter Rau«s	2 800	—»—
»Unitas«s	3 130	—»—
»Jan Wellem«s	2 664	—»—
»Wal I & VIII«	574	—»—
»Wal IX«	348	—»—

11 847 —»—

83 127 brutto reg.

Norske kokerier bortleid til tyske selskaper:

»C. A. Larsen«	13 246	brutto reg.
»Skytteren«	12 358	—»—
	<u>25 604</u>	brutto reg.

Norske hvalbåter bortleid til tyske selskaper:

»C. A. Larsen«s	1 463	brutto reg.
»Skytteren«s	1 569	—»—
	<u>3 032</u>	brutto reg.

Norske transportbåter befraktet til tyske selskaper:

»Anna Knudsen«	9 057	brutto reg.
»Arne Kjøde«	11 019	—»—
»Ida Knudsen«	8 913	—»—
»Sveve«	6 313	—»—
»Bello«	6 125	—»—
	<u>41 427</u>	brutto reg.

70 063 —»—

153 190 brutto reg.

Panamanske hvalbåter bortleid til tyske selskaper:

927 —»—

Britiske hvalbåter bortleid til tyske selskaper:

722 —»—

Total 154 839 brutto reg.

Sigurd Risting.

På samtlige disse ekspedisjoner, så vel de som gikk under tysk flagg, som de der, utleid fra Norge, gikk under norsk flagg, var alle hvalskytterne norske, når man unntar at det på »Südmeer«-ekspedisjonens ene hvalbåt »Süd II« der ble benyttet som øvelsesbåt for en del tyske skytteraspiranter, av disse i hele sesongen 1938/39 bare ble skutt 32 hval.

I »Walfang im Rossmeer« som dr. S. Backer utga i Norddeutsche Fischerei-Zeitung, XX årgang, hefte 11 beskriver han sin reise til Rosshavet med det norske flytende kokeri »N. T. Nielsen-Alonso« i 1926/27 og beretter bl. a. om den for tyskerne dengang helt ukjente antarktiske hvalfangst (»des für uns Deutschen ganz fremden und unbekanntem Walfang«). Intet tysk skip var noensinne nådd så langt syd, og de få tyskere som hadde hatt den lykke å komme dit ned ombord på fremmede nasjoners fartøyer, kunde telles på *en* hånds fingre (»kann man an den Fingern der *einen* Hand abzählen«).

I motsetning hertil skriver forfatteren Otto Hugo på side 90 i sin bok »Deutscher Walfang in der Antarktis« som utkom i 1939, at en tysk forsker Gaus på forskningsskipet »Meteor« ved rundingen av dette århundre hadde utforsket Antarktis og brakt med seg heim beretninger om de store hvalforekomster dernede. Disse beretninger

Hvalfangere forlater Tønsberg.

hadde vist nordmennene veien til Antarktis. («Um die letzte Jahrhundertwende war es der deutsche Forscher Gaus der auf der »Meteor« die Antarktis durchforschte. Er brachte Berichte über die grossen Walbestände heim, die den Norwegern den Weg in die Antarktis wiesen.»)

Det er vel å formode at forfatteren muligens har hørt om 1) den store tyske matematiker K. F. Gauss (ikke Gaus) som ble født i 1777 og døde i 1855, 2) om professor Erich von Drygalskis ferd med det etter K. F. Gauss oppkalte skip »Gauss« i 1901—03, samt 3) om admiral F. Spiess' tokt med »Meteor« i det sydlige Atlanterhav i 1925—27, og på grunnlag av sin mangelfulle viten om disse ting er kommet til den merkelige påstand at hans landsmenn har vist nordmennene veien til Antarktis, og ikke som tilfellet er, omvendt. Da Hugos bok av Reichsstatthalter Carl Röver i forordet blir omtalt som et verk der stammer fra en sakkyndigs penn («aus sachkundiger Feder»), bør vi her erindre om at den første hval vi skjøt i Antarktis ble skutt i 1894, omtrent 8 år før v. Drygalskis ekspedisjon. (Se side 42.)

Ekspedisjonens arbeidsfelt og utrustning.

Valget av »Schwabenland«-ekspedisjonens arbeidsfelt ble influert av de politiske forhold på Antarktika, forhold som Tyskland ikke hadde anerkjent, skriver Wohlthat i sin artikkel. De nasjoner som gjorde krav på deler av det antarktiske fastland, var Storbritannia, Australia, New Zealand, Frankrike og Norge.

De krav på høyhetsrett som hittil var framkommet inndelte Wohlthat i 4 grupper:

1. Bestemte landsdeler eller øyer som Bouvetøya og Peter I's øy.
2. Territorier innenfor bestemte sektorer som var begrenset ved lengde- og breddegrader, som var blitt annektert på grunnlag av dekreter. Hertil hørte:

- a) Falkland-sektoren.
- b) Rosshav-sektoren.
- c) Den australske sektor.

Etter en kort omtale av sektorprinsippet (for dette se side 56) beretter Wohlthat under d) at Norge ved kongelig kunngjørelse av 14. januar 1939 stillet den del av det antarktiske kontinent som lå mellom 20° v. l. og 45° ø. l. med det deri beliggende territorium så

vel som de dertil grensende farvann under sin suverenitet »auf Grund der behaupteten geographischen Entdeckung«. (Denne påstand er ikke helt riktig. Som man vil se på side 156 var »Rettsgrunnlaget for Noreg til å draga det nemnde herrelause landet inn under sitt velde er som nemnt det norske geografiske granskingsarbeidet som er gjort på dette området og som nordmennene til no har vori åleine om«).

3. Territorier som private ekspedisjoner hadde navngitt, men som vedkommende regjering ikke gjorde krav på. Hertil hørte v. Drygalskis og Filchners oppdagelser, norske hvalfangeres og flyveres oppdagelser på forskjellige steder på Antarktisas kyster og landet mellom 80° og 150° v. l. som Ellsworth hadde overfløyet.

Da den tyske antarktiske ekspedisjon forlot Hamburg i desember 1938 var det ikke gjort krav på deler av det antarktiske kontinent som lå ved Atlanterhavet og Stillehavet, altså det som nå er kjent som den norske sektor i Antarktis og de territorier på Stillehavssiden som Ellsworth og Byrd hadde gjort krav på for De Forente Stater. Da man kunde regne med gunstigere isforhold i den sydatlantiske sektor enn i Pacific-sektoren ble den, sydlig for Bouvetøya, omkring null-meridianen beliggende »ukjente del av Antarktis, hvis landiskant leilighetsvis var nådd« bestemt som arbeidsfelt, skriver Wohlthat, mens Ritscher beretter at feltet var beliggende »mellem 20° v. l. og 20° ø. l.«, altså ifølge de norske kartar av 1937, bl. a. langs kysten av Prinsesse Astrid- og Kronprinsesse Märtha Land.

For å muliggjøre at den store oppgave kunde bli utført på en tilfredsstillende måte i de få sommermåneder arbeidet kunde pågå sydpå, ble ekspedisjonen utrustet med alle de mest moderne hjelpemidler som vitenskap og teknikk kunde oppdrive. Deutsche Lufthansa stilte et av sine flystøttepunkter, Norddeutsche Lloyds motor-katapultskip »Schwabenland« på 8400 tonn b. reg., med to 10-tonn Dornier-Walen flybåter til disposisjon. Disse ble ombygd for antarktiske forhold og fikk installert usedvanlig sterke avsender- og mottagerapparater betjent av de to radiotelegrafister H. Ruhnke og E. Gruber. Flyene skulde, avvekslende, benyttes til undersøkelser og fotografering fra luften. Det var første gang man skulde benytte seg av katapultutskytning i Antarktis. Lufthansa engasjerte de to flyvere R. Mayr og R. Schirmacher, stasjonsmontører og andre dyktige fagfolk til betjening av maskinene, katapulttjenesten osv., og selskapets kommersielle avdeling påtok seg avviklingen av de omfangsrrike finansielle spørsmål som oppstod i anledning av ekspedisjonen.

Avskjed fra hjemmet. Sandefjords brygge med A/S Thor Dahls gamle forretningsgård i bakgrunnen.

Hansa Luftbild G. m. b. H., Berlin, leverte to Zeiss-Reihenmesser-kameraer som ble innbygd på flyvingene for og akter, så de to fotografer, M. Buddermann og S. Sauter, ble i stand til å kunne ta skråbilleder av landskapet både på styrbord og babord side. Atlas Werke sendte en ingeniør ombord for å passe de mange elektriske måleapparater.

Provisjonen og forhyringen av mannskapet ble besørget av Norddeutsche Lloyd, som blant sine dyktigste folk utsøkte 54 sjømenn, offiserer og maskinister som besetning. Kaptein Otto Kraul ble engasjert som islos.

Den vitenskapelige avdeling besto av de to meteorologer, H. Regula og H. Lange, en oseanograf, H. H. Paulsen, en biolog, E. Barkley, en geograf, E. Herrmann og en geofysiker, L. Gburek, samt en del medhjelpere. Disse ble stilt til disposisjon av marinens overkommando, overkommandoen for luftfart, den tyske værtjeneste, riksministeriet for ernæring og landbruk, riksministeriet for vitenskap og folkeopplysning og fiskeridepartementets Institut für Walforschung.

I alt besto ekspedisjonen av 82 mann, med kaptein Alfred Kottas som skipets fører og kaptein Alfred Ritscher som ekspedisjonens leder.

Ritscher hadde vært fører av Schröder-Stranz ekspedisjonens skip i Nordishavet i 1912. Han var en av de 3 menn, som da ekspedisjonen forulykket, etter en eventyrlig ferd tvers over Spitsbergen, slapp fra det med livet.

Da »Schwabenland« som hadde vært benyttet i Lufthansas Nord- og Syd-Atlantehavstjeneste, ikke egnet seg for arbeid i isen, måtte man foreta en omfattende ombygning av skipet, hvis baug og skrog ble forsterket. Motorene ble grundig ettersett og alt mulig gjort for å sette fartøyet i første klasses stand. Deutsche Werft i Hamburg satte alle sine beste arbeidere og alle arbeidere man kunde skaffe seg fra andre tyske verfter inn i dag- og nattskift for å påskynde arbeidet.

Ekspedisjonens vitenskapelige arbeid.

Etter en og en halv måneds iherdig, avsluttende arbeid var alle forberedelser ferdige og den 17. desember 1938 kunde »Schwabenland« forlate Hamburg og tiltre sin reise. Om avgangen ble det ikke utsendt noen meddelelse i pressen.

Den 20. desember 1938 passerte »Schwabenland« Ushant, den 29. desember ble Ekvator overskredet og den 2. januar 1939 var skipet ved Ascension Island. Derfra fortsatte man til Tristan da Cunha og Gough Island.

Allerede ved Ushant påbegynte meteorologene sit arbeid og tok daglige vind- og temperaturmålinger, likesom daglige radiosondeoppstigninger ble foretatt. Resultatet av disse undersøkelser og aerologiske målinger ble hver dag sendt til Deutsche Seewarte i Hamburg.

Oseanografen begynte sine vannmålinger, vanntemperaturundersøkelser og prøvelodninger ved Portugals kyst og fortsatte dem langs Afrikas vestkyst. Fra Ascension Island av ble det tatt ekkoloddsudd langs den sydatlantiske havrygg uavbrutt hver halvtime, ofte med bare 2, 5 eller 10 minutters mellomrom, hele veien sydover og opp igjen til man kom tilbake til Ekvator.

Geofysikeren beskjeftiget seg med strålemålinger o. a. og biologen satte alt i stand for sitt arbeid sydpå. Etter at skipet hadde passert Kappstadens breddegrad, foretok han og vakthavende offiser regelmessige undersøkelser vedrørende fuglelivet og hvalforekomster.

Den 15. januar ankom »Schwabenland« til Bouvetøya, hvis beliggenhet Ritscher oppgir som $54^{\circ} 20'$ s. b. og $3^{\circ} 20'$ ø. l., en liten avvikelse fra den tidligere av tyske og norske ekspedisjoner oppgitte posisjon. På grunn av de usedvanlig kraftige radio-sender og mot-

„Lancing“ av Larvik. Det første flytende kokeri med Sørilles patenterte opphalingslipp.

tagerapparater som »Schwabenland« hadde ombord med en likeså stor rekkevidde som den ombord på atlanterhavskolossene »Bremen« og »Europa«, er det rimelig å formode at han allerede dagen før sin ankomst til Bouvetøya eller senest den 15. januar 1939 vil ha hørt om den norske anneksjon av Bouvet-sektoren.

Det ble nå truffet bestemmelse om at skipet skulde følge langs Bouvetøyas lengdegrad ($3^{\circ} 24'$ ø. l.) rettviseende sydover så langt man kunde komme for isen og opplodde Maudbanken på veien, hvilket også ble gjort.

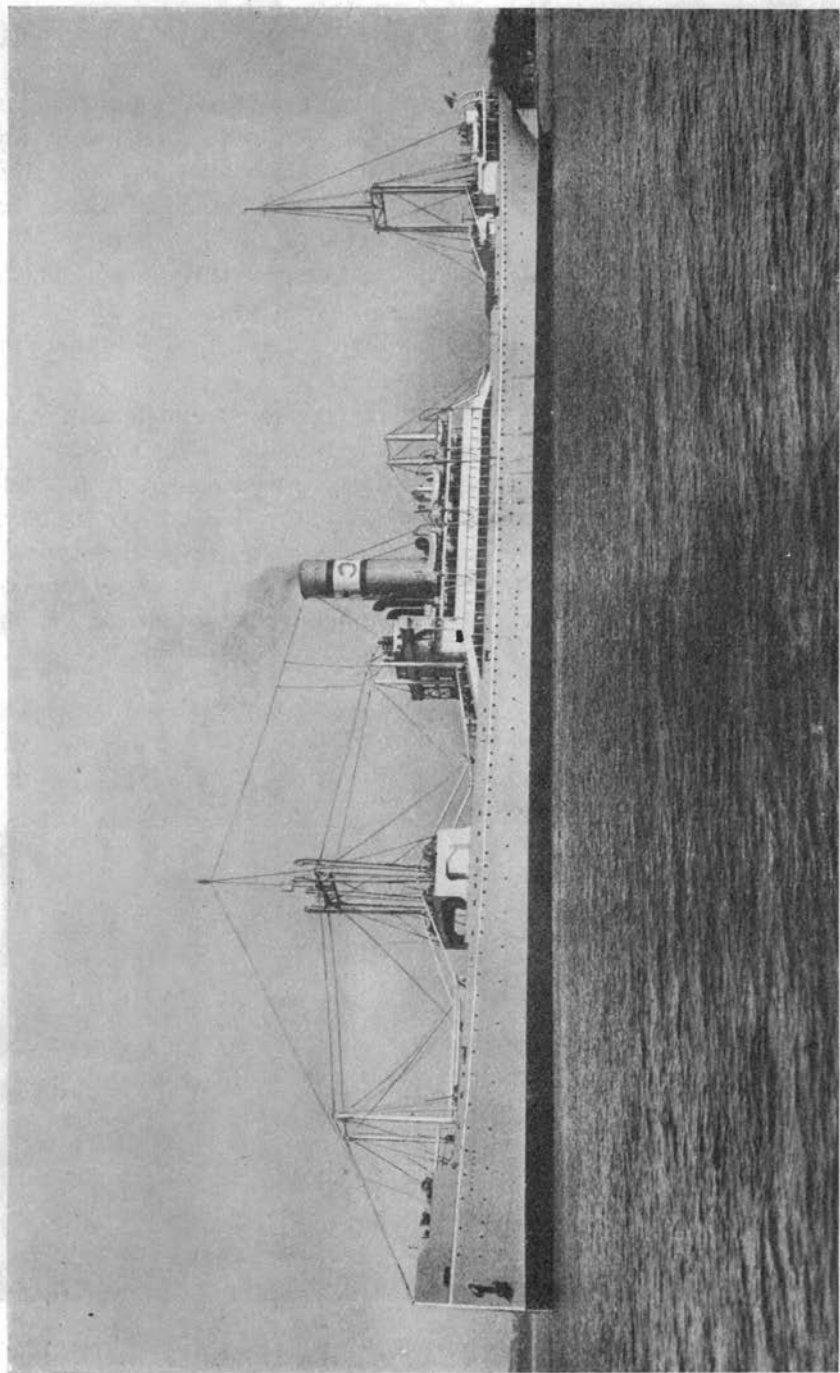
Før avreisen fra øya fikk man se det første isfjell, og den 16. traff man på ikke mindre enn 53, samt en del hval. Drivis var ikke å se. Etter telefonisk avtale med føreren av kokeriet »Wikinger« traff »Schwabenland« den 17. januar sammen med den norske tankdamper »Anna Knudsen«, som fikk en del radiolamper med seg til kokeriet »Südmeer«.

Den 18. januar var »Schwabenland« på 66° s. b. uten å ha sett drivis, men kl. 4,30 den 19. januar fikk man på 69° s. b. se isblink i horisonten. Kursen ble derpå satt rettviseende 260° for å utnytte de gode is- og værforhold og komme lengst mulig vestover så lenge de varte. Samtidig ble flyene gjort klar for prøveflyvning.

Henimot middagstid fikk man øye på noe som man antok for å være landis i sydvest og nådde inn til iskanten om aftenen, da den første prøveflyvning fant sted. Ved sin tilbakekomst meldte flyverne imidlertid at den is man hadde sett fra skibet, var atskilt fra den virkelige landis ved en råk og at det tilsynelatende var mulig å nå enda lenger østpå ved å benytte seg av denne. Man styrte derpå inn i råken til skibet befant seg på $69^{\circ} 10'$ s. b. og $4^{\circ} 30'$ v. l. for å foreta en landflyvning derfra.

Hver flyvning skulde ifølge planen ha en rekkevidde av ca. 880 km lengde i nord-sydlig retning og 30 km i vest-østlig. Flyverne skulde avmerke ruten derved at de med ca. 25 km's mellomrom kastet ned en metallpil, hvorpå hakekorset var innmeislet.

De fotografier man tok skulde i en høyde av 3000 m dekke et areal av ca. 25 km i alle retninger passende for kartografisk bearbeidelse, mens enkeltheter i landskapet skulde vises tydelig i minst 50 km's avstand. Grensen for det apparatet kunde oppfange var ca. 100 km av landskapet. Teoretisk skulde man ved hver planmessig gjennomført flyvning kunne dekke $184\,000\text{ km}^2$ i en høyde av 3000 m. Dette

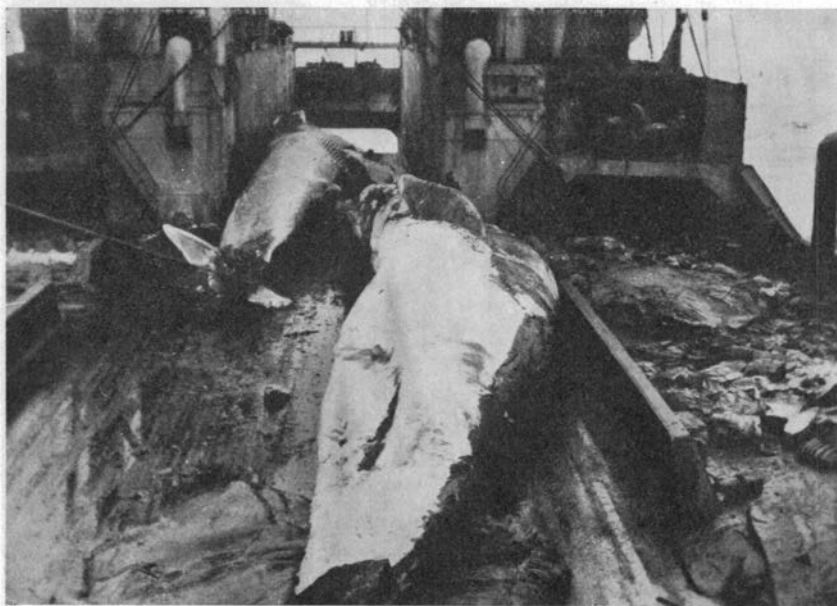
Det flytende kokkeri «Solglimi» av Sandefjord.

optimum mente man dog ikke å kunne nå, men man ventet minst å kunne innfange ca. 65 000 km² av landskapet under én flyvning.

Mer enn én innlandsflyvning pr. dag kunde ikke finne sted, da reserveflyet alltid måtte holdes i beredskap i tilfelle av at noe skulde tilstøte innlandsflyet. Alle mulige sikkerhetsforholdsregler var truffet på forhånd. I tilfelle av nødlanding kunde dette meldes til skipet, da flyene hadde sterke avsender- og mottagerapparater ombord.

Hvert av flyene veide med full belastning 10½ tonn, inklusiv flyverne, sleder, redningsbåt, telter, ski, våpen, soveposer, olje, vann, proviant for en måned pr. mann etc. etc. Dette var ½ tonn mer enn beregnet, men det gikk bra.

Den 20. januar 1939 kl. 4,40 ble den første innlandsflyvning foretatt. En time etter avreisen meldte flyverne at de hadde overfløyet pakkisen og landiskanten. Litt senere på dagen kom der meldinger om enkelte nunataker som stakk opp av isen, derpå om høye fjell hvis topper steg til over 3000 m og sluttelig at hele fjellmassivet lå foran dem, mens der bak dette strakte seg et platå på oppimot 4000 m's høyde. Himlen var så klar at man kunde se omtrent 200 km i alle retninger.

Hvalen hives ombord.

Beinsag. „Solglimt“.

Da flyverne var på 74° s. b., 500 km sønnenfor landisen og ca. 600 km fra skipet, måtte de snu, da maskinen ikke klarte å komme over den steile nordvegg på plataet som fikk navnet Neumayer-Steilwand. Ruten var planmessig blitt avmerket med metallpiler hver 20 à 30 km og ved endepunktene ble det tyske riksflagg, festet til en pil, kastet ned som tegn på at det overfløyede landskap var tatt i besittelse (als Sinnbild der Besitzergreifung des überflogenen Geländes).

I løpet av dagen — den 20. januar — hadde isforholdene rundt skipet forverret seg betraktelig. Nordavinden hadde i flere dager drevet drivis og pakkis sammen, den råk man hadde benyttet seg av for å komme vestover, hadde lukket seg, og fra skipet kunde man ikke øyne noen veg ut av isen. Flyverne berettet også at skipet lå helt innesluttet av is, men at man hadde bemerket en råk som snodde seg i tallrike vindinger utover mot åpent hav i østlig retning og denne, mente de, kunde muligens benyttes. Reserveflyet ble straks sendt ut for å rekognosere og om mulig å lose fartøyet ut. Dette viste seg å la seg gjøre, og idet reserveflyet fløy fram og tilbake og viste

vegen lyktes det »Schwabenland« ved ustanselige kursendringer å få vridt seg ut gjennom den ca. 20 sjømil lange råk.

Denne erfaring hadde vært en god lærepenge, råker som ledet inn i isen lokket ikke lenger, »Schwabenland« holdt seg senere klokkelig langs iskanten, idet man stadig passet på å ha ryggen isfri, skriver Ritscher. Etter hvert som skipet arbeidet seg østover, ble forholdene dog bedre, der ble mindre drivis utenfor den tette pakkis som no og da lå så langt som 50 sjømil fra landisen.

Det gode vær man hadde hatt den 20. januar, så ut til å ville vedvare den 21., skjønt radiomeldinger fra hvalfangere både i øst og vest og også fra »Anna Knudsen« tydet på at uvær kunde ventes. Dette skip som da befant seg på 60° s. b. og 17° v. l. på veg til »Südmeer«, hadde møtt snøtykke og tilfrisknende nord-nordvestlig vind.

Den annen landflyvning, som fant sted den 21. januar, brakte også godt resultat, men under den tredje, den 22. januar, møtte flyverne skydannelser over fastlandet, så de måtte forandre sin planlagte rute.

Den første flyverperiode (i dagene 20.—22. januar) avsluttet med det resultat at et landskap på ca. 250 000 km² var blitt utforsket, hvorav omtrent 140 000 km² var blitt fotografert fra luften. Været ble imid-

Flenseplanen. „Solglimt“.

Spekket skjæres. „Solglimt“.

lertid no så slett at ingen flyvning kunde finne sted, og »Schwabenland« dampet østover langs pakkiskanten for om mulig å finne et bedre utgangspunkt for den neste flyvning så snart været tillot det.

I sin beretning om isforholdene langs iskanten og de der opp-tredende tallrike isfjell, melder Ritscher at $\frac{6}{7}$ -deler av fjellenes ismasse ligger under vann, hvilket ikke stemmer med observasjoner foretatt av andre antarktiske forskere. (Se side 34.)

Etter 8 dagers styggvær klarnet det atter opp og den 29., 30. og 31. januar fant 3 videre planmessige landflyvninger sted. Da det under de tidligere hadde vist seg at der mellom landisen og fjellene 300 km innover landet bare lå naken bre-is, og at der bakom fjellene lå et ca. 4000 m høyt platå, forandret man no taktikken derhen, at flyverne undersøkte fjellene nærmere og fotograferte dem i øst-vestlig retning. Herved sparte man både tid og unødig fotografering, idet man bare krysset det nakne bre-isfelt diagonalt på ut- og heimtur.

Resultatet av de 3 flyvninger og en fjerde og siste i denne flyveperiode, en som fant sted den 3. februar, var en utforskning av fjellene mellom 0° og 20° ø. l. 3 mektige fjellkjeder med en del 4000 m høye fakkete topper og langt østenfor disse en del fjellkammer og nunataker ble oppdaget og fotografert i sammenhengende rekkefølge.

En landstrekning som lå ca. 100 sjømil innenfor landisen, ca. 200 m over havet, som man fant på $12^{\circ} 30'$ ø. l. ble flere ganger overfløyet på kryss og tvers i 50 til 100 m høyde og fotografert, da den bød på særlig oppmerksomhet. Mellom mørkebrune, lerskifer (lehmigfelsesigen) svaberg observerte man en hel del opp til 150 m lange og tilsynelatende flere meter dype vanddammer, hvorpå der ikke fantes antydning til is. I den omkringliggende bre-is viste det seg flere en til to meter dype renner hvorigjennom smeltevannet fra omegnen fløt ned i dalen. Til en begynnelse antok man at smeltingen var forårsaket på grunn av vulkanske forhold, men kom senere til den formodning at det dreide seg om følgene av en sterk solvirkning på de omkringliggende mørkerødbrunne nakne koller. Det var samme slags vanddammer som de Widerøe hadde sett i 1937 og Christensen berettet om i »Min siste ekspedisjon«.

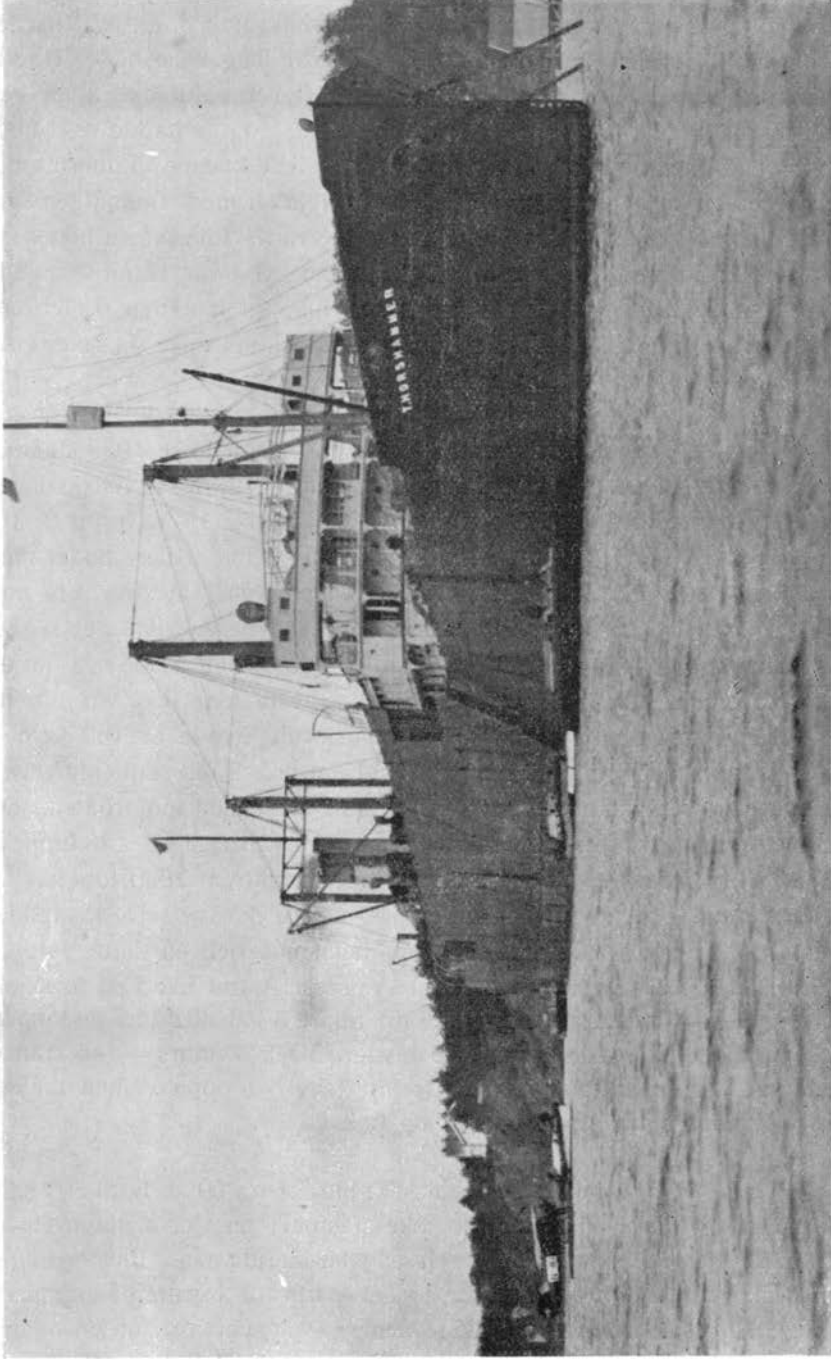
Kortere orienteringsutflukter ble foretatt i ettermiddagstidene når landflyverne hadde meldt at de var på heimtur og utenfor fare, eller av et av flyene på de dager når ingen innlandsflyvning kunde finne sted. Disse småutflukter ga Ritscher anledning til å undersøke landisen med henblikk på eventuelle landingsmuligheter. Turene ble også benyttet til jakt på sel og fugl, biologiske og magnetiske undersøkelser, fotografering o. a. På enkelte av disse utflukter fulgte som regel en eller flere vitenskapsmenn med.

Allerede i de første dager av februar viste det seg nyis på åpne steder i drivisbeltet og det isfattige felt mellom dette og landisen, skriver Ritscher. Temperaturen sank fra 0° til -6° C.

Da innlandsflyet kom tilbake den 3. februar meldte flyverne at store pakkismasser kom drivende østenfra ca. 100 sjømil fra landisen. Pakkisgrensen lå da på ca. 16° ø. l. Man satte derfor kursen vestover for å prøve isforholdene der for om mulig å fortsette flyvningene til arbeidsfeltets vestgrense eller å finne en veg ut av isen.

Den 4. og 5. februar kunde man på grunn av inntredende dårlige værforhold ikke foreta innlandsflyvninger, bare små utflukter langs landiskanten. Når dønningen ikke var for sterk, gikk styrmannen og flere av mannskapet og ferdens deltagere i land på isen med en av båtene, noe som ikke var ganske ufarlig på grunn av pakken. Det ble fanget 7 sel og 11 pingviner, hvorav 7 keiserpingviner og en adéliepingvin ble brakt med heim til den zoologiske hage i Berlin.

På 0° lengde og $69^{\circ} 30'$ s. b. ble »Schwabenland« stoppet av pakkisen som lå tett vestover, mer enn 100 sjømil nordenfor landisen.

Det flytende kokkeri „Thorshammer“ av Sandefjord.

Skipet lå da på sydsiden av en stor åpen isbukt mot nord, og Ritscher fant det ikke rådelig å risikere noe ved å forbli lenger der nede. Hadde man fra skipets daværende posisjon latt flyverne forsøke å nå hen til det mål man hadde satt seg, nemlig 20° v. l. og de hadde vært nødt til å nødlande, kunde man, skriver Ritscher, ikke komme til unnsetning, da reserveflyet på grunn av en del vanskeligheter med trimmingen som ikke lot seg fjerne ombord, bare kunde anvendes for små utflukter på kortere distanser. Da værforholdene heller ikke var tilfredsstillende og meteorologene ikke ventet noen bedring, ga han den 6. februar 1939 ordre til at arbeidet skulde avbrytes og skipet tiltre sin heimreise, idet han mente at den antarktiske sommer var gått til ende.

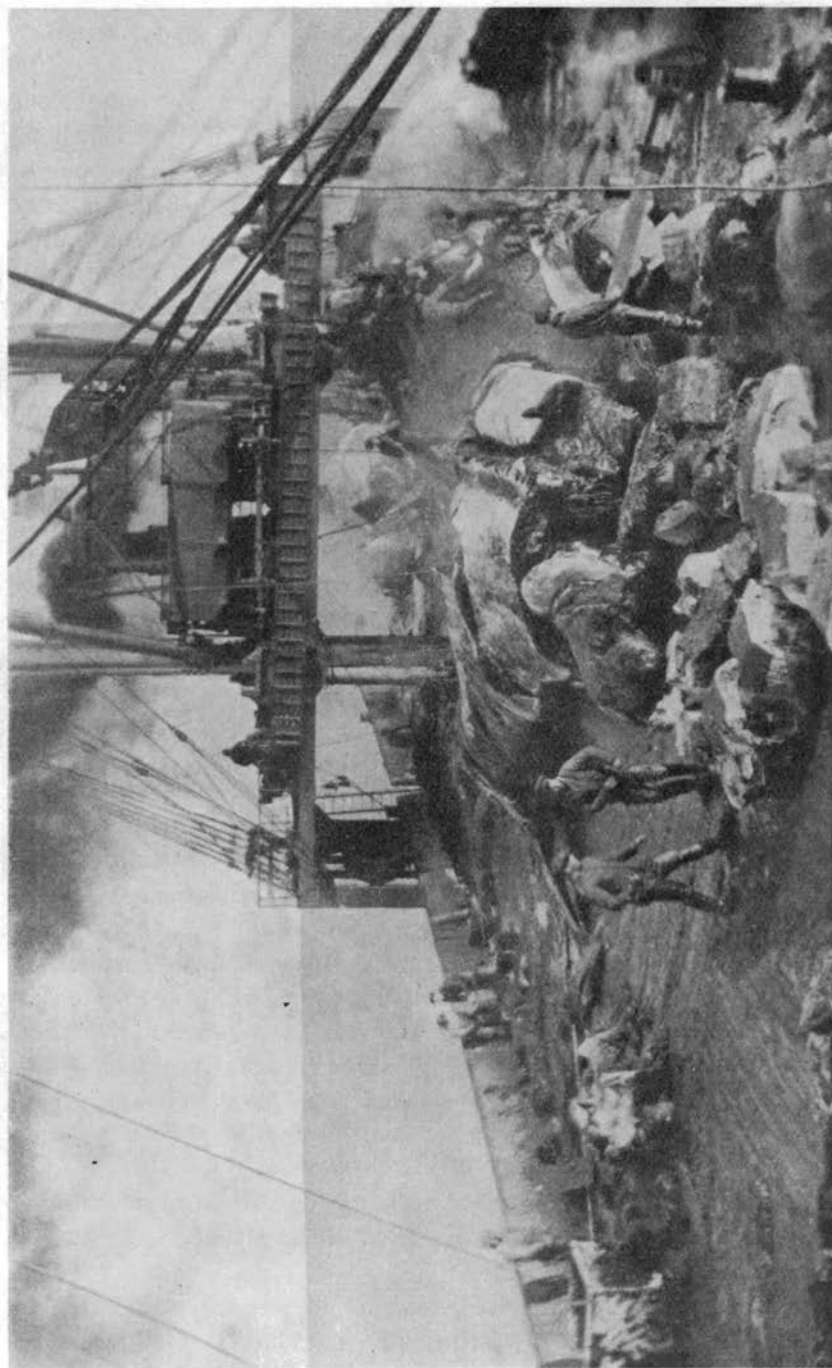
Ifølge »The Geographical Journal« for september 1939 dampet »Discovery II« sydover langs iskanten utenfor Prinsesse Astrid Land og fikk barrieren i sikte den 3. mars 1939 på $65^{\circ} 15'$ s. b. og $0^{\circ} 10'$ ø. l. Skipet fulgte derpå østover, kloss langs denne, i flere dager med forskjellig kurs, og kartla iskanten på en strekning av over 140 mil.

Der hvor »Discovery II« først møtte isbarrieren viste det seg at den fløt på 1114 favner vann, så man trodde at det dreide seg om en stor drivende isøy. Det viste seg imidlertid at dette ikke var tilfelle, idet senere loddskudd viste en gjennomsnittlig dybde av 160 favner.

Den 4. mars fikk man øye på land omtrent 5 mil sønnenfor, men kunde ikke gå i land idet man hadde hatt uhell med motorbåten. Da man først fikk se landet observerte man hverken fjell eller fjelltopper i nærheten, men landet steg jevnt sydover til omtrent 2000 fots høyde, hvor det taptes av syne. Det var tydelig nok at det var selve fastlandet man så, til tross for at man ikke oppdaget noe fjell på dette.

Den 5. mars så man kysten på Prinsesse Astrid Land på forskjellige steder. Ved en anledning var skipet bare 3 kabellengder av landet, hvor dybden viste seg å være 60 favner. Den 6. mars — en måned etter at »Schwabenland« hadde forlatt feltet — oppgav man undersøkelserne på grunn av disig vær og pakkis.

Under »Schwabenland«s heimreise ble der fra 69° s. b. til 39° s. b. tatt hydrografiske og meteorologiske stasjoner med et mellomrom av fra 120 til 150 sjømil, langs Greenwich-meridianen. Flere ganger drev man i to, en gang i 3 dager, i svær storm for å vente på en anledning til fortsatt stasjonsarbeide. Men sluttelig var alt i orden og fra

Arbeid på fenseplanen. „Thorshammer“.

39°. s. b. av ble kursen satt for Kappstaden, hvor geofysikeren og meteorologen kunde foreta sine kontrollmålinger.

I Kappstaden ble ekspedisjonen vennlig mottatt, og myndighetene stillet gratis kaiplass til disposisjon. Datoen for skipets ankomst og avgang fra Kappstaden blir av en eller annen grunn ikke oppgitt, hverken i Ritschers første eller hans annen beretning, heller ikke av Wohlthat eller Deutsche Nachrichten Büro, men det må ha vært i dagene mellom den 6. og 8. mars. Ritscher skriver at man forlot Kappstaden etter et mindre enn to dagers opphold og at »Schwabenland« ankom til Pernambuco den 22. mars. Den 11. april kom skipet til Cuxhaven, hvor representanter for regjeringen, krigsmakten, de forskjellige institusjoner som hadde hatt med ekspedisjonen å gjøre, samt de stedlige myndigheter ønsket ekspedisjonens medlemmer velkommen til heimlandet. Med disse ombord ankom »Schwabenland« til Hamburg den 12. april 1939.

Den samme dag skrev »Hamburger Fremdenblatt«: »Vårt store rike støtter med hele sin verdenspolitiske makt de resultater som er nådd av den ekspedisjon som no er kommet heim til Hamburg. Det utforskede område er klart avmerket med rikets flagg, og den tyske ekspedisjon har også heist Stor-Tysklands farger på de viktigste steder på kysten.«

Den 14. april 1939 telegraferes til »Arbeiderbladet« fra Berlin: »Den samlede tyske presse inneholder til dels begeistrede og stolte beretninger om de såkalte tyske anneksjoner i Antarktis Den offisielle tyske anneksjon av områdene skal være forestående, og det heter i enkelte avisberetninger at »den tyske hvalfangst hermed er sikret en naturlig og sikker basis i Antarktis.«

»Norges Handels- og Sjøfartstidende« gjengir i sitt nummer for 15. april 1939 et Antarktiskart hentet fra »Deutsche Allgemeine Zeitung« hvorpå hele den norske sektor (altså Dronning Maud (Kronprins Olav), Prins Harald, Prinsesse Ragnhild, Prinsesse Astrid og Kronprinsesse Märtha Land) uten at navnene blir nevnt, feilaktig er avmerket som hittil utforsket (bisher unerforscht).

Ekspedisjonens resultater var meget gode. Æren herfor tilskrev Ritscher deltagernes dyktighet og delvis de usedvanlig gode is- og værforhold som man hadde møtt.

I tidsrommet 19. januar til 5. februar ble det i 3 perioder under 7 innlandsflyvninger og 9 særutflukter tatt 11 000 fotografier fra

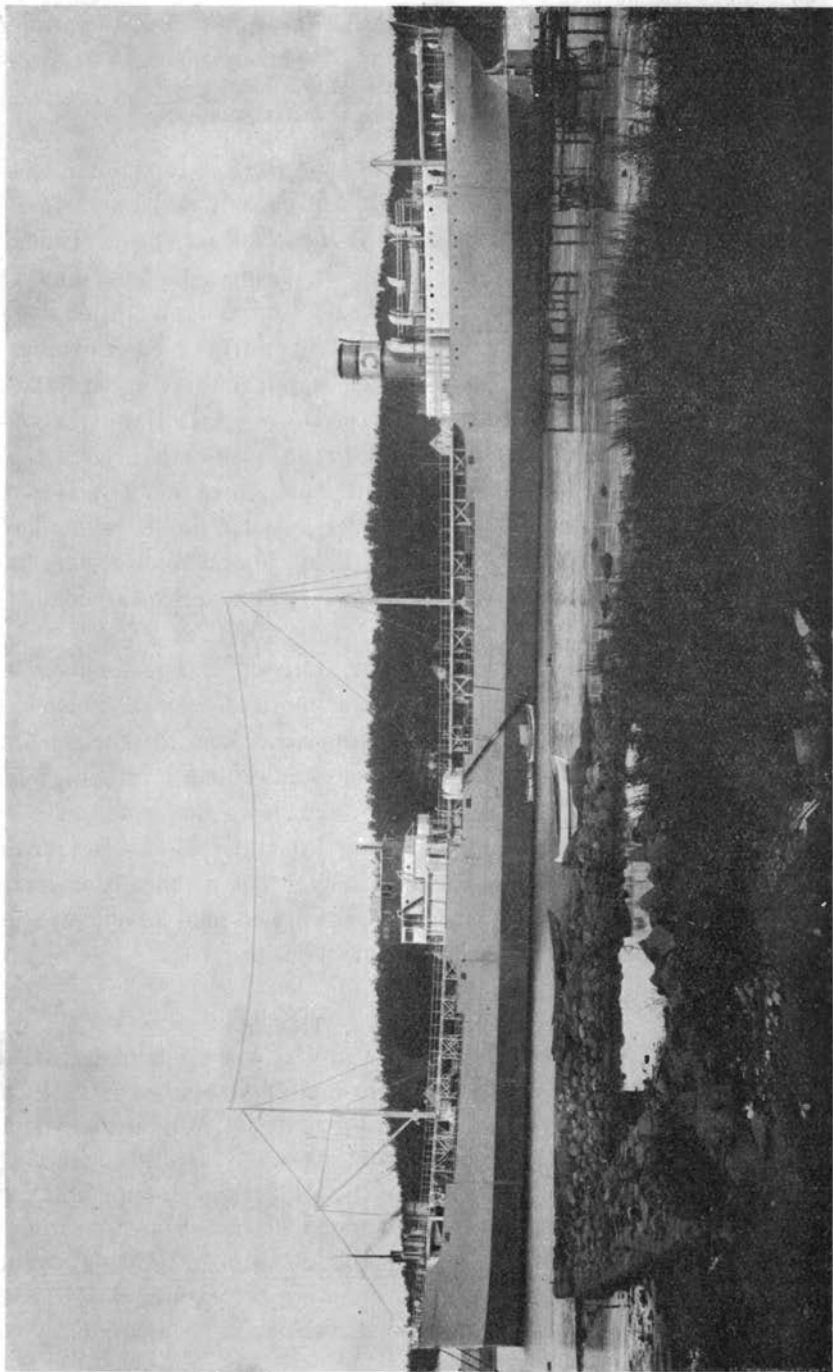
Hvalen parteres på „Thorshammer“s flenseplan.

luften. I den første periode fant flyvningen sted fra $69^{\circ} 10'$ s. b. og $4^{\circ} 20'$ v. l., fra $68^{\circ} 47'$ s. b. og $3^{\circ} 47'$ v. l. og fra $68^{\circ} 57'$ s. b. og $1^{\circ} 5'$ v. l. I den annen periode fra $69^{\circ} 34'$ s. b. og $1^{\circ} 17'$ v. l., $69^{\circ} 47'$ s. b. og $6^{\circ} 10'$ ø. l. og fra $69^{\circ} 34'$ s. b. og $7^{\circ} 20'$ ø. l. I den tredje periode fra $69^{\circ} 5'$ s. b. og $14^{\circ} 45'$ ø. l. Ved denne siste anledning fotograferte man langs landiskanten til omtrent $18^{\circ} 30'$ ø. l. og var i stand til å se landet bortenfor det planlagte arbeidsfelt på 20° ø. l. Den 5. februar fløy man fra samme posisjon. I alt fløy man ifølge Deutsche Nachrichten Büro 12 000, ifølge Wohlthat over 15 000 og ifølge Ritscher ca. 16 000 km i $86\frac{1}{2}$ flyvetimer.

Det sydligste punkt som flyverne kom til var $74^{\circ} 25'$ s. b. på $0^{\circ} 20'$ v. l. Det vestligste punkt var $4^{\circ} 50'$ v. l. på $71^{\circ} 23'$ s. b. og det østligste $16^{\circ} 30'$ ø. l. på $72^{\circ} 10'$ s. b.

Loddskudd ble tatt langs landiskanten for å måle vanddybden som varierte på de forskjellige steder. På et var den bare 435 m, mens man samtidig fra skipet tok loddskudd som viste en dybde av opp til 4000 m. Av 119 radiosondeoppstigninger ble 36 foretatt innenfor den antarktiske sirkel. 31 av ballongene nådde en høyde av over 20 000 m, bare 11 var under 12 000 og gjennomsnittet var 18 000 m. Det høyeste punkt de nådde var 28 000 m.

Det utforskede område hadde en størrelse av ca. 600 000 km² hvorav ca. 350 000 km² ble opptatt stereofotogrammetrisk. Herrmanns »Übersichtstafel von dem Arbeitsgebiet der Deutschen Antarktischen Expedition 1938/39« som fulgte med bilaget til »Annalen der Hydrographie etc.« viser landisen mellom 14° v. l. og 20° ø. l. Landet strakte seg fra $11^{\circ} 30'$ v. l. til 20° ø. l. mellom 69° og $76^{\circ} 05'$ s. b. Innenfor dette område lå en avsluttet landsdel mellom 5° v. l. og 15° ø. l. oppdelt i 4 store fjellkjeder, avgrenset sydpå ved et 4000 m høyt platå mellom 2° ø. l. og ca. 8° til 10° v. l. og $73^{\circ} 30'$ til 74° s. b. En rekke av fjellene ble oppkalt etter tyske og østerrikske oppdagelsesreisende, vitenskapsmenn etc. som Alexander von Humboldt, Payer, Weyprecht, Petermann, von Drygalski, Filchner, von Neumayer og andre. Innlandet lengst mot vest, inne på Kronprinsesse Märtha Land, ble kalt Ritscher Land. Platået som kunde sees å strekke seg sydover til ca. $76^{\circ} 30'$ s. b., fikk navnet Wegener-Inlandeis. Østenfor og vestenfor platået var det svære isflater som skrånet bratt nedover mot landisen. Det hele landskap var dødt. Ikke en fugl var å se, bare is og sol så langt øyet kunde nå.

M/S „Thorshavn“ av Sandefjord.

Herrmanns »Polarkarte Nr. 1« skulde vise alle de landområder i Antarktisk som var utforsket før og under »Schwabenland«s ekspedisjon. (»Die Polarkarte Nr. 1. zeigt alle bisher erforschten Teile der Antarktis und der von uns dazu gewonnene Gebiet.«.) I en artikkel: »New Maps of the Antarctic« i Geographical Review for januar 1940 blir det imidlertid gjort oppmerksom på at hverken Caird Land, Coats Land eller Kronprinsesse Märtha Land er avmerket på kartet. Herved gir dette inntrykk av at det ikke hadde vært oppdaget land mellom Filchners Prinzregent Luitpold Land (som er fargelagt) og den vestligste del av det fargelagte land som Ritscher ga navnet Neu-Schwabenland, til tross for at de mellomliggende oppdagelser som fant sted under Shackletons ekspedisjon i 1914/16, Bruce's i 1901/4 og »Norvegia«s i 1929/30 forlengst var kartlagt og velkjente. Herrmanns Polarkarts Neu-Schwabenland dekker dessuten over deler av Kronprinsesse Märtha Land og deler av Prinsesse Astrid Land. Hans kart gir følgelig ikke noe klart eller riktig bilde av de oppdagelser som har funnet sted siden Bruce fant Coats Land i 1904 til »Schwabenland«s komme i 1939.

På »Schwabenland«-ekspedisjonens store og viktige vitenskapelige undersøkelser skal jeg ikke her komme nærmere inn, men henviser til de spesielle avhandlinger derom i »Vorbericht« som Ritscher meldte vilde bli supplert i en offisiell beretning som ventedes offentliggjort i midten av 1940. På grunn av krigen kom de to første halvbind av »Wissenschaftliche . . . Ergebnisse« dog først ut i 1942. Det annet bind av dette verk, inneholdende beretninger om de meteorologiske, oseanografiske, geofysiske og biologiske resultater, skal komme ut etter krigen. Herrmanns »Deutsche Forscher« kom ut i 1941. (Se bibliografien.)

Den del av Antarktika som skulde undersøkes og tas i besittelse var, da »Schwabenland« forlot Hamburg den 17. desember 1938, kjent i inn- og utland, bl. a. gjennom Lars Christensens »Min siste ekspedisjon til Antarktisk 1936/37« som utkom på norsk, tysk, engelsk og fransk og gjennom alle de karter som var blitt laget i anledning av Riiser-Larsens og andre nordmenns oppdagelser i Bouvet-sektoren. Se bl. a. Geographical Reviews nummere for oktober 1930 og januar 1932. Riiser-Larsens kart var også offentliggjort på side 837 i annet bind av »Fangst og forskning i Sydishavet« som på anmodning ble

Lars Christensen og frue, „Thorshavn“.

sendt til ministerialdirektor Wohlthat høsten 1938. Widerøes flyvninger og oppdagelser i 1937 var også velkjente. De områder som det ble opptatt fotogrammer over i 1937 grenser i vest til det område som »Schwabenland«-ekspedisjonen opptok fotogrammer over i 1939. Av de karter som lages på grunnlag av fotogrammene fra 1937 er enno ingen utgitt.

For videre karter etc. vedrørende de norske oppdagelser i Bouvet-sektoren, se kartene på side 687 og 738 i tredje binds annen del av »Fangst og forskning i Sydishavet«. Enn videre Lars Christensens »Recent Reconnaissance Flights in the Antarctic« i *The Geographical Journal* for september 1939, side 192/203, og det medfølgende kart »The Course of Antarctic Exploration between Longitudes 20° W. and 110° E.« som viser oppdagelser i dette strøk fra 1831 til 1939.

På det sistnevnte kart er det ikke tatt nok hensyn til H. Halvorsens oppdagelser i 1931. Om disse berettet jeg på side 680—81 i tredje binds annen del av »Fangst og forskning i Sydishavet« som følger:

»Samtidig med »Norvegia«-ekspedisjonen opererte det flytende kokeri »Sevilla«, kaptein Halvorsen, i Atlanterhav-sektoren mellom 9° v. l. og 42° ø. l., som regel i en avstand fra barrieren av 5 til 30 n. m., nå og da opptil 60 n. m. og gjorde en del oppdagelser av nytt land mellom Kronprinsesse Märtha og Prinsesse Ragnhild Land. Halvorsen rapporterte bl. a. til rederiet at han lå i sikte av land den 3. februar 1931 på $67^{\circ} 37'$ s. b. og $6^{\circ} 25'$ ø. l., samt at han hadde sett land på 3 andre steder.

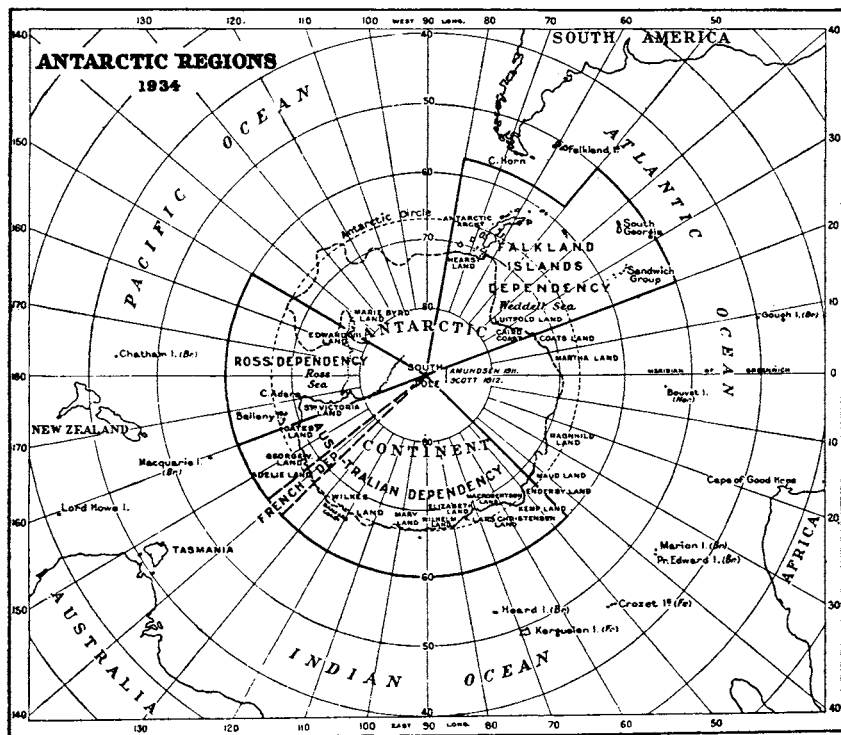
De av Halvorsen oppdagede kyststriper som han ikke har gitt noe navn (kysten fikk senere navnet Prinsesse Astrid Land), har Isachsen på sine kart (i »Norvegia« rundt Sydpollandet) delvis tatt med under Kronprinsesse Märtha Land og delvis under Prinsesse Ragnhild Land. Det kan selvfølgelig gjøres gyldig innvending mot en sådan ordning på grunn av de mellomliggende fremdeles ukjente strekninger; det er dog neppe tvil om at man sluttelig vil finne forbindelse hele veien fra det ene til det annet av disse land.«

Det er det som no er skjedd gjennom »Thorshammer«-ekspedisjonen i 1937 og »Schwabensland«-ekspedisjonen i 1938—39 samt gjennom »Discovery II«s tokt i dette farvann noen uker senere.

Alf Gunnestad.

Ritscher har i sin beretning ikke nevnt det store og viktige arbeid som norske ekspedisjoner og norske hvalfangere har utført eller de oppdagelser nordmenn har gjort langs kysten av den norske Bouvet-sektor og ellers i Antarktis, men vi nordmenn som har fostret så mange kjente og ukjente helter i artiske og antarktiske egner og vet hvor farlig et

John King Davis' kart over Antarktis 1934.

farvann »Schwabenland« opererte i, vil ikke derfor unnlate å hylle den tyske ekspedisjons deltagere for deres store innsats og for de mange og verdifulle opplysninger de brakte oss om den norske Bouvet-sektor og dens tilhørende kystfarvann, så vel på det geografiske og meteorologiske som på det oseanografiske område.

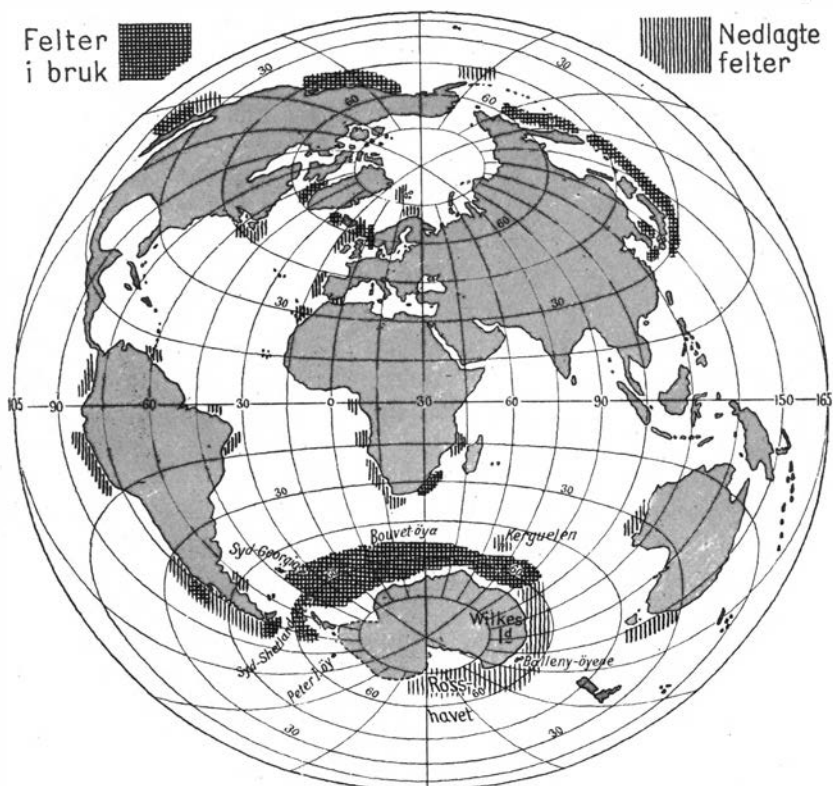
Når vi betenker at et stort verdensrikes ressurser var blitt mobilisert for å gjøre denne ekspedisjon til hva den ble og hyller den for dette, kan vi dog ikke unngå å minnes det lille fartøy »Norvegia« på 285 brutto register tonn, bekostet og utsendt av en enkelt privatmann tilhørende en liten nasjon, et lite skip med en besetning av bare 14 mann som hadde utført pionérbetjent på dette felt og oppdaget store deler av Bouvet-sektoren som no var blitt utforsket på en mer effektiv måte.

Die Deutsche Antarktische Expedition 1938/39 var av stor betydning på grunn av at den hadde skapt forutsetningen for at Tyskland ved en framtidig internasjonal ordning vedrørende overhøyhets-spørsmål i Antarktis også fikk et ord med i laget, skriver Wohlthat i »Der Vierjahresplan«. Dette tyske krav ble ikke berørt av den norske erklæring om at den del av Atlanterhav-sektoren, hvor den tyske ekspedisjon hadde arbeidet, var norsk område. Ifølge de herskende grunnbetingelser innen den alminnelige folkerett, var forutsetningen for den folkerettslig gyldige besittelsestagelse av herreløst land den, at man viste vilje til å okkupere, dvs. til en besettelse av landet og en varig utøvelse av forvaltning og herredømme over dette. Disse betingelser mangler med hensyn til de ubebodde kyster og territorier i Antarktis. Sektorteorien som enkelte nasjoner påkalte som begrunnelse for overhøyhetsrettigheter, var hittil aldri blitt anerkjent av Tyskland. En anvendelse av et så uklart folkerettslig prinsipp førte til umulige resultater. Således underlå det av Frankrike fordrede Adélie land det tusener av kilometer derfra fjernede Madagascars jurisdiksjon. Den tyske regjering hadde svart på den norske note som inneholdt meddelelse om besittelsestagelsen av land i Antarktis med det passende forbehold. Den endelige beslutning med hensyn til hvilke fordringer Tyskland skulde komme med på grunn av landoppdagelser i Antarktis kunde selvfølgelig først treffes etter at ekspedisjonens resultat var utnyttet. Allerede no var det dog fastslått at ingen av de nasjoner som gjorde krav på overherredømme i Antarktis forføiet over et tilnærmet sesvis så godt kjennskap til det fordrede territorium eller over et kartmateriale av slik nøyaktighet som Tyskland over »det av den tyske antarktiske ekspedisjon oppdagede land«. Uten all tvil forelå det i Antarktis særlige forhold som gjorde stillingen med hensyn til en folkerettslig undersøkelse til en interessant oppgave. Tyskland som aldri hadde unndradd seg et internasjonalt samarbeid vedrørende praktiske formål, vilde sikkert gjøre sitt beste for å finne en konstruktiv løsning av spørsmål som hittil ikke var løst på en tilfredsstillende måte.

Wohlthat nevner i sin artikkel også London-avtalen angående reguleringen av hvalfangsten i Sydishavet, høyhetsretten på det Antarktiske fastland og det vitenskapelige arbeid i forbindelse med oppdagelsen av ukjente strøk i Antarktis og utforskningen av disse. Etter de resultater som den tyske antarktiske ekspedisjon hadde oppnådd, var tidspunktet muligens no kommet, mente han, da tyske forskere og vitenskapsmenn (som Petermann og von Neumayer tidligere hadde

gjort det) oppfordret til et praktisk internasjonalt samarbeid med hensyn til polarforskningen.

Når Wohlthat her oppstiller teorien at »der Wille zur Okkupation« skulde danne forutsetningen for »den völkerrechtlich gültigen Erwerb von herrenlosem Land«, så er denne teori ikke internasjonalt anerkjent. Viljen til å annektere land i Antarktis har jo ikke manglet hos de nasjoner, den norske inkludert, som har tatt land i besittelse på Antarktika, mens det har skortet på evnen til og ofte muligheten av en stedsevarende okkupasjon. Den av alle nasjoner som er kommet nærmest så vel de noværende internasjonale regler som Wohlthats teori, er unektelig De Forente Stater som virkelig har vist sin vilje ved sine gjerninger. Lars Christensen gjorde et forsøk på å opprette en fast meteorologisk stasjon på Bouvetøya, men det viste seg umulig å kunne oppholde seg i land der når høsten og vinteren kom, det var lettere for Byrds ekspedisjoner å bli »fastboende« i Little America.

KART OVER HVALFELTER I SESONGEN 1933-34 OG SOMMEREN 1934

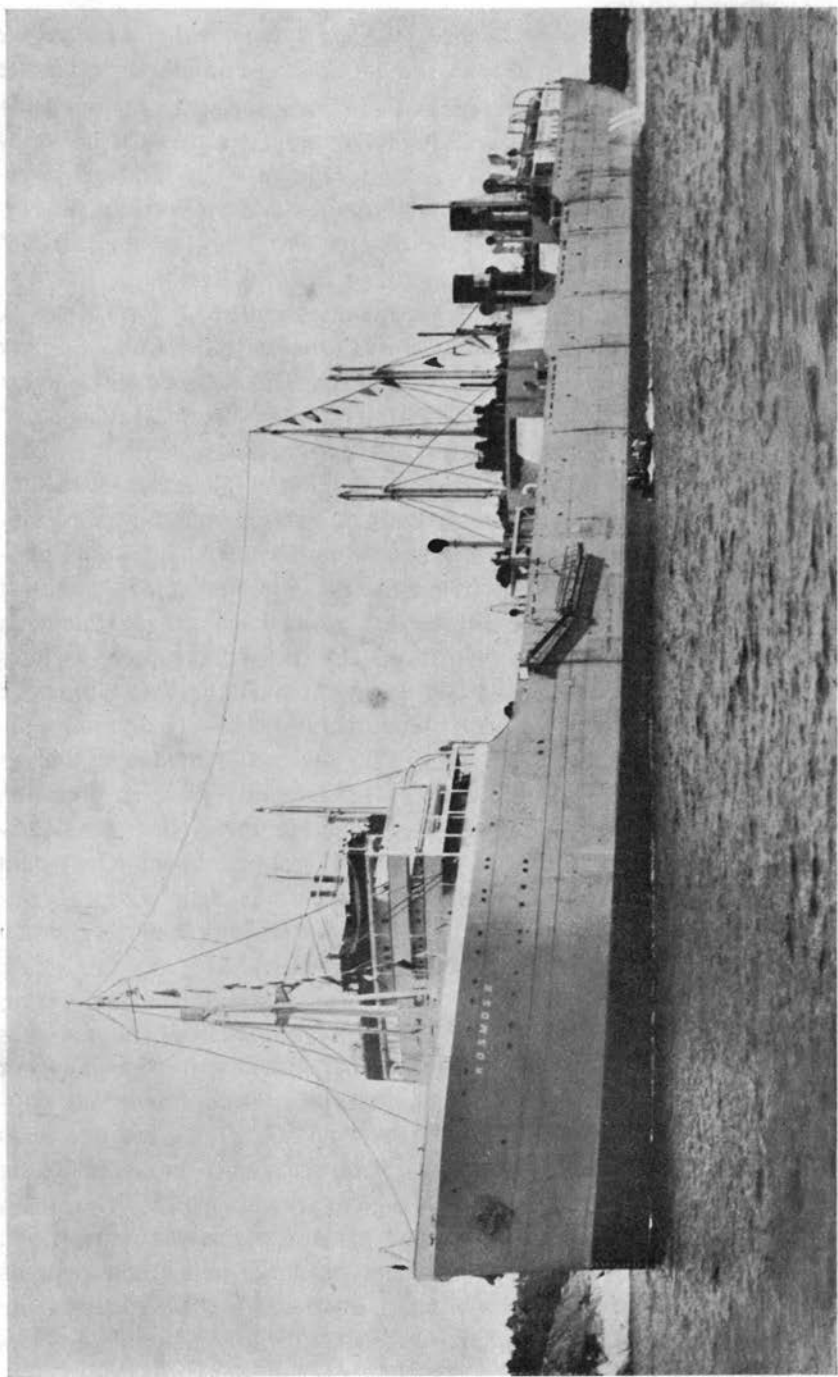
Vi kan, mener jeg, med visshet gå ut fra at det i fremtiden ikke vil skorte på *vilje* til å sette seg fast på Antarktika når og hvor dette er mulig og lar seg gjøre, enten de internasjonale regler blir fulgt eller ikke. Det er derfor av stor betydning for Norge å søke å beholde det vi har annektert og ikke sjakre det bort som så meget annet antarktisk land, som vi har oppdaget, men senere har gitt fra oss.

I artikkelen »The Schwabenland in the Antarctic« skriver The Geographical Journal for januar 1940 redaksjonelt:

»Det kart som vi offentliggjorde i *Journal* for september 1939 viser at Bellingshausen i 1831, Quest i 1922 og Thorshammer i 1937, alle hadde arbeidet utenfor denne kyst og at R. R. S. Discovery II var der noen uker etter Schwabenland.

Vårt kart som viser de fotografiske undersøkelser foretatt av Lars Christensens stab, utstrakte seg ikke fullt så langt vest og de tyske fotografier er de første innenfor landiskanten. Men det tyske krav på at »350 000 km² er blitt fotografert dannende grunnlaget for et kart av en art som ikke er til stede for noen annen del av det antarktiske fastland« kan ikke godkjennes, i ethvert fall ikke før vi kan se hvordan man kan komme ut av den vanskelighet at det ikke eksisterer noen kontroll fra marken; enda mindre det at »ingen av de land som har reist krav på suverenitet i Antarktis råder tilnærmedesvis over et kjennskap til det krevde område eller et kartmateriale av en slik nøyaktighet, som Tyskland gjør over det land oppdaget av den tyske antarktiske ekspedisjon«; »land«, tilføyer The Geographical Journal, »hvorpå ingen tysker noensinne har satt sin fot«.

»Sådanne krav står ikke i samklang med den moderate og forsiktige måte på hvilken »Der Vierjahresplan« (Wohlthat) på annet sted i sin artikkel diskuterer de interessante politiske spørsmål vedrørende sektorprinsippet som arbeider i motsatt retning rundt de to poler, nordpå krevende alt det som er kjent, eller senere blir funnet, i en sektor bestående av hav nordenfor anerkjente landbesittelser, og sydpå krevende en sektor av et fastland som danner et hinterland av en kjent kyst eller landiskant. Den tyske regjering sies å ha »gjort de nødvendige forbehold« i svar på Norges krav på en sektor, tilsynelatende på grunn av at »basis for et gyldig internasjonalt krav på herreløst land er viljen til okkupasjon For å gjøre dette trenges imidlertid mer enn det å fly over det, fotografere det, og kaste ned flagg på det en dag eller to«.

Flytende kokeri „Kosmos II“ av Sandefjord.

En av betingelsene for at man etter de fremdeies gjeldende regler skal oppnå suverenitet, er at man skal ha oppdaget landet og utforsket det. En annen at man skal ha plantet sitt flagg der med vedkommende regjerings samtykke og proklamert sin overhøyhetsrett. At vi har oppdaget det aller meste av det land som ligger innenfor den norske Bouvet-sektor er uomtvistelig, men når vi unntar Riiser-Larsens flaggheising den 22. desember 1929 har vi ikke plantet vårt flagg mellom $50^{\circ} 40'$ ø. l. og 20° v. l., bare kastet noen flagg ned fra fly.

Det sistnevnte er også tilfelle med den tyske ekspedisjon i 1938/39. Ritscher som henviser til bilde nr. 4 i »Vorbericht«, beretter riktignok at man ved 3 anledninger plantet det tyske riksflagg ca. 500 m fra landisens kant (dvs. vannkanten) på metallpiler som ble rammet ned i isen (bei drei Gelegenheiten etwa 500 m landein wurden die Reichsflagge an einem ins Eis geramnten Metallpfeil gesetzt); Wohlthat melder at »Die Flugzeuge wasserten am Shelfeisrand und ihre Besatzungen hißten an Land das Hackenkreuzbanner« og i en meddelelse som Deutsches Nachrichten Büro utsendte ved skipets ankomst til Cuxhaven den 11. april 1939 står det, at »Hakekorsflagget ble heist på forskjellige steder på kysten av det antarktiske fastland«. Herrmanns »Uebersichtstafel« viser dog tydelig at riksflagget *ikke* ble heist noesteds på land, bare på shelf-isen utenfor dette. Det var *her* de 3 riksflagg ble rammet inn i isen. De øvrige 10 riksflagg som er markert på kartet ble kastet ned fra fly. Ingen av flyverne gikk ned på landet. I sin artikkel »Die geographischen Arbeiten« gjør Herrmann på side 26 i »Vorbericht« uttrykkelig oppmerksom på at man ikke hadde kunnet ta med noen steinsamling, da man ikke var gått ned på land (Da auf Landungen verzichtet werden mußte, konnten auch keine Gesteinsammlungen angelegt werden).

På et »Politische Karte der Erde« som medfulgte et av Verlag Bibliographisches Institut A. G., Leipzig, etter »Schwabenland«-ekspedisjonens heimkomst, men uten dato eller årstall utgitt oppslagsverk »Schlag nach über England«, *er alt det land som nordmenn har oppdaget* innen den norske Bouvet-sektor mellom 20° v. l. og 20° ø. l., *men ikke det derav som skottene har oppdaget* (Coats Lands østligste grense), fargelagt avmerket som »Neu-Schwabenland. *Deutsch*«, og betegnelsene Kronprinsesse Märtha Land og Prinsesse Astrid Land fjernet. Dette er selvfølgelig uriktig og stemmer heller ikke overens med det av Justus Perthes i Gotha i 1940 utgitte, av kartografene Habenicht, Carlberg og Schleifer utarbeidede internasjonale Stieler-

Prins Olavs havn. Syd Georgia.

kart »Régions Antarctiques« hvorpå betegnelsen Crown Princess Märtha Land er bibeholdt, og det av den tyske ekspedisjon utforskede område (Neu-Schwabenland) er avmerket som »German survey«.

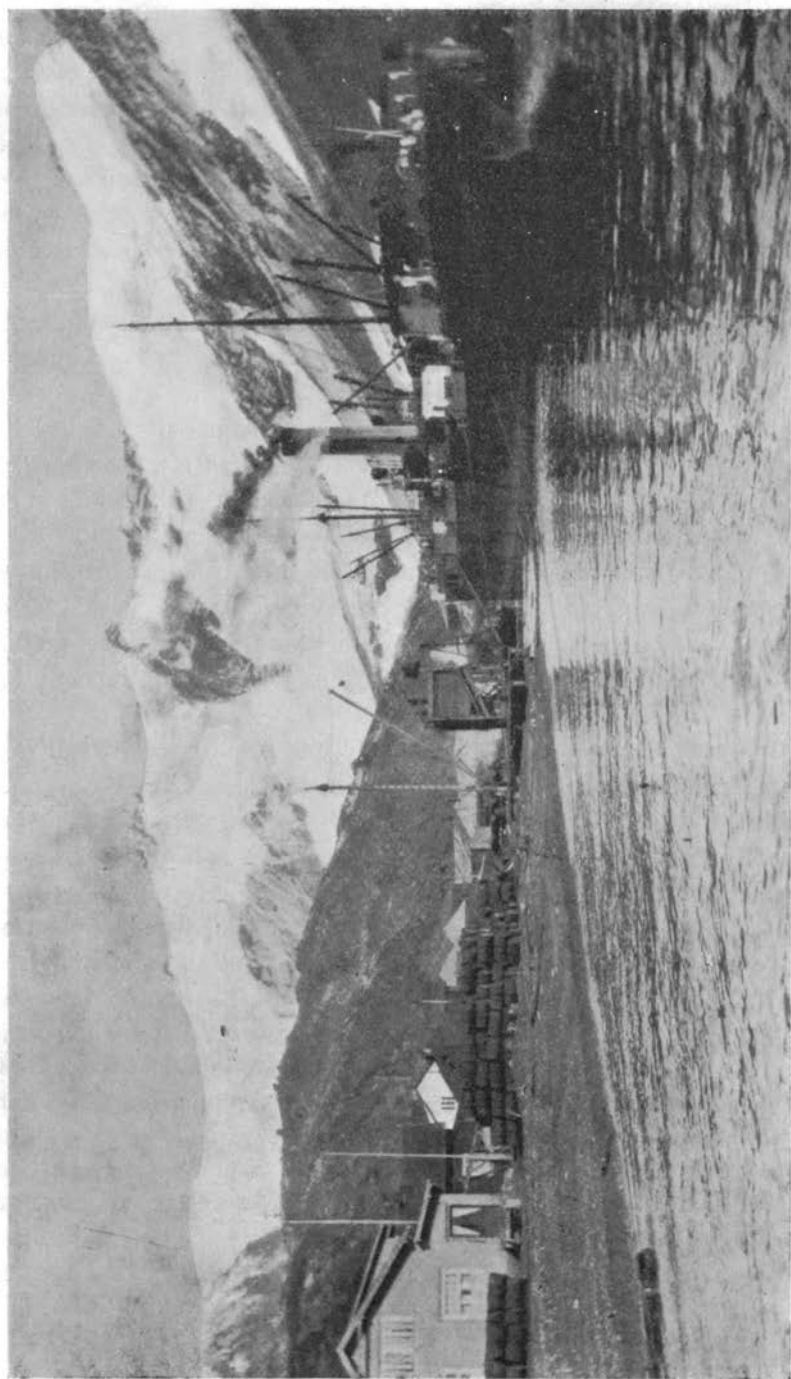
På det kart som Bezemer har gjengitt i »De Strijd om de Zuid-pool« som utkom i Amsterdam i 1943, er navnet Coats Land avmerket, mens Kronprinsesse Märtha Land og Prinsesse Astrid Land er strøket til fordel for et Nieuw Schwabenland.

I »Tønsbergs Blad« for 22. august 1939 offentliggjordes følgende meddelelse fra Berlin:

»Mens det umiddelbart etter den tyske antarktiske ekspedisjons heimkomst i mars (april) i år ble sagt, at man straks over påske skulde bli kjent med den tyske regjeringens oppfatning med hensyn til de deler av Antarktis, som tyskerne hadde overfløyet og kartlagt, har det siden vært helt stille om saken. Som man vet hadde tyskerne bebudet anneksjon av hele det store område som de hadde overfløyet og kartlagt. Innenfor dette område lå imidlertid det av Norge annekterte land. Etter hva det no erfares fra offisielt hold kommer det sannsynligvis ikke til å finne noen slik tysk anneksjon sted. Man har i det forløpne halve år sondert stillingen og kommet til det resultat, at som forholdene for tiden er, vil man neppe gå til noen egentlig anneksjon av områdene. Skal man gå til anneksjon av noen slags, vil det bare dreie seg om de i vinter kartlagte områder, som tidligere bevislig ikke har vært overfløyet og kartlagt. Det erfares videre, at man allerede i juni var ferdig med den endelige bearbeidelse av det innsamlede geografiske materiale, og at det er på grunnlag av dette at man er kommet til nevnte resultat, som man dog ennå ikke kan utgi som det offisielle Tysklands mening.«

I en artikkel »Opdeling av Polartraktene mellom forskjellige makter og norske landerhvervelser i disse områder« som professor Adolf Hoel skrev i »Norge i Ishavet« (1940) står der:

»I januar 1939, bare tre dager etter at den norske okkupasjon fant sted, ankom en stor tysk ekspedisjon til de antarktiske egne, som ved hjelp av fly oppdaget og kartla et stort område i den vestlige del av det land som Norge hadde tatt i besittelse. Tyskland har ikke på grunnlag av denne oppdagelse okkupert noe område, men det er fra fremtredende hold uttalt at Tyskland på grunn av disse oppdagelser må få en stemme med når suverenitetsforholdene i disse trakter skal ordnes.«

Leith Harbour. Syd Georgia.

Opp til den 9. april 1940 hadde Tyskland ikke offisielt stillet noe krav på noen del av den norske Bouvet-sektor, og gjør, så vidt bekjent, heller ikke noe sådant krav gjeldende. Wohlthats semi-offisielle hen-tydning til at Tyskland etter krigen må få et ord med i laget når det gjelder ordningen av antarktiske spørsmål er både forståelig og rimelig, men den innebærer ikke noen rett til at betegne det av »Schwabenland«-ekspedisjonen utforskede strøk på den norske sektor, som tysk, slik som det ovennevnte »Politische Karte der Erde« har det.

I Petermanns Geographische Mitteilungen for september og oktober 1943 (Heft 9/10) har professor Leonid Breitfuss, Berlin, en artikkel »Die neueste Karte Antarktikas«, bilagt med et kart over dette fastland. På dette har Breitfuss avmerket Graham Land som en del av kontinentet, mens Alexander I Land og Charcot Land er kartlagt som øyer. Breitfuss har trukket en fast kystlinje helt fra Graham Lands nordspiss til Rossbarrieren. Jeg har ikke blant de kilder som han oppgir og som har stått til min rådighet funnet noe som bekrefter riktigheten av sådanne forandringer på tidligere karter, og må derfor avvente videre opplysninger før jeg kan uttale meg med bestemthet om saken. At hele Stillehavskysten er blitt så nøyaktig kartlagt (se kartet på side 273), tror jeg ikke.

Innenfor den norske Bouvet-sektor har Breitfuss skjøvet Kron-prinsesse Märtha Land vestover og Prinsesse Astrid Land østover for å gi plass for Ritschers Neu Schwabenland. Han har også fjernet navnet Kong Leopold og Dronning Astrid Land til fordel for Kaiser Wilhelm II Land, har slått Lars Christensen Land og Ingrid Christensen Land sammen til ett land og plasert Mawsons omtvistede Princess Elisabeth Land mellom disse og Kaiser Wilhelm II Land. Inne på dette har han avmerket det av Ellsworth i 1939 overfløyede område som Amerika Hochland, uten å avmerke det som Gunnestad så under sin flyvning. Hverken Gunnestad eller de tyske flyvere under »Schwabensland«-ekspedisjonen gikk ned på land, deres flyvninger burde vel derfor rettelig betraktes under samme synsvinkel, og ikke på så måte at det de tyske flyvere så fra luften ble tyske oppdagelser, mens det Gunnestad så ikke ble norske men tyske. De to tilfeller er analoge, og bør behandles deretter.

Hvorom alting er — inntil freden er sluttet og en endelig ordning har funnet sted, må den av Norge annekterte sektor vedblivende be-traktes og betegnes som norsk territorium.

Norske hvalskyttere 1934.

BYRD-EKSPEDISJONEN 1939—41

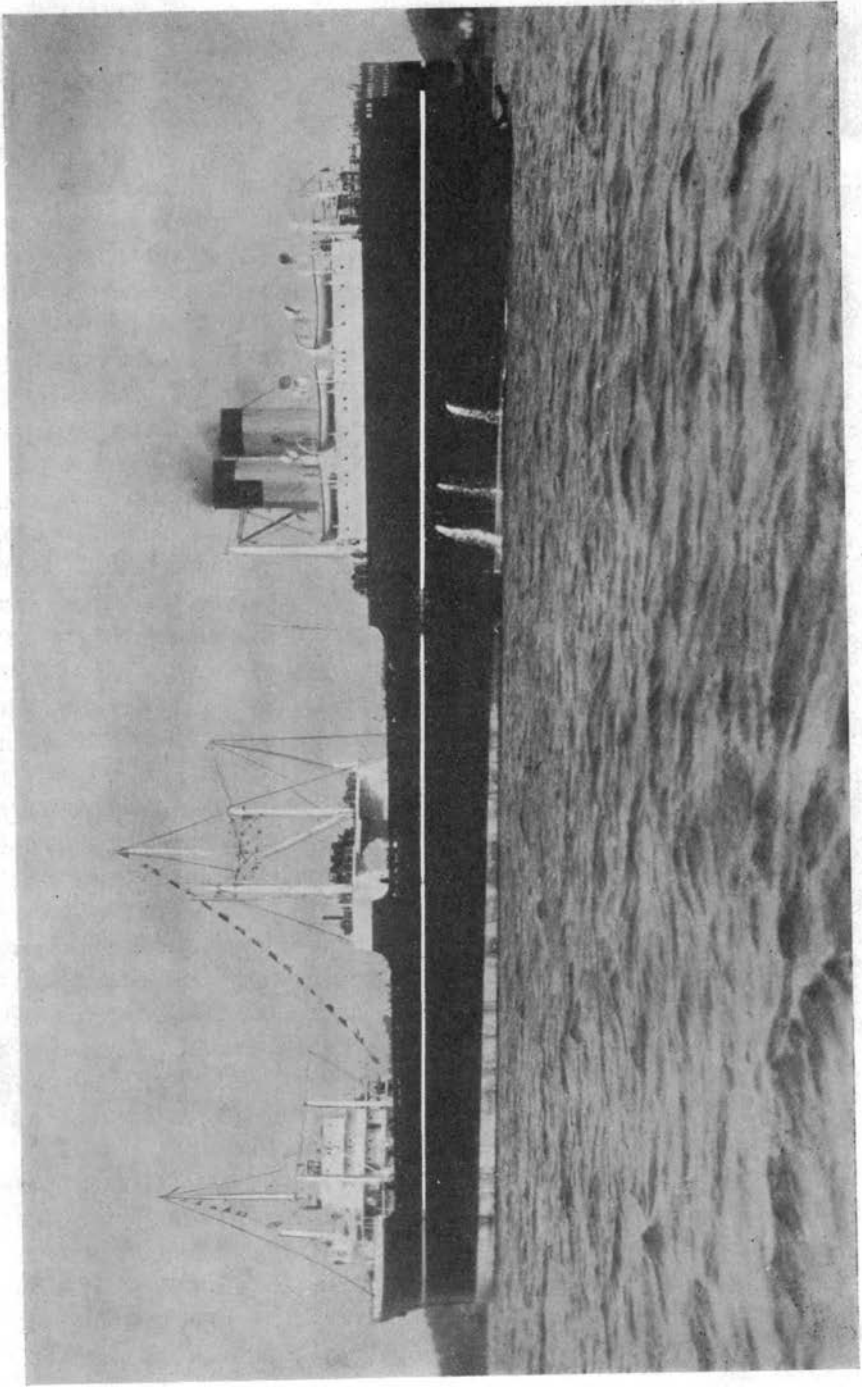
Ifølge »Preliminary Account of the United States Antarctic Expedition 1939—1941« i Geographical Review for juni 1941 og et resumé i Petermanns Geogr. Mitteilungen for desember samme år, avgikk Byrd fra en U. S. A. atlanterhavshavn i november 1939, på en ny, stor ekspedisjon til Antarktis, med de to ekspedisjonsskip »North Star« og »Bear«.

Hensikten var å anlegge to faste støttepunkter, det ene ved Hvalbukta i Rosshavet (den såkalte vestbasis eller leir) og den annen (den såkalte østbasis) i Marguritebukta på Graham Lands vestkyst. Begge skulde stå i radioforbindelse med hverandre. Undersøkelsen skulde hovedsakelig foretas ved hjelp av et Condor- og et Beechcraft-fly, en »Army Tank« og en traktor, liksom man medtok hunder og sleder for sledeekspedisjoner fra begge støttepunkter, hvor der skulde anlegges depoter av bensin for flyene, samt proviant og utstyr.

Den 11. januar 1940 ankom ekspedisjonen til Hvalbukta, hvor all last ble bragt i land på isen, hvorpå man slo leir oppe på barrieren noen mil nordost for Little America, hvor 33 mann ble etterlatt den 24. januar 1940. Samme dag avgikk »North Star« til Valparaiso, hvor skipet ankom den 15. februar og Condor-flyet samt alt materiell for et verksted ble innlastet for å bringes til østleiren i Margueritebukta. Imens gikk »Bear« til dette bestemmelsessted for å etablere det østlige støttepunkt, hvor Beechcraft-flyet skulde stasjoneres.

»Bear«, som også hadde med seg et Barclay-Grow-fly der skulde benyttes til kystflyvning, avgikk den 19. januar 1940 fra Hvalbukta og dro først til Biscoebukta, hvor der ble foretatt flere flyvninger over Sulzbergerbukta til Chesterfjellene og langs Ruppertkysten. Da man fant åpent vann, drog »Bear« nordostover og nådde hen til $74^{\circ} 43'$ s. b. på $143^{\circ} 52'$ v. l. Her traff man på en 4000 fot høy snødekt fjellkjede langs kysten, mens man langt sydpå kunde se flere topper på andre høye fjellkjeder. Like utenfor kysten oppdaget man en snødekt øy som lå innkapslet i shelf-isen.

Den 30. januar vendte »Bear« tilbake til Hvalbukta, som skipet igjen forlot den 1. februar. Man fulgte no langs syd- og vestkysten i Rosshavet og nådde den 24. februar hen til $70^{\circ} 43'$ s. b. på $108^{\circ} 25'$ v. l. På et flytokt sydover oppdaget man en 7000 fot høy fjellkjede, som strakte seg i øst-vestlige retning i ca. 10 mils avstand; man oppdaget også en snødekt øy som lå ca. 80 mil nordligere. Under

Flytende kokeri „Sir James Clark Ross“ av Sandefjord.

nye flyvninger oppdaget man mellom 100° og 114° v. l. høye snødekte parallelltøpende fjellkjeder med opp til 3000 fot høye topper, liksom man fant et nytt 4000 fot høyt fjell i den sydøstlige del av en halvø på 96° v. l.

Ved østbasisen oppdaget »Bear« 6 små øyer utenfor nordvestkysten av Alexander I. Land, og »North Star« 4 små øyer utenfor Margueritebukta, hvor begge skip traff sammen og ankret opp den 3. mars. Herfra ble der foretatt to flyvninger langs Fallièreskysten.

Som leirplass valgte man en liten øy på $68^{\circ} 10'$ s. b. og 67° v. l., hvor man ble liggende til den 21. mars, da alt materialet var bragt i land.

Fra den 20. mai av ble der foretatt en rekke flytokter og i juli og august fant flere sledeekspedisjoner sted oppe på høyplatået.

I september fløy man over Graham Land til Weddellhavskysten. En meteorologisk stasjon ble anlagt i 5500 fots høyde på $68^{\circ} 8'$ s. b. og $66^{\circ} 32'$ v. l. oppe på platået. Her ble to mann etterlatt den 26. oktober. Disse sendte helt til den 30. desember to ganger om dagen værrapporter til leiren og til værvarslingsstasjonene i Argentina, Chile og Uruguay.

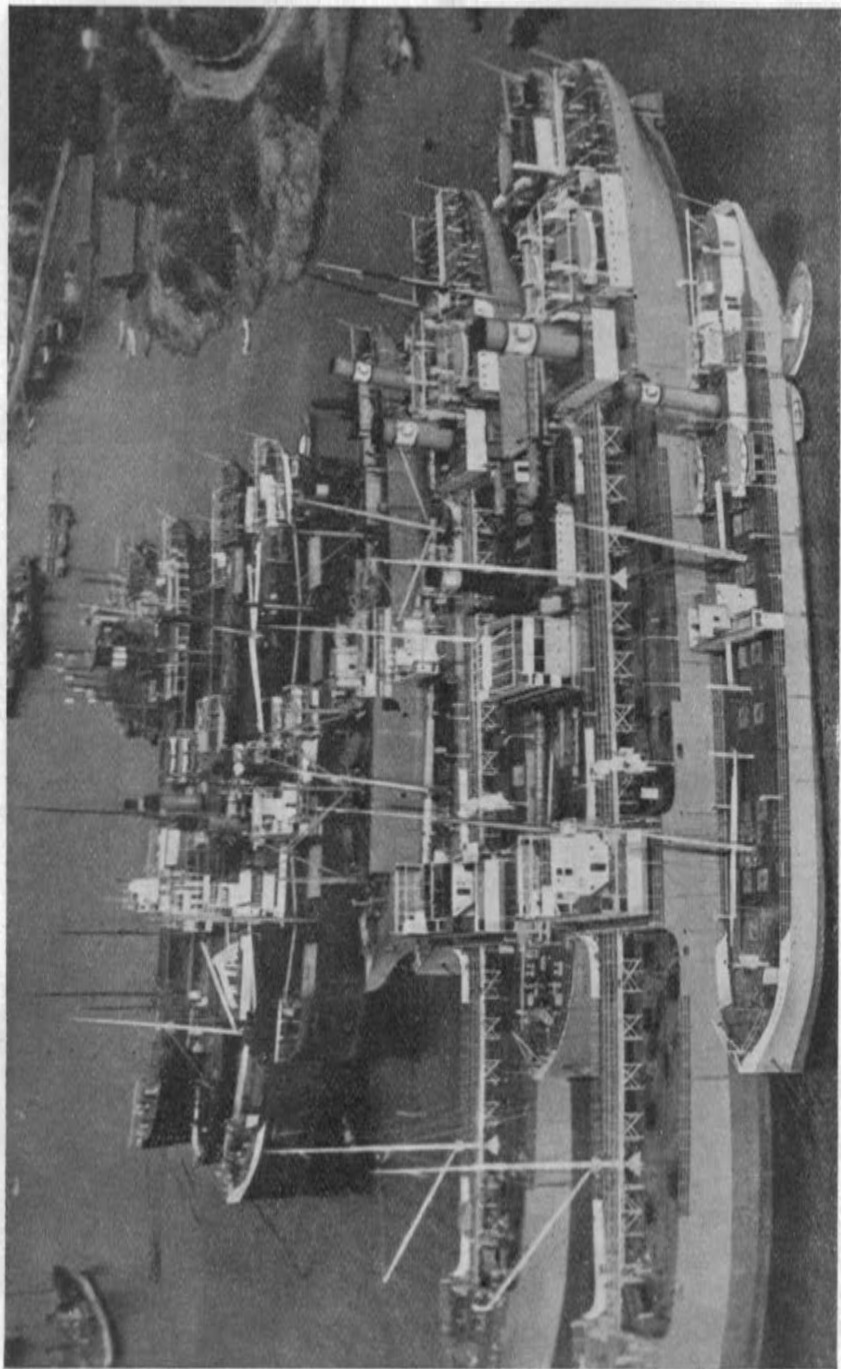
På grunn av dårlig vær kunde man ikke foreta noen flyvninger mellom den 20. september og 4. november, da man fløy til nordenden av Alexander I. Land.

Den 7. november begynte sledeferdene, og den 12. november fløy man til King George VI-sundet, hvor man landet og nedla et depot i nærheten av Batterbeefjellene. Graham Land-platået ble utforsket tvers over i en høyde av opptil 7000 fot, og noen dager senere nådde man de 12 000 fot høye Eternity-fjellene, hvor man foretok målinger.

Den 18. november avgikk en sledeferd til Kap Eielson for å kartlegge Bowmankysten (antagelig også Andersens kyst), og den 22. november kom et sledeparti med 15 hunder til Batterbeefjellene.

I desember fløy man over nordenden av Alexander I. Land, over Charcot Land, King George VI-sundet og sydkysten av Alexander I. Land, og oppdaget høye fjell i vestsydvest for dette.

Det siste, store flytokt fant sted den 30. desember 1940 sydover langs kysten i King George VI-sundet. Herunder ble der opptatt fotografier av Eternitykjeden og to 13 700 fot høye fjelltopper. Ved denne leilighet oppdaget man et nytt høyt fjellparti, som strakte seg sydover. Under den videre flyvning fikk man øye på en stor senkning som strakte seg i sydøstlig retning i en høyde av 7000 til 8400 fot. Åpent

„Thor Minor“, „Thorsholm“, „Thorshavn“, „Thorøy“, „Haugar“, „Jorun“, „Brask“, „Capana“, „Radioline“,
og „Ørnen“s hvalbåter i opplegg på Sandefjords havn.

vann ved Weddellhavskysten viste at Filchners isbarriere hadde trukket seg en del tilbake mot sydkysten i Weddellhavet.

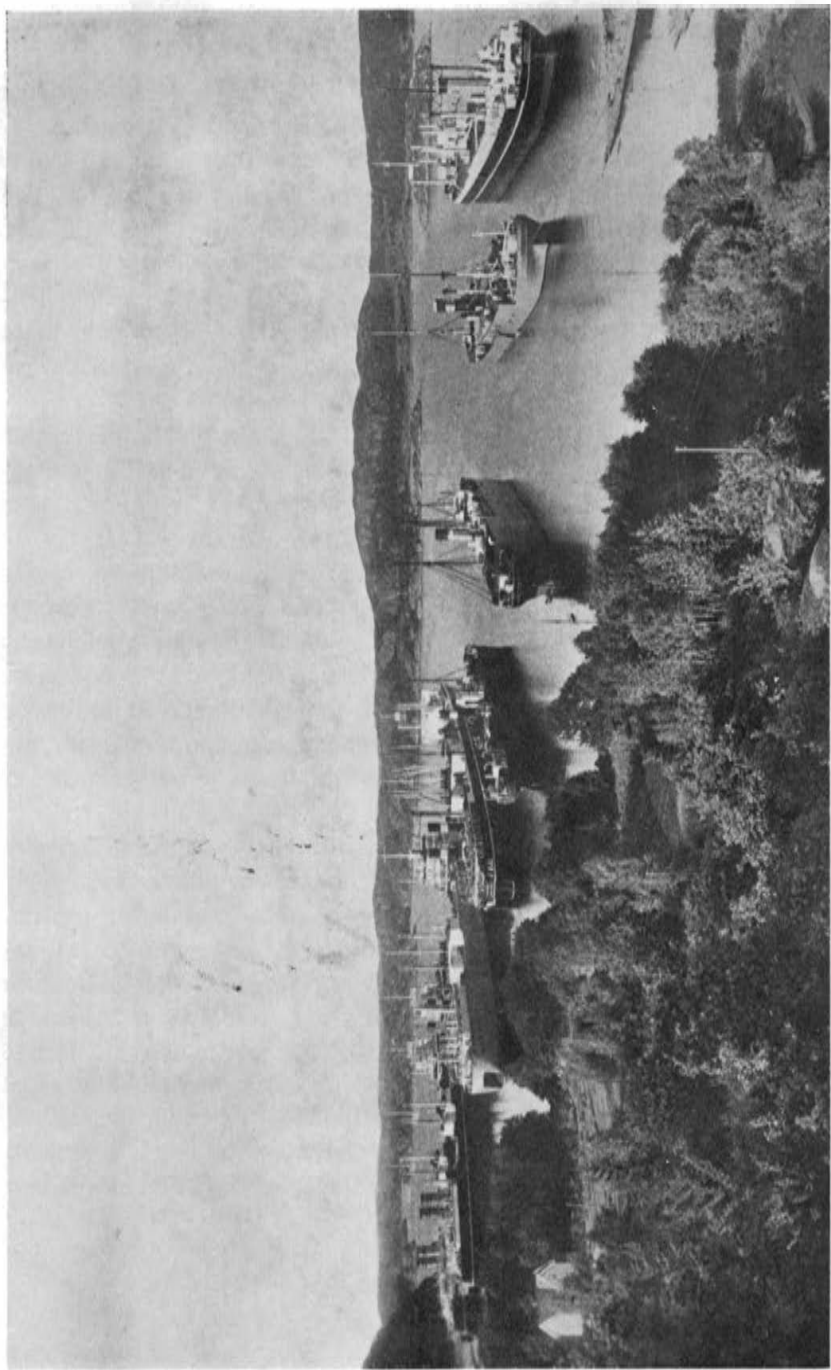
Den 7. januar 1941 oppsøkte en avdeling depotet ved Batterbee-fjellene, hvor man ble en ukes tid og derpå dro videre til Wordiebarrieren. Tilbakereisen ble foretatt gjennom den såkalte »Traffic-circle«, et bekken i 2850 fots høyde, hvorfra der utstrålte fem med isbreer oppfylte daler i forskjellige retninger.

På arbeidsfeltet i Rosshavet ble der også foretatt mange flyvninger og sledereiser. Den første flyvning fant sted den 8. februar 1940 i retningen nordostover til Edsel Ford-kjeden og Ruppertkysten. Fire dager senere overfløy man Rossbarrieren i sydlig retning til $81^{\circ} 8'$ s. b. og $176^{\circ} 15'$ v. l. Den 29. februar ble der utført en utstrakt flyvning til Dronning Maud-kjeden, over Rossbarrieren og Beardmore-breen hvor man tok tallrike fotografier av fjelltoppene og de store breer, liksom man oppdaget en snødekt øy i barrieren. Den 9. mars foretok man en høydeflyvning til 21 050 fot og den 9. juli anla man, 15 mil østenfor vestleiren, en stasjon for undersøkelser og fotografering av sydlysfenomener.

Sledereisene begynte om våren, i begynnelsen av oktober, først til Rockefellerfjellene, 110 mil østenfor vestleiren og derpå til Fosdickfjellene, østkysten av Rosshavet og Marie Byrd Land. Geologiske, biologiske og kartografiske ekspedisjoner ble utsendt til Ruppertkysten, Edsel Ford-fjellene og til 76° s. b. Tank'en ble benyttet for en tur til Rockefeller-kjeden, hvor der ble foretatt seismografiske undersøkelser, mens traktoren brakte proviant og utstyr, samt bensin til Grace McKinleyfjellet 90 mil østenfor Rockefeller-fjellene. Flere bensindepoter ble lagt ut, et 200 mil sydost for vestleiren oppe på Rossbarrieren og et ved Reafjellet i Edsel Ford-kjeden.

I begynnelsen av desember 1940 ble der foretatt flere lokale flyvninger for å fotografere omgivelsene ved leiren, og den 9. desember begynte man sommerens fotograferingstokter. Nye flytokt fant sted til Rockefellerfjellene og Reafjellet, samt Hal Flood-fjellet. Under disse oppdaget man på $76^{\circ} 4'$ s. b. og $135^{\circ} 50'$ v. l. en lang snø- og bredekket fjellkjede som strakte seg i øst-vestlig retning.

Den 12. desember fant en flyvning sted, først sydover og derpå vestover til 178° ø. l., hvor man oppdaget en større øy. Da man fikk Minna Bluff og Mount Erebus i sikte, fløy man nordover mot Rossbarrieren og derpå østover. Ved Discovery Inlet og Lindberghbukta

Hvalfangere i opplegg på Meifjorden, 1931—1932.

Fra venstre til høyre: „Svend Foyn“, „Vestfold“, „Kosmos“, „Tafelberg“, „Congo“, „Ernesto Tornquist“, „Fraternitas“, „C. A. Larsen“.

viste det seg at den mot havet liggende kant av Rossbarrieren her lå på grunn.

Den 13. desember fant en flyvning sted til Grace McKinleyfjellet og Reafjellet og derpå langs kystfjellene til 135° v. l. Fjellenes nordside ble fotografert, og etter 13 timers tur vendte flyet tilbake til leiren.

Den 14. desember ble Ruppertkysten kartlagt fra fly, og den 16. fløy man igjen nordostover til Grace McKinley- og Reafjellene, derpå mellom Hal Flood-fjellet og Maybelle Sidney-fjellet. Det sistnevnte var over 12 000 fot høyt og den høyeste topp på en høy fjellkjede som løper fra nordost til sydvest, mens det omgivende platå er 7000 fot høyt. En lignende ca. 12 000 fot høy topp ble også observert.

På et annet flytokt fløy man ostenordostover langs Ruppertkysten og traff åpent vann på $75^{\circ} 35'$ s. b. og 142° v. l. Femten mil sønnenfor dette oppdaget man en stor fjellkjede. På flanken av et annet stort fjellmassiv oppdaget man blåisbreer, som løp ut i havet på 75° s. b. og 137° v. l. Disse stammet fra et stort bekken som strakte seg til den høye fjellkjede langs den 76. parallell. En hel del isfjell viste at breene hadde kalvet. På $73^{\circ} 15'$ s. b. så man et kjegleformet fjellmassiv hvis høyde man anslo til 15 000 fot. Det var flankert av åpent vann.

Den 2. januar 1941 ble Condor-flyet beskadiget ved brann og kunde ikke bli utbedret på shelf-isen. Mannskapet måtte derfor avhentes med Beechcraft-flyet og bringes tilbake til leiren.

»Bear« og »North Star« avgikk fra Philadelphia henholdsvis fra Seattle i oktober og november 1940 for å avhente ekspedisjonen. »Bear« ankom til Hvalbukta via Dunedin på New Zealand og innlastningen av vestleirens mannskap og materiale ble påbegynt den 11. januar 1941, mens »North Star« ankom den 24. januar. Den 1. februar 1941 forlot begge skip Hvalbukta og dro mot Graham Land, hvor de traff sammen ved Adelaideøya den 24. februar. På grunn av de dårlige isforhold ble man forhindret i å komme inn i Margueritebukta, så at man først den 22. mars ved hjelp av fly fikk bragt overvintringsmannskapet til Mikkelsenøya, i hvis nærhet »Bear« var gått til ankers, 112 mil nordenfor østleiren. Heimreisen fant derpå sted med ankoms til Boston i mai måned 1941.

Sandefjords havn 1934.
Framnæs til høyre. Bryggene og Grønlia i bakgrunnen.

BRITISH GRAHAM LAND EXPEDITION 1944—1946

Ifølge telegram fra London datert 25. april 1944, gjengitt i Stockholm-Tidningen for 26. april, avgikk en britisk ekspedisjon fra Port Stanley, Falklandøyene, i februar i år, under ledelse av J. W. S. Marr. Ekspedisjonen bestod av 14 vitenskapsmenn, hvis høykvarter skulde opprettes i nærheten av Hope Bay (Nordenskjölds Hoppets Vik på Louis Phillippekysten?), hvor man skulde oppholde seg i to år for å foreta meteorologiske, geologiske, biologiske og andre vitenskapelige undersøkelser. Ekspedisjonsskipets navn blir ikke nevnt, det er dog meget sannsynlig at det er »Penola«, og at Rymills arbeid i årene 1934—37 ligger til grunn for de videre undersøkelser i dette strøk av Antarktis. (Se kapitlet: Britiske ekspedisjoner 1934—1937 i III. binds annen del av »Fangst og forskning i Sydishavet« s. 849—860.)

NYE LANDKRAV I ANTARKTIS

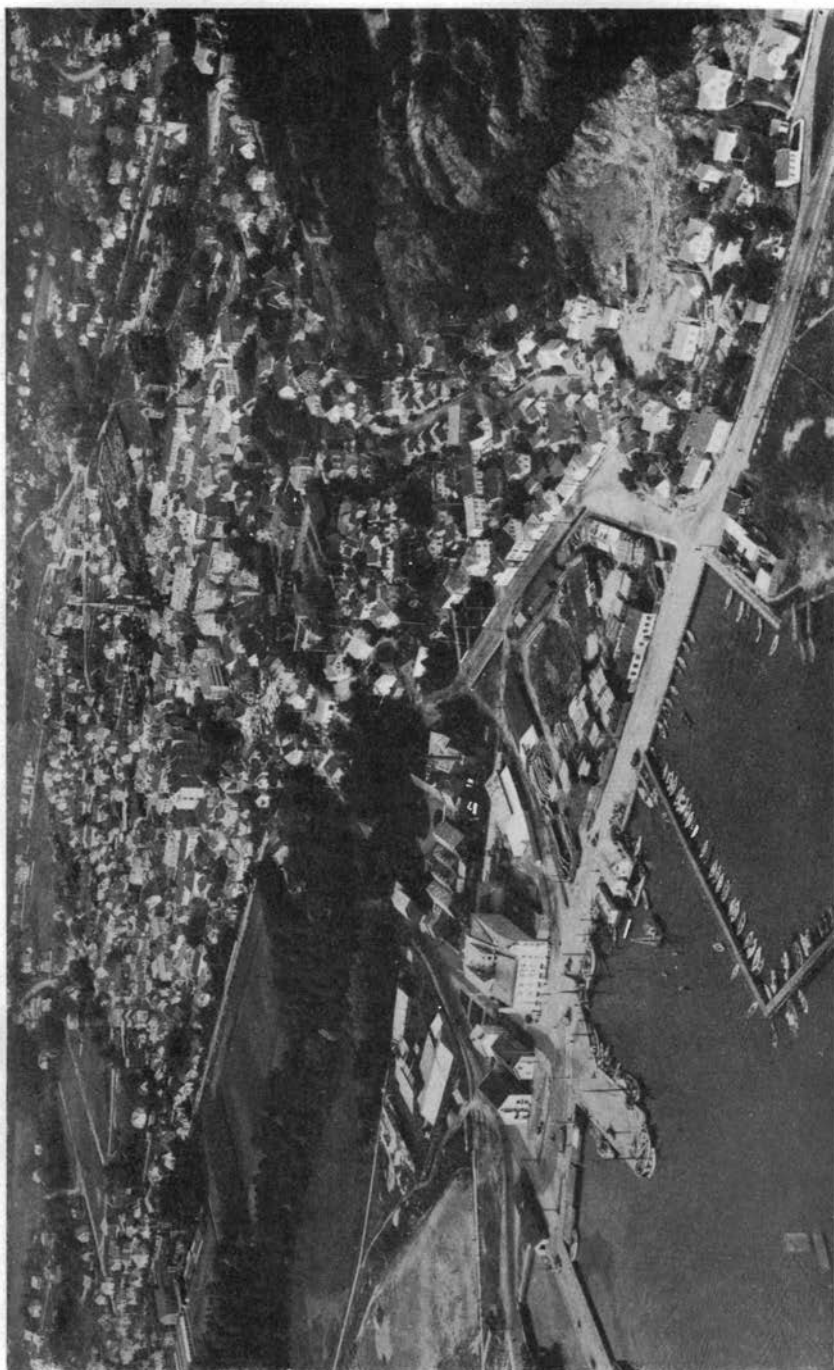
Amerikanske krav.

Den norske okkupasjon og pressemeddelelsene i anledning av »Schwabenland«-ekspedisjonen, løsnet et skred av nye krav på suverenitet over forskjellige deler av det antarktiske fastland, og utenforliggende øyer.

Etter at Storbritannia, Frankrike og Norge hadde foretatt sine okkupasjoner på Antarktika, var der bare én stor uokkupert sektor igjen sydpå, den fra 150° v. l. til 80° v. l., og denne ble, moffisielt, krevet for Nord-Amerika av Byrd og Ellsworth.

Under Ellsworths siste tokt med »Wyatt Earp« i 1938—39 gikk han i land på Svennerøyene på 69° 10' s. b. og 76° 30' ø. l. den 3. januar 1939, og 3 dager senere på Rauerøyene 25 mil østenfor. Den 9. januar gikk han i land på hva han mente var en del av fastlandet (Ingrid Christensen Land) på 69° s. b. og 77° ø. l. Herfra foretok han 3 flyvninger langs iskanten, og den 11. januar fløy han sydover fra shelf-isen på 68° 30' s. b. og 79° ø. l. til 72 s. b. på 79 ø. l. Her kastet han ned et amerikanske flagg og en beretning om flyvningen, og har senere gjort krav på det overfløyede landområde for U. S. A., i tillegg til tidligere krav i Rosshavet og Vest-Antarktis.

Ifølge et telegram datert New York 25. mai 1939, gjengitt i »Tidens Tegn« for 26. mai s. å. hadde den amerikanske saksfører,

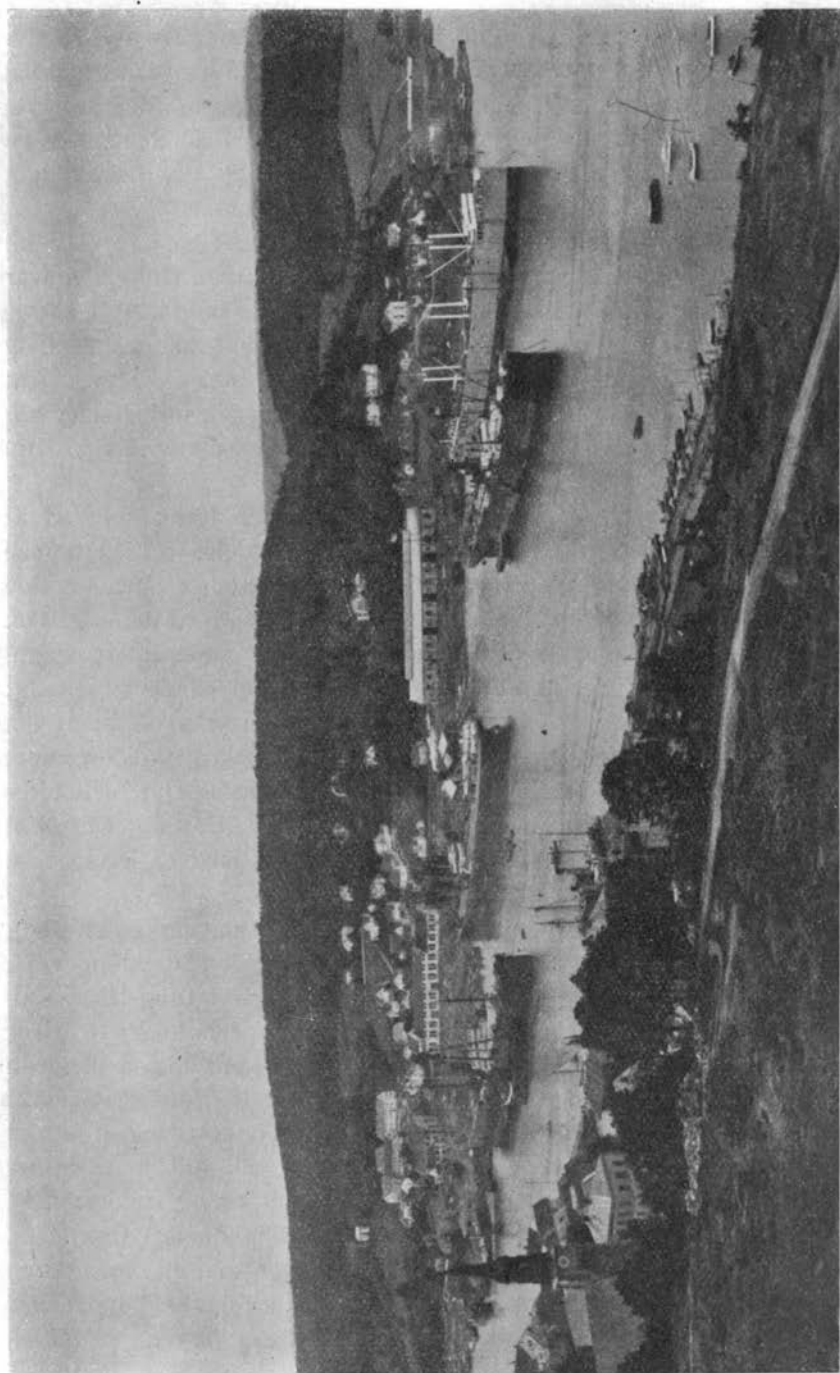
Sandefjord, by og havn, 1934.

dr. Cheney Hyde, som hadde vært juridisk rådgiver i det amerikanske utenriksministerium under president Harding, stillet forslag om innkallelse av en konferanse angående en definitiv ordning av suverenitetsrettighetene i Antarktis. Deltagerne i en sådan konferanse skulde i første rekke være representanter for U. S. A. og de stater som især var interessert i en løsning av de pågjeldende problemer.

Dr. Hyde begrunnet sitt forslag med at disse suverenitetsrettigheter til tross for de forskjellige proklamasjoner fra enkelte lands side ikke var juridisk og formelt i orden. Dessuten gas der ikke noen presedens for tildelingen av rettigheter i Antarktis, og endelig vilde hele problemkomplekset i løpet av lengre eller kortere tid kunne utvikle seg til et politisk problem av stor betydning og farlighet, såfremt det ikke hurtigst ble løst. Man kunde ikke sammenligne Antarktis med nøye oppmålte soner. Suverenitetsrettighetene kunde ikke være fullt ut rettsgyldige, bare fordi en eller annen vitenskapsmann eller en flyver hadde etterlatt sitt lands flagg i det område han hadde besøkt. For endelig å få anerkjent disse rettigheter, var en kolonisering nødvendig, men da en sådan som bekjent var så godt som ugjennomførilig i polarstrøkene, måtte man på en konferanse søke å finne andre grunner, som kunde anerkjennes internasjonalt som tilstrekkelige til en fordeling av suvereniteten.

Hertil kom andre problemer som fiskerettigheter, overflyvningsrettigheter osv. og her var det særlig U. S. A., Tyskland og Norge som gjorde sine krav gjeldende. Ved hjelp av direkte forhandlinger på en konferanse skulde det være mulig å nå til en endelig og definitiv løsning herom. Et av de viktigste spørsmål, som formentlig, ifølge dr. Hyde, vilde bli tatt opp på en sådan konferanse, hvis den kom i stand, var »diskusjonen mellom Tyskland og Norge angående rettighetene over Kronprinsesse Märtha Land«.

Det forslag dr. Hyde hadde lansert var ifølge »Tidens Tegn« for 27. mai 1939 blitt meget gunstig mottatt på offisielt amerikansk hold. Utenriksminister Cordell Hull skulde således allerede da ha saken under forberedelse. I anledning herav hadde »Tidens Tegn« en samtale med utenriksminister Koht, som uttalte: »Det er ennå ingen henvendelse kommet til den norske regjering i sakens anledning. Jeg kan derfor selvsagt ikke på noen måte uttale meg om hva forslaget innebærer, eller hvordan vi kommer til å stille oss til det, når eller hvis det kommer. Men jeg kan være enig i at her er mange problemer som det vil være godt å få avgjort. Vi har jo også striden om det såkalte

Tønsberg havn, 1934.

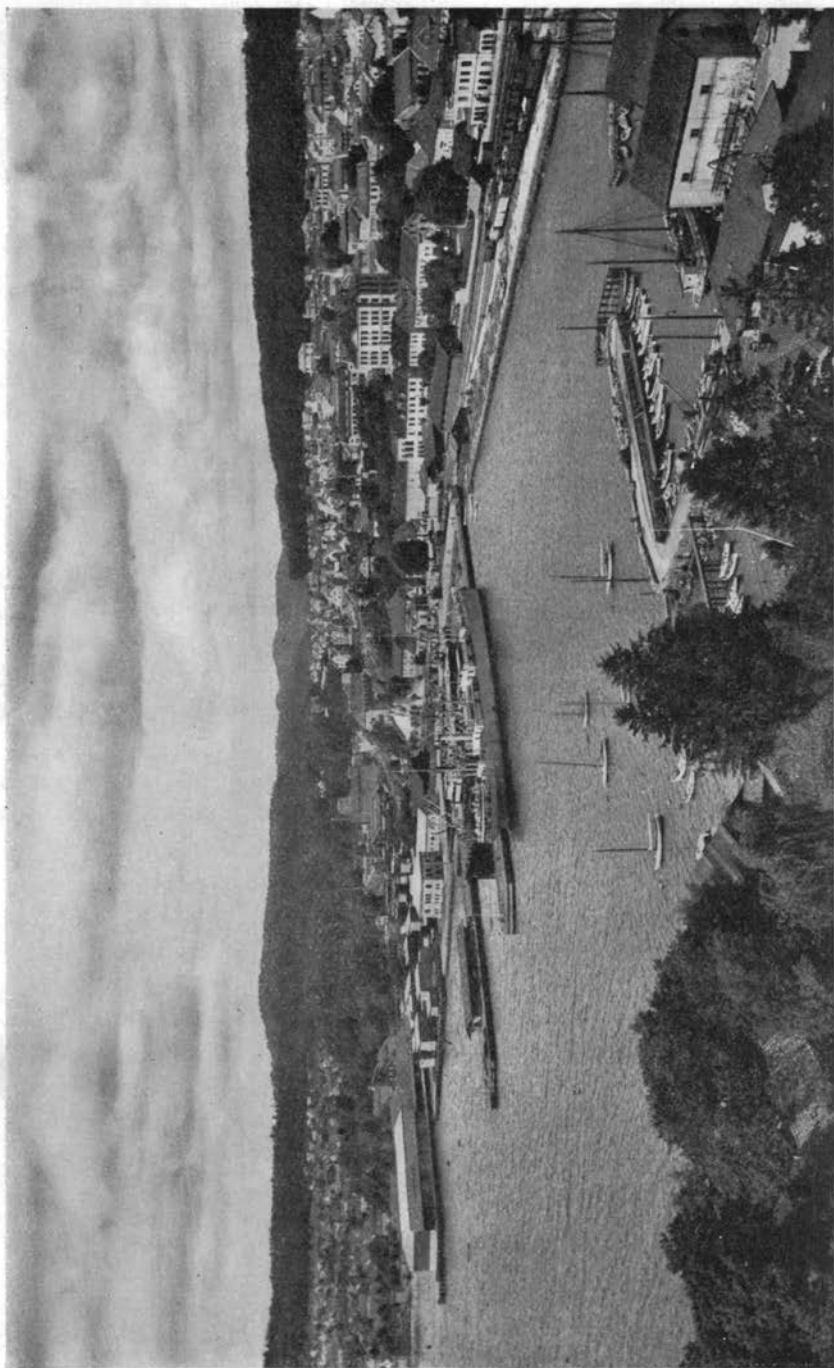
sektorprinsipp, som Norge alltid har vært en motstander av. Nå er det naturligvis så at det vil være vanskelig å fastslå hvordan grensene for et annektert område i polaregnene skal bestemmes. Men se dette er jo spørsmål som før eller senere må bringes på det rene. Og en saklig drøftelse av tingene vil naturligvis være av stor betydning.»

Ifølge en pressemeddelelse gjengitt i »Tidens Tegn« for 21. juli 1939 avga De Forente Staters utenriksminister Cordell Hull, som svar på en forespørsel om hvilken holdning de amerikanske fartøyer i Antarktisk skal innta med hensyn til de norske krav (okkupasjonen av Bouvet-sektoren) følgende erklæring: »U. S. A. har ikke anerkjent noen stats suverenitet i Sydpolsområdet. Regjeringen forbeholder seg alle rettigheter som den eller dens medborgere måtte ha i dette område.«

Denne melding ble forelagt utenriksminister Koht, som sa at det ikke forelå noen offisiell amerikansk henvendelse til den norske regjering. En annen sak var det at U. S. A. allerede i januar hadde gitt uttrykk for et standpunkt som ikke falt sammen med det engelske. Fra amerikansk side var det for øvrig uttalt ønske om en internasjonal konferanse til drøftelse av dette spørsmål. Og det kunde vi selvsagt ikke ha noe imot, sa dr. Koht. Da utenriksministeren ble spurt om det i det hele tatt forelå noen anerkjennelse av Norges okkupasjon, svarte han: »Vi har ikke bedt om noen anerkjennelse. Offisielt foreligger det hverken noen anerkjennelse eller noen protest. Det siste gjelder også den tyske ekspedisjon, som den norske regjering ikke har fått noen offisiell underretning om.«

Etter sin heimkomst i 1941 kastet Byrd fram tanken om en varig okkupasjon av de av amerikanerne oppdagede landstrekninger på Antarktisk ved foreløbig 3, senere flere, faste overvintringsleirer som skulde beboes hele året. Mannskapene skulde skiftes ut hvert år for at påkjenningen skulde være minst mulig. Folkene vilde få mer enn nok å gjøre med vitenskapelige oppgaver som værtjeneste, geologiske borer og o. a. og eventuelle anlegg av gruver. Antarktisk var, hevdet han, et meget rikt område med forekomster av gull, kull, jern, kobber og tinn og antakelig også store mengder av wolfram og kvikksølv.

Ifølge en pressemeddelelse som jeg ikke har kunnet kontrollere, er Byrds hypotese blitt bekreftet ved stikkprøver som er tatt og som stemmer overens med geologenes teorier. Hva der ligger til grunn for disse meddelelser og påstander, må vi avvente å få rede på til en

Larvik, by og havn, 1934.

offisiell beretning foreligger. At Antarktika har veldige kulleier vet vi med sikkerhet, og det er på ingen måte utelukket at Byrd virkelig har kunnet konstatere tilstedeværelsen av i ethvert fall en del av de ovennevnte forekomster.

En viktig grunn for antarktiske anneksjoner ligger som tidligere nevnt deri, at Antarktika utvilsomt vil komme til å spille en rolle som mellomstasjon for flyruter. Således meldte Reuter, bare 4 dager før den norske okkupasjon av Bouvet-sektoren, at den britiske regjering hadde utarbeidet plan for en flyrute fra Syd-Afrika til Australia over Antarktika. Herved vilde man kunne spare 15 000 km og 10 reisedager. No måtte en flyvning fra Kappstaden til Australia foretas over Egypt, Arabia og India med en reisetid på 12½ dag, mens veien via Antarktika ikke skulde behøve mer enn 3 dager.

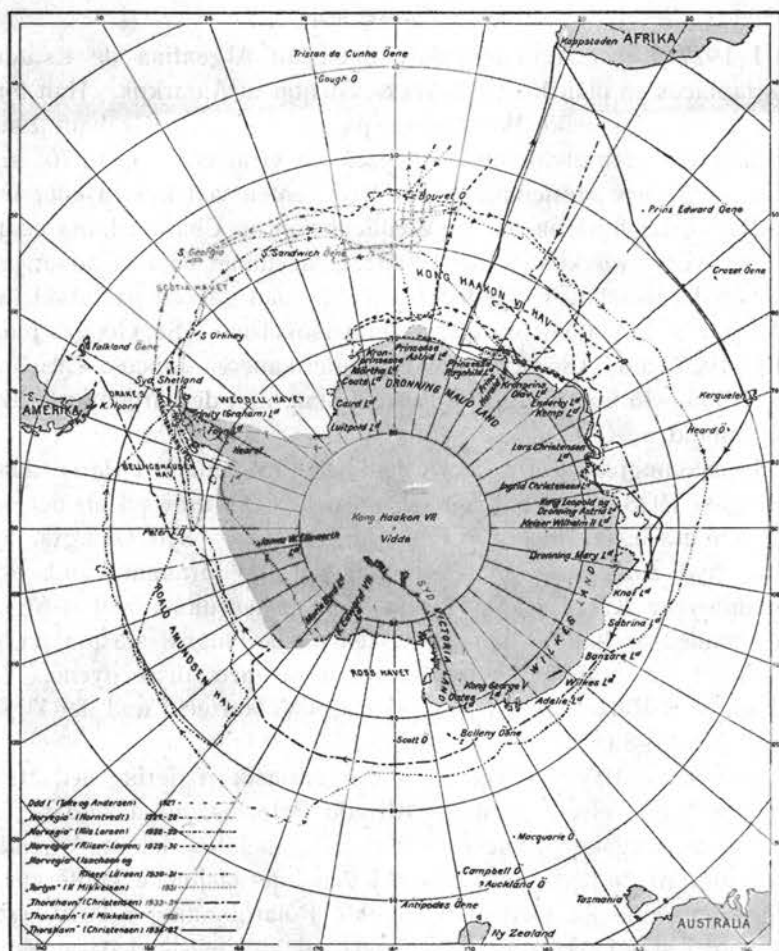
Belgiske krav.

Allerede i februar 1939 sendte La Société Royale de Géographie i Antwerpen en henvendelse til den belgiske utenriksminister M. Paul-Emile Janson med krav om at de landstrekninger og øyer i Antarktis som de Gerlache hadde oppdaget i 1897—98 (bl. a. Danco Land, Antwerpen-, Liege- og Brabant-øyene) skulde underlegges Belgias suverenitet.

Disse territorier var riktignok ikke fast bebodd av belgiere, men Storbritannia, Frankrike og Norge hadde foretatt anneksjoner i Sydishavet, uten å finne en bosettelse nødvendig, da det var umulig for mennesker å oppholde seg der i lengre tid ad gangen. Ellsworth hadde gjort krav på ikke mindre enn 430 000 kvadratmil der nede. Det Kgl. Geografiske Selskap fant derfor intet til hinder for at Belgia skulde innta det samme standpunkt, og uten videre ta de oppdagede landstrekninger og øyer i besittelse. I den anledning ble alle belgiere som hadde skrifter eller dokumenter vedrørende »Belgica«-ekspedisjonen, anmodet om å låne dem ut til den komité som skulde utarbeide et lovforslag. Samtidig meddelte selskapet at man hadde mottatt og akseptert en innbydelse om å delta i Polarutstillingen i Bergen i 1940.

Japanske krav.

Den 19. mars 1939 telegrafertes det fra Tokio at flere tusen personer hadde undertegnet en henvendelse til overhuset med henstilling til regjeringen om å gjøre Japans berettigede krav gjeldende

Lars Christensens kart over Antarktis 1937.

på de av løytnant Shirase under den japanske »Kainan Maru«-ekspedisjon i 1911—12 opdagede strekninger i Antarktis, og den 12. juli 1939 meddelte det japanske telegrambyrå Domei at et japansk hvalfangerselskap som opererte i antarktiske farvann hadde henstillet til regjeringen å proklamere Japans suverenitet over Yamotos isbarriere og snemark, Kainanbukta, Okumabukta, Sjitavasjifjellet og Yoninbreen i Rosshavet.

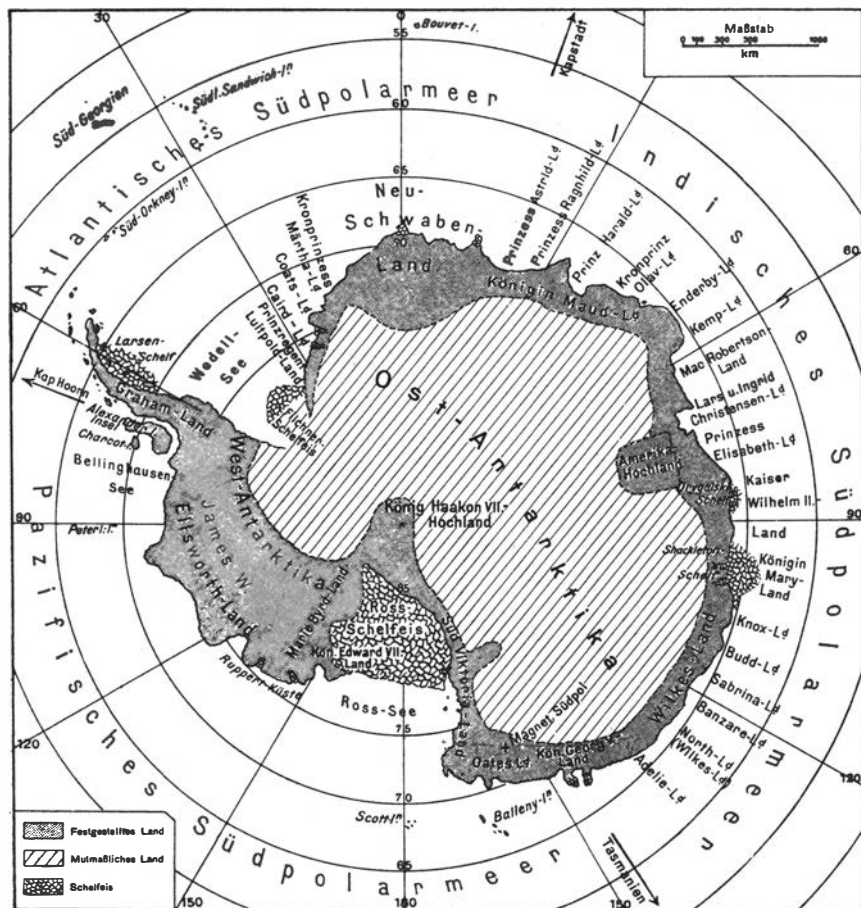
Argentinske krav.

I 1927 forela Antonio Pauly Sociedad Argentina de Estudios Geographicos en plan for en flyveekspedisjon til Antarktis. Han fore-slo som utgangspunkt Wandeløya på vestsiden av Graham Land. Derfra skulde man utvide undersøkelsene av Graham Land til 70° s. b. ved å bygge nye støttepunkter for flyet, enten ved kysten eller inne i landet. Etter å ha undersøkt Weddellhavet og Charcot Land skulde man fly tvers over kontinentet til McMurdosundet eller et annet passende sted i Rosshavet. Underveis skulde man gå ned på forskjellige steder for å foreta vitenskapelige undersøkelser. (Se Geogr. Journ. LXIX, 1927, side 186 ff.) Det ble amerikaneren Lincoln Ellsworth som i 1935—36 kom til å utføre denne plan, idet den argentinske ikke kom i stand.

I en kunngjørelse fra den argentinske sendemann i Paris, datert 10. august 1928, ble det fremstillet et argentinsk krav på alt det område som no ligger innenfor Falkland-sektoren: Syd Georgia, Syd Orkn-, Syd Sandwich-, Syd Shetlandøyene og Graham Land, også Falklandøyene. Kravet på Syd Orknøyene var begrunnet med at Argentina i mange år hadde opprettholdt en meteorologisk stasjon på, og underholdt en regelmessig radioforbindelse med, disse øyene. (Se M. Langhans-Ratzeburg i Wörterbuch des Völkerrecht und der Diplomatie, side 1198 ff.)

Sommeren 1939 ble der av den argentinske regjering nedsatt en komité under ledelse av senator Alfredo Palacios, for å studere forskjellige antarktiske problemer. Samtidig meldtes det at Argentina hadde mottatt Norges innbydelse til den internasjonale konferanse i Bergen i forbindelse med den påtenkte Polarutstilling i 1940, (som ikke kom i stand på grunn av krigen) og at Utenriksdepartementet, Landbruksdepartementet og Marinedepartementet var gått i gang med forberedelser.

Ifølge et telegram fra Deutsche Nachrichten Büro datert Berlin 24. juli 1939, gjengitt i den norske presse, var det på politisk hold blitt uttalt, at Argentina ved denne representasjon ikke bare vilde vise at det vilde delta i den vitenskapelige utforskning av Antarktis, men at det også vilde gjøre territoriale krav gjeldende. Enkelte aviser understreket at dette var nødvendig »på grunn av de nord-amerikanske hegemonikrav«. Argentina måtte forsvare seg når det ble gjort forsøk på å gjøre Monroedoktrinen gjeldende også for det antarktiske fastland.

Leonid Breitfuss' Antarktika-kart 1943.

»Buenos Aires Herald« meldte at Argentina kom til å reise dette spørsmål i Bergen og at man samtidig vilde ta opp det gamle strids-spørsmål om Syd Orkn-, Syd Georgia- og Syd Shetlandøyene, Graham Land, og »alle øyene i Weddellhavet«. Falklandøyene ble merkelig nok ikke nevnt. Argentina vilde ifølge avisartikkelen hevde på konferansen at det var nødvendig å foreta en reel okkupasjon for å kunne etablere herredømmet over noe område, og at et sådant herredømme ikke kunde utøves ved at man fløy over et område og slapp flagg ned fra fly »slik som nordmennene og tyskerne« hadde gjort det i Antarktis, eller ved å ta luftfotografier som amerikanerne hadde

gjort. Til støtte for denne påstand vilde Argentina holde seg til de avtaler som ble inngått på Berlin-kongressen i 1885 og Lausanne-konferansen i 1889. Det vesentligste var at Argentina holdt seg til bestemmelsene i disse avtaler om at der for sammenhengende utøvelse av okkupasjon krevdes etablert lokal regjeringsmyndighet med tilstrekkelige midler til å opprettholde orden og sikre utøvelsen av autoriteten innenfor det okkuperte område.

Deutsche Nachrichten Büros Washington-korrespondent meldte at dette hadde vakt stor interesse i De Forente Stater, mens Associated Press meddelte at der innen offisielle kretser erklærtes at De Forente Stater ikke kunde anerkjenne noe sektorprinsipp. Krav på områder kunde bare berettiges gjennom oppdagelser og en faktisk erklæring om at vedkommende land la det oppdagede land under sitt herrevelde.

I anledning av disse og andre politiske kannestøperier som pressen hadde brakt, sendte den argentinske ambassade i London »The Times« en redegjørelse den 28. juli 1939, hvori det het at det hadde gjort seg misforståelser gjeldende angående Argentinas stilling i Antarktis, angivelig i anledning av at Argentina hadde meldt seg til utstillingen i Bergen og til forskningskongressen der. Det var riktig at der var blitt nedsatt en komité for å studere antarktiske problemer, men »dette er ikke av noen politisk karakter og er ikke rettet mot noen makt«. Hva man tilsiktet var å utnytte Argentinas rettigheter i Antarktis »i samråd med andre land«.

Den 11. desember 1940 meldte Norsk Telegrambyrå fra Buenos Aires at »Noticias Graficas« offentliggjorde et rykte om at den argentinske regjering hadde innledet forhandlinger om tilbakegivelsen av Falklandøyene til Argentina. Ryktet skulde allerede være bekreftet »i diplomatiske kretser«, mens man på offisielt argentinsk hold »bevarte streng taushet« angående spørsmålet.

Ifølge et telegram fra Buenos Aires til »Berlingske Aftenavis« gjengitt i Norges Handels- og Sjøfartstidende for 30. mars 1942, hadde Argentina utvidet sine antarktiske besittelser ved å okkupere Deceptionøya i Syd Shetland-gruppen, som lå innenfor den del av Antarktis som Argentina gjorde krav på. Okkupasjonen var foretatt av det til krigsskip omdannede transportskip »Pasmoro de Mayo«, som nettopp var vendt tilbake fra en lengre ekspedisjon til de antarktiske egnar. Denne meddelelse kan neppe medføre riktighet.

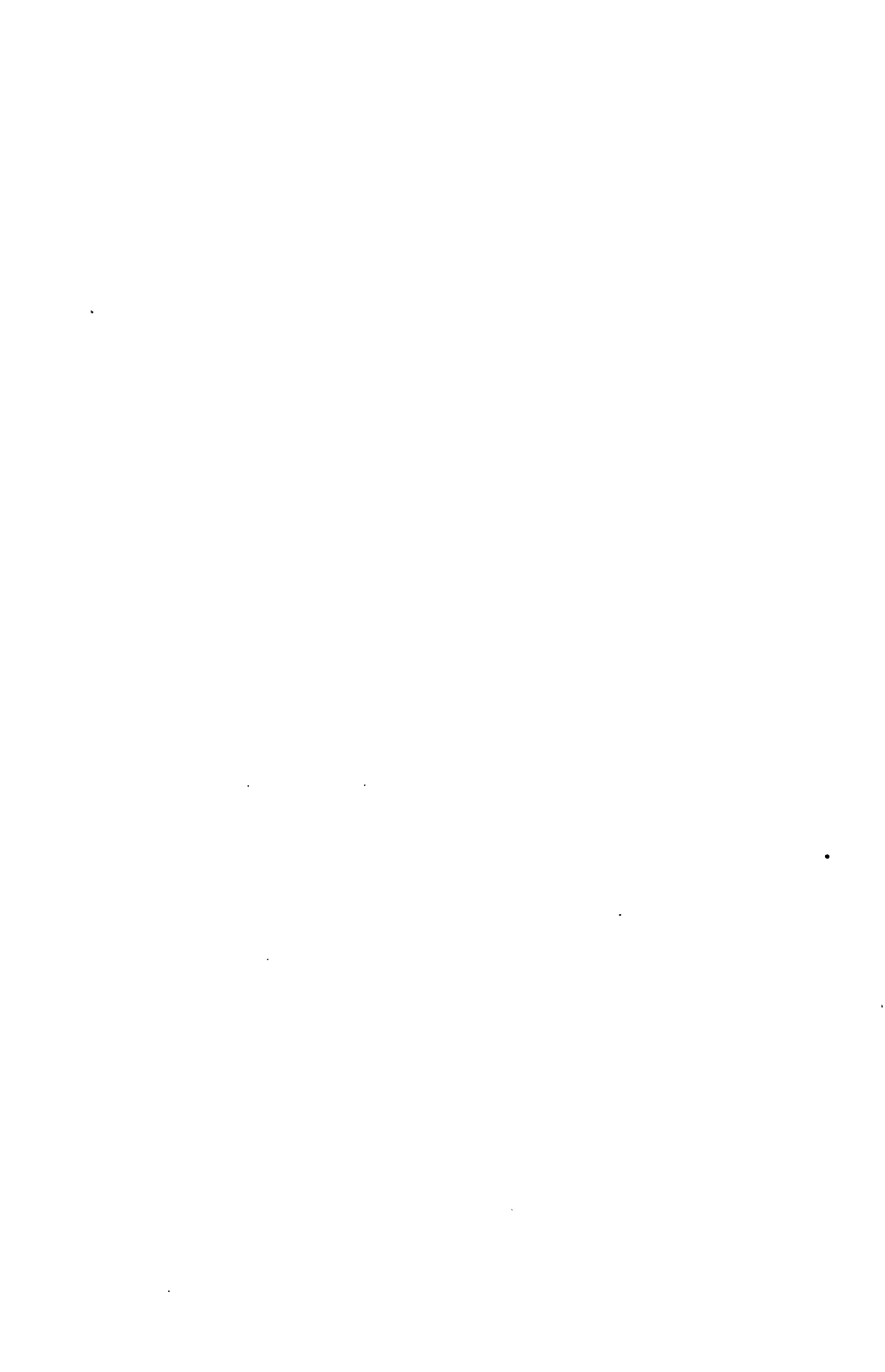
Skipets fører opplyste at han ved Port Foster på Deceptionøya støtte på en forlatt hvalfangerstasjon som var blitt ødelagt ved sprengning. Stasjonen hadde kunnet gi husly til ca. 200 mennesker. I nærheten av denne lå en kirkegård med 30 graver. Argentinerne kunde ikke konstatere om øya var blitt forlatt frivillig eller om dette var skjedd som følge av krigsbegivenhetene i Europa.

Det som argentinerne fant var antagelig Hvalfangerselskapet »Hektor« av Tønsbergs forlatte landstasjon. De fleste Syd Shetlandkokeriene lå i Deception Harbour, men siden den pelagiske fangst kom i gang, har det ikke vært noen fangst fra Deceptionøya.

Chilenske krav.

Den 10. november 1940 gjengav Norsk Telegrambyrå en meddelelse fra Santiago de Chile, datert 8. november 1940, hvori det het at Chile hadde fremsatt offisielt krav på alle områder fra Chiles sydkyst til Sydpolen. Dette krav var blitt meddelt Argentinas utenriksdepartement offisielt. Samtidig meddelte Norsk Telegrambyrå fra Buenos Aires at kravet hadde vakt almen forbauselse. Det dreide seg nemlig om områder hvor Argentina hadde gjort rettskrav gjeldende. På ansvarlig hold erklærtes det at Chiles krav var uberettiget, og den argentinske komité til studium av sydpolare spørsmål var i den anledning trådt sammen til et møte for å ta stilling til dette problem. Den 23. januar 1941 meldte Press Telegraph fra New York at Argentinas regjering hadde antatt et chilensk forslag om å delta i forhandlinger i februar samme år til løsning av de to staters interesser i Antarktis.

Ifølge et telegram fra Santiago de Chile datert 1. mars 1944, som er gjengitt i Norges Handels- og Sjøfartstidende for 2. mars, har regjeringen i Chile krevd alle Sydpolsområder mellom den 75. og den 67. lengdegrad. Med dette krav gikk Chile inn for sektor-prinsippet i de sydpolare områder. Sektoren begrenses av de lengdemeridianer som gjelder for Chiles sydligste del, som her er noe bredere enn det smale kystland lenger nordover. Den krevde sektor ligger, som man vil se, innenfor Falkland-sektorens område.

BIBLIOGRAFI

Kapitlene om oppdagelsen og utforskningen av Antarktika, og de norske oppdagelser i Antarktis, er i alt vesentlig hentet fra mine nedennevnte skrifter med senere tilføyelser, mens kapitlene: Kampen om Antarktis og Den norske Bouvet-sektor, foruten på disse kilder også er bygd på offisielle dokumenter som Utenriksdepartementet stilte til min rådighet.

For detaljer vedrørende de to sistnevnte kapitler se første bind av »Fangst og forskning i Sydishavet«, side 126—130 og 309—311, — annet binds side 689—701 og 816—817, — tredje binds første del, side 40, 42 og 44. Enn videre kapitlene VIII—XX i tredje binds annen del om »Norvegia«- og Banzareekspedisjonene i 1929—31 (side 588—664), om Prinsesse Ragnhild Lands oppdagelse i 1931 (side 678—680), om Kong Leopold og Dronning Astrid Lands oppdagelse i 1934 (side 836) samt om kapitlet: Antarktiske Problemer (side 861—906).

- Aagaard, Bjarne. The »Norvegia«-Expedition and Bouvet Island. Oslo 1928. Særtrykk av Norges Handels- og Sjøfartstidende.
- Antarctic Whaling and Exploration. Scottish Geographical Magazine. Vol. 45. Edinb. 1929. S. 23—34, 65—81.
 - Fangst og forskning i Sydishavet. B. 1—2. Oslo 1930. Publikasjon. Kommandør Chr. Christensens Hvalfangstmuseum, Sandefjord. Nr. 9.
 - Hvalfangsten. Avisartikler og interviewer. [19. febr. 1929—21. mars 1931.] Oslo 1931.
 - Hvalfangsten og storhvalens utryddelse. Utdrag av foredrag holdt i [det Norske Videnskabs-Akademi, Oslo, 11. sept. 1931 og i] det Norske Studentersamfund, Oslo 26. sept. 1931. Oslo 1932.
 - Den gamle hvalfangst. Kapitler av dens historie. Oslo 1933. Publikasjon. Kommandør Chr. Christensens Hvalfangstmuseum, Sandefjord. Nr. 13.
 - Fangst og forskning i Sydishavet. B. 3. Del 1. Antarktikas historie 1502—1840. Publikasjon. Kommandør Chr. Christensens Hvalfangstmuseum, Sandefjord. Nr. 11. Oslo 1934 (frigitt i bokhandelen 1939).
 - Fangst og forskning i Sydishavet. B. 3. Del 2. Antarktikas historie 1840—1935. Publikasjon. Kommandør Chr. Christensens Hvalfangstmuseum, Sandefjord. Nr. 11. Oslo 1934. (Ennå ikke i bokhandelen.)
 - Norwegians in the Antarctic. American-Scandinavian Review. Vol 22. New York 1934. S. 33—45.

- Aagaard, Bjarne. Who discovered Antarctica? Paper read at the Sixth Pacific Science Congress, Berkeley, California, August 4. 1939. — Transactions of the Sixth Pacific Science Congress. Berkeley and San Francisco, July 24.—August 12. 1939.
- Hvem oppdaget Antarktika? Polar-Årboken 1940. Oslo 1940. S. 84—88.
- [Avisartikler vedrørende hvalfangst og forskning i Antarktis, offentliggjort fra 19. des. 1927 til 21. mai 1944. Spesifisert i Hvalfangstlitteraturen i »Fangst og forskning i Sydishavet«. B. 3. Del 2, og i fortsettelsen B. 4.]
- De første norske oppdagelser i Sørishavet. Nordmannsforbundet. H. 12. 1943. S. 227—230.

For det som vedkommer kapitlet om hvalfangsten, se foruten oven nevnte verker også:

Langberg, Chr. Bjelland. Die internationalen Abkommen zur Regelung des Walfangs. Buchdruckerei Heinrich Fahrer. Heidelberg—Handschesheim, 1940.

For det som vedkommer kapitlene om de første norske oppdagelser i Sydishavet og C. A. Larsen, se følgende alfabetisk ordnede verker:

- Aagaard, Bjarne. Fangst og forskning i Sydishavet. B. 1—2. Oslo 1930. Særlig kapitlene s. 15—130, og s. 139—302 i første bind.
- Kaptein C. A. Larsen. Norges Handels- og Sjøfartstidende, 26. nov. 1929. Jarlsbergs og Larviks Amtstidende, 28. nov. 1929. — Sandefjords Blad, 17. sept. 1937.
- Moderne legendedannelse. Åpent brev til Svend Foyn Bruun, Sandefjords Blad 18., med hans svar 19. okt. 1940. Se også Aftenposten, 6. sept. 1941.
- Berg, Lorens. Tjølling. Kristiania 1915.
- Bogen, Hans. Linjer i den norske hvalfangsts historie. Oslo 1933.
- Bull, H. J. Sydover. Kristiania 1898.
- Christiansen, Arne. C. A. Larsen — en av pionerene i norsk hvalfangst. Skib O Hoi, nr. 12, 1944.
- Det Norske Geografiske Selskabs Aarbog. Oslo 1903, 1904, 1924.
- Duse, S. A. Bland pingviner och säler. Stockholm 1905.
- Hougen, Knut. Sandefjords historie. B. 2. Oslo 1932.
- Kohl, Ludwig. Zur großen Eismauer des Südpols. Stuttgart 1926.
- Larsen, C. A. Nogle Optegnelser av Sæl- og Hvalfanger »Jasons«s Reise i Sydishavet 1893 og 1894. — Det Norske Geografiske Selskabs Aarbog. V. Kristiania 1894. S. 115—31.
- The Voyage of the »Jason« to the Antarctic Regions. The Geographical Journal. Vol. 4. London 1894. S. 333—44.
- Om »Antarctic«s sidste ferd. Ymer. Årg. 24. Stockholm 1904. S. 81—86.
- »Antarctic«s sidste ferd. Foredrag den 18. februar 1904. Det Norske Geografiske Selskabs Årbog. XV. Kristiania 1903—1904. S. 96—108.

- Larsen, C. A. og J. G. Andersson. Besuch der deutschen Polarstation an der Royal-Bai auf Südgeorgien. — Annalen der Hydrographie. B. 30. Berlin 1902.
- Larsen, C. A. Kapitän Larsens antarktische Entdeckungen. Se Petermanns Mitt. Gotha 1895. S. 104. 1. Erwidernng von Dr. J. Petersen. 2. Bemerkungen von Kapitän C. A. Larsen. 3. Entgegnung von H. Wichmann — Petermanns Mitt. Gotha 1895. B. 41. S. 291—93.
- Murdoch, W. G. Burn. From Edinburgh to the Antarctic. London 1894.
- Murray, John. Notes on an important Geographical Discovery in the Antarctic Regions. The Scottish Geographical Magazine. Vol. 10. Edinb. 1894.
- Nordenskjöld, Otto, J. Gunnar Andersson, C. A. Larsen och C. Skottsberg. Antarctic. Två år bland Sydpolens isar. B. 1 & 2. Stockholm 1904.
- Petersen, Johannes. Die Reisen des »Jason« und der »Hertha« in das Antarktische Meer 1893—94, und die wissenschaftlichen Ergebnisse dieser Reisen. Hamburg 1895. Mitteilungen der Geographischen Gesellschaft in Hamburg. 1891—92.
- Risting, Sigurd. Av Hvalfangstens Historie. Oslo 1922.
— Kaptein C. A. Larsen. Oslo 1929.
- Rølfesen, Nordahl. Sjømænd. Norske sjømænds oplevelser. Samlet fra folke-
munde og gjenfortalt. Kristiania 1896.
- Skattum, O. J. Sydpol-forskning. Kristiania 1912.
- Smith, S. B. Skibsbyggeriet fra de ældste tider indtil vore dager. Oslo 1927.
- Sørensen, Gerhard. Hvalfangsten, dens historie og mænd. Kristiania 1912.
- Villiers, A. J. Whaling in the Frozen South. London 1925.
- Wichmann, H. Die Erforschung des Dirck Gherritsz-Archipels — Petermanns Mitt. B. 42. Gotha 1896.
- Ymer. Stockholm 1904 og 1924.

For det som vedrører den tyske antarktiske ekspedisjon 1938—39, Byrds siste ferd 1939—41 og amerikanske etc. landkrav, se følgende kronologisk ordnede verker:

- Argentinische Südpolarexpedition. Petermanns Mitt. Jahrg. 73. Gotha 1927. S. 367.
- Argentinische Ansprüche in der Antarktis. — Petermanns Mitt. Jahrg. 76. Gotha 1930. S. 204.
- La Géographie. T. 71. Paris 1939. S. 175.
- Wohlthat, Helmuth. Die Deutsche Antarktische Expedition 1938/39. — Der Vierjahresplan. Zeitschrift für Nationalsozialistische Wirtschaftspolitik. Jahrg. 3. Berlin 1939. S. 613—617.
- Rüdiger, H. Die Deutsche Antarktische Expedition 1938/39. — Petermanns Mitt. Jahrg. 85. Gotha 1939. S. 197—98.
- German Antarctic Expedition 1938—39. The Polar Record. Nr. 18. Cambridge 1939. S. 175—76.
- Ritscher, A. Die Deutsche Antarktische Expedition 1938/39. Vorbericht über die Deutsche Antarktische Expedition 1938/39. Annalen der Hydrographie . . . 1939. Beih. 8. Berlin 1939. S. 9—19.

- Backer, S. Walfang im Rossmeer. Norddeutsche Fischerei-Zeitung. Jahrg. 20. Heft 11. 1928.
- Hugo, Otto. Deutscher Walfang in der Antarktis. Berlin 1939.
- Christensen, Lars. The Course of Antarctic Exploration between Longitudes 20° W and 110° E: Notes on the Map compiled to accompany the Paper of Mr. Lars Christensen. The Geographical Journal. Vol. 94. London 1939. S. 206.
- German Antarctic Expedition 1938/39. — The Polar Record. Nr. 19. Cambridge 1939. S. 268—71.
- The »Schwabenland« in the Antarctic. The Geographical Journal. Vol. 95. London 1940. S. 52—54.
- New Maps of the Antarctic. Geographical Review. Vol. 30. New York 1940. S. 160—61.
- United States Government Expedition to the Antarctic. — Geographical Review. Vol. 30. New York 1940. S. 163.
- Drygalski, Erich von. Deutsche Antarktische Expedition 1938/39. Petermanns Mitt. Jahrg. 86. Gotha 1940. S. 141.
- Hermann, Ernst. Deutsche Forscher im Südpolarmeer. Berlin 1941.
- English, R. A. J. Preliminary Account of the United States Antarctic Expedition 1939—1941. Geographical Review. New York 1941.
- Rudolphi, Hans. Byrds neue Südpolarexpedition 1939—41. Petermanns Mitt. Jahrg. 87. Gotha 1941. S. 440—42.
- Wissenschaftliche und fliegerische Ergebnisse der Deutschen Antarktischen Expedition 1938/39. Herausgegeben im Auftrage der Deutschen Forschungsgemeinschaft von Alfred Ritscher. B. 1.: Textteil. Leipzig 1942. Sonderbeilage: Deutsche Antarktische Expedition 1938/39 mit dem Flugzeugstützpunkt der Deutschen Lufthansa A. G. M. S. »Schwabenland«, Kapitän A. Kottas. Ausgeführt unter der Leitung von Kapitän A. Ritscher. B. 1.: Bilder und Kartenteil. Leipzig 1942.
- Rüdiger, H. Deutsche Antarktische Expedition 1938/39. — Petermanns Mitt. Jahrg. 89. Gotha 1943. S. 172.
- Breitfuss, Leonid. Die neueste Karte Antarktikas. Mit 1 Karte. — — Petermanns Mitt. Jahrg. 89. Gotha 1943. S. 301.
- Käpt'n Kraul erzählt. Zwanzig Jahre Walfänger unter argentinischer, russischer und deutscher Flagge in der Arktis und Antarktis. F. A. Verlagsbuchhandlung. Berlin. Frontbuchhandelsausgabe für die Wehrmacht. Druck: Thronsen & Co., Oslo, Norwegen 1944.

Illustrasjoner i teksten.

	Side
Chr. Christensen	5
Lozier Bouvet	12
James Cook	17
F. G. von Bellingshausen	21
Nathaniel B. Palmer	24
James Weddell	25
Selfangere ved Kerguelen	28
Hvalfangeren »Royal Sovereign«	29
Dumont d'Urville	33
»Astrolabe« og »Zélée«	35
»Astrolabe« og »Zélée« i isen 9. februar 1838	36
D'Urville ved Louis Philippe Land	37
Isbarrieren ved Clairéekysten	38
Det franske flagg heises, Adélie Land	39
Charles Wilkes	43
James Clark Ross	47
Rosbank-observatoriet, Hobart, Tasmania	50
Parti fra Falklandøyene	51
Cockburn Island og Admiralty Bay	52
Coulman Island	53
George S. Nares	55
Taffelberget, Kappstaden	56
Tristan da Cunha	57
Innløpet til Christmas Harbour, Kerguelen	58
Whisky Bay, Heard Island	61
Christmas Harbour, Kerguelen	63
Antarktiske isfjell. Etter Moseley	67
Parti fra Kerguelen. Mount Wyville Thomson i bakgrunnen	71
»Edystone« og »French cutter«-klippene, Isfjellbukta, Kerguelen	72
Gamle trankjeler på Crozetøya	75
»Challenger« i isen	85
G. v. Schleinitz	86
Carl Chun	87
C. A. Larsen	89
Den første norske hvalfanger i Sydishavet. »Jason« av Sandefjord	91

	Side
Drygalskibukta, Kong Oscar II's Land (Wilkins' Hektoriafjordene)	99
Kong Oscar II's Land med Richthofendalen	100
Nordenskjöld ved Kong Oscar II's Land	101
Wilkins' fotografi av Kong Oscar II's Land med Chr. Christensens vulkan, Robertsons øy og Seløyene i bakgrunnen	103
Mount Burn Murdoch og Mount Napier Birks på Kong Oscar II's Land	105
Castorøya	106
Chr. Christensens vulkan	107
Oceana-øya	108
»Jason«, »Castor« og »Hertha« i Vest-Antarktis	111
Norgefjellene på Foyns Land (Wilkins' Lockheed Mountains)	113
Pingvinrugeplass, West Point Island. Falklandøyene	114
Mollymawk rugeplass, West Point Island, Falklandøyene	115
Sjøelefant han	116
Pelssel med unge	117
Sjøelefanter, Syd Georgia	118
Pingvinleir på Seymourøya	119
Søren Andersen	122
Det første flytende kokeri i Sydishavet. »Admiralen« av Sandefjord	125
Admiralty Bay, King Georges Island, Syd Shetlandøyene, hvor den første norske hvalfangst begynte fra flytende kokeri	127
»Antarctic«	129
H. J. Bull	130
Svend Foyn	131
Svend Foyns øy, 71° 56' s. b. med Possessionsøya i bakgrunnen. Fot. H. J. Bull, 1895	133
Adrienne de Gerlache	135
C. E. Borchgrevink	136
Otto Nordenskjöld	137
Erich v. Drygalski	138
Robert Falcon Scott	139
Jean-Baptiste Charcot	140
Wm. S. Bruce	141
Roald Amundsen	147
Sydpolen nådd. 14. desember 1911	151
Roald Amundsen, Wm. S. Bruce og W. G. Burn Murdoch i Edinburgh	152
Ernest Shackleton	158
Wilhelm Filchner	159
John King Davis	166
Douglas Mawson	167
Hubert G. Wilkins	170
Richard E. Byrd	171
Hj. Fr. Gjertsen	172
Lincoln Ellsworth	173
Bernt Balchen	174
Lars Christensen	177

	Sid
Kommandør Chr. Christensens Hvalfangstmuseum. Sandefjord	179
Eyvind Tofte	180
»Odd 1«	181
»Norvegia« ved Bouvetøya	183
Harald Horntvedt	187
Horntvedt tar Bouvetøya i besittelse. 1. desember 1927	189
Ola Olstad	192
Nils Larsen	193
Dr. O. Olstad oppleser okkupasjonsakten, Peter I's øy, 2. februar 1929	195
Enderby Land, hvor Hj. Riiser-Larsen og Finn Lützow-Holm heiste det norske flagg, 22. desember 1929	197
Hj. Riiser-Larsen	199
Finn Lützow-Holm	200
Devold telegraferer S. O. S fra isflaket mens Kjelbotn trår dynamocykkelen, 9. mars 1933	201
Norsk hvalbåt, 1934. »Thorfjell« av Sandefjord på prøvetur	202
Hvalbåten »Sekseren«	203
Arnold Brunvoll	204
C. N. Sjøvold	205
Gunnar Isachsen	206
H. Halvorsen	207
Flaggheising, Ingrid Christensen Land, 20. februar 1935	216
Caroline Mikkelsen	218
Klarius Mikkelsen	219
Sigurd Risting	221
Hvalfangere forlater Tønsberg	222
Avskjed med hjemmet. Sandefjords brygge med A/S Thor Dahls gamle forretningsgård i bakgrunnen	225
»Lancing« av Larvik. Det første flytende kokeri med Sørilles patenterte opphalingsslip	227
Det flytende kokeri »Solglimt« av Sandefjord	229
Hvalen hives ombord	230
Beinsag. »Solglimt«	231
Flenseplanen. »Solglimt«	232
Spekket skjæres. »Solglimt«	233
Det flytende kokeri »Thorshammer« av Sandefjord	235
Arbeid på flenseplanen. »Thorshammer«	237
Hvalen parteres på »Thorshammer«s flenseplan	239
M/S »Thorshavn« av Sandefjord	241
Lars Christensen og frue, »Thorshavn«	243
Alf Gunnestad	244
Flytende kokeri »Kosmos II« av Sandefjord	249
Prins Olavs havn, Syd Georgia	251
Leith Harbour, Syd Georgia	253
Norske hvalskyttere 1934	255
Flytende kokeri »Sir James Clark Ross« av Sandefjord	257

	Side
»Thor Minor«, »Thorsholm«, »Thorshavn«, »Thorøy«, »Haugar«, »Jorun«, »Brask«, »Capana«, »Radioline« og »Ørnen«s hvalbåter i oppleg på Sandefjords havn	259
Hvalfangere i oppleg på Mefjorden 1931—1932. Fra venstre til høyre: »Svend Foyn«, »Vestfold«, »Kosmos«, »Tafelberg«, »Congo«, »Ernesto Tornquist«, »Fraternitas«, »C. A. Larsen«	261
Sandefjords havn 1934. Framnæs til høyre. Bryggene og Grønlia i bak- grunnen	263
Sandefjord, by og havn, 1934	265
Tønsberg havn, 1934	267
Larvik, by og havn, 1934	269

Karter i teksten.

	Side
Kart over oppdagelser i Sydishavet opp til 1760	15
—»— fra 1760 til 1775	19
—»— » 1775 » 1821	23
—»— » 1821 » 1835	27
—»— » 1835 » 1845	31
Kart over hvalfelter. 1845	41
Hobbs kart visende skip og posisjoner i nærheten av Kapp Hudson	45
Ross' kart over isbarrieren med »Discovery«s rute tilføyd. Etter Mills »Siege of the South Pole«	49
Murrays kart over »Jason«s rute. Utgitt 1894	93
Geographical Journal's kart over »Jason«s rute. Utgitt 1894	95
American Geographical Society of New Yorks kart over Graham Land. Geographical Review, juli 1929	97
Falklandsektoren. Etter H. R. Mill	143
Kart over oppdagelser i Sydishavet fra 1845 til 1905	145
—»— » 1905 » 1912	155
—»— » 1912 » 1916	161
Lars Christensens kart over Antarktis, 1927	169
Kart over oppdagelser i Sydishavet fra 1916 til 1931	175
Riiser-Larsens kart over Bouvetøya	185
Nils Larsens kart over Peter I's øy	191
The Australian Geographers kart over Antarktis 1933	211
Canberra-kartet over Antarktis 1933	213
Klarius Mikkelsens kart over Lars Christensen- og Ingrid Christensen Land, 1935	215
John King Davis' kart over Antarktis 1934	245
Kart over hvalfelter i sesongen 1933—34 og sommeren 1934	247
Lars Christensens kart over Antarktis 1937	271
Leonid Breitfuss' Antarktika-kart 1943	273

Register.

- Aagaard, Bjarne,
— arbeide for anneksjon av nytt land, 126.
— brev til Utenriksdept. 1933, 132.
— britiske og norske sektorkrav, 130.
— britiske okkupasjon av Enderby Land, 107.
— fredning av pelsel og sjøelefant, 79.
— »Norge og de britiske sektorkrav«, artikkelserie, 134.
— »Sir Douglas Mawson and the »Norvegia«-Expeditions 1927—30«, 90.
— »Norvegia«-eksp., tredje, 86.
— »The »Norvegia«-Exp. and Bouvet Island«, 73.
— Ross' logg, 76.
— »Thorshammer«s ferd 1929, 84—85, 94.
— »Våre arktiske og antarktiske interesser«, 162.
— »Who discovered Antarctica?«, 160.
- Aagaard, Bjarne, Islands, 102.
- Åte (føde), 172.
- Adelaideøya, 32, 262.
- Adélie Land, 18, 26, 65, 92, 109—12, 154.
— Det franske flagg heises, bilde, 39.
— Orkaner, 30.
- Adéliepingvinen, 40.
- »Admiralen«, kokeri, 42, 58, 201.
— bilde, 125.
- Admiralty Bay, King Georges Island, bilde, 127.
- Admiralty Inlet, 168.
- Aerologiske målinger, 226.
- Aftenposten, om »Schwabenland«-eksp., 213—214.
- Ahlman, H. W:son, 164.
- Alaska, kjøpet i 1867, 54.
- Albatrosser, 39.
- Alexander I Land, 11, 13, 14, 20, 32, 258.
— Breitfuss' kart, 254.
- American Geographical Society, The, New York. Karter av fastlandet, 34.
- Amerikanske krav, 264—70.
- Amundsen, Roald, 19, 20, 25, 28, 65, 69.
— bilde, 147.
— bilde, R. A., Wm. S. Bruce og W. G. Burn Murdoch i Edinburgh, 152.
— 's hav, 25.
— på Sydpolen, 202.
— suverenitet over land oppdaget av, 66.
- Ander, De sydamerikanske, 26.
— De vest-antarktiske, 25.
- Anderne, 27.
- Andersens kyst, 258.
- Andersen, Søren, Veierland, 196.
— bilde, 122.
- Andersson, J. Gunnar, svensk naturforsker, 196.
- Andresen, Harald, 8.

- Andrå, Jon, 157.
»Anna Knudsen«, tankdamper, 228, 232.
»Annale Hydrographica«, tidsskrift, 200.
»Antarctic«, kokeri, solgt til Japan, 50.
»Antarctic«, sel- og hvalfanger, kaptein: C. A. Larsen, 196.
— bilde, 129.
— ferden 1901—03, 196—98.
— se også under H. J. Bull.
Antarktika, størrelse og struktur, 24—28.
— klimatiske forhold, 29—30.
Antarktikapingvinen, 40.
Antarktis.
— Ekspedisjoner: norske 154; tyske 210; australske 109.
— framtid, 54.
— hvalfangst: 42—54; S. Backers og Otto Hugo's bøker, 222.
— kampen om, 54—69.
— karter: Canberra-kartet 1933, 213; »The Australian Geographer«s 1933, 211; Lars Christensens 1927, 169 og 1937, 271; P. Sprigade og M. Moisés, 192; Amerikansk kart 1943, 34.
— landkrav: norske, 84—109.
— nye landkrav, 264—75; amerikanske, 264—70; belgiske, 270; japanske, 270; argentinske, 272—75; chilenske, 275.
— okkupasjon. Byrds forslag om faste overvintringsleirer, 268.
— oppdagelse, 11—14, 22—24.
— norske oppdagelser, 163—208; C. A. Larsen 1893, 163; hans originalberetning, 166—90.
— norske stedsnavn, 208—10.
— norsk politikk i, 126—48.
— suverenitetskrav, grunnlaget for Norges, 163; vendepunkt i norsk politikk, 138.
— utforskningen av, 14—24.
Antarktiske fastland. Utstrekningen av, 16.
Antarktiske og subantarktiske øyer, 31—34.
Antiller, De sydlige, 32.
Antipode-øyene, 32.
Antwerp-øya, 62, 270.
»Arbeiderbladet« om »Schwabenland«-eksp., 238.
Argentina, britiske noter, 62; ang. Syd Orknøyene, 61.
— protest mot britiske krav, 62.
— magnetisk-meteorologisk stasjon på Ild-landet, 62.
Argentinaøyene, 32.
Argentinske krav, 272—75.
»Army Tank« på Byrds eksp., 256, 260.
Ascension Island, 226.
Associated Press, erklæring ang. De Forente Stater og sektorprinsippet, 274.
»Astrolabe«, skip, 35 (bilde), 36.
Atlantehavet, pakkisgrensen i, 37.
Atlantehavs-sektoren, 153—54.
Atlantiske kvadrant, Den, 25.
Atlas Werke, 225.
Auckland-øyene, 32.
»Aurora«, skip, 36.
»Australian Antarctic Territory Acceptance Bill«, 118.
»Australian Geographer, The«, 124; kart over Antarktis 1933, 211.
Australian National Research Council, The, 109.
Australias krav på deler av Antarktis, 109—10.
— krav på en del av Dronning Maud Land, 137.
Australske kvadrant, Den, 25.
Australske sektor, 26, 109—26, 132, 154.
— nye sektor i Øst-Antarktis, karter, 124.
— lovforslag i det australske senat, 119.
— Mawsons krav, 120—26.
— meteorologiske stasjoner, 115.

- Australske sektor, norske interesser, **115—20**.
— norsk hvalfangst, 115.
— oppstykning av, 124.
- Australske sektorkrav, Hobbs og Bowmans protest mot, 132.
- Axel Heibergs bre, 29.
- Bachke, H., sendemann, 118.
- Backer, S., »Walfang im Rossmer«, 222.
- Balch, Edwin Swift, 25, 164.
- Balch, T. W., amerikansk jurist, 64.
- Balleny, John, 18.
- »Balæna«, skip, 90.
- Banzare Land, 18, 112, 124.
— -kysten, 124.
- Bardehval, fangst, 75.
- Barkley, E., biolog, 225.
- Barometerstand, 30.
- Batterbeefjellene, 258, 260.
- »Bear«, Byrds ekspedisjonsskip, 256.
— oppdager øyer ved Alex. I Land, 258.
- Beardmore-breen, 29.
- Beinsag på »Solglimt«, bilde, 231.
- Belgica Antarctica (vingeløs mygg), 39.
- »Belgica«-ekspedisjonen, 270.
- Belgiske krav, **270**.
- Bellingshausen, F. G. v., 13, 14, 20, 21 (portr.).
— 's hav, 20; »Hertha« i, 201.
- Bergersen, Birger, om dr. Peters, 193.
- Berlin-kongressen 1885, 274.
- »Berlingske Aftenavis«, telegram om Argentinas okkupasjon av Deceptionøya, 274.
- Bezemer, kart i »De Strijd om de Zuidpool«, 252.
- Biscoe, John, 13, 14, 18, 20, 61, 62, 70, 87, 114.
— kart, 123.
— rute, 123.
- Biscoebukta, 256.
- Biscoeøyene, 32.
- Bjørstad, E., major, medlem av den antarktiske navnekomité, 209.
- Blåhval, 164, 170, 172, 182, 196.
- »Blåhval« A/S, hvalfangstselskap, kjøper tonnasje av »Rosshavet«, 218.
- »Blijde Bootschaap«, skip, 13.
- Borchgrevink, Carsten E., bilde, 136.
— den første som besteg Rossbarrieren, 202.
— »Southern Cross«-eksp., 202.
- Borchgrevink, Otto, oppdager en fortsettelse av Dronning Maud Land, 206.
- Bottlenose, 164.
- Bottlenosefangsten i Vestfold, 194.
- Bountyøyene, pelssel, 40.
- Bouvet, Lozier, 11, 12 (portrett).
- »Bouvet III«, hvalbåt, 205.
- Bouvet-sektor, Den norske, **148—60**.
— 124, 134, 224; Norges og Storbritannias interesser, 141; Aide-Mémoire fra Britiske Legasjon i Oslo 1934, 142; Storbritannia anerkjenner Norges interesser 1934, 142; Norsk statsvelde. Tilråding og innstilling 1939, 153; tysk kart, 238.
— grensene, 26, 150, 156.
— Bj. Aagaards arbeid for det norske krav, 126—31.
— det norske krav i 1939, 57.
— konferanse i Utenriksdept. 3. jan. 1939, 148.
— kgl. resolusjon 14. jan. 1939, 148—49.
— Utenriksdepartementets innstilling, 150; feil i innstillingen, 150.
— »Morgenbladet« 16. jan. 1939 ang. okkupasjonen, 149.
— Utenriks- og konstitusjonskomiteen innstilling 27. febr. 1939, 157; behandling i Stortinget, 158.
— Storbritannia, Australia og New Zealand anerkjenner den norske suverenitet 1. sept. 1939, 158.
— Bj. Aagaard innbys til å holde foredrag i Edinburgh, Glasgow, Berkeley og San Francisco, 160.
— intet tysk krav, 254.

- Bouvet-sektoren, karter, 242—44.
— Svalbardkontorets kart, 150, 158.
— Breitfuss' kart, 254.
— »Politische Karte der Erde«, 250.
- Bouvetøya, 32, **69—76**, 153, 154.
— Storbritannias krav og Bj. Aagaards undersøkelser, 73; forhandlinger med Storbr., 75; Storbr. trekker sitt krav tilbake, 76.
— første »Norvegia«-ekspedisjons ankomst, 204; Harald Horntvedt tar øya i besittelse, 70, 189 (billede), 204.
— forandring i Lov om, 78.
— utkast til Lov om fredning av pels-sel og sjøelefant, 81.
— guano, eksport, 70.
— hvalfangst, 70.
— meteorologisk stasjon, 247.
— pels-sel, 40, 81.
— Riiser-Larsens kart, 185.
— »Schwabenland«s ankomst 1939, 226.
— sjøelefant, 42, 81.
- Bowman, dr., protest mot det australske sektorkrav, 132.
- Bowmankysten, 258.
- Brabantøya, 270.
- Bransfield, Edward, 13, 14, 61.
- Bransfields Trinity Land, 22.
- Breitfuss, Leonid, artikkel »Die neueste Karte Antarktiskas«, 254.
— Antarktiskart 1943, 273.
- »British Graham Land Expedition 1934—37«, 137.
— 1944—46, **264**.
- British Order in Council, 65.
- Britiske besittelser, skrivelse fra J. Irgens og F. Nansen til det britiske utenriksdept. 1906, 59.
— note fra den britiske utenriksminister 1906, 59.
- Brown, R. N. Rudmose, medlem av »Scotia«-eksp., 62, 129.
- Bruce, William S., 25—27, 64, 90, 141 (billede).
- Bruce, W. S., ekspedisjon 1901/4, 242.
— uttalelse om C. A. Larsen, 200.
— oppdagelsen av Coats Land, 16.
- Brunvoll, Arnold, skytter, 18, 112, 204 (billede).
— oppdager Lars Christensen Land, 205.
- Brunvoll, Sæbjørn, 18, 112.
— oppdager Lars Christensen Land, 205.
- Bryde, I. M., skipsreder, 194.
- Brøgger, A. W., professor, 144.
»Brølende førtier, De«, 34.
- Budd's High Land, 112.
- Budd Land, 18.
- Buddermann, M., tysk fotograf, 225.
- »Buenos Aires Herald«, ang. argentinske krav, 273.
- Bull, H. J., billede, 130.
— flaggheising på Kapp Adare i 1895, 134.
— undersøkelser i Rosshavet med »Antarctic«, 202.
- Byrd, Richard E., 16, 20, 25, 28, 87, 224, 171 (portr.).
— krav på landområder, 54—55.
— oppdagelser og krav i Antarktis, norsk note, 66.
— laveste vintertemperatur målt av, 30.
- Byrd-ekspedisjonen 1939—41, **256—62**.
— formålet, 256.
— flyturer 256—62.
— sledeferder 258—60.
— heimreisen, 262.
- Caird Land, 16.
- Campbell-øya, 32.
- Canabich, 24.
- Canberra, 110.
- Canberra-kartet over Antarktis 1933, 112, 213 (gjengivelse).
- Cap de la Circoncision (Bouvet), 11.
- Cap Foster, 186—87.
- Cap Framnes, 174.
— beliggenheten, 187.

- Cap Purvis, 190.
Cap Seymour, 160.
»Cape Times, The«, 88.
Carlberg, tysk kartograf, 250.
Carmen Land, 20, 69, 202.
»Castor«, skip, 163.
— i Vest-Antarktis, bilde, 111.
Castorøya, bilde, 106.
»Challenger« i isen, bilde, 85.
Chamberlain, Austen, 72.
»Chanticleer«, skip, 34, 60.
Charcot, Jean-Baptiste, 20, 64, 140 (portr.).
— Land, 20; Breitfuss' kart, 254.
Charcot-øya (Land), 32, 65.
Chesterfjellene, 256.
Chile, 13.
— protest mot britiske krav i Falkland-sektoren, 62.
Chilenske krav, 275.
Chilton, 32.
Christensen, Chr., kommandør, 57, 194, 201.
— byste, 5.
— 's hvalfangstmuseum, bilde, 179; utgivelse av karter, 34.
— 's Vulkan, 182, 107 (billede); beliggenheten, 187.
Christensens Ø, 136; C. A. Larsens besøk, 184.
Christensen, Ingrid, er med og oppdager Prins Harald Land, 207.
— C. J. Hambro om I. C.'s innsats i Antarktis, 158.
— Land, 18, 84, 112, 116, 136.
— — flaggheising, bilde, 216.
— — Klarius Mikkelsens kart, 215.
— — Ellsworths tokt, 264.
Christensen, Lars, 15, 77, 79, 85, 92, 98, 100, 101, 108, 126, 177 (portr.), og frue på »Thorshavn«, (fot.) 243.
— C. J. Hambro om hans innsats i Antarktis, 158.
— bemyndiges til å okkupere nytt Land 31. aug. 1927, 70.
Christensen, Lars, ekspedisjoner 1926/27—1938/39, 154, 203—8.
— tredje »Norvegia«-eksp. 1929/30, 86—109.
— vitenskapelige undersøkelser og oppdagelser, 203.
— jordomseiling med »Thorshavn«, 206.
— kart over Antarktis 1927, 169; 1937, 271.
— artikkel i »The Geographical Journal« 1939, 205.
— bok »Min siste ekspedisjon til Antarktis«, 208.
— se også »Norvegia«-ekspedisjonene.
Christensen, Lars, Land, 18, 84, 112, 115, 116, 119, 137, 205.
— Klarius Mikkelsens kart, 215.
— Norges geogr. oppmålings karter, 214.
— Mawsons krav, 120; Mawsons innrømmelse ang. den østlige del, 123.
— sektor, Norges rett, 131, 136.
Christmas Harbour, Kerguelen, bilder, 58 og 63.
Chun, Carl, 87.
Clarenceøya, 32, 62.
Coats Land, 16, 64, 87, 100, 102, 137, 142.
— og Bouvetsektoren, grensen mellom, 152.
Cockburn Island, 61, 168.
— og Admiralty Bay, bilde, 52.
Cockburnøya, Syd Shetland, 32, 60.
Colban, Erik, sendemann i London, 141.
Colonial Office i London, 146.
— ang. hvalbestanden, 74.
— ang. norsk sektor, 130.
»Commonwealth Gazette«, 120.
Compañía Argentina de Pesca, 198.
Cook, James, 17 (bilde), 20.
— verdensomseiling, 11.
— oppdagelsen av Sandwich Land og Thule, 13.
Coronation Island, 60.

- Coucheron, O., 8.
Coulman Island, billede, 53.
Cox, H. Bertram, ang. avgift av fangst, 59.
Cranekanalen, 164.
Crozetøya, gamle trankjeler, billede, 75.
Crozetøyene, 32, 65, 110.
»Daily Mail«, 90.
»Daily News«, 90.
»Daily Telegraph«, 88.
Dallmann, Eduard 22.
Dalton, E. W., artikkel i »Isis«, 123.
Danco Land, 270.
Danger Island, 168, 187, 188.
Danmark, Grønlandssaken, 117.
Darwin, Sir George, 25.
David, Sir Edgeworth, 20, 26, 119.
Davis, John King, 18, 112, 166 (billede).
— foredrag »Australias Antarctic Dependency« 1933, 124.
— kart over Antarktis 1934, 245.
Debenham, Frank, professor, 30, 129.
Deception Harbour, 34, 275.
Deceptionøya, okkupert av Argentina, 274.
— forlatt hvalstasjon, 275.
Department of State, 110.
»Deutsche Allgemeine Zeitung«s Antarktiskart, 238.
Deutsche Antarktische Expedition 1938/39, 217. — Se for øvrig »Schwabenland«-eksp., 210—55.
Deutscher Margarine Verband, 218.
»Deutsche Nachrichten Büro«, ang. argentinske krav, 274.
— melding om »Schwabenland«-eksp., 211.
— generalfeltmarskalk Görings telegram til »Schwabenland«-eksp., 217.
Deutsche Seewarte i Hamburg, 226.
Deutsche Werft i Hamburg, 226.
»Deutschland«, skip, 210.
Devold, Hallvard, 145, 206.
Devold telegraferer SOS fra isflaket mens Kjelbotn trår dynamosykkelen, 9. mars 1933, billede, 201.
Dietrichson, O., general, 144.
Dirck Gherritsz, se Gherritsz.
»Discovery«s rute. Ross' kart, 49.
»Discovery II«, skip, 102, 104, 115.
— — ekspedisjonene, 92, 146.
— kartlegning, 34.
— oseanografiske undersøkelser, 142.
Discovery Inlet, 260.
»Dove«, skip, 60.
Dronning Astrid Land, se: Kong Leopold og . . .
Dronning Mauds fjellkjede, 19, 25, 66, 202.
Dronning Maud Land, 16, 84, 98, 111, 114—16, 119, 131, 137, 204.
— grensene, 150.
— Mawsons påstand å ha oppdaget, 120.
Drygalski, Erich v., 18, 109, 112, 124, 138 (portr.).
— ferd med »Gauss«, 223.
— fjell oppkalt etter, 240.
— oppdagelser, 224.
Drygalskibukta, Kong Oscar II's Land, billede, 99.
Dundeeøya, 32.
Durban, 88.
Duse, S. A., deltager i Nordenskjölds »Antarctic«-ferd, 196.
Dyreliv i Antarktis, 39—42.
— C. A. Larsens brev til Norden-skjöld, 164—65.
»Eddystone« og »French cutter«-klippene, Isfjellbukta, Kerguelen, billede, 72.
Edinburgh »Evening News«, 90.
Edsel Ford-kjeden, 260.
Edward VII, konge, 62.
Edward VII Land, se Kong Edward VII Land.
Ekkoloddsudd, 226.
Elephant-øya, 32.
Elisabeth, Dronning, 55.
Ellefsen Harbour, 209.

- Ellsworth, James W., Land, 20; orkner, 30.
- Ellsworth, Lincoln, 16, 20, 25, 26, 28, 224, 254, 173 (portr.).
- ekspedisjon til Antarktis, 146, 148.
 - krav på landområder, 54—55.
 - siste tokt med »Wyatt Earp«, 264.
- Enderby-kvadranten, 25.
- Enderby Land, 85, 86, 88, 94, 96, 100, 114, 137, 197 (fotografi).
- gjenoppgagelsen under »Norvegia«-eksp. 1929, 98.
 - »Thorshammer«s ferd 1929, 84.
- »Endurance«, skip, 104.
- Engelman, Georg, artikkel om Bouvet, 73.
- Errebus og Terror Gulf, 190.
- Eselpingvinen, 40.
- Esmarch, A., utenriksråd, 96.
- Eternity-fjellene, 258.
- Evans, E. R. G. R., »Milford«-eksp., 137—38.
- Evensen, C. J., kaptein på »Hertha«, 201.
- Falkland Islands Dependencies, 153.
- Falkland-sektoren, 26, 57—64.
- grensene, 137.
 - kart, etter H. R. Mill, 143.
 - lisenser betalt av Norge 1919—29, 116.
 - Storbritannias annekasjon i 1908, 58; krav, 64.
 - Chilenske krav, 275.
- Falklandstrømmen, isfjell, 37.
- Falklandøyene, 51, (billede), 273.
- fangstbestemmelser, 60.
 - 's fond, 208.
 - fortjeneste av lisenser, 120.
 - guvernøren får utvidet virkeområde, 62.
 - guvernøren ang. fangst av hval, 58.
 - rykte om tilbakegivelse til Argentina, 274.
- Fallières-kysten, 20, 258.
- Fastlandets størrelse, 25—26.
- Filchner, Wilhelm, 27, 159 (portr.), 240.
- oppdagelser, 16, 224.
- Filchner-barrieren, 16, 260.
- Finhval, 164, 169, 171, 196.
- Finleyøyene, 32.
- »Finnhval« A/S, hvalfangerselskap, kjøper A/S »Skytteren«s materiell, 219.
- Fiskegrunne, 171.
- Fiskesel, 165, 166, 174, 176, 184.
- Flenseplan på »Solglimt«, bilde, 232.
- på »Thorshammer«, bilde, 237.
- Fly, anvendelse av, på »Norvegia«-eksp. Intervju med Mawson, 90.
- oppdagelser med, på Lars Christensens ekspedisjoner 1929—37, 154.
 - på Byrd-eksp. 1939—41, 256.
- Flybåter på »Schwabenland«-ekspedisjonen, 224; flyvninger, 228—36, 240.
- Flyruter over Antarktika, britisk plan, 270.
- Folkeforbundet. Britisk svar til, ang. siøterritoriets utstrekning, 96.
- Møte av spesialkomité i Berlin ang. begrensning av hvalfangsten, 44.
- Foreign Office, 70, 79, 137.
- Forente Stater, De, 159.
- interesser i Den australske sektor, 118.
- Forstener funnet av C. A. Larsen på Seymourøya 1892, 26, 167.
- »Fortuna«, bottlenosefanger, kaptein: C. A. Larsen, 194.
- Fosdickfjellene, 260.
- Foster, kaptein på »Chanticleer«, 60.
- Fotografering fra fly på Byrd-eksp., 260.
- på »Schwabenland«-eksp., 228—30.
- Foyn, Svend, bilde, 131.
- 's øy, foto av H. J. Bull 1895, 133.
- Foyns Land, 16, 32, 136, 163.
- beliggenheten, 187.

- Foyns Land, C. A. Larsens oppdagelse, 181.
— misoppfatningen av, som en *liten* del av Graham Land, 164.
— Norgefjellene, bilde, 113.
»Fram«, kaptein Thv. Nielsen, 202.
»Fram«-ferd, den annen, 128.
Frankrike, 154.
— dekret ang. gruvevirksomhet og fangst, 1924, 65.
Franske besittelser, 110.
— flagg heises, Adélie Land, bilde, 39.
»Freden«, kaptein: C. A. Larsen, 194.
Fredning av pels-sel og sjøelefant, norsk utkast til lov, 81.
Fresne, du, 11.
Frickers »Antarktis« og »The Antarctic Regions«, feil ang. »Jason«, 192.
Friedrichsen, L., »Originalkarte des Dirck Gherritz-Archipels«, 164, kartet som bilag bak i boken.
Fugler i Antarktis, 39, 165, 166, 181.
Gascoigne, Alvarez, 92.
Gauss, K. F., tysk matematiker, 223.
»Gauss«, Erich v. Drygalskis ekspedisjonsskip, 210, 223.
— ekspedisjonen, 38.
Gburek, L., geofysiker, 225.
Genferkonvensjonen, 45.
Geografiske forhold på kontinentet, **24—30**.
»Geographical Journal, The«.
— australske sektor, 124.
— artikkel av Arthur E. Hinks, 121.
— »Discovery II«-eksp., 236.
— kart til L. Christensens artikkel 1939, 205.
— norske sektor, 159.
— »Schwabenland«-eksp., 248.
»Geographical Review«, artikkel »New maps of the Antarctic«, 1940, 242.
— om Herrmanns »Polarkarte Nr. 1«, 242.
— Riiser-Larsens beretning, 1930, 121.
Geographical Society, The, 131.
Gerlache, Adrien de, 22, 39, 135 (portr.), 270.
— opphold i Oslo, 138.
Gerlachestredet, 62.
Gherritz, Dirck, 13.
— arkipelet, 14, L. Friederichsens kart 1895, bilag bak i boken.
— gruppen, 32.
Gjertsen, Hj. Fr., 121, 172 (portr.).
»Globe V«, hvalbåt, redder Riiser-Larsen, H. Devold og O. Kjelbotn 1933, 206.
Gomphocephalus (insekt), 39.
Gonneville, B. de, 11.
Goodenough, Sir William, admiral, 121, 131.
— ang. polarkonferanse, 129.
Gould, L. M., 160.
Gråmåken, 165, 180.
Gråselen, 165, 168, 176.
Grace McKinleyfjellet, 260, 262.
Graham-kysten, 20.
Graham Land, 11, 14, 20, 24, 32, 59, 61, 173, 272, 273.
— American Geogr. Soc. of New Yorks kart, 97.
— Breitfuss' kart, 254.
Graham Land-platået, utforsket av Byrd-eksp., 258.
Grampus, 164, 170.
Granøe, Christen, bestyrer, 84.
Greenwich Island, 188.
Grey, Sir Edward, britisk utenriksmin., 60, 61.
Gruber, E., fly-radiotelegrafist på »Schwabenland«-ekspedisjonen, 224.
Grunden, deltager i Nordenskjöld's »Antarctic«-ferd, 196.
Grytvika, Syd Georgia, 198.
Grønlandssaken, 114; dommens betydning for norske krav i Antarktis, 132.
Gull, 268.
Gunnerusbanken, 205.
Gunnestad, Alf, flyver, 18, 20, 112, 137, 244 (portr.), 254.

- Gunnestad-barrieren, 20, 207.
Gunnestad, Alf, og Nils Larsen oppdager Kong Leopold- og Dronning Astrid Land, 206—7.
Göring, H., generalfeltmarskalk, telegram til »Schwabenland«-eksp., 217.
»Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning«, ang. Norges okkupasjon av Bouvet-sektoren, 159.
Habenicht, tysk kartograf, 250.
Hal Flood-fjellet, 260, 262.
Halvorsen, H., kaptein på »Sevilla«, 207 (portr.).
— oppdager Prinsesse Astrid Land, 206.
— oppdagelser 1931, 244.
Hambro, C. J., 79, 82, 157,
— ang. Innstillingen av 27. febr. 1939, 158.
»Hamburger Fremdenblatt« om »Schwabenland«-eksp. 238.
Handelsdepartementet.
— komité ang. navnsetting på antarktiske karter, 209.
— mot forslaget om Polardepartement, 161.
— møte ang. antarktiske spørsmål 1933, 132.
— utkast til lov om fredning av sel, 82.
Hansa Luftbild G. m. b. H., 225.
Hansen, H. E., 8, 209.
Havhesten, måkeart, 165.
Hayes, Gordon, forfatter, 64.
— »The Conquest of the South Pole«, 104.
Heardøya, 32.
Hearst Land, 16, 20, 27.
»Hektor«, hvalfangerselskap, forlatt landstasjon på Deceptionøya, 275.
»Hero«, slupp, 13.
Herrmann, E., geograf, 225.
— bok »Deutsche Forscher«, 242.
— »Polarkarte Nr. 1«, 242.
— »Übersichtstafel«, 240, 250.
»Hertha«, sel- og hvalfanger, 163, 201.
»Hertha« i Vest-Antarktis, bilde, 111.
Hillestad, A., 82.
Hinks, Arthur R., 76, 121.
Hobbs kart visende skip og posisjoner i nærheten av Kapp Hudson, 45.
Hobbs, Wm. H., protest mot det australske sektorkrav, 132.
Hoel, Adolf, professor, 144, 162.
— formann i antarktisk navnekomité, 209.
— i »Tidens Tegn« ang. Norges okkupasjon av Bouvet-sektoren, 159.
— artikkel »Oppdeling av polartraktene«, 252.
— uttaler sig til Aftenp. ang. »Schwabenland«-eksp., 213.
— til »Tønsberg Blad« ang. »Schwabenland«-eksp., 214.
Hollick-Kenyon-vidden, 20.
Holmes, professor, 124.
Home of the Blizzards, The 30.
Hooker, Sir Joseph Dalton, 73; kart, 74.
Hope Bay, 264.
Hoppets Vik, 196.
Hornvedt, Harald, 187 (portr.), 204.
— tar Bouvet-øya i besittelse, 70, 189 (billede).
Hoseasons Island, 61.
Hudson Land, 18, 112.
Hudson Stucks minimumstermometer, 30.
Hughes, statssekretær, 109.
Hugo, Otto, »Deutscher Walfang in der Antarktis«, 222.
Hull, Cordell, forberedelse av konferanse ang. suverenitetsrettigheter, 266.
— om den norske okkupasjon av Bouvet-sektoren, 268.
Humboldt, Alexander v., 240.
Hunder og sleder på Byrds eksp., 256.
Hurley, Frank: »Argonauts of the South«, 104.

- Hval, antall drept i Antarktis 1906/31, 44; 1930/31, 1931/32, 1932/33, 46; 1932/33—1938/39, 50.
- avgift av hval fanget ved Falklandøyene og Syd Georgia, 58.
 - fangst av ikke kjønsmoden, 48.
- Hvalarter, 40, 164—65.
- Hvalbåter, bilder, 202—3.
- under tysk flag 1938/39, 220.
 - norske, britiske, og panamanske, bortleid til tyske selskaper 1938/39, 220.
 - i opplegg på Sandefjords havn, bilde, 259.
- Hvalbestanden, beskyttelse av, 128.
- Hvalblest, 169, 174, 178.
- Hvalbukta i Rosshavet, 20.
- Byrds støttepunkt, 256.
 - Byrd-eksp. forlater, 1. febr. 1941, 262.
- Hvalen hives ombord, bilde, 230.
- parteres på »Thorshammer« flenseplan, bilde, 239.
- Hvalfangere i opplegg på Mefjorden 1931—32, bilde, 261.
- Hvalfangerflåte, den tyske, 1938/39, 219—20.
- Hvalfangerforeningen, 132.
- statistikk, 46.
- Hvalfangerne forlater Tønsberg, bilder, 222.
- Avskjed fra hjemmet. Sandefjords brygge, bilde, 225.
- Hvalfangernes Assuranceforening, utgivelse av karter, 34.
- Hvalfangsten, 42—54.
- i Antarktis. S. Backers og Otto Hugo's bøker, 222.
 - i den australske sektor, 119.
 - i Rosshavet, 120.
 - i Sørishavet, norsk, 156.
 - gjenopptagelse av tysk, 218—23.
- Hvalfangstmuseum, Chr. Christensens, Sandefjord, bilde, 179.
- Hvalfelter. Kart. Efter Sherman og Smiths kart i Charles Wilkes' »Narrative« Bd. V. 1845, 41.
- Hvalfelter på Finnmark, Island, Færøylene, Svalbard, 42.
- i sesongen 1933—34 og sommeren 1934, kart, 247.
 - »Thorshammer«s fangst på nye, 85.
- Hvalflåten i opplegg 1931/32, 46.
- Hvalfluglen, 40.
- Hvalloven 1935, 51.
- Hvalrådet, mot forslaget om Polardepartement, 161.
- Hvalskyttere, norske, gruppebilde 1934, 255.
- norske, i tysk tjeneste, 222.
- Hvalstasjon i Mafjord, Finnmark, 196.
- Hyde, Cheney, forslag om konferanse ang. suverenitetsrettighetene i Antarktis, 266.
- Høydeforhold, 28.
- Haakon VII's Hav, Vidde, se Kong Haakon VII's . . .
- Ild-landet, 62.
- »Imperial Conference«, London 1926, 69, 110.
- Report, 70.
 - The summary of proceedings, 142.
- Indiske Hav, pakkisgrensen, 37.
- Indiske kvadrant, Den, 25.
- Ingebrigtsen, Ellen Andrea, (C. A. Larsens mor), 194.
- Ingrid Christensen Land, se Christensen, Ingrid.
- Inndelingen av Sydpols-området, 24—25.
- Innlandsisen, 29.
- Insekter på Antarktika, 39.
- Institut für Walforschung, 225.
- Institute of Politics i Williamstown, Mass., 128.
- Internasjonal konferanse ang. antarktiske spørsmål. Bj. Aagaards forslag, 135.
- »International whaling statistics«, 51.
- Irgens, J., chargé d'affaires i London, 58, 59, 62.
- Isachsen, Fridtjof, artikkel i »Le Nord« 1939, 149.

- Isachsen, Gunnar, major, 206, med bil-
lede.
— karter i »Norvegia rundt Sydpol-
landet«, 244.
- Isbarrieren ved Clairéekysten, bilde,
38.
- Isbarrierer, 29, 236.
- »Isdekte sekstier, De«, 34.
- »Isen«, »Isto«, »Istre«, »Isfire« og
»Isfem«, hvalbåter, solgt til Tysk-
land, 219.
- Isfjell, 37, 168, 172.
— størrelse og dybde under vann, 34.
— Antarktiske. Etter Moseley. Bil-
lede, 67.
— på »Schwabenland«-eksp., 228.
- Isfjorden, 104, 204.
— Mawsons påstand å ha oppdaget,
120.
- Isforholdene under »Schwabenland«-
eksp., 231—32.
- Isgrensen som landegrense i Sydish-
havet, 156.
- Isrypen, 40.
- Jackassingvinen, 40.
- Jacob Ruppert-kysten, se: Ruppert-
kysten.
- James Rossøya, 32.
- James W. Ellsworth Land, 20.
— orkaner, 30.
- Janson, Paul-Emile, belgisk utenriks-
min., 270.
- Japan, 159.
— fangst og oljeproduksjon, 50.
- Japanske krav, 270.
- »Jason«, sel- og hvalfanger, 42, 90,
91 (billede), 163, 194.
— opplysn. om bygging, reder, fører
etc., 194.
— reise i Sydishavet 1892—93, C. A.
Larsens beretning, 166—90, 196.
— 's rute. Murrays kart, 93; »Geo-
graphical Journal«s kart, 95.
— legenden om »Jason«, 190—94.
— i Vest-Antarktis, bilde, 111.
- »Jason«, »Castor«, og »Hertha«, ski-
penes dagbøker, 193.
- Jern, 268.
- Joinville-øya, 32, 65, 168, 187.
- »Kainan Maru«-eksp. 1911—12, 271.
Kainanbukta, 271.
- Kaiser Wilhelm II Land, 18, 112, 124.
— orkaner, 30.
- Kampen om Antarktis, 54—69.
- Kapp Adare, 202.
- Kapp Ann, 88, 96.
— oppdagelsen 1831, 13.
- Kapp Denison, 30.
- Kapp Eielson, 258.
- Kapp Horn, 24.
- Kapp Hudson, Hobbs kart, 45.
- Kapp Norvegia, 107.
- Kapp Possession, Hoseasons Island, 60.
- Kappduen, 40.
- Kappstaden, »Schwabenlands« an-
komst, 238.
- Karter av fastlandet, 34.
- Kartfotografering fra fly under
»Schwabenland«-eksp., 228—30.
- Kartlegning av kysten fram til 1937,
15—16.
- Kartlegningen av Sydishavet, 32—33.
- Katapult-utskyting av fly under
»Schwabenland«-eksp., 224.
- Keiserpingvinen, 40.
- Kemp, Peter, britisk selfanger, 18, 70.
— 's rute, 123.
- Kemp Land, 18, 86, 114.
- Kemp, Stanley, lederen av »Discovery
Investigations«, 129, 142.
- Kerguelen, 11, 65, 71 (billede).
- Kerguelen-øyene, 32, 110.
— oppdagelsen, 13.
- King Edward VII Land, 20.
- King George Island, 61.
- King George V Land, 18, 112.
- King George VI Sound, 20, 258.
- Kjelbotn, Olaf, 145, 206.
- Klimatiske forhold, 29—30.
- Knox's High Land, 112.
- Knox Land, 18.
- Knudsen, Sir Karl, 90.

- Knøl, 196.
Knørhval, 164.
Kobber, 268.
Koht, H., utenriksmin., 144, 152, 153.
— om Cheney Hydes forslag om konferanse ang. suverenitetsrettigheter, 266.
— om »Schwabenland«-eksp., 212.
— om suverenitetsforhold i Sydpolsområdet, 268.
Kokeri, Det første flytende, »Admiralen«, bilde, 125.
Kokerier under tysk flagg 1938/39, 219.
— norske, bortleid til tyske selskaper 1938/39, 220.
Kong Edward VII Land, 65, 66, 68, 202.
— Norges krav, 131.
— Norges prioritetsrett, 136.
— stenprøver, 28.
Kong Haakon VII's Hav, 84, 88, 100, 150.
Kong Haakon VII's Vidde, 19, 65, 112, 140, 202.
— Norges krav, 131.
— Norges prioritetsrett, 136.
Kong Leopold og Dronning Astrid Land, 18, 84, 112, 116, 136, 138, 207.
Kong Oscar II's Land, 16, 136, 163.
— bilder, 100, 103 (Wilkins' fotografi), 105.
— C. A. Larsens beretning, 174.
Kongepingvinen, 40, 165, 178.
Konsesjonslovgivning, 44, 52.
»Kosmos II«, kokeri, 46, 249 (bilde),
Kottas, Alfred, fører av »Schwabenland«, 225.
Krabbeeteren (selart), 40, 42.
Kraul, Otto, islos på «Schwabenland«-eksp., 225.
Krill (krepssdyr), 39.
Kristensen, L., kaptein på »Antarctic«, 202.
Kronologi. Oppdagelser 1820—1937, 22—24.
Kronprins Olav Land, 16, 84, 98, 114, 150, 204.
Kronprinsesse Märtha Land, 16, 84, 107, 207.
— grensene, 150.
— Herrmanns Polarkart, 242.
— kartfotografert fra fly av Lars Christensen-eksp. 1929—30, 154.
— Ritscher Land, 240.
Kullfelt i Rosshavsektoren, 199.
Kulleier på det antarktiske fastland, 54, 268, 270.
Kvikksølv, 268.
Kvitøy, 204.
Kyst, fortolkning av, 130.
La Platafloden, isfjell, 37.
Lady Julia Percy Island, pelssel, 40.
»Lancing« av Larvik, 42, 227 (bilde).
Landkrav, norske, i Antarktis, **84—109**.
— nye, **264—75**; amerikanske, 264—70; belgiske, 270; japanske, 270; argentinske, 272—75; chilenske, 275.
Landområder som Norge har tapt retten til, 136.
— som Norge fremdeles hadde prioritetsrett til i 1933, 136.
Landsforeningen for Naturfredning, 80.
Langberg, Chr. Bjelland, 8, 51.
Lange, Alex., bestyrer på flytende kokeri »Admiralen«, 1905. Brev til Nansen ang. fangst ved Falkland Islands, 58; Nansens svar, 59.
Lange, H., tysk meteorolog, 225.
Lars Christensen Land, se Christensen, Lars.
Larsen, C. A., kaptein, 26, 32, 40, 89 (bilde).
— levnetløp, **194—201**.
— fangstbestyrer i Mafjord, Finnmark, 196; på »Sir James Clark Ross«, 198; for »Compañia Argentina de Pesca«, 198.
— forslag om hvalfangst ved Syd Georgia 1894, 196.

- Larsen, C. A., fører av »Antarctic« under Nordenskjølds eksp. 1910/3, 196.
- oppdagelser 1893, 16, 62, 134, 163—65, 166—90 (originalberetning).
 - om sine reiser i »Det Norske Geogr. Selskabs Aarvog« 1894 og 1903/4, i »Ymer« 1904 og i »Annales Hydrographica«, 200.
 - undersøkelseseksp. rundt Syd Georgia og ved Syd Sandwichøyene, 198.
 - norske og utenlandske forskere om hans interesser og fortjenester, 200.
 - ordener og medaljer, 200—201.
- »Larsen, C. A.« flytende kokeri, solgt til »Blaahval A/S«, 218.
- Larsen, Nils, »Norvegia«s fører, 20, 107, 193 (portr.).
- kart over Peter I's Øy, 191.
 - får Kronprinsesse Märtha Land i sikte, 205.
 - og Hj. Riiser-Larsen oppdager Prinsesse Ragnhild Land, 206.
- Larsen, Ole Christian, skipsreder, 194.
- Larvik, by og havn, 1934, bilde, 269.
- Lausanne-konferansen 1889, 274.
- Leith Harbour, Syd Georgia, bilde, 253.
- Letters Patent, 62, 64.
- Liège-øya, 270.
- Lindberghbukta, 260.
- Lindboe, A., statsråd, 78.
- Lindenbergs Sukkertop, beliggenheten, 187.
- C. A. Larsens oppdagelse, 184.
- Lindenbergs Øy, 136.
- Lindley, F. O., britisk minister i Oslo, 70.
- Lindsay, Sir Ronald, 74.
- Lisenser i Falklandsektoren, 116.
- Little America, Byrds leir, 248.
- »Lively«, kutter, 13.
- Livingston Island, 188.
- Lockyerøya, 32.
- »London Gazette«, 111.
- Loubet-kysten, 20.
- Louis Philippe Land, 16, 65.
- »Louise«, transportskip, 198.
- Lützw-Holm, Finn, flyver, 88, 94, 98, 100, 104, 107, 154, 163, 200 (foto), 204.
- Lützw-Holmbukta, 205.
- Lützw-oholmen, 204.
- Lufthansa, »Schwabenland«-eksp., 211.
- Løvenskiold, H. L., 80.
- Måkearter, 165.
- Mc Donald-øyene, 32.
- Mac Nab, 32.
- Mc Robertson, australsk millionær, 208.
- Mac Robertson Land, 18, 114, 120.
- Macquarie-øya, 32.
- Madagascar, 110.
- Mafjord, Finnmark, 196.
- Magalhães-stredet, 13.
- Makaronipingvinen, 40.
- »Manchester Guardian«, 1939, om den norske sektor, 160.
- Margarine-Rohstoff-Beschaffungsgesellschaft, 218.
- Margueritebukta på Graham Land, 20, 258, 262.
- Byrds støttepunkt, 256.
- Marie Byrd Land, 20, 260.
- Marion-øyene, Oppdagelsen av, 13, 32.
- Markham, 25.
- Marr, J. W. S., 264.
- Marstrander, C. J., professor, 144.
- konsulent for navnekomitéen, 209.
- Matthews, L. Harrison, sympati for norske krav, 146.
- brev til Bj. Aagaard ang. Bouvet-sektoren, 160.
- Maudbanken, 228.
- Mawson, Douglas, 16, 18, 40, 102, 104, 107, 112, 114, 119, 121, 128, 167 (billede), 254.
- brosjyrer vedr. Antarktis, 146.
 - ekspedisjon 1911, 109.
 - ekspedisjon 1913, 18.
 - »Discovery«-eksp. og tredje »Norvegia«-ekspedisjon, 87—96, 208.
 - kart, 121, 123.

- Mawsons krav på norske områder, 120—26.
- Maybelle Sidney-fjellet, 262.
- Mayr, R., flyver på »Schwabenland«-eksp., 224.
- Mc, se Mac.
- Mecking, Ludwig, 26, 30.
- Meinardus, 28, 37.
- Metaller, 54.
- »Meteor«, F. Spiess' tokt med, 210, 223.
- Meteorologisk stasjon på Bouvetøya, 247.
- på Graham Land under Byrd-eksp., 258.
- på Syd Orknøyene, argentinsk, 272.
- Middle Island, 188.
- Mikkelsen, Caroline, den første kvinne på det antarktiske fastland, 23, 207, 218 (portr.).
- Mikkelsen, Klarius, hvalfanger, 18, 112, 219 (portr.).
- hans kart over Lars Christensen — og Ingrid Christensen Land, 1935, 215.
- oppdager Ingrid Christensen Land, 207.
- i Thorshavnbukta, 205—06.
- Mikkelsenøya, 262.
- »Milford«, marineslupp, ekspedisjon 1934, 137—38.
- Mill, Hugh Robert, 28, 121, 123.
- brever ang. Bouvet-sektoren, 131, 160.
- om polarkonferanse, 129.
- feil ang. »Jason«, 192, 193.
- Miller, D. H., 56.
- Minkehval, 164, 176.
- Minna Bluff, 260.
- Minneaften i Univ.'s Aula 1935 til inn-
tekt for polarminnesmerke, 144.
- Mollymawk rugeplass, West Point Is-
land, Falklandøyene, bilde, 115.
- Monroedoktrinen, 272.
- »Morgenbladet« 16. jan. 1939, ang.
Bouvet-sektoren, 149.
- Morgenstjerne, Wilhelm, 128.
- Mount Burn Murdoch, bilde, 105.
- Mount Erebus, 260.
- Mount Haddington, 168.
- Mount Jason, 174.
- beliggenheten, 187.
- Mount Mac Kinley, Alaska, vinter-
temperatur, 30.
- Mount Napier Birks, bilde, 105.
- Mount Percy, 188.
- Mount William, 61, 62.
- Mowinckel, Joh. Ludw., 77, 100.
- innkaller til møte 1933 ang. an-
tarktiske spørsmål, 132.
- 's regjering, 144.
- Moyes, Instructor-Commander, 124.
- Murdoch, W. G. Burn, skotsk Norges-
venn, 90.
- om C. A. Larsen, 200.
- Mount Burn Murdoch, bilde, 105.
- Murray, John, 25.
- kart over »Jason«s rute, 93.
- Mygg, 39.
- Møte 30. okt. 1933 ang. Antarktiske
spørsmål, 132.
- Nansen, Fridtjof, brev fra fangst-
bestyrer Lange ang. hvalfangst
ved Falklandsøyene, 58; Nansens
svar, 59; note fra utenriksmin.
Grey, 60.
- Bj. Aagaards henvendelse ang.
»Norvegia«-eksp. og Nansens
svar, 107—8.
- Naturfrednig, 79.
- Navnsetting, Handelsdepartementets
komité, 209.
- Neu-Schwabenland, 16, 242.
- på Breitfuss' kart, 254.
- Neumayer, von 240.
- Neumayer-Steilwand, 231.
- New Foundland Boundary Commis-
sions fortolkning av »kyst«, 130.
- New Zealand, 15, 65, 109, 120.
- ang. lisens for hvalfangst i Ross-
havet, 94, 96.
- Nielsen, Sven, 157.
- Nielsen, Thv., kaptein på »Fram«, 202.

- »Nielsen-Alonso, N. T.«, kokeri, S. Backer om ferden 1926/27, 222.
Nieuw Schwabenland, 252.
»Nimrod«-ekspedisjonen 1909, 20.
Norddeutsche Lloyd, 225.
Nordenskjöld, Otto, 30, 137 (billede).
— ved Kong Oscar II's Land, bil-
lede, 101.
— om C. A. Larsens oppdagelser i
Vest-Antarktis, 200.
— C. A. Larsens brev til ham ang.
dyrelivet i Antarktis, 164.
— oppdagelser 1902, 16.
Nordenskjöldkysten, 16.
Nordishavet, 56.
Norgefjellene på Foyns Land, bilde,
113.
Norges Geografiske Opmåling, karter
over Lars Christensen Land m. m.,
214.
»Norges Handels- og Sjøfartstidende«,
94, 96.
— tysk Antarktiskart gjengitt i, 238.
»Norges Ishavskomite«, 162.
Norges rederforbunds årsberetning,
den opplagte hvalflåte 1931/32, 46.
Norges rett til å annektere sektorer,
126.
Norges Svalbard- og Ishavsråd, ut-
talelse ang. britiske krav, 117.
Norges Svalbard- og Ishavs-Under-
søkelsers arealberegning, 26.
— orienteringskart, 150.
Norris, George, 72, 73.
Norsk politikk i Antarktis, 126—148.
Norsk Telegrambyrå, intervjuer uten-
riksm. Koht om »Schwabenland«-
eksp., 212.
— meddelelse ang. Chilenske krav,
275.
»Norske Geografiske Selskabs Aarbog,
Det«, 200.
»Norske Hvalprodukter A/S«, selger
tonnasje til »Oelmühlen-Walfang-
Konsortium«, 219.
Norske interesser i Den australske sek-
tor, 115—20.
Norske Landkrav i Antarktis, 84—109.
Norske sektor, Den, se: Bouvet-sek-
toren.
»Norske Sund, Det«, 188.
Norske øyer i Sydishavet, 69—84.
North's High Land, 112.
North Land, 18.
»North Star«, Byrds ekspedisjonsskip,
256.
— oppdager øyer utenfor Marguerite-
bukta, 258.
»Norvegia«, (tidl. »Veslekari«), Lars
Christensens ekspedisjonsskip, 204.
— ved Bouvetøya (billede), 183.
»Norvegia«-ekspedisjonene, 203—6.
— utgivelse av karter basert på opp-
lysninger fra ekspedisjonene, 34.
»Norvegia«-ekspedisjon, den første,
1927/28, 70.
— okkupasjonen av Bouvet-øya ved
Harald Horntvedt, 70.
»Norvegia«-ekspedisjon, den annen,
1928/29, 20.
— tar Peter I's øy i besittelse, 77.
»Norvegia«-ekspedisjon, den tredje,
1929/30, 86—109, 123, 242.
— britisk svar på norsk note av 14.
okt. 1929 ang. ekspedisjonens
operasjonsområde, 106.
— gjenoppdagelsen av Enderby Land,
98.
— se også Douglas Mawson.
»Norvegia«-ekspedisjon, den fjerde,
1930/31, 208.
»Noticias Graficas« rykte om tilbake-
givelse av Falklandøyene til
Argentina, 274.
Ny Amsterdam, 32, 110.
Nygaardsvold, J., 144.
Oates Land, 18, 36, 112.
»Oceana«, dampskipsselsk. i Hamburg,
192.
»Oceana« A/S, Sandefjord, 194.
»Odd I«, hvalbåt, bilde, 181.
— utsendt av L. Christensen til Peter
I's øy, 204.

- »Oelmühlen-Walfang-Konsortium«
kjøper tonnasje av »Norske Hval-
produkter A/S« og av »Viking
Corporation«, 219.
- Okkupasjon, sedvane ved, 55.
- Okumabukta, 271.
- Olje, produksjonen av, i Antarktis 1906
—1931, 44.
— — 1930/31, 46.
— — 1931/32, 46.
— — 1932/33, 46.
— — 1932/33—1938/39, 50.
— overproduksjon, 46.
- Olje-utvinning av Jackass-pingvinen,
40.
- Olstad, Ola, 77, 192 (portr.).
— tar Peter I's øy i besittelse, 204;
oppleser okkupasjonsakten 195
(billede).
- Oppdagelser 1820—1937, 22—24.
— norske, i Antarktis, **163—208**.
- Opphalingsslipp, innføring av, 42.
— Sørliens patenterte på »Lancing«,
billede, 227.
- »Order in Council«, 7. febr. 1933, ang.
britisk suverenitetsrett, 110—111,
118, 140, 142.
- Oscar II's Land, se Kong Oscar II's
Land.
- Overflatestrømmene rundt Antarktika,
36.
- Pacific Science Congress, 6., i Berke-
ley, California, 1939, 160.
- Pakkis, 36, 234.
— grensene for, 37.
- Palacios, Alfredo, argentinsk senator,
272.
- Palmer, Nathaniel Brown, 13, 14, 22,
24 (portr.)
- Palmer Land, 13, 14, 22.
- Palmer-øygruppen, 32.
- Pannekake-is, 35.
- Papuapingvinen, 40.
- »Pasmero de Mayo«, argentinsk krigs-
skip, 274.
- Patagonia, 62.
- Pattedyr, 39.
- Paulet Island, 168, 190.
- Pauletøya, 32.
— »Antarctic«s forlis og mannska-
pets opphold på øya, 198.
- Paulsen, H. H., oseanograf, 225.
- Pauly, Antonio, 272.
- Payer, J., 240.
- »Peacock«, skip, 112.
- Pelssel, 40, 165.
— fangst, 53—54, 75.
— fredning, 79.
— på Syd Shetlandsøyene, 42.
— bilde, 117.
- Penck, 25.
- Pennel, 18, 112.
- »Penola«, skip, 137, 264.
- Perler, 96
- Pernambuco, »Schwabenland« i, 238.
- Perthes, Justus, utg. Stielerkart »Régi-
ons Antarctiques«, 250—52.
- Peter I's øy, 32, **77—84**, 153.
— tas i besittelse, 204.
— dr. O. Olstad oppleser okkupa-
sjonsakten, bilde, 195.
— kart. Ved Nils Larsen, 191.
— kgl. resolusjon 1931, 77.
— lov, 1933, 79.
— sektor, Norges rett, 131.
- Petermann, 240.
- Peters, »Der neue deutsche Walfang«,
193; feil ang. »Jason«, 192.
- Petersen, Johannes, 190.
- Pingviner, 40, 167.
— på Paulet Island, 190.
— leir på Seymourøya, bilde, 119.
— rugeplass, West Point Island, bil-
lede, 114.
- Plankton i Sydishavet, 39.
- Plante- og dyreliv i Antarktis, **38—42**.
- »Polar Record, The«, 158.
- »Polar-Årboken« 1940, feiltagelse ang.
»Jason«, 193.
- Polardepartement, Kravet om, **160—62**.
— motarbeides, 161.
— Bj. Aagaard gjenopptar saken,
161.

- Polarforskere, minneaften til inntekt for minnesmerke, 144.
- Polarforskningen, Wohlthat om praktisk internasjonalt samarbeid, 247.
- Polarkonferanse, arbeidet med, 128—29.
- Polartraktene, oppdeling av. Adolf Hoels artikkel 1940, 252.
- Polarutstillingen i Bergen 1940, 270, 272.
- »Politische Karte der Erde«, 250.
- Port Foster på Deceptionøya, forlatt hvalfangerstasjon, 275.
- Port Stanley, Falklandøyene, 58, 188, 190, 264.
- Powell, kaptein på »Dove«, 60.
- »Press Telegraph« ang. forhandlinger mellom Argentina og Chile, 275.
- Prestrud, Kristian, kaptein, 28, 68, 202.
- Princess Elizabeth Land, 112, 120.
- Prins Harald Land, 16, 84, 136, 154.
- grensene, 150.
- oppdages og fotograferes fra luften, 207.
- Prins Olavs havn, Syd Georgia, bilde, 251.
- Prinsesse Astrid Land, 16, 18, 84, 138, 206, 236.
- grensene, 150.
- Hermanns Polarkarte, 242.
- Prinsesse Ragnhild Land, 14, 16, 84.
- grensene, 150.
- Prinsregent Luitpold Land, 16, 27, 242.
- »Proceedings of the Royal Society, Victoria«, 124.
- Proclamation Island, 102, 104.
- Produksjonsavtaler, Private, 51.
- Queen Mary Land, 18, 112.
- Radiosondeoppstigninger på »Schwabenland«-eksp., 226, 240.
- Rauerøyene, 264.
- »Régions Antarctiques«, kart, 252.
- Reafjellet, 260, 262.
- Regn, 30.
- Regula, H., tysk meteorolog, 225.
- Rensdyr på Syd Georgia, 39.
- Rethval, 164, 165, 173.
- Reusch, P. Chr., medlem av navnekomiteen, 209.
- Reuter, 94.
- Richthofendalen, Kong Oscar II's Land, bilde, 100.
- Riiser-Larsen, Hj., 14, 30, 88, 94, 96, 98, 100, 101, 107, 111, 114, 121, 123, 144—45, 150, 154, 163, 199 (portr.).
- kart over »Norvegia«s rute og norske oppdagelser i Kong Håkon VII's Hav 1929/30, 242.
- kart over Bouvetøya, 185.
- oppdagelsen av Kronprinsesse Märtha Land, Prinsesse Ragnhild Land og Kronprins Olav Land, 16.
- gjenoppdagelsen av Enderby Land, 17—18.
- oppdagelser med fly på tredje »Norvegia«-ferd, 204.
- og Nils Larsen oppdager Prinsesse Ragnhild Land, 16, 206.
- redegjør for »Norvegia«-ekspedisjonene til Mawson ombord i »Discovery« 14. jan. 1930, 102—4.
- dagbok vedr. møtet med Mawson, 104.
- konferanse med H. R. Mill, W. Goodenough og D. Mawson i London 1933, 121.
- Riiser-Larsen Land, 16, 205.
- Risting, Sigurd, portr., 221.
- »Av hvalfangstens historie«, feil ang. »Jason«, 192.
- 's bok »C. A. Larsen«, 200.
- Ritscher, Alfred, leder av »Schwabenland«-eksp., 16, 210, 225.
- ekspedisjonens arbeidsfelt, 224.
- beretning, 244.
- hjemturen, 238.
- Ritscher Land, på Kronprinsesse Märtha Land, 16, 240.
- Robertsons Øy, 32, 136.
- beliggenheten, 187.
- C. A. Larsens oppdagelse, 182.
- Robinsons øy, 32.
- Rockefellerfjellene, 260.

- Rockefeller-vidden, 20.
Röver, Carl, Reichsstatthalter, forord i Otto Hugos bok, 223.
»Rolf«, transportskip, 198.
Romnæs, Nils, kartfotograf, 214.
Ross, Sir James Clark, 18, 20, 47 (portr.), 61, 73, 76.
— kart over isbarrieren med »Discovery«s rute tilføyet. Etter Mills »Siege of the South Pole«, 49.
Ross, James, -øya, 32.
»Ross, Sir James Clark«, kokeri, 198, 257 (billede).
Ross, Sir John, 60, 61.
Ross Dependency, 65, 66, 153.
— den norske regjering ang., 65.
Rossbank-observatoriet, Hobart, Tasmania, bilde, 50.
Rossbarrieren, 19, 68, 260, 262.
— dannelse og størrelse, 29.
Rosshavet, 15, 19, 25, 88, 260.
— hvalfangst, 120.
— — New Zealands krav om lisens, 94, 96.
— — C. A. Larsens idé om pelagisk fangst i R., 198.
— H. J. Bulls ferd med »Antarctic«, 202.
— Storbritannias krav, 65.
— »Walfang im Rossmere« av dr. S. Backer, 222.
»Rosshavet«, hvalfanger-aktieselskap, selger tonnasje til »Blaahval« A/S, 218.
Rosshav-sektoren, 26, **65—69**, 109.
— kullfelt, 119.
Rosskvadranten, 25.
Ross-selen, 40.
Rovdrift, 44.
»Royal Geographical Society«s kartavdeling, 123.
»Royal Sovereign«, hvalfanger, bilde, 29.
Ruhnke, H., flyradiotelegrafist på »Schwabenland«-eksp., 224.
Ruppertkysten, 20, 256, 260.
— kartlagt fra fly, 262.
Ruud, Johan T., professor, 48, 52.
Rymill, John, 20, 25, 137, 264.
— bok »Southern Lights«, 193.
Sabrina Land, 18, 112.
Saint Paul, øy, 32, 110.
Salvesen, H. K. »Modern Whaling in the Antarctic«, 85.
Sandefjord 1934, bilde, 265.
— 's brygge. Avskjed fra hjemmet, bilde, 225.
— 's havn 1934, bilde, 263.
Sandefjordsbukta, Graham Land, 164.
Sandon, Viscount, 72.
Sandwich Land, 13.
St. Elms-ild, 30.
St. Paul-øya, 32, 110.
Sauter, S., tysk fotograf, 225.
Schirmacher, R., flyver på »Schwabenland«-eksp., 224.
»Schlag nach über England«, tysk oppslagsverk, 250.
Schleifer, tysk kartograf, 250.
Schleinitz, G. v., bilde, 86.
Schröder-Stranz-eksp., 226.
»Schwabenland«-eksp., 1938/39, **16, 210—55**.
— Beretning trykt i »Tønsberg Blad«, 217.
— Ekspedisjonens handelspolitiske bakgrunn, **217—23**.
— Ekspedisjonens arbeidsfelt og utrustning, **223—26**.
— Vitenskapsmenn på eksp., 225.
— Ekspedisjonens vitenskapelige arbeid, **226—55**.
— Flyveferder, 228—36, 240.
— Isforholdene, 231—33.
— hjemreisen, 236; ankomst til Cuxhaven, 238.
— uttalelse av H. Koht, 212—13.
— — av A. Hoel, 213—14.
— »Tønsberg Blad« om eksp., 214—16.
»Scotia«, skip, 62.
»Scotia«-ekspedisjonen, 40.
Scott, Robert Falcon, 20, 68, 139 (bilde).

- Scott Land, 20.
Scotts nunataker, 20, 69.
Scott-Hansen, S., kommandørkapt., 144.
Scripps-øya, 32.
Seihval, 164.
Seismografiske undersøkelser, 260.
»Sekseren«, hvalbåt, 203 (billede), 205.
Sektor på begge sider av Amundsens rute, Norges prioritetsrett, 136.
Sektorprinsippet, 56.
— Kohts uttalelse, 268.
— Regjeringens motstand mot, 138.
— »Der Vierjahresplan« om, 248.
Sektorteorien, 246.
Selarter, 40, 164—65.
Selfangere ved Kerguelen, bilde, 28.
Selskinn, 196.
Seløyene, 32, 136.
— beliggenheten, 187.
— C. A. Larsens oppdagelse, 186.
»Sevilla«, kokeri, 244.
Seymourøya, 32.
— forsteninger, 26.
— pingvinleir, bilde, 119.
Shackleton, Ernest, 66, 69, 158 (bilde).
— ekspedisjon 1914/16, 242.
— »Nimrod«-eksp., 20.
— oppdagelsen av Caird Land, 16.
Shackleton Ice-Shelf, 18.
Shirase, japansk løytnant, 20, 271.
Sjitasjifjellet, 271.
Sjøelefant, 40, 165.
— bilde av en han, 116.
— på Syd Georgia, bilde, 118.
— bestand, 42.
— fredning, 79.
Sjøfugl, 39, 176.
Sjøleoparden, 40, 165, 172.
Sjøløven, 40, 165.
Sjøvold, C. N., skytter, 205 (portr.).
— oppdager fjelltopper på Lars Christensen Land, 205.
Skattum, O. J., 25.
— om C. A. Larsen, 200.
»Skjold og Væрге«, hvalselskap, 196.
»Skomakeren«, fugl, 40.
»Skudd« 1—6, hvalbåter, solgt til »Finnhval« A/S, 219.
»Skytteren« A/S, selger sitt materiell til »Finnhval« A/S, 219.
Smedal, Gustav, 56, 162.
— ang. Australias sektorkrav, 117.
Smith, William, 13, 61.
Snares, The, pelssel, 40.
Snow Hilløya, 30, 32.
— Nordenskjølds overvintring, 196.
Snø, 176.
— -grensen, 30.
Snøpetrellen, fugl, 40.
Snerype, 165.
»Sociedad Argentina de Estudios Geographicos« plan for flyveekspedisjon til Antarktis, 272.
»Société Royale de Géographie, La«, i Antwerpen, 270.
»Solglimt«, kokeri, 203, 229 (bilde).
South Island, pelssel, 40.
South Victoria Land, 19.
»Southern Cross«-eksp., leder C. E. Borchgrevink, 202.
Southern Islands, The, 32.
Sovjetsamveldets oppfatning av russisk territorium i Nordishavet, 56.
Spekk, 196.
Spiess, F., tysk admiral, tokt med »Meteor«, 223.
Sprigade, P., og M. Moisés Antarktika-kart, 192.
»Sprightly«, selfanger, 72.
St. . . ., se Sankt . . .
»Standard Dictionary« ang. suverenitetsforh., 60.
»Star« II, IX, X, XI, XII, XV, hvalbåter, solgt til »Blaahval« A/S og omdøpt til »Hval« II—VII, 218.
»Stateman's Year Book« ang. suverenitetsforh., 60.
Staten Island, selarter, 165.
Stedsnavn, Norske, i Antarktis, 208—10.
Stenpillarer på Livingston Island, 188.
Stielers atlas, 26.

- Stieierkart, »Régions Antarctiques«, 252.
- Stillehavet, pakkisgrensen i, 38.
- Stillehav-sektoren, 153.
- Stillehavskvadranten, 25.
- »Stinkeren«, fugl, 40.
- Storbritannia frafaller kravet på argentinske og chilenske landstrekninger, 64.
- Stormer, 30.
- Stormsvalen, 165.
- den hvite, 165.
- Stortinget mot forslaget om Polardepartement, 161.
- Stowell, Lord, 56.
- Strålemålinger, 226.
- Strøm, Erling, 30.
- Subantarctic Islands of New Zealand, 32.
- »Süd« I—V, hvalbåter, (tidl. »Isen«—»Isfem«), 219.
- »Südmeer«, kokeri (tidl. »Sydis«), 219, 228, 232.
- Suess, 32.
- Sulzbergerbukta, 256.
- Suverenitet, Grunnlaget for erhvervelse av, 54—57.
- Grunnlaget for Norges suverenitetskrav, 163.
- Suverenitetsforholdene. Norsk memorandum overlevert det britiske utenriksdept. 1907 ang. Syd Orknøyene, Syd Shetlandsøyene og Graham Land, 59.
- Suverenitetsrettigheter. Cheney Hydes forslag om konferanse, 266.
- — Kohts uttalelser, 266, 268.
- Svalbard, 54.
- Svalbardkontoret, 160.
- »Svend Foyn«, kokeri, 46.
- Svend Foyns øy, foto av H. J. Bull, 1895, 133.
- Svennerøyene, 264.
- Sverdrup, Otto, 128.
- Syd-Afrikas interesser i Antarktis, 110.
- Syd Georgia, 27, 32, 62, 273.
- oppdagelsen 1502, 11.
- Syd Georgia, C. A. Larsens forslag om hvalfangst, 196.
- hvalarter, selarter, gress, 165.
- pelssel, 40.
- rensdyr, 39.
- Syd Orknøyene, 32, 44, 134, 273.
- argentinsk meteorologisk stasjon, 272.
- britiske krav, 60.
- selarter, 165.
- Syd Sandwichgruppen, 32, 44.
- Syd Shetlandsøyene, 13, 14, 32, 44, 58, 61, 134, 273.
- britiske krav, 60.
- pelssel, 40, 42.
- selarter, 165.
- Syd Victoria Land, 28, 36, 65.
- 's høyplatå, 28.
- »Sydis«, kokeri, solgt til Tyskland, 219.
- Sydishavet, 34—38.
- isgrensen som landegrense, 156.
- Kart over oppdagelser i S. opp til 1760, 15.
- — fra 1760 til 1775, 19.
- — fra 1775 til 1821, 23.
- — fra 1821 til 1835, 27.
- — fra 1835 til 1845, 31.
- — fra 1845 til 1905, 145.
- — fra 1905 til 1912, 155.
- — fra 1912 til 1916, 161.
- — fra 1916 til 1931, 175.
- kartlegningen av, 32—33.
- de norske øyer i, 69—84.
- Sydlisfenomener, Byrd-ekspedisjonens stasjon for undersøkelse av, 260.
- Sydpol, Den geografiske, 19.
- Den magnetiske, 19.
- Sydpolen, 11, 65.
- nådd 14. des. 1911, bilde, 151.
- Sydpolplatået, Norges krav, 66.
- Sydpolskalotten, 14.
- fordelingen av, 132.
- Sølvpetrelen, fugl, 40.
- Sørishavet, se: Sydishavet.
- »Tåketete femtier, De«, 34.
- Tallerken-is, 35.
- Tang, 38.

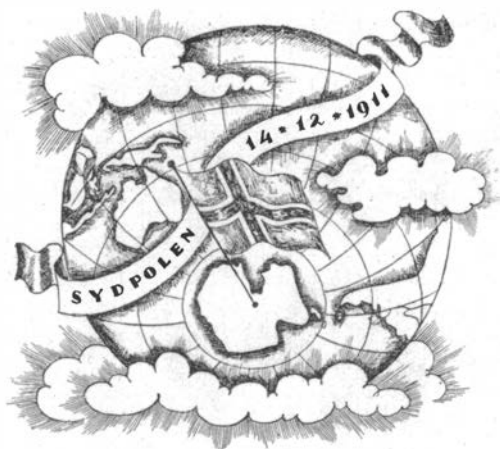
- Tank benyttet på Byrd-eksp., 256, 260.
Taylor, Griffith, 25, 26.
Temperatur, 30.
Termination Land, 18.
Terra Australis Incognita, 11, 13, 14.
»Terra Nova«, skip, 112.
Terror Gulf, 190.
Thompsonøya, 70, 72.
»Thorfjell« norsk hvalbåt, bilde, 202.
»Thorshammer«, kokeri, 84—86, 88, 94, 98, 101, 235 (bilde).
— arbeid på flenseplanen, bilde, 237.
— hvalen parteres, bilde, 239.
»Thorshavn«, tankskip, 203, 241 (bilde).
— jordomseiling, 206—8.
Thorshavnbukta, 205.
»Thorøy«, skip, 88, 94.
Thule (Syd Sandwichøyene), 13.
»Tidens Tegn«, Cordell Hull om okkupasjonen av Bouvet-sektoren, 268.
»Times, The«, om den australske sektor, 114.
— om Grønlandssaken, 117.
— redegjørelse ang. Argentinas stilling i Antarktis, 274.
Tinn, 268.
Tofte, Eyvind, bilde, 180.
Tonnasje, norsk, solgt eller bortleid til Tyskland, 218—19.
»Torlyn«, hvalbåt, 206.
Tottens High Land, 112.
Totten Land, 18.
»Trafficcircle«, Byrd-eksp., 260.
Traktor på Byrds eksp., 256, 260.
i rankjeler på Crozetøya, bilde, 75.
Transportbåter, norske, befraktet til tyske selskaper 1938/39, 220.
Trinity Land, 13, 22.
Tristan da Cunha, 57.
»Tula«, skip, 13.
Tussock-gras, 38.
Tyskland, 159.
— ekspedisjoner til Antarktis, 210.
— hvalfangerflåte 1938/39, 219—20.
— hvalfangst, 50; gjenopptagelse av, 218—23.
Tyskland, oljeproduksjon, 50.
— tonnasje innkjøpt fra eller befraktet i Norge, 218—19.
Tønsberg, hvalfangerne forlater T., bilde, 222.
Tønsberg havn, 1934, bilde, 267.
»Tønsberg Blad« 1939. Meddelelse ang. tysernes bebudede annekasjon i Antarktis, 252.
— om »Schwabenland«-eksp., 214—16.
Undervannsrygg sønnenfor Tasmania, 28.
»Uruguay«, redder deltagerne i Nordenskjöld's »Antarctic«-ekspedisjon 1901—3, 198.
D'Urville, Dumont, 16, 18, 28, 33 (portr.), 64, 109, 111.
— ved Louis Phillippe Land, bilde, 37.
— — øyene, 32.
Utenriksdepartementet og Bjarne Aagaards arbeid med de norske krav i Antarktis, 131—32.
— skrivelse til legasjonen i London ang. forholdene i Antarktis, 137.
Utryddelse av hvalen i Antarktis, 53.
»Valdivia«, skip, 210.
Vanndammer som følge av solvirkning, 234.
Vanndybden, 240.
Vegaøya, 32.
Veierøya, 32, 136.
— C. A. Larsens oppdagelse, 181.
Versaillestraktatens § 118, 112.
»Veslekari«, selfanger, omdøpt til »Norvegia«, 204.
Vespucci, 11.
Vest-Antarktis, 25.
— fangst av retthval, 194.
— Storbritannias krav på øyer og landområder, 65.
Vest-Antarktiske øygruppe, inndelingen av, 32.
»Vestfold«, kokeri, 46.
Vestindia, spansk landkrav, 55.
Vestisen, 138.
Victoria-kvadranten, 25.

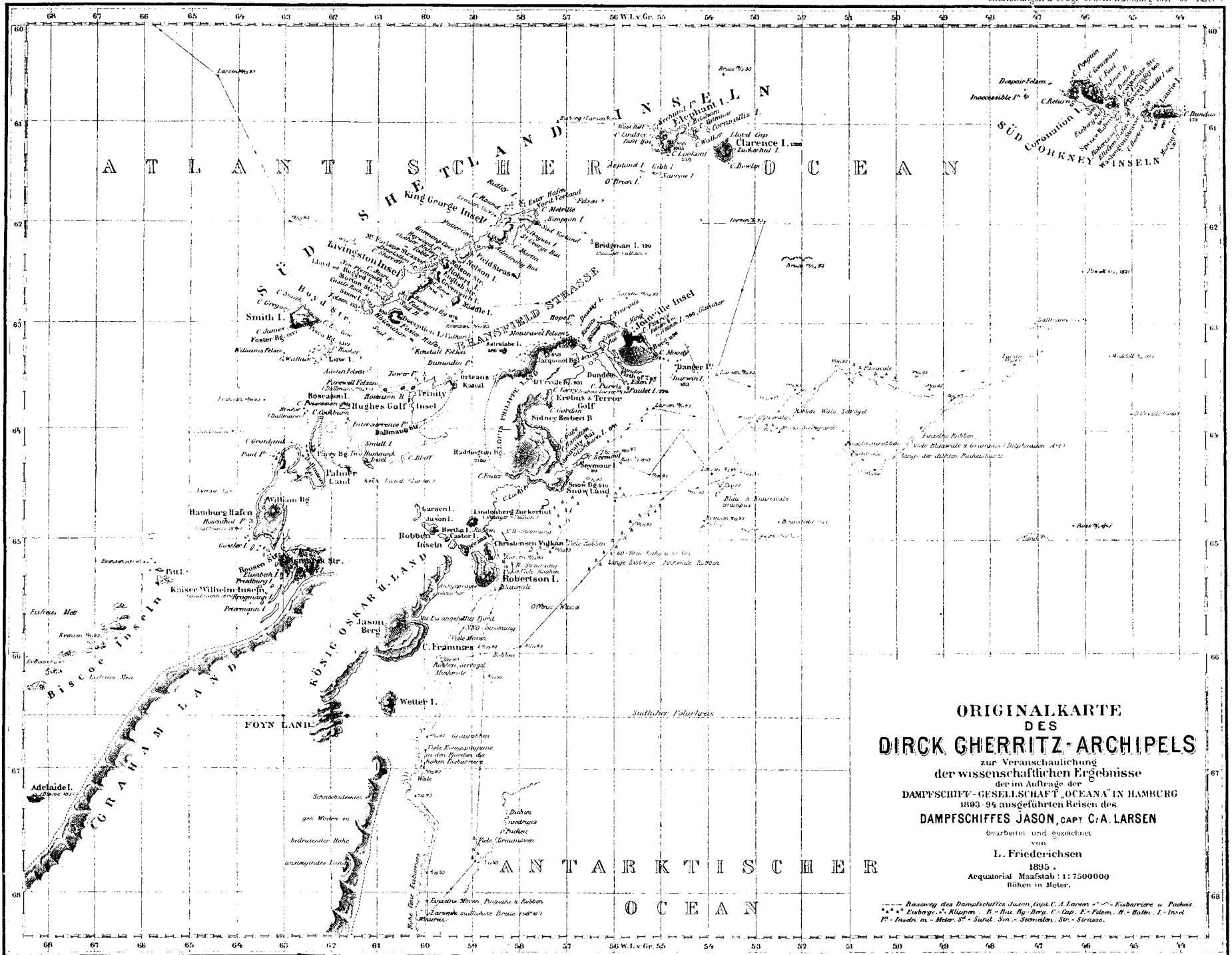
- Victoria Land, 19.
»Viking I—V«, hvalbåter, solgt til Tyskland, 219.
»Viking Corporation«, selger tonnasje til Tyskland, 219.
»Vikingen«, kokeri, solgt til Tyskland, 219.
Vind- og temperaturmålinger, 226.
Vindhastighet, 30.
Vintertemperatur, 30.
Vitenskapelig arbeid på »Schwabenland«-eksp., 226—55.
Vogt, Benjamin, sendemann, 65, 66, 68, 69, 75, 76.
— mottar britisk note ang. Bouvet, 15. febr. 1928, 72.
— verbalnote til det brit. utenriksdept. ang. Bouvet, 27. mars 1928, 73.
— norsk note av 23. april 1928, 74.
— overrekker det britiske utenriksdept. memorandum 26. jan. 1934, 140. — Det britiske svar 23. okt. 1934, 141.
Vulkaner, 168, 182, 186, 190.
Værrapporter, 258.
»Wal« I, VIII og IX, hvalbåter, 219.
Wandeløya, 272.
Webster, dr., 34.
Websters International Dictionary ang. suverenitetsforh., 60.
Weddell, James, 25 (portr.), 42, 61.
— oppdagelsen av Weddellhavet 1823, 16.
Weddellhavet, 15, 16, 25, 273.
— det vestlige, 163, 196.
Weddellkvadranten, 25.
Weddellselen, 40, 42.
Wegener-Inlandeis, 240.
Werenskiold, W., professor, 144.
West Point Island, pingvinrugeplass, bilde, 114.
— Mollymawk rugplass, bilde, 115.
Weyprecht, 240.
Whale Fishery's Ordinance for Falkland Islands, 59, 62.
Whisky Bay, Heard Island, bilde, 61.
Widerøe, Viggo, flyver, 154, 214.
— flyvninger 1937, 243.
— oppdager Prins Harald Land, 16, 207.
»Wiking 1—5«, hvalbåter, (tidl. »Viking I—V«), 219.
»Wikinger«, kokeri, (tidl. »Vikingen«), 219, 228.
Wilkes, Charles, 18, 28, 43 (portr.), 109, 112.
Wilkes Land, 18, 112, 124.
— suvereniteten, 110.
Wilkins, Sir Hubert, 27, 32, 87, 164, 170 (bilde).
— eksp. til Antarktis, konf. med Bj. Aagaard, 146.
— oppdagelser 1929, 16.
»William Scoresby«-ekspedisjonen, kartlegning, 34.
»Williams«, skip, 13.
Wohlthat, Helmuth, Staatrat, om »Schwabenland«-eksp. 210; arbeidsfelt, 223.
— Tysklands handelspolitiske interesser i Sydishavet, 217—18.
— i »Der Vierjahresplan« om ekspedisjonens betydning, 246.
Wolfram, 268.
Wordie, J. M., medlem av »Endurance«-eksp., 129.
Wordiebarrieren, 260.
»Wostock«, korvett, 13.
Wright, ang. Rossbarrierens vekst, 30.
»Wyatt Earp«, Ellsworths ekspedisjonsskip, 148, 264.
Yamotos isbarriere, 271.
»Ymer«, svensk tidsskrift, 200.
Yoninbreen, 271.
Zeiss-Reihenmesserkameraer, 225.
»Zelée«, skip, 35 (bilde), 36.
Øreseler, 40.
Øst-Antarktis, 25, 28.
— beskatning av hvalfangst, 116.
Øst-Australia, 28.
Østers, 96.
Østgrønland, 130.

Innholdsfortegnelse.

	Side
Forord	7
Antarktisas oppdagelse	11
Utforskningen av Antarktika	14
Kronologi	22
Geografiske forhold på Kontinentet	24
Størrelse og struktur	24
Klimatiske forhold	29
De antarktiske og subantarktiske øyer	31
Sydishavet	34
Plante- og dyreliv i Antarktis	38
Hvalfangsten	42
Kampen om Antarktis	54
Grunnlaget for ervervelse av suverenitet	54
Falkland-sektoren	57
Rosshav-sektoren	65
De norske øyer i Sydishavet	69
Bouvetøya	69
Peter 1's øy	77
Naturfredning på de norske øyer	79
Norske landkrav i Antarktis	84
Den australske sektor	109
De norske interesser	115
Mawsons krav	120
Norsk politikk i Antarktis	126
Den norske Bouvet-sektor	148
Kravet om et polardepartement	160
Norske oppdagelser i Antarktis	163
Grunnlaget for Norges suverenitetskrav	163
De første norske oppdagelser i Antarktis	163
C. A. Larsens originalberetning	166
Legenden om „Jason“	190
C. A. Larsen	194
Senere norske oppdagelser	201
Norske stedsnavn i Antarktis	208

	Side
„Schwabenland“-ekspedisjonen 1938—39	210
Ekspedisjonens handelspolitiske bakgrunn.....	217
Ekspedisjonens arbeidsfelt og utrustning	223
Ekspedisjonens vitenskapelige arbeid o. a.	226
Byrd-ekspedisjonen 1939—41	256
British Graham Land Expedition 1944—1946	264
Nye landkrav i Antarktis	264
Amerikanske krav	264
Belgiske krav	270
Japanske krav	270
Argentinske krav	272
Chilenske krav	275
Bibliografi	277
Illustrasjoner i teksten	281
Karter i teksten	284
Register	285

**ORIGINALKARTE
DES
DIRCK GHERITZ-ARCHIPELS**

zur Veranschaulichung
der wissenschaftlichen Ergebnisse
der im Auftrage der
DAMPFSCHIFF-GESELLSCHAFT „OCEANA“ IN HAMBURG
1893-94 ausgeführten Reisen des
DAMPFSCHIFFES JASON, CAPT. C. A. LARSEN
bearbeitet und gezeichnet
von
L. Friedrichsen
1895.
Aequatorial Maasstab: 1:7500000
Höhen in Meter.

--- Reizeug des Dampfschiffes Jason, Capt. C. A. Larsen. --- Eisbarriere u. Packeis.
* * * * * Eisberg, * * * Klippen. H. - Hus, Ny-Brog, C. - Cap, F. - Felsen, M. - Hafen, I. - Insel.
P. - Inseln in Meer, S. - Sund, Sm. - Sennar, Str. - Strasse.

- Nr. 20. VOGT, TH., *Norges Svalbard- og Ishavs-undersøkelsers ekspedisjon til Sydøstgrønland med „Heimen“ sommeren 1931.* — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 4, h. 5. 1933. Kr. 2,20.
- ” 21. BRISTOWE, W. S., *The Spiders of Bear Island.* — Repr. from Norsk Entomol. Tidsskr., b. 3, h. 3. 1933. Kr. 0,75.
- ” 22. ISACHSEN, F., *Verdien av den norske klappmyssfangst langs Sydøst-Grønland.* 1933. Kr. 1,60.
- ” 23. LUNCKE, B., *Norges Svalbard- og Ishavs-undersøkelsers luftkartlegning i Eirik Raudes Land 1932.* — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 4, h. 6. 1933. Kr. 1,00.
- ” 24. HORN, G., *Norges Svalbard- og Ishavs-undersøkelsers ekspedisjon til Sydøstgrønland med „Veslemari“ sommeren 1932.* — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 4, h. 7. 1933. Kr. 1,60.
- ” 25. ORVIN, A. K., *Norges Svalbard- og Ishavs-undersøkelsers ekspedisjoner til Nordøst-Grønland i årene 1931—1933.* — Isfjord fyr og radiostasjon, Svalbard. Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 5, h. 2. 1934. Kr. 1,60.
- ” 26. GRIEG, J. A., *Some Echinoderms from Franz Josef Land, Victoriaøya and Hopen. Collected on the Norwegian Scientific Expedition 1930.* 1935. Kr. 1,00.
- ” 27. MAGNUSSEN, A. H., *The Lichen-Genus Acarospora in Greenland and Spitsbergen.* — Repr. from Nyt Magazin for Naturvidensk. B. 75. 1935. Kr. 1,60.
- ” 28. BAASHUUS-JESSEN, J., *Arctic Nervous Diseases.* Repr. from Skandinavisk Veterinär-Tidsskrift, No. 6, 1935. Kr. 2,20.
- ” 29. I. KOLSRUD, O., *Til Østgrønlands historie. II. OSTERMANN, H., De første etterretninger om østgrønlandingerne 1752.* — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 5, h. 7. 1935. Kr. 2,20.
- ” 30. TORNØE, J. KR., *Hvitserk og Blåserk.* — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 5, h. 7. 1935. Kr. 1,00.
- ” 31. HEINTZ, A., *Holonema-Reste aus dem Devon Spitzbergens.* — Sonderabdr. aus Norsk Geol. Tidsskr., b. 15, 1935. Kr. 1,00.
- ” 32. ORVIN, A. K., *Norges Svalbard- og Ishavs-undersøkelsers ekspedisjoner i årene 1934 og 1935.* — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 5. 1935. Kr. 1,00.
- ” 33. OSTERMANN, H., *Dagbøker av nordmenn på Grønland før 1814.* 1935. Kr. 10,00.
- ” 34. LUNCKE, B., *Luftkartlegningen på Svalbard 1936.* — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 6. 1936. Kr. 1,00.
- ” 35. HOLTEDAHL, O., *On Fault Lines Indicated by the Submarine Relief in the Shelf Area West of Spitsbergen.* — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 6. h. 4. 1936. Kr. 0,75.
- ” 36. BAASHUUS-JESSEN, J., *Periodiske vekstlinger i småviltbestanden.* — Særtr. av Norges Jeger- & Fiskerforb. Tidsskr. h. 2 og 3, 1937. Kr. 1,00.
- ” 37. ORVIN, A. K., *Norges Svalbard- og Ishavs-undersøkelsers ekspedisjoner til Øst-Grønland og Svalbard i året 1936.* — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 6, h. 7. 1937. Kr. 1,00.
- ” 38. GIÆVER, JOHN, *Kaptein Ragnvald Knudsens ishavsfærd.* Sammen-arbeidet efter hans dagbøker, rapporter m.v. 1937. Kr. 5,80.
- ” 39. OSTERMANN, H., *Grønlandske distriktsbeskrivelser forfattet av nordmenn før 1814.* 1937. Kr. 6,40.
- ” 40. OMANG, S. O. F., *Über einige Hieracium-Arten aus Grønland.* 1937. Kr. 1,60.
- ” 41. GIÆVER, JOHN, *Norges Svalbard- og Ishavs-undersøkelsers ekspedisjoner til Øst-Grønland sommeren 1937.* — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 6, h. 7. 1937. Kr. 0,75.
- ” 42. SIEDLECKI, STANISLAW, *Crossing West Spitsbergen from south to north.* — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 7, h. 2. 1938. Kr. 1,00.
- ” 43. SOOT-RYEN, T., *Some Pelecypods from Franz Josef Land, Victoriaøya and Hopen. Collected on the Norwegian Scientific Expedition 1930.* 1939. Kr. 1,60.
- ” 44. LYNGE, B., *A small Contribution to the Lichen Flora of the Eastern Svalbard Islands. Lichens collected by Mr. Olaf Hanssen in 1930.* 1939. Kr. 1,00.
- ” 45. HORN, GUNNAR, *Recent Norwegian Expeditions to South-East Greenland.* — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 7, h. 5-8. 1939. Kr. 1,00.

- Nr. 46. ORVIN, ANDERS K., *The Settlements and Huts of Svalbard* — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 7, h. 5-8. 1939. Kr. 1,00.
- ” 47. STØRMER PER, *Bryophytes from Franz Josef Land and Eastern Svalbard. Collected by Mr. Olaf Hanssen on the Norwegian Expedition in 1930.* 1940. Kr. 1,00.
- ” 48. LID, JOHANNES, *Bryophytes of Jan Mayen.* 1941. Kr. 1,00.
- ” 49. I. HAGEN, ASBJØRN, *Micromycetes from Vestspitsbergen.* Collected by dr. Emil Hadač in 1939. II. HADAČ, EMIL, *The introduced Flora of Spitsbergen.* 1941. Kr. 1,00.
- ” 50. VOGT, THOROLF, *Geology of a Middle Devonian Cannel Coal from Spitsbergen.* HORN, GUNNAR, *Petrology of a Middle Devonian Cannel Coal from Spitsbergen.* 1941. Kr. 1,60.
- ” 51. OSTERMANN, H., *Bidrag til Grønlands beskrivelse, forfattet av nordmenn før 1814.* 1942. Kr. 7,60.
- ” 52. OSTERMANN, H., *Avhandlinger om Grønland 1799—1801.* 1942. Kr. 6,40.
- ” 53. ORVIN, ANDERS K., *Hvordan oppstår jordbunnis? — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 8, h. 8,* 1941. Kr. 1,00.
- ” 54. STRAND, ANDR., *Die Käferfauna von Svalbard.* — Særtr. av Norsk Entomol. Tidsskr., b. 6, h. 2-3. 1942. Kr. 1,00.
- ” 55. ORVIN, ANDERS K., *Om dannelse av strukturmark.* — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 9, h. 3, 1942. Kr. 1,00.
- ” 56. TORNØE, J. KR., *Lysstreif over Noregsveldets historie.* 1. 1944. Kr. 9,00.
- ” 57. ORVIN, ANDERS K., *Litt om kilder på Svalbard.* Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 10, h. 1, 1944. Kr. 1,60.
- ” 58. OSTERMANN, H., *Dagbøker av nordmenn på Grønland før 1814.* 2. Oslo 1944. Kr. 5,80.
- ” 59. OSTERMANN, H., *Dagbøker av nordmenn på Grønland før 1814.* 3. Oslo 1944. Kr. 1,60.
- ” 60. AAGAARD, BJARNE, *Antarktis 1502—1944.* Oslo 1944. Kr. 12,00.
- ” 61. AAGAARD, BJARNE, *Den gamle hvalfangst.* Oslo 1944. Kr. 1,60.